

Universita Karlova Praha

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Téma disertační práce:

Problematika trestu odnětí svobody na doživotí

Vedoucí disertační práce: Prof. JUDr. Oto Novotný, CSc,

Mgr. Jana Tůmová

Dívčí Kopy 22

378 42 Nová Včelnice

Prohlášení o původnosti

Prohlašuji, že jsem disertační práci zpracovala samostatně a že jsem prameny, ze kterých jsem čerpala, označila způsobem ve vědecké práci obvyklým.

prosinec 2009

Chtěla bych poděkovat vedoucímu disertační práce prof. JUDr. Oto Novotnému, CSc. za ochotu a laskavou pomoc při vypracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat tiskovému mluvčímu věznice Valdice Bc. Josefu Witchelovi za umožnění krátkodobé stáže ve valdické věznici, tamějšímu vězeňskému psychologovi Mgr. Jaroslavu Kejklíčkoví a speciálnímu pedagogovi Ing. Zdeňkovi Čínátlovi za vstřícný přístup během stáže.

Spravedlnost

Spravedlnost (1) se vypořádává sedíc na úhelníku (kamenní čtverhranném), protože musí býtí nepohnutelná (2), s ovázanýma očima (3), aby neohlížela se na osoby, zapřavajíc si levé ucho (4), by zachováno bylo pro druhou stranu, v pravici držíc meč (5) a uzdu (6) na potrestání a zkrocení zlých, nadto váhy (7), kdežto na pravou vážku zásluhy, na levou odsluhy (odplaty, odměny) daně vespolek rovnají (váží) se, a tak dobří ku ctností jako ostruhami (10) se povzbuzují. De smlouvách (11) upřímně jednáno buď, v úmluvách a slíbech každý stůj, složené (schované) a půjčené vráceno buď, nikdo nebudež oloupen (12) neb uražen (13), každému, což jeho jest, dáno buď. Toto jsou zákony spravedlností.

Obsah

Kapitola I.

Pojem a účel trestu

§ 1 Pojem trestu	9 - 11
§ 2 Účel trestu	12 - 13

Kapitola II.

Trest odnětí svobody na doživotí jako alternativa trestu smrti

§ 1 Úvodem	14 - 16
§ 2 Přehled historického vývoje trestu smrti na území české republiky	17 - 20
§ 3 Abolice trestu smrti na území České republiky	21 - 23
§ 4 Závěrem	24

Kapitola III.

Právní podmínky trestu odnětí svobody na doživotí

§ 1 Historický exkurz	25 - 28
§ 2 Platná právní úprava	29 - 68
§ 3 Závěrem	69 - 71

Kapitola IV.

Právní úprava výkonu doživotního trestu odnětí svobody de lege lata

§ 1 Pozitivně právní základy výkonu trestu odnětí svobody na doživotí	72 - 74
§ 2 Místo výkonu trestu odnětí svobody na doživotí	75 - 77
§ 3 Vlastní výkon trestu odnětí svobody na doživotí	
§ 3. 1. Nařízení výkonu trestu odnětí svobody na doživotí	78 - 81
§ 3. 2. Přijímání a umístování odsouzených po nástupu do příslušné věznice....	82 - 84

§ 3. 2. 1. Přeřazování vězňů	85 - 89
§ 3. 2. 2. Program zacházení	90 - 95
§ 3. 3. Práva a povinnosti odsouzených	97 - 113
§ 3. 4. Zaměstnávání odsouzených	114 - 115
§ 3. 5. Kázeňské trestání a kázeňské odměny	116 - 119
§ 3. 6. Propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí	120 - 122
§ 4 Dozor státního zástupce	123 - 124

Kapitola V.

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

§ 1 Úvodem	125 - 126
§ 2 Podmínky aplikace institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí	127 - 128
§ 3 Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu	129 - 132
§ 4 Závěrem	133 - 138

Kapitola VI.

Výsledky provedených dotazníkových výzkumů

§ 1 Výzkum mezi vězni	139 - 153
§ 2 Výzkum mezi soudci a státními zástupci	154 - 179

Kapitola VII.

Pohled do zahraničí

§ 1 Úvodem	180
§ 2 Historie trestu odnětí svobody na doživotí v Anglii a USA	
§ 2.1. Historie trestu odnětí svobody na doživotí v Anglii	181 - 183
§ 2.2. Historie trestu odnětí svobody na doživotí v USA	184 - 186

§ 3 Jednotlivé země

Slovensko	187 - 190
Rakousko	191 - 192
Belgie	192 - 193
Bosna a Hercegovina	194
Estonsko	194 - 195
Finsko	195 - 196
Spolková republika Německo	197 - 198
Řecko	199 - 200
Irsko	200 - 201
Itálie	202 - 203
Nizozemí	203 - 204
Norsko	205
Polsko	205 - 206
Portugalsko	207
Rusko	207 - 208
Španělsko	209
Švédsko	209 - 210
Turecko	211 - 212
Spojené království Velké Británie a Severního Irska	212 - 216
Kanada	217
Mexiko	217 - 218
Spojené státy americké	218
Austrálie	218 - 219
Indie	219 - 220
Japonsko	220
Malajsie	221

Nový Zéland	221
Seznam literatury	222 - 225
Příloha č. 1 - Dotazník	226 - 231
Příloha č. 2 - Nařízení výkonu trestu odnětí svobody	232 - 236
Příloha č. 3 - Příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody	237 - 238
Příloha č. 4 - Evropský zatýkací rozkaz	239 - 246
Příloha č. 5 - Návod k vyplnění Evropského zatýkacího rozkazu	247 - 254
Příloha č. 6 - Mezinárodní zatýkací rozkaz	255 - 258
Příloha č. 7 - Zpráva věznice při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody	259 - 261
Příloha č. 8 – Vzory označení skříňky a ustlané postele	262 - 263
Příloha č. 9 – Věznice Mírov	264
Příloha č. 10 – Věznice Valdice	265
Abstrakt	
Synopsis	

Kapitola I.

Pojem a účel trestu

§ 1 Pojem trestu

Již od počátku této práce by měl být zcela zřejmý základní pojem celého pojednání, tedy jakým způsobem chápat institut trestu.

Trest je právním následkem jednání *contra legem*, jednání v rozporu s normou objektivního práva. Představíme-li si logickou strukturu právní normy, její hypotézu a dispozici, je trest vyústěním-sankcí (v trestním právu hmotném, přesněji řečeno v jeho zvláštní části trestního zákona obsahující taxativní výčet jednotlivých skutkových podstat trestných činů se nevyskytují tzv. *leges imperfecta*, totiž právní normy neobsahující sankci). Jelikož se nacházíme v oblasti práva veřejného, osobou výlučně oprávněnou uložit tuto sankci je stát reprezentovaný nestranným a nezávislým soudem. Trest je tedy opatřením státního donucení, které užívá stát k ochraně zájmů chráněných trestním právem.¹

Povinnost nést důsledky svého jednání je vyjádřením individuální odpovědnosti. Trestní právo České republiky stále v současné době setrvává na institutu individuální odpovědnosti fyzické osoby, nezná odpovědnost kolektivní, ani odpovědnost objektivní, tzv. odpovědnost za následek, či odpovědnost za cizí vinu. Důsledně nadále respektuje subjektivní odpovědnost jedince (fyzické osoby, která v okamžiku spáchání trestného činu dosáhla věku nejméně 15 let a byla příčetná²) založenou na odpovědnosti za zaviněné protiprávní jednání.

Trest jako jeden ze dvou druhů sankcí stanovených trestním zákonem však není jediným možným právním následkem ukládaným v hlavním líčení před soudem po provedeném trestním řízení-ne vždy totiž příslušné trestní řízení (samozřejmě v případě shledání viny pachatele) končí uložením trestu. Soud má z hlediska hmotného práva možnost využít institutů upuštění od potrestání³, či jeho přísnější varianty v podobě podmíněného upuštění od potrestání s dohledem⁴. Trestní řád pak v dimenzi procesněprávní umožňuje s ohledem na některé aspekty zásady oportunity pravomocně ukončit trestní řízení uplatněním

¹ Jelínek Jiří, Sovák Zdeněk. Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou. Praha: Linde, 2008, str. 38.

² § 25 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, byla snížena věková hranice trestní odpovědnosti na 14 let – ještě před nabytím účinnosti trestního zákoníku bylo toto ustanovení novelizováno zákonem č. 306/2009 Sb., účinného od 1.1.2010, který opět zakotvil věkovou hranici trestní odpovědnosti na 15 let.

³ §§ 24 a 25 tr. zák.

⁴ § 26 tr. zák.

narovnání⁵ a podmíněného zastavení trestního stíhání⁶. Odklonů⁷ (narovnání a podmíněné zastavení trestního stíhání) může využít i státní zástupce v přípravném řízení⁸.

V průběhu času se vyvinuly jednotlivé teorie trestu v závislosti na chápání podstaty této sankce. Jedná se především o teorie základní, představované **teoriemi absolutními (retributivními)**, kde trest je chápán jako určitá odplata za následek způsobený protiprávním jednáním. Teorie absolutní vycházejí z principu talio, „oko za oko, zub za zub“, bez důrazu na ostatní funkce trestu. Doslova tuto myšlenku vyjadřuje teze: „Punitur, quia peccatum est.“, totiž: „Trestá se, protože bylo spácháno zlo.“ Náleží sem i Kantovo učení o trestu, podle kterého je jediným účelem trestu uskutečňování spravedlnosti, bez níž stát nemůže existovat. Trest je kategorickým imperativem. Trest nelze odůvodňovat nějakými pro společnost užitečnými účely, neboť je účelem sám sobě.⁹ Dalšími základními teoriemi trestu jsou **teorie relativní (preventivní)**, které lze shrnout do jiného latinského výroku: „Punitur, ne peccetur.“-„Trestá se, aby nebylo pácháno zlo.“ Tyto teorie, narozdíl od výše zmíněného nazírání trestu jako odplaty, spatřují podstatu trestání v prevenci páchání trestných činů. Význačné místo zaujímala mezi relativními teoriemi teorie psychologického donucení německého kriminalisty A. Feuerbacha. Feuerbach již jasně rozlišoval mezi generální a speciální prevencí, přičemž akcentoval prevenci generální. Generální prevence psychologickým donucením mělo být dosahováno pohružkou trestem, zatímco aplikace trestu měla každému dát najevo, že pohružka trestem je míněna vážně.¹⁰

Jako kombinace pozitiv obsažených v předchozích základních teoriích trestu se posléze objevily doplňkové kombinované teorie.

V českém trestním zákoně, zvláště pak u trestu odnětí svobody na doživotí, jsou vtěleny obě základní teorie - relativní teorie je spatřována v možnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za splnění zákonem presumovaných podmínek.

Mezi širokou veřejností je však stále dominující **teorie odplaty** pramenící z nedůvěřivého pohledu na možnost případné nápravy pachatele, zdůrazněného obzvláště pak

⁵ § 307 a § 308 tr. ř.

⁶ § 309 až § 314 tr. ř.

⁷ Uvedený výčet tzv. odklonů v trestním řízení není úplný. Zák. č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) zakotvil ve svém § 70 další možnost odklonu, a to „odstoupení od trestního stíhání“, které do jisté míry koresponduje s podmínkami, za kterých lze dle trestního zákona upustit od potrestání pachatele (§ 24 odst. 1 tr. zák.) a dle trestního řádu fakultativně trestní stíhání zastavit dle § 172 odst. 2 písm. a), c) tr. ř.

⁸ § 172 tr. ř.

⁹ Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné-I. Obecná část. Praha: ASPI, a. s. 2007, s 32.

¹⁰ Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné-I. Obecná část. Praha: ASPI, a. s. 2007, s 33.

v případech zpětnosti-recidivy, či v případech mnohosti dílčích útoků (či trestných činů) za splnění podmínek vztahu úhrnnosti a souhrnnosti¹¹, popř. vztahu požadovaného trestním zákonem pro uložení trestu společného dle § 37a tr. zák.¹².

§ 2 Účel trestu

Účel trestu, narozdíl od samotného pojmu trestu, je v platném právním řádu legálně definován, a to v ustanovení § 23 tr. zák., kde je výslovně řečeno: „Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“¹³

Střetává se zde **individuální dimenze** funkce trestu (zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život) a **dimenze generální** (působit výchovně na ostatní členy společnosti). Konečným cílem by měla být ochrana společnosti před pachateli trestných činů, která by na pomyslné hierarchii účelů trestu měla stát na předním místě. Dosažení tohoto cíle je podmíněno naplněním individuálněpreventivních funkcí trestu.

Do určité míry je prostředkem k docílení individuálních funkcí trestu trest odnětí svobody, během jehož výkonu je pachatel izolován od společnosti a je mu zásadně znemožněno opakovat trestnou činnost, popř. pokračovat v trestné činnosti. Zabránění však není naprosto stoprocentní. V dostupných podmínkách areálu věznice není možno vzhledem k jeho povaze spáchat např. trestný čin ohrožení bezpečnosti vzdušného dopravního prostředku a civilního plavidla (§ 180c tr. zák.) či nesplnění bojového úkolu (§ 290 tr. zák.), avšak k naplnění skutkových podstat kupř. trestných činů útok na veřejného činitele (§ 155, § 156), znásilnění (§ 241), v krajním případě vraždy (§ 219)¹⁴ či kvalifikované vraždy dle § 219 odst. 2, písm. f) tr. zák. jsou podmínky téměř optimální. Naproti tomu rozšíření možností páchání trestné činnosti se naskytuje v případě útěku vězně.

¹¹ § 35 odst. 1, 2 tr. zák. - (1) Odsuzuje-li soud pachatele za dva nebo více trestných činů, uloží mu úhrnný trest... (2) Soud uloží souhrnný trest..., když odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin.

¹² Trest společný podle § 37a tr. zák. se ukládá v případě, že soud odsuzuje pachatele za dílčí útok u pokračování v trestném činu (§ 89 odst. 3 tr. zák.), přičemž byl již za ostatní útoky pravomocně odsouzen. V tomto případě soud ukládající společný trest zruší nejen výrok o trestu pravomocného dřívějšího rozhodnutí, ale též výrok o vině.

¹³ V zák. č. 40/2009 Sb., není již účel trestu exaktně definován, jeho definice je ponechána teorii a nauce.

¹⁴ Vražda spáchaná na osobě spoluvězně. Jednolůžkové cely na oddělení pro doživotně odsouzené osoby nejsou k dispozici kupř. ve věznici Mírov.

K výchování odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život, slouží mimo jiné i resocializační péče v příslušné věznici. Hlavním cílem je pozitivní působení na psychiku osoby odsouzené - ideálním výsledkem by byl takový stav myšlenkových pochodů, který by jí sám o sobě „nedovolil“ opakovat úmyslnou trestnou činnost. Mám na mysli posílení, v některých případech samotné uvědomění, hierarchie takových morálních hodnot, jenž by znemožnil jednání společensky nekompatibilní, tedy aby si odsouzený sám uvědomil, že jednání contra legem je nejen zakázáno, ale též že je z hlediska jeho svědomí jednáním neúnosným. Uvědomuji si, že dosažení tohoto cíle je ryzí utopií. Do jisté míry akceptovatelným naplněním této utopické představy je vyvolání obavy z druhu a výše potenciálního trestu (popř. ochranného opatření) v případě opakování trestné činnosti.

S tímto souvisí i generální funkce trestu-působení na ostatní členy společnosti. V mnohých případech, jak již bylo výše zmíněno v souvislosti s individuální funkcí trestu, páčání trestné činnosti brání pouze vidina možného druhu a výše trestu, nikoli vlastní svědomí a vědomí zavrženíhodného jednání.

Ukládaný trest by měl být spravedlivý, přímo úměrný posuzovanému jednání. Neměl by být mírnější ani přísnější z důvodu nepřiměřenosti k způsobenému následku a osobě pachatele-okolnostem skutku. Důraz by měl být kladen na obě funkce trestu s ohledem na různorodost okolností páčání trestné činnosti včetně osoby pachatele a výčet trestných činů tak, jak je uvádí trestní zákon, se zohledněním druhu ukládaného trestu, neboť si lze jen těžko představit, že např. uložení peněžitého trestu, které i sám pachatel nepocítuje jako citelný zásah do své finanční situace, mu zabrání v páčání další trestné činnosti a zároveň působí výchovně na ostatní členy společnosti. Trest musí pro pachatele znamenat větší újmu než je prospěch plynoucí z trestné činnosti. Jinak bychom se ocitli v situaci, kdy páčání trestných činů se „vyplácí“.

Kapitola II.

Trest odnětí svobody na doživotí jako alternativa trestu smrti

§ 1 Úvodem

Trest odnětí svobody na doživotí je součástí právního řádu České republiky teprve od roku 1990, kdy byl přijat zákon č. 175/1990 Sb. novelizující trestní zákon, účinný od 1. července 1990. V tomto roce nahradil až dosud ukládaný výjimečný trest absolutní-trest smrti.

Trest smrti zaujímal (v některých zemích stále zaujímá) své místo v trestněprávních předpisech od nepaměti. Užívaly ho již starověké civilizace kupř. ve Starém Egyptě, Sumeru, Babylónu a samozřejmě i takové „velmoci“ jako Starověké Řecko a Řím. V této době vyjadřoval nejdůraznějším způsobem původně jediný smysl trestní sankce vycházející z principu odplaty (talio) „oko za oko, zub za zub“.¹⁵ O absolutních teoriích trestu viz výše.

Stejným směrem se vyvíjel stav i v období středověku a novověku. Zlom v nazírání na tuto problematiku přinesla až 2. světová válka, po jejímž skončení, v návaznosti na nacistické genocidy, světové společenství počalo vyvíjet aktivity směřující k ochraně základních lidských práv a svobod. Regulací, úpravou i omezením ukládání trestu smrti se zabývala již **Všeobecná deklarace lidských práv** z r. 1948 (čl. 3)¹⁶, na ní navazující **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech** z r. 1966 (čl. 6)¹⁷, v neposlední řadě pak **Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod** (čl. 2) a její nedílná součást **dodatkový Protokol č. 6** přijatý v r. 1983¹⁸. Tento protokol suspendoval uložení trestu smrti v případě civilní jurisdikce-v případě vojenské k tomuto došlo až **Protokolem č. 13** z roku 2002, který zakázal uložení trestu smrti za všech okolností.¹⁹ V roce 1989 byl přijat **Opční protokol** doplňující Mezinárodní pakt sledující zrušení trestu smrti.

Organizace spojených národů se problematikou absolutního trestu začala zabývat již v r. 1949. V řadě rezolucí byl vysloven názor ohledně nepřijatelnosti trestu smrti, popř. omezování jeho ukládání.

¹⁵ Válková Helena. K otázce trestu smrti z pohledu zahraničních zkušeností. Praha: Sborník Ústavu státu a práva ČSAV, 1990, str. 1.

¹⁶ Tento dokument i přes velký vliv zůstal právně nezávazným.

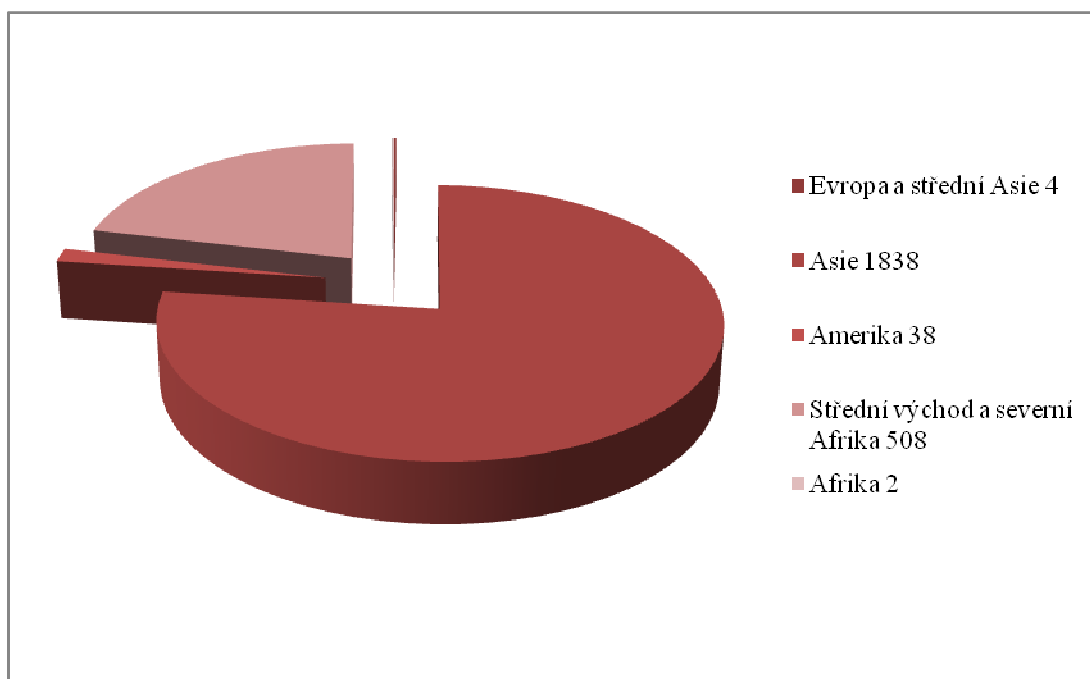
¹⁷ Čl. 6 říká, že ve státech, které ještě nezrušily trest smrti, může být uložen jen za nejzávažnější trestné činy.

¹⁸ Čl. 1 Trest smrti se zrušuje. Nikdo nemůže být k takovému trestu odsouzen ani popraven. Čl. 2 Trest smrti v době války: Stát může zákonem stanovit trest smrti za činy spáchané v době války nebo bezprostřední hrozby války; tento trest bude uložen pouze v případech, které předvídá zákon a v souladu s jeho ustanoveními. Stát sdělí generálnímu tajemníkovi Rady Evropy příslušná ustanovení tohoto zákona.

¹⁹ V České republice byl tento dodatkový protokol přijat jako předpis č. 114/2004 Sb. mez. smluv.

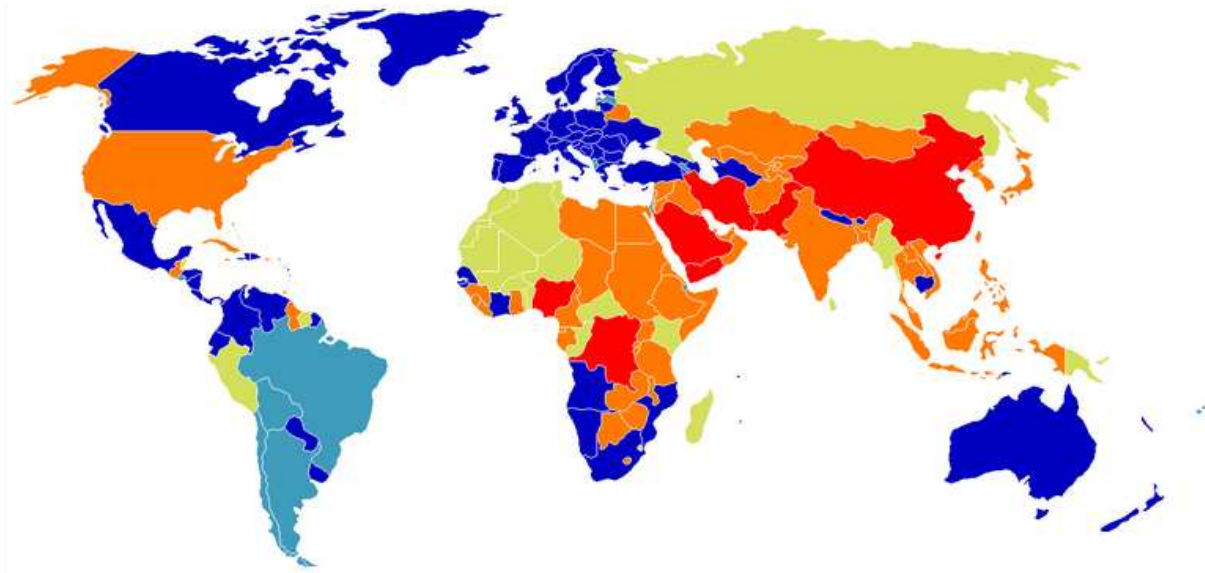
Většina států zrušila trest smrti pro všechny trestné činy. V roce 2006 je ve světě trest smrti zrušen v 88 zemích, 11 států ukládá trest smrti jen ve výjimečných stavech, ve 29 zemích právní řád trest smrti obsahuje, ale za posledních 10 let nebyla provedena žádná poprava, využíván je v 69 zemích.²⁰ Mezi státy, které od roku 1990 zrušily trest smrti, patří například Kanada, Hong Kong, Nepál, Bulharsko, Estonsko, Polsko nebo Ukrajina. V posledních letech byl trest smrti zrušen v Mexiku a Libérii (2005), v roce 2006 ve Filipínách. Česká republika ratifikovala jak Mezinárodní pakt, Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, tak dokumenty související. Přijetí novely trestního zákona v r. 1990 bylo na úrovni nadzákonné (ústavní) potvrzeno přijetím ústavního zákona č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod (čl. 6 odst. 3).

Dle statistik zveřejněných na www.amnesty.org byl ve světě vykonán v roce 2008 trest smrti v uvedených počtech:

²⁰ Zatímco evropská tradice vnímá trest smrti jako výchovný prostředek směřující k napravení odsouzeného, americké pojetí práva přisuzuje trestu význam odplaty.

Mapa světa znázorňující ukládání trestu smrti ve světě

modrá: zrušen pro všechny delikty

světle modrá: zrušen pro normální delikty (avšak jen mimo válečného stavu)

zelená: nezrušen, ale za posledních 10 let nebyl uplatněn

oranžová: je uplatňován proti dospělým

červená: je uplatňován i proti mladistvým

Nepřípustnost a nepřijatelnost absolutní sankce bez možnosti reparace, tedy trestu smrti, se stala ústavním principem. Trest smrti není tedy obsažen mezi druhy trestů v trestním zákoně. Listina stanovila tuto zásadu naprosto kategoricky, bez jakékoliv možnosti odlišné vnitrostátní úpravy.²¹

²¹ Pavlíček Václav a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. II. Díl. Praha: Linde, 2002, str. 71.

§ 2 Přehled historického vývoje trestu smrti na území České republiky

Trest smrti byl na našem území používán od raného feudalismu téměř vždy. V období raného i rozvinutého feudalismu často nesl symbolické prvky pomsty na pachateli (např. upálení za žhářství). Způsob popravu byl velice různorodý: oběšení za spáchání krádeže, stětí za vraždu, upálení za čarodějnictví nebo žhářství, zahrabání zaživa (čarodějnictví ženy) s případným probodnutím srdce zahroceným kulem (za usmrcení novorozeněte), lámání kolem (násilné smilstvo), vláčení ulicemi a lámání kolem (úkladná vražda), rozčtvrcení, utopení.

Převratným počinem bylo vydání **Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech za ně** r. 1787 Josefem II., kterým byl trest smrti zrušen, jen v případě výjimečného stavu (stanné právo) bylo možné zastřelení. Smrtí Josefa II. r. 1795 dočasná suspendace trestu smrti pominula a byl opět uzákoněn pro trestný čin velezrady nebo pro pokus o ni. **Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích** z. r. 1796 trest smrti zachoval, vykonával se oběšením.

Zákon č. 117/1852 ř. z. obsahoval trest smrti zejména za naplnění skutkových podstat trestných činů: zlomyslné poškození majetku (*povstala-li z poškození takového smrt člověka, a mohl-li to pachatel předvídati, potrestán bud' smrtí.*²²), zlomyslné jednání nebo opominutí za okolností zvláště nebezpečných (např. při provozu železnice)²³, vražda, loupežné zabití, žhářství.

Po vzniku samostatné republiky byla dosavadní právní úprava v rámci zachování kontinuity právního pořádku přejata **recepčním zákonem** č. 11/1918 Sb. Započaly však práce na přípravě zákoníku nového. Důkazem toho je **Zatímní návrh** obecné části trestního zákona z r. 1920, který předpokládal trest smrti jen při stanném právu nebo u doživotně odsouzeného, který opětovně spáchal trestný čin, pro nějž byl odsouzen. Nová právní úprava přijata nebyla.

Absolutní trest nebyl však obsažen v zák. č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky, kdy postih pro tam taxativně stanovené trestné činy tento neobsahoval.

V tomto období bylo popraveno pouze 9 lidí.

Roku 1934 byl přijat zák. č. 91 **o ukládání trestu smrti a doživotních trestech**, který trest smrti opětovně zachoval. Za povšimnutí stojí ustanovení odst. 1 a 2 § 7 citovaného zákona,

²² § 86 zák. č. 117/1852 ř. z. in fine.

²³ Za totožných podmínek předvídaných § 86 zák. č. 117/1852 ř. z.

§ 7

(1) Trest smrti nesmí býti vykonán, dokud president republiky nerozhodl, že odsouzenému milost neudílí.

(2) Byl-li obviněný odsouzen k trestu smrti, usnese se soud hned po prohlášení rozsudku v neveřejném sedění, vyslechna veřejného žalobce, o tom, zda doporučuje odsouzeného milosti, jakož i o tom, jaký trest by byl přiměřený, kdyby se mu jí dostalo. Byl-li rozsudek ukládající trest smrti vynesena teprve vrchním soudem, náleží činiti usnesení tomuto soudu samému po slyšení vrchního prokurátora.

(3)...

kdy byla stanovena obligatornost zvažování možnosti udělení milosti.

V praxi však byl trest smrti většinou alternován za těžký žalář nebo trest doživotního odnětí svobody.²⁴

V období protektorátu Čechy a Morava byl oproti předchozímu období trest smrti využíván velice hojně. V letech 1943 až 1945 bylo v pankrácké věznici popraveno 1079 osob.²⁵

Poválečné období znamenalo velký rozmach v ukládání trestu smrti, který se v této době vykonával výlučně oběšením. Roku 1948 byl přijat nový zákon č. 231/1948 Sb., **na ochranu lidově-demokratické republiky**. Tento byl v r. 1950 nahrazen novým trestním zákonem č. **86/1950** Sb., který umožňoval uložit trest smrti za 25 trestných činů, oproti předchozím úpravám rozšířeno o trestné činy proti republice a trestné činy vojenské. Těmito trestnými činy byly: velezrada (§ 78 odst. 3 cit. zákona), teror (§ 80a odst. 3), záškodnictví (§ 84 odst. 2), sabotáž (§ 85 odst. 3), vyzvědačství (§ 86 odst. 2), válečné škůdnictví (§ 99 odst. 3), válečná zrada (§ 101 odst. 2, odst. 3), obecné ohrožení (§ 190 odst. 4), vražda (§ 216 odst.

²⁴ Hamerský Milan. Přijatelnost trestu smrti. Otázky a odpovědi. Názory osobností. Brno: Bachant, 2001, str. 42.

²⁵ Monestier Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka Publishers, 1998, str. 372: „Pankrácká sekyrárna v širším smyslu se sestávala ze tří místností: vstupní místnost, kde byl vyhlašován rozsudek, vlastní popravčí místnost s gilotinou, kde byl rozsudek vykonáván (jedna poprava vyžadovala přibližně 3 minuty) a třetí přilehlá místnost s rakvemi, do nichž byly ukládány popravené osoby.“

2), vyhýbání se služební povinnosti (§ 270 odst. 3, § 271 odst. 4), zběhnutí (§ 274), neuposlechnutí rozkazu (§ 278 odst. 3), zprotivení (§ 279 odst. 3), donucení k porušení služební povinnosti (§ 280 odst. 3), porušení povinností strážní služby (§ 285 odst. 3), porušení velitelských povinností (§ 287, § 288 odst. 2, § 288a odst. 4), ohrožení věcných prostředků (§ 292 odst. 3), ohrožení bojového ducha (§ 294 odst. 3, § 295, § 296) a násilí proti obyvatelstvu (§ 299 odst. 3).

U některých z těchto trestných činů byl trest smrti dokonce jedinou možnou alternativou, avšak s možností zmírnění k polehčujícím okolnostem a osobě pachatele.

V taxativním výčtu trestů byl trest smrti na prvním místě v případě trestných činů: velezrada (§ 78 odst. 3), válečné škůdnictví (§ 99 odst. 3), vyhýbání se služební povinnosti (§ 270 odst. 3, § 271 odst. 4), zběhnutí (§ 274), zprotivení (§ 279 odst. 3), donucení k porušení služební povinnosti (§ 280 odst. 3), porušení velitelských povinností (§ 287, § 288 odst. 2), ohrožení bojového ducha (§ 294 odst. 3, § 295, § 296) a násilí proti obyvatelstvu (§ 299 odst. 3).

Právní úprava účinná do 31. 12. 1956 vypadala takto:

§ 29

- (1) Trest smrti se vykoná oběšením; v době zvýšeného ohrožení vlasti může být vykonán zastřelením.*
- (2) Místo trestu smrti stanoveného v zákoně uloží soud trest odnětí svobody na doživotí nebo na patnáct až pětadvacet let, kdyby byl trest smrti vzhledem k osobě pachatele nebo k závažnosti polehčujících okolností nepřiměřeně přísný.*
- (3) Těhotné ženě nelze uložit trest smrti; v takovém případě nastupuje místo trestu smrti stanoveného v zákoně trest odnětí svobody na doživotí. Za podmínek uvedených v odstavci 2 soud i místo tohoto trestu uloží trest odnětí svobody na patnáct až pětadvacet let.*
- (4) Snížení trestů uvedených v odstavcích 2 a 3 vyloučeno.*

Jistou modifikaci přinesl zák. č. 63/1956 Sb., který omezil výčet trestných činů, za které bylo možno trest smrti uložit a zrušením trestu odnětí svobody na doživotí zakotvil jako alternativu k trestu smrti trest odnětí svobody na 25 let. I v trestním řízení došlo k určitému posunu, neboť v zákoně o trestním řízení soudním byla stanovena povinnost Nejvyššího soudu přezkoumat každý rozsudek, jímž byl uložen trest smrti.²⁶

Současný trestní zákon č. **140/1961 Sb.** trest smrti zachoval, rozšířil škálu trestných činů, za které ho bylo možno uložit, zpřísnil však zákonné podmínky pro jeho uložení. Podle § 29 cit. zákona bylo možno trest smrti uložit pouze za trestný čin, u kterého to trestní zákon dovoluje kumulative uložení trestu smrti vyžadovala účinná ochrana společnosti alternativě neexistence naděje, že by pachatele bylo možné napravit trestem odnětí svobody do 15 let.

§ 3 Abolice trestu smrti na území České republiky

V roce 1990 stála naše společnost reprezentovaná Federálním shromážděním ČSFR před důležitým rozhodnutím, totiž novelou inkriminovaného ustanovení upravujícího výjimečný trest. Nabízelo se tehdy celkem 6 možných variant:

- a) jednotný výjimečný trest odnětí svobody nad 15 do 25 let při splnění zákonných podmínek,
- b) dvě formy výjimečného trestu: trest odnětí svobody nad 15 do 25 let a trest odnětí svobody na doživotí,
- c) jednotný výjimečný trest odnětí svobody na doživotí,
- d) obdobné variantě b) se současným stanovením taxativního výčtu trestných činů, za které může být uložen trest odnětí svobody na doživotí,
- e) kombinace některé z předchozích možností s tím, že trest smrti by bylo možno uložit vojáku za branné pohotovosti státu za ty vojenské činy, u kterých to trestní zákon umožňuje, popř. za vyjmenované trestné činy,

²⁶ V období let 1945 až 1989 bylo popraveno 1176 osob (z toho přes 700 podle retribučních dekretů, 240 politických vězňů). Trest smrti byl zneužíván k potírání politické opozice.

- f) dvě formy: výjimečný trest odnětí svobody nad 15 do 25 let a trest smrti za ty trestné činy, u kterých je možno podle varianty d) uložit trest odnětí svobody na doživotí s kombinací varianty e) pro vojáky.

Předmětem diskusí v odborných kruzích bylo neustálé zvažování a poměřování argumentů reprezentujících **abolicionisty** (odpůrce trestu smrti) a **retencionisty** (zastávce trestu smrti) mezi jejichž hlavní teze lze řadit zejména:

Proti trestu smrti:

- je konečný, nelidský, krutý a popírá právo na život,
- je neodvolatelný a může být uvalen na nevinného,
- je aktem násilí, legální vraždou,
- je mstou, ne nápravou,
- je často nástrojem represe proti opoziční, rasové, etnické... etc. skupině,
- nikdy se neukázal jako efektivnější zstrašující prostředek než jiné tresty,
- při jeho neexistenci odpadá možnost justičních vražd.

Retencionisté argumentují zejména takto:²⁷ trest smrti

- poskytuje dodatečnou možnost nutné obrany²⁸,
- dává možnost nekrvavé obrany,
- je ve shodě s morálkou-příkázání „nezabiješ“ se netýká zabíjení ve válce a trestu smrti-týká se pouze zabití nevinné osoby,
- je civilizovanou formou pomsty,
- může plnit funkci tišitele svědomí vraha,
- kdo se smiřuje s existencí armády, ten musí akceptovat trest smrti vynášený soudem za vraždu po spravedlivém procesu,
- musí existovat maximální trest, čili takový, po jehož vykonání už není možné zločince více potrestat.

²⁷ Swiderski Grzegorz. Patnáct argumentů pro trest smrti. Překlad Milan Špínka. www.narmyslenka.cz.

²⁸ Pokud útočník v důsledku útoku na poctivého člověka riskuje vlastní život, který může ztratit v důsledku zdařilé nutné obrany, dokonce i když nebude vinen žádnou vraždou, tím spíše musí být ohrožen ztrátou života, pokud se jeho útok povede a zavraždí svou oběť.

Argumentů pro i proti existuje jistě více. Omezila jsem se pouze na demonstrativní výčet.

Dne 2. května 1990 tehdejší Federální shromáždění ČSFR přijalo, z výše nastíněného výčtu možností, variantu d), jejíž podoba s jistými modifikacemi je platná dosud (viz níže ohledně vývoje legislativy týkající se doživotního trestu odnětí svobody). Stalo se tak zákonem č. **175/1990 Sb.** účinným od 1. července téhož roku.

§ 4 Závěrem

Platná úprava narozdíl od stavu panujícího na našem území do léta roku 1990²⁹ mimo jiné respektuje právo na život a nedotknutelnost fyzické integrity každého lidského jedince, zajišťuje nutnou ochranu společnosti před zvláště nebezpečnými delikventy, neznamena ireparabilní právní důsledek chybného justičního rozhodnutí.³⁰

V souvislosti se spáchanými brutálními vraždami v České republice je toto téma živé i dnes. Diskuse ohledně trestu smrti patrně nikdy neutichnou, neboť jde o velmi citlivou otázku v situaci, kdy kriminalita ve vyspělých státech roste. Ani zastánci trestu smrti však nejsou schopni prokázat, že jejich vykonávání skutečně vede k poklesu počtu závažných zločinů.

²⁹ Poslední poprava na území České republiky byla vykonána 2. února 1989.

³⁰ Válková Helena. K otázce trestu smrti z pohledu zahraničních zkušeností. Praha: Sborník Ústavu státu a práva ČSAV, 1990, str. 9.

Kapitola III.

Právní podmínky uložení trestu odnětí svobody na doživotí

§ 1 Historický exkurz

Přestože institut trestu odnětí svobody má v tuzemském právu dlouholetou tradici, trest odnětí svobody ve výjimečné délce trvání na doživotí se v novodobém českém právním systému objevil teprve před několika lety jako reakce na situaci stavu ochrany lidských práv a svobod na poli mezinárodního práva veřejného.

Podíváme-li se do české, potažmo československé historie trestního práva, zastavíme se v dobách rakousko-uherské monarchie. Doživotní trest na samém počátku 19. století zakotvila **Kniha práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu městského** (v českých zemích vydána roku 1804). Zločiny se trestaly smrtí nebo žalářem. Ten byl v závislosti na délce trvání doživotní nebo dočasný, od šesti měsíců do dvaceti let. Podle tuhosti se členil na žalář, těžký žalář a žalář nejtěžší.

Kdo byl odsouzen k trestu v žaláři nejtěžším, měl být „...pouty těžkými na nohou i rukou a okolo těla kruhem železným, na němž krom času díla a práce uložené řetězem ukován a šetřen, toliko každý druhý den pokrmem teplým, masem však nikdá, živem, ostatní dny při vodě a chlebě chován...“³¹

Další vývojovou etapou v trestním právu byl zákon č. **117/1852 ř. z.**, který vznikl dne 27. 5. 1852 přepracováním zákoníku z r. 1804. Zločiny se trestají stále smrtí nebo žalářem, který se dělí již jen na žalář a těžký žalář. Diferenciace podle kriteria času zůstává nedotčena.

§ 14

Stupně trestu žaláře: a) dle tuhosti

Trest žaláře dělí se podle rozdílné tuhosti na dva stupně.

První stupeň se označuje slovem „žalář“ bez přídavku, druhý slovy

„těžký žalář“.

³¹ Francek Jindřich. Zločin a trest v českých dějinách. Praha: Rybka Publishers, 1999, str. 31.

§ 15

První stupeň

Při prvním stupni trestu žaláře chová se trestanec bez želez, avšak těsně opatřen a stravován tak, jak to připouští zařízení trestnic pro takové zločince určených podle předpisů již o tom vydaných, nebo které ještě vydány budou.

Nedovoluje se mu scházeti se s nikým, není-li přítomen dozorce vězňů ani rozmluva v jazyce tomuto nesrozumitelném.

§ 16

Druhý stupeň

Rozmluva s lidmi, již nemají přímo s jeho vězněním co činiti, povoluje se odsouzenci toliko v případech zcela zvláštních a důležitých.

§ 17

Stupně trestu žaláře: b) podle trvání

K trestu žaláře odsuzuje se zločinec buď na celý život, nebo na určitý čas. Nejkratší trvání dočasného žaláře jest zpravidla (§§ 54 a 55 tr. z.) šest měsíců, nejdelší dvacet let. Doba trestu a všeliké jiné právní účinky trestního rozsudku se počínají, pokud v rozsudku jinak určeno není, od té chvíle, kdy vyhlášen byl rozsudek, proti němuž není žádného dalšího právního prostředku.

Poněvadž rozdílnost okolností, které zločin zvětšují nebo zmenšují, toho nedopouští, aby se v zákoně samém na jeden každý případ míra trestu určitě ustanovila; určuje se v následujících hlavách při každém zločinu jen rozpětí od nejkratší do nejdelší doby, v němž zpravidla trvání trestu podle velikosti zločinu se má vyměřiti.³²

³² z. 117/1852 ř. z.

Tento monarchijní zákon zůstává po přizpůsobení se republikánskému zřízení základem trestního práva i v letech třicátých minulého století. Postupem času byl doplněn dalšími předpisy reagujícími na aktuální potřeby státu. Po spáchání atentátu na tehdejšího ministra financí Aloise Rašína byl v březnu 1923 přijat zákon č. 50/1923 Sb. **zákon na ochranu republiky**, jehož závěrečná ustanovení konstatují, že podle míry nebezpečnosti trestných činů se delikventi odsuzují až do těžkého žaláře na pět až dvacet let i na doživotí.

V květnu roku 1934 byl vydán zákon č. 91 Sb. o **ukládání trestu smrti a doživotních trestech**, jehož odst. 1 § 1 zněl:

§ 1

(1) Namísto trestu smrti uvedeného v zákoně uloží soud trest těžkého žaláře (káznice) doživotního nebo dočasného od patnácti do třiceti let, jsou-li polehčující okolnosti tak závažné, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný.

12. 7. 1950 schválilo tehdejší Národní shromáždění **nový trestní zákon** č. 86/1950 Sb., který institut doživotního trestu zachoval. V důsledku nové politické situace došlo ke zrušení tohoto zák. č. 63/1956 Sb. a nahrazení trestem odnětí svobody na 25 let,

Čl. I.

Trest odnětí svobody na doživotí, stanovený v trestním zákoně, se ruší; místo něho nastupuje trest odnětí svobody na pětadvacet let.

kterého se mohlo užít alternativně u deliktů spojených dosud pouze s trestem smrti.

Současný trestní zákon se stal součástí české legislativy 29. 11. 1961, který trest doživotní stále neobsahoval. K jeho zrušení došlo až 12. novelou trestního zákona, zák. č. 175/1990 Sb., účinného od 1. 7. 1990. Tato úprava znamenala důslednou reakci na ratifikaci 6. Protokolu k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, kterým se signifikující státy zavázaly neuplatňovat již více absolutní trest-smrti. (6. Protokol vstoupil pro ČSFR v platnost 1. 4. 1992).

§ 2 Platná právní úprava

Trest odnětí svobody na doživotí je jedním z výjimečných trestů, jejichž uložení trestní zákon připouští. Druhým je trest odnětí svobody nad patnáct až dvacet pět let. Odst. 1 § 29 tr. zák. důsledně explicitně provádí zásadu zákonnosti - nulla poena sine lege. Zbavit pachatele svobody do konce života lze jen u taxativně vyjmenovaných trestných činů. Do novely trestního zákona č. 320/2006 Sb. účinné od 1. září 2006 byl výčet trestných činů omezen na tyto: trestný čin **vraždy** dle § 219 odst. 2 tr. zák., dále při úmyslném usmrcení jiného během spáchání trestného činu **vlastizrady** dle § 91, **teroru** dle § 93, **teroristického útoku** (§ 95), **obecného ohrožení** dle § 179 odst. 3 tr. zák. či trestného činu **genocidia** dle § 259 tr. zák. Ve všech případech muselo dojít k **úmyslnému usmrcení** jiného. Výše zmíněným zákonem byl taxativní výčet trestných činů, za jejichž spáchání lze uložit výjimečný trest v podobě trestu odnětí svobody na doživotí, rozšířen o dalších 6. Tento zpřesňující výčet i podmínky uložení doživotního trestu jsou nově stanoveny v příbývajícím odstavci 4 § 29 tr. zák., jehož úplné znění je v současné době následující:

§29

(1)...

(2)...

(3) *Trest odnětí svobody může soud uložit pouze pachateli, který spáchal trestný čin **vraždy** dle § 219 odst. 2, nebo který při trestném činu **vlastizrady** (§ 91), **teroru** podle § 93, **teroristického útoku** (§ 95), **obecného ohrožení** dle § 179 odst. 3 tr. zák. nebo **genocidia** (§ 259) zavinil smrt jiného úmyslně, a to za podmínek, že*

- a) *stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je mimořádně vysoký vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu **nebo** k zvlášť zavrženíhodné pohnutce **nebo** k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku, a*
- b) *uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti **nebo** není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let.*

*(4) Za podmínek uvedených v odstavci 3 může soud uložit trest odnětí svobody na doživotí rovněž pachateli, který spáchal trestný čin **ublížení na zdraví podle § 222 odst. 3, trestný čin loupeže podle § 234 odst. 3, trestný čin braní rukojmí podle § 234a odst. 3, trestný čin vydírání podle § 235 odst. 4, trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 4 nebo trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 4 opakovaně a byl již pro takový trestný čin potrestán.***

Ve všech případech uvedených v odstavci 4 na rozdíl od výčtu trestných činů vypočtených v odstavci 3 (kde se za dodržení dalších zákonných podmínek vyžaduje pro možnost uložení trestu odnětí svobody na doživotí způsobení smrti jiného v úmyslné formě zavinění) postačuje z hlediska subjektivní stránky zavinění ve formě nedbalosti a to s ohledem na znění § 6 tr. zák. v podobě nedbalosti nevědomé. Dle mého názoru je možno interpretovat ustanovení odstavce 4 s odkazem na podmínky stanovené v odstavci 3 pouze do té míry, co se týče obligatorních legálních předpokladů zakotvených pod písmeny a) a b) za větou § 29 odst. 3 tr. zák. (viz níže), nikoli však požadavku úmyslného usmrcení při spáchání vytyčených trestných činů, neboť bychom se při tolerování opačného názoru dostali v některých případech do situace nutnosti souběhu toho kterého zmíněného trestného činu s trestným činem vraždy nejméně dle § 219 odst. 1 tr. zák., tudíž by aplikace § 29 odst. 4 ve spojení s § 29 odst. 3 tr. zák. jako taková byla vyloučena. Pokud je totiž při spáchání trestného činu znásilnění úmyslně způsobena smrt, neposuzuje se daný skutek jako trestný čin znásilnění dle § 241 odst. 1, odst. 4 tr. zák., nýbrž jako jednočinný souběh nestejnorodý (ideální konkurence) trestných činů znásilnění dle § 241 odst. 1 tr. zák. a trestného činu vraždy dle § 219 (odst. 1, popř. odst. 2) tr. zák. V případě úmyslného způsobení následku v podobě smrti u trestného činu loupeže dle § 234 odst. 1 tr. zák. je pak dle ustálené judikatury jednočinný souběh vyloučen a skutek se právně kvalifikuje jako trestný čin vraždy dle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. zák., jehož spáchání jako takové samo o sobě (samozřejmě za splnění podmínek písm. a) či b)) je způsobilé k uložení trestu odnětí svobody na doživotí dle odst. 3 § 29 tr. zák.³³ Ke spáchání uvedených trestných činů se způsobením smrti z nedbalosti však vzhledem

³³ Rt 27/92-trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. f) tr. zák. se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí a spáchá tento čin mimo jiné v úmyslu získat majetkový prospěch. Trestného činu loupeže podle § 234 odst. tr. zák. se dopustí mimo jiné ten, kdo proti jinému užití násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Z obou citovaných ustanovení je zřejmé, že znaky trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. f) tr. zák. jsou takové, že v sobě obsahují i znaky trestného činu loupeže dle § 234 odst. 1 tr. zák. Úmyslné usmrcení jiného v sobě zahrnuje i užití násilí proti jinému. Znak „úmyslně usmrtí jiného“ ve smyslu § 219 odst. 1 tr. zák. totiž

k dikci odstavce 4 § 29 tr. zák. nepostačuje naplnění jediné skutkové podstaty, ale opakované spáchání takového trestného činu, pro nějž byl již potrestán. Tato novela je promítnutím zostřování trestní politiky v České republice. Je jakousi obdobou trestních politik zahraničních, které obdobně obsahují úpravu tzv. „tříkrát a dost“ (např. Slovenská republika, USA – „three strikes and you’re out“) – různí se však již na první pohled, neboť v tuzemském provedení se jedná o „dvakrát a dost“. Jedná se však o úpravu nelogickou a nesystematickou. Pro to, aby soud mohl uložit trest odnětí svobody na doživotí, postačí, aby obžalovaný byl již jednou potrestán pro takový trestný čin, tzn., byl pravomocně vyhlášen odsuzující rozsudek a zároveň alespoň částečně vykonán³⁴ trest uložený za jednání naplňující podstatu téhož trestného činu. Což v důsledku znamená, že, pokud je obžalovaný stíhán pro některý z trestných činů uvedených v odst. 4 poprvé, nelze mu absurdně uložit trest odnětí svobody na doživotí, byť by byl již dříve odsouzen za spáchání trestného činu vraždy, či jiného závažného úmyslného trestného činu, který není ve výčtu stanoven. Značně diskutabilní je též výčet trestných činů v tomto odstavci. Není zřejmé, proč zákonodárce uvedl právě tyto, když způsobení smrti z nedbalosti (jakožto následku, který může být při opakovaném způsobení „postižen“ uložením doživotního trestu) figuruje u spousty dalších skutkových podstat trestných činů (např. útok na státní orgán podle § 153 odst. 4 tr. zák. či útoku na veřejného činitele dle § 155 odst. 4 tr. zák.). Za povšimnutí stojí i skutečnost, že v případě trestného činu loupeže dle § 234 odst. 4 tr. zák. dle dikce § 29 odst. 4 tr. zák. nemusí být následkem způsobení smrti, avšak postačí způsobení škody velkého rozsahu (nejméně 5.000.000,- Kč,

vyjadřuje jak případy úmyslného usmrcení, jejichž podstatou je užití násilí proti jinému, tak i případy úmyslného usmrcení, které záleží v jiném než násilném jednání (např. lstivé podání jedu, neposkytnutí potřebné péče v úmyslu přivodit smrt apod.). Znak „získá majetkový prospěch“ ve smyslu § 219 odst. 2 písm. f) tr. zák. pak vyjadřuje všechny případy získání majetkového prospěchu, to znamená i případy, jejichž podstatou je násilné zmocnění se cizí věci bezprostředně při současném překonání odporu poškozeného, dále případy, které záleží ve zmocnění se cizí věci mimo bezprostřední souvislost s použitím násilí (tj. za okolností odpovídajících jinak znakům trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák.) a konečně také případy, které záleží v jakémkoli jiném způsobu obohacení pachatele v souvislosti s úmyslným usmrcením jiného (např. v získání odměny za trestný čin, v získání dědictví po usmrcené osobě apod.). I když je trestný čin vraždy systematicky zařazen mezi trestné činy proti životu a zdraví podle sedmé hlavy zvláštní části trestního zákona, poskytuje ve skutečnosti ochranu i svobodě jako objektu, který jinak sám o sobě je chráněn ustanoveními osmé hlavy zvláštní části trestního zákona. To vyplývá právě z okolnosti, že znak trestného činu vraždy „úmyslně usmrtí jiného“ zahrnuje mimo jiné i případy násilného jednání proti vůli poškozeného. Není proto důvodu vedle ustanovení § 219 odst. 1, 2 písm. f) tr. zák. vyjadřovat ještě právním posouzením skutku podle § 234 odst. 1 tr. zák. to, že jednání záležející v úmyslném usmrcení jiného je zároveň jednáním působícím na vůli poškozeného a překonávajícím odpor, který poškozený klade úmyslu pachatele zmocnit se cizí věci. Proto také není důvod posuzovat skutek jako jednočinný souběh obou trestných činů.

³⁴ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Dodatek ke komentáři. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 40: „Potrestáním se rozumí alespoň částečný výkon trestu pro takový trestný čin v minulosti, pokud s jeho vykonáním není spojena zákonná fikce zahlazení nebo pokud odsouzení k takovému trestu již nebylo zahlazeno.“

§ 89 odst. 11 tr. zák.) – při opakovaném způsobení téhož následku při spáchání trestného činu vydírání podle § 235 odst. 3 tr. zák. však trest odnětí svobody na doživotí uložit nelze, byť při opakovaném naplnění skutkové podstaty podle 4. odst. § 235 již tento výjimečný trest uložit lze.

K uložení tohoto trestu však nestačí „pouhé“ naplnění všech subjektivních i objektivních znaků skutkové podstaty zmíněných trestných činů, musí navíc ještě přistoupit obligatorní podmínky presumované v odst. 3 § 29 písm. a), b) tr. zák., které jsou stanoveny kumulativně-tedy musí nastat obě současně. Vzhledem k dikci zákona postačí, je-li alternativně splněna některá z podmínek písm. a) a písm. b). Tedy:

- a) stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je mimořádně vysoký vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu **nebo** k zvlášť zavrženíhodné pohnutce **nebo** k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku, a
- b) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti **nebo** není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let

Do 1. 1. 2002 byly podmínky písm. b) § 29 odst. 3 tr. zák. stanoveny rovněž **kumulativně**, tady musely být splněny obě najednou společně **s alternativně** stanovenou podmínkou, popř. podmínkami písm. a). Současný legislativní stav přinesla týkající se kumulativního stanovení podmínek písm. a) a b) odst. 3 § 29 až novela zák. č. 537/2004 Sb.

Výjimečný trest odnětí svobody na doživotí bude pak pochopitelně tím spíše namístě i v případech, kdy budou obě podmínky obsažené v citovaném ustanovení splněny současně.³⁵ Stejně tak tomu bude, pokud skutek pachatele naplní mimo jiné dvě, popř. všechny tři podmínky požadované písm. a) § 29 odst. 3 tr. zák.

Vymezením výše uvedených podmínek se zabývala judikatura již v době, kdy výjimečný trest odnětí svobody na doživotí nebyl v českém trestním právu zakotven a výjimečným trestem byl trest smrti (právní stav vládnoucí do 30. 6. 1990, tedy do přijetí

³⁵ Šámal, Púry, Rizman. Trestní zákon. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 257.

novely zák. č. 175/1990 Sb.). Pro získání co nejaktuálnějších poznatků týkajících se splnění podmínek pro uložení tohoto výjimečného trestu jsem oslovila předsedy, popř. místopředsedy všech krajských soudů v České republice a požádala je o součinnost v podobě zaslání rozhodnutí, jimiž došlo k uložení trestu odnětí svobody na doživotí včetně případných rozhodnutí soudů odvolacích a soudu dovolacího – vstříc mně vyšlo několik soudů, a to: Krajský soud České Budějovice, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Praze, Krajský soud v Plzni, Krajský soud Hradec Králové a Městský soud v Praze. Následně tedy budu vycházet ze zasláných rozhodnutí. Jména a příjmení včetně dat narození poškozených a odsouzených byla z důvodu ochrany osobních údajů vynechána.

Zvlášť zavrženíhodný způsob provedení činu

Každé úmyslné usmrcení člověka je svou podstatou surové, ve vztahu k hodnotě lidského života bezohledné a bezcitné, a jelikož spáchání trestného činu surovým způsobem, zákeřně se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem je obecnou přitěžující okolností ve smyslu § 34 písm. b) tr. zák., považuje se (Rt 92/1987) za zvlášť zavrženíhodný způsob provedení činu vyšší míra surovosti, zákeřnosti, zvláštní lsti nebo brutalita či zvrhlost při provedení trestného činu vraždy, než jaká obvykle spojena s tímto trestným činem. Je možno zde přihlížet také k okolnosti, že oběť byla vystavena zvláštním fyzickým nebo duševním útrapám. Vzhledem k tomu, že způsob provedení činu je součástí objektivní stránky trestného činu, nelze se při hodnocení způsobu provedení činu omezit jen na povahu vlastního útoku, nýbrž je nutno uvážit i celkový charakter jednání pachatele a okolnosti, za nichž k útoku došlo, resp. jimiž byl útok prováděn, pokud charakterizují způsob spáchání činu.³⁶

Rozsudkem Krajského soudu České Budějovice – pobočka Tábor ze dne 7. dubna 2005, č. j. 9 T 2/2002-647, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 14. června 2005, sp. zn. 7 To 50/2005, ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.11.2005 sp. zn. 8 Tdo 1218/2005, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Táboře ze dne 3.2.2006 č. j. 9 T 15/2005-795, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28. března 2006, sp. zn. 7 To 31/2006, byl obžalovaný uznán vinným následujícím skutkem: v Tučapech čp. 154, v okrese Tábor, v místě trvalého bydliště svých rodičů, dne 22.1.2004

³⁶ Rt 41/1976.

v době mezi 17.15 hod. do 17.46 hod. v krátkém časovém sledu úmyslně usmrtil výstřely z devítiranného revolveru zn. Brno Arms, model ZHR 241, cal. 22LR, výr. č. 8241003799, který si opatřil krátce před činem z vlastnictví svého otce v uvedeném domě, svou nejbližší rodinu, otce, matku a bratra, a to tak, že v obytné části rodinného domu v průběhu slovní rozepře výstřelem z bezprostřední blízkosti do hlavy nad levým ušním boltcem zasáhl svého otce s cílem umlčet ho při jeho výtkách proti němu, přičemž střela pronikla do dutiny lební a mozkem, takže poškozený v důsledku zakrvácení komor mozkových a zhmoždění mozku při střelném poranění hlavy na místě zemřel, a smrti se nedalo zabránit sebevčasnější a sebekvalifikovanější lékařskou pomocí, v zápětí v témže prostoru výstřelem z bezprostřední blízkosti do hlavy — týlní krajiny vlevo dole úmyslně usmrtil výstřelem z výše popsané nelegálně držené střelné zbraně do hlavy svou matku, a to rovněž v reagonci na její výtky, se kterými se připojila k jeho otci, a nepochybně při střelbě do jejího týlu ve snaze zbavit se jí jako svědka předcházející střelby, střela pronikla do dutiny lební a mozkem, v důsledku čehož při zhmoždění mozku a zakrvácení komor mozkových při střelném poranění hlavy jmenovaná na místě zemřela, a smrti se nedalo zabránit sebevčasnější a sebekvalifikovanější lékařskou pomocí, v témže časovém rozpětí poté, co jeho bratr po registraci popsané střelby utíkal z obytného prostoru pryč, pronásledoval ho až do sklepních prostor rodinného domu, kde v úmyslu jej usmrtit z již popsané zbraně, dvěma výstřely ho zasáhl do hlavy, jedním výstřelem směřujícím kolmo na pravý spánek a druhým směřujícím v předozadním směru na týlní krajinu vlevo, a to ve snaze rovněž se ho zbavit jako svědka výše popsané události a zcela nepochybně i z nenávisti vůči němu, přičemž po pádu jmenovaného na zem v době, kdy ještě žil, jej škrtil rukama a poté šusťákovými kalhotami, které mu uvázal kolem krku, takže nakonec v důsledku zakrvácení komor mozkových a zhmoždění mozku při dvojitém zástřelu hlavy poškozený na místě zemřel a smrti se nedalo zabránit sebevčasnější a sebekvalifikovanější lékařskou pomocí, tělo zemřelého pak zahrabal do uhlí, po takovémto jednání se pak ještě zmocnil peněžní hotovosti z vlastnictví jeho otce a matky v přesně nezjištěné výši pohybující se však řádově v několika desítkách tisíc Kč, a popsaný revolver z majetku otce, který použil ke spáchání činu, dne 23.11.2004, který měl neoprávněně v držení, v ranních hodinách vhodil do Horusického rybníku v okrese Tábor.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. září 1992, č. j. 1 T 10/92-307, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 19. února 1993, č. j. 5 To 55/92-362, byl obžalovaný uznán vinným skutkem: dne 31. 7. 1991 kolem 17.30 hodin na lesní cestě v katastru obce Harrachov, okr. Semily fyzicky napadl studentku v úmyslu ji usmrtit a odcizit jí peníze, když ji kuchyňským nožem s délkou čepele nejméně 15 cm náhle opakovaně bodl do hrudníku, krku a levé herní končetiny a způsobil jí celkem 12 bodnořezných ran, z nichž zejména poranění srdečnice, plic a jater způsobila vnitřní a vnější vykrvácení a vedla ke smrti jmenované. Poté poškozené odcizil batůžek s osobními věcmi a částkou 1367,70 Kčs a její těle ukryl do stráně pod cestou. Tohoto jednání se dopustil přesto, že byl rozsudkem krajského soudu v Ústí n. Labem ze dne 13. 11. 1974, sp. zn. 1T 46/74 odsouzen pro pokus trestného činu vraždy dle §§ 8/1 k § 219 tr.z. a trestný čin loupeže dle § 234/1 tr.z., pro pokusy trestných činů loupeže a znásilnění dle §§ 8/1 k § 234/1 a § 241/1 tr.z. a další trestné činy k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 14 let, který vykonal společně s dalším trestem ke dni 28. 10. 1988, když od tohoto dne až do 7. 6. 1991 byl ve výkonu ochranného léčení sexuologického v uzavřeném ústavu.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. března 1994, sp. zn. 1 T 100/93, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 13. července 1994, č. j. 5 To 62/94, byl obžalovaný uznán vinným skutkem: dne 19.5.1993 v době od 15.00 do 16.30 hod. v domě čp. 202 v Hradci Králové - Plotištích nad Labem fyzicky napadl svou dceru, když ji sekerou o hmotnosti 1120 g nejméně devětkrát udeřil velkou silou do hlavy a ihned poté na stejném místě touto sekerou napadl i její matku, kterou nejméně sedmkrát udeřil velkou silou do hlavy, po usmrcení obou jmenovaných svůj čin popsal a písemně uvedl i svůj úmysl usmrtit svoji další dceru, kterou rovněž po jejím příchodu domů stejnou sekerou nejméně desetkrát velkou silou udeřil do hlavy a tím ji na místě usmrtil.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. dubna 1999, sp. zn. 2 T 2/99, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28. července 1999, sp. zn. 8 To 72/99, byl obžalovaný uznán vinným skutkem: dne 15.5.1998 v době mezi 21.30 a 22.00 hodinou v Hradci Králové si pod nepravdivou záminkou a se záměrem jmenovaného usmrtit najal soukromého řidiče TAXI služby, který řídil motorové vozidlo zn. Renault 1,9 Megane, SPZ HKM 77-30, nechal se jím v tomto vozidle vozit po různých místech v Hradci Králové a

blízkém okolí, když na vhodném místě chtěl jmenovaného zastřelit z pistole zn. ČZ vzor 83, ráže 7,65 mm, výr. č. 006778, a zmocnit se jeho peněz, případně i jeho vozidla, přičemž při projíždění Hradce Králové ve čtvrti Labská kotlina se poškozený rozhodl proti vůli obžalovaného vrátit se s vozidlem do centra města Hradce Králové, kde obžalovaného z vozidla vysadil, čímž mu zabránil v realizaci jeho úmyslu a obžalovaný si vzápětí najal jiné vozidlo TAXI služby a dne 15.5.1998 v době od 22.00 do 23.00 hodin v Hradci Králové před objektem firmy Autoprim v ul. Na Rybárně jedním výstřelem do hlavy z pistole ČZ vzor 83, ráže 7,65 mm, výr. č. 006778, úmyslně usmrtil řidiče TAXI služby v úmyslu zmocnit se jeho peněz a motorového vozidla zn. FORD Escort TD modré barvy, SPZ HKM 84-69, když s tímto vozidlem pak odjel k nedalekému benzinovému čerpadlu firmy AVANTI na Rašínově třídě ve směru od Pardubic do centra Hradce Králové, kde dvěma výstřely do hlavy a krku z pistole zn. ČZ vzor 83, ráže 7,65 mm, výr. č. 006778, úmyslně usmrtil obsluhu benzinového čerpadla, a poté z pokladny odcizil finanční hotovost ve výši 13.642,-- Kč ke škodě s.r.o. AVANTI CZ, Praha 4 - Nusle, Pod vilami 696/12.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. dubna 2004, č. j. 4 T 2/2004-3042, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. 7 To 89/2004, byli obžalovaní uznáni skutkem skládajícím se z dílčích útoků:

I. *oba obžalovaní společně dne 30.9.2001 okolo 23.30 hod. v Chabeřicích, okr. Kutná Hora, v úmyslu získat peníze, maskování kuklami na hlavách a s rukavicemi, po přelezání oplocení vnikli na pozemek domu čp. 30, poté rozbili skleněnou výplň vchodových dveří domu, čímž způsobili škodu nejméně 290,-- Kč, vzniklým otvorem pomocí klíče v zámku zevnitř odemkli a vnikli do prostoru kuchyně, kde fyzicky napadli majitele tak, že ho povalili na zem, svázali mu ruce za záda a dále nohy okolo kotníků, poté dům prohledali a odcizili částku nejméně 160.000,-- Kč, při svém odchodu ho ponechali na místě ležet svázaného, přestože si byli vědomi toho, že poškozený žije sám a ponechání ho bez pomoci může vést k jeho smrti, když k úmrtí poškozeného selháním základních životních funkcí v důsledku nepříznivé život ohrožující polohy nedošlo proto, že byl následně nalezen svými sousedy dne 2.10.2001 okolo 11.00 hod., a poté byl odvezen k lékařskému ošetření do nemocnice*

II. *obžalovaní dne 16.11.2001 v přesně nezjištěnou dobu v ranních hodinách ve Slavošově, okr. Kutná Hora, v úmyslu získat peníze, po předchozí dohodě obžalovaná poskytla obžalovanému k zamaskování dámskou punčochu a paruku a v místě svého bydliště*

hlídáním zajišťovala to, že obžalovaný, maskován způsobem uvedeným výše, neuzamčenými dveřmi vnikl do domu majitele, kde se schoval za závěs, avšak byl zde odhalen poškozeným, a proto ho fyzicky napadl, srazil ho na zem a nutil ho k vydání peněz a věcí, což poškozený učinil a vydal mu částku 40.000,-- Kč, protože však při zápasu obžalovanému strhl maskování, obžalovaný ho následně opět napadl, srazil ho na zem, kde ho škrtil oběma rukama a způsobil mu tak zlomeninu obou velkých rohů jazyčky a obou horních rohů štítné chrupavky a tržné rány o délce 1 cm v obličejí a temenní části hlavy, v důsledku čehož poškozený na místě zemřel, poté dům prohlédl a odcizil elektrickou vrtačku zn. Narex EV 410 s příslušenstvím, motorovou pilu STIHL, 2 ks nákupních tašek, plastovou misku, nejméně 1 ks lahve tvrdého alkoholu nezjištěné značky, nejméně 4 ks lahví vína nezjištěné značky a nejméně 1 ks masové konzervy, vše v hodnotě nejméně 3.235,-- Kč a poté dům opustil, když před tím tělo poškozeného uložil do postele a zapálil okolo něj nejméně 4 svíčky v úmyslu způsobil požár a zakrýt tak po sobě stopy, a v důsledku jeho jednání došlo k požáru zařízení ložnice a ke vzniku škody nejméně 1.500,-- Kč, když požár byl likvidován přivolanou výjezdovou skupinou hasičského záchranného sboru a uvedeným požárem byl ohrožen celý dům poškozeného v hodnotě nejméně 661.370,-- Kč,

III. oba obžalovaní společně dne 28.11.2001 ve Slavošově, okr. Kutná Hora, v přesně nezjištěnou dobu ve večerních hodinách po vzájemné dohodě v úmyslu získat peníze a usmrtit poškozenou, s rukavicemi na ruku, po přečtení plotu vnikli na pozemek domu čp. 5 této, pomocí železné tyče rozbili skleněnou výplň vchodových dveří, na kterých vznikla škoda nejméně 90,-- Kč, klíčem v zámku zevnitř odemkli a vnikli do kuchyně, kde fyzicky napadli poškozenou tak, že obžalovaný ji udeřil tyčí do hlavy, ležící ji pak pomocí šátků svázali na ruku a nohou a nutili ji k vydání peněz, následně ji pak obžalovaný škrtil oběma rukama, čímž jí způsobil zlomeniny jazyčky a štítné chrupavky vlevo a krevní výron ve sliznici hrtanu vpravo, v důsledku čehož poškozenou usmrtil, poté společně dům prohlédali a odcizili nejméně 50.000,-- Kč, přesně nezjištěné zlaté šperky v hodnotě nejméně 5.500,-- Kč, 6 ks povlečení, 4 ks balíčků utěrek, 6 ks balíčků kapesníků, elektrický kávomlýnek, osobní mechanickou váhu, napařovací žehličku nezjištěné značky, žehličku zn. ETA, 3 kg prášku na praní, vše v hodnotě nejméně 2.210,-- Kč, tělo poškozené pak odnesli do zahrady domu, kde vykopali jámu, a tělo poškozené do ní uložili a zakryli zeminou, když před tím do jámy naházeli i osobní věci poškozené jako např. bundu, tašku, doklady, brýle, v úmyslu vyvolat dojem, že poškozená odjela mimo domov, dále v domě spálili věci poškozené, které byly od

její krve, a způsobili tak škodu nejméně 800,-- Kč, obžalovaný zalepil rozbitou skleněnou výplň dveří, dům zamkli a klíče od něj zahodili, přičemž tělo poškozené bylo náhodně nalezeno dne 4.5.2002, a uvedeného jednání se obžalovaný dopustil přesto, že se před tím dopustil jednání popsaného v bodě 2 výroku tohoto rozsudku,

IV. oba obžalovaní společně v přesně neurčenou dobu od 28.7.2002 do 30.7.2002 v Měchonicích, okr. Kutná Hora, po předchozí vzájemné dohodě a natypování místa v úmyslu získat peníze a usmrtit poškozené, otevřenou brankou vnikli na pozemek poškozených manželů, kde poté v kůlně u domu fyzicky napadli poškozeného bitím do různých částí těla, poté ho společně odvedli do kuchyně domu, kde jak poškozeného, tak poškozenou svázali na rukou a nohou, požadovali po nich vydání peněz a když jim poškozená vydala částku 10.000,-- Kč, obžalovaný pomocí odříznutého kabelu od lampičky škrcením usmrtil poškozeného a poté stejným způsobem usmrtil i poškozenou, následně dům prohledali a odcizili nejméně 5 ks videokazet, videorekordér zn. Schneider, mobilní telefon Alcatel 303 s nabíječkou, elektrický holicí strojek, nejméně 3 ks náramkových hodinek nezjištěných značek, malorážní bubínkový revolver Alfa model 641, rádio zn. Vega a další drobnosti vše v hodnotě nejméně 6.410,-- Kč, před opuštěním domu tělo poškozeného umístili v ložnici na postel a tělo poškozené na gauč v kuchyni a v úmyslu navodit dojem nešťastné náhody či sebevraždy, otevřeli přívod plynu u plynového sporáku a poté dům opustili, a uvedeného jednání se dopustili přesto, že se obžalovaný před tím dopustil jednání popsaného v bodě 2, 3 výroku tohoto rozsudku a obžalovaná se před tím dopustila jednání popsaného v bodě 3 výroku tohoto rozsudku,

V. oba obžalovaní společně v přesně nezjištěnou dobu od 27.10.2002 do 30.10.2002 ve Slavošově, okr. Kutná Hora, po předchozí vzájemné domluvě v úmyslu získat peníze a usmrtit poškozeného, s rukavicemi na rukou, otevřenými dveřmi vnikli do domu čp. 33 poškozeného, kterého fyzicky napadli a to údery rukou a kopy nohou do různých částí těla a hlavy, požadovali po něm vydání peněz, svázali ho na rukou a nohou, z kapes kalhot mu odcizili částku 400,-- Kč a ze sklepa z krabice částku 60.000; - Kč, dále dalekohled, příruční kovový trezorek a kapesní svítilnu, vše v hodnotě nejméně 740,-Kč, když následně ho obžalovaný bil pěstmi do různých částí těla a polštářem mu zakrýval dýchací otvory, v důsledku čehož došlo ke ztrátě vědomí poškozeného a ke způsobení zlomeniny 8. a 9. žebra vpravo, 7. a 9. žebra vlevo s krevními výrony v pohrudnici a mezižebních svalech, ke krevním výronům ve spojivkách, ve sliznici hrtanu a průdušnice a otoku mozku, což vedlo k bezprostřední smrti poškozeného, dále pak obžalovaní v úmyslu fingovat sebevraždu poškozeného tělo

poškozeného vytáhli na půdu domu, kde mu omotali okolo krku smyčku z prádelní šňůry a nejméně 2x se snažili tělo vytáhnout a pověsit na trám, což se jim však nepodařilo, neboť šňůra se opakovaně přetrhla, přičemž tímto jednáním pak na těle mrtvého poškozeného způsobili odlomení horních rohů štítné chrupavky a odlomení malých rohů jazylky, tělo poškozeného ponechali na půdě a z místa odešli, a uvedeného jednání se dopustili přesto, že se obžalovaný před tím dopustil jednání popsáno v bodě 2 - 4 výroku tohoto rozsudku a obžalovaná se před tím dopustila jednání popsáno v bodě 3 a 4 výroku tohoto rozsudku,

VI. oba obžalovaní společně dne 2.12.2002 v pozdních nočních hodinách okolo 01.00 hod. v Brněnci, okr. Svitavy, po předchozí vzájemné domluvě v úmyslu získat peníze a usmrtit poškozené, vnikli do bytu domu čp. 27 poškozené, a to tak, že obžalovaný vnikl pootevřeným větracím oknem nad vstupními dveřmi ve výšce nejméně 2,5 m do bytu, zevnitř odemkl vchodové dveře a umožnil tak vstup obžalované, poté fyzicky napadli dcery majitelky, které obě nejprve svázali na rukou a nohou, poté obžalovaný pomocí šátku použitého jako škrtidla škrtil jednu z dcer, čímž jí způsobil zlomeniny obou horních rohů štítné chrupavky a obou velkých rohů jazylky, což vedlo k bezprostřední smrti poškozené, a dále pak druhé z dcer bitím rukama do různých částí těla způsobili krevní výrony v měkkých lebních pokrývkách hlavy a tím, že ji obžalovaný škrtil oběma rukama, pak tupé poranění na krku, spočívající ve zlomenině levého horního rohu štítné chrupavky a v krevních výronech měkkých tkání krku a tečkovitých krevních výroncích na sliznici hrtanu, což vedlo k rozvoji úrazového šoku a bezprostřední smrti poškozené, dále obžalovaný fyzicky napadl i poškozenou dceru, která ležela v posteli a to tím způsobem, že jí přes obličej přehodil deku, kterou přitiskl polštář, o který se opíral celou svojí vahou a zakrytím dýchacích otvorů po dobu několika minut jí přivodil stav bezprostředně ohrožující život, v důsledku čehož došlo u poškozené k duševní poruše přechodného charakteru, tranzistornímu stavu zmatenosti na bázi mozkové arteriosklerózy s dezorientací, přičemž během fyzického útoku i po něm obžalovaný a obžalovaná prohledávali byt a odcizili zde finanční hotovost ve výši nejméně 10.000,-- Kč, 3 ks vkladních knížek České spořitelny, pobočka Kutná Hora, občanský průkaz, před odchodem z bytu vše zinscenovali tak, jako by se jednalo o rodinnou tragédii, když tělo první poškozené ponechali na posteli v kuchyni, tělo druhé poškozené ponechali v posteli v obývacím pokoji a tělo třetí poškozené umístili do vany v koupelně, kde jí za použití kuchyňského nože způsobili řezné rány na zápěstí levé paže zasahující do kůže a podkoží, předstíraje její sebevraždu, byt poté opustili a téhož dne v odpoledních hodinách pak v Kutné Hoře v České spořitelně z

odcizených vkladních knížek vybrali částku 39.500,-- Kč, kterou později použili pro svoji potřebu, a uvedeného jednání se dopustili přesto, že se před tím obžalovaný dopustil jednání popsaného v bodě 2-5 výroku tohoto rozsudku a obžalovaná se před tím dopustila jednání popsaného v bodě 3 — 5 výroku tohoto rozsudku,

VII. oba obžalovaní společně v přesně nezjištěnou dobu koncem měsíce ledna 2003 v odpoledních hodinách, v obci Onšovec, okr. Kutná Hora, po vzájemné domluvě v úmyslu získat peníze a usmrtit poškozenou, vybaveni rukavicemi, hledali bydliště poškozené, což se jim však i přes dotazy u místních obyvatel nepodařilo, a proto v obavě před svým prozrazením z obce odešli, rozhodnutí poškozenou vyhledat opakovaně, v čemž jim však bylo zabráněno jejich zadržením orgány Policie ČR dne 4.2.2003, a uvedeného jednání se dopustili přesto, že se obžalovaný před tím dopustil jednání popsaného v bodě 2 - 6 výroku tohoto rozsudku a obžalovaná se před tím dopustila jednání popsaného v bodě 3 — 6 výroku tohoto rozsudku,

VIII. obžalovaná v přesně nezjištěnou dobu od 15.8.2002 do 17.8.2002 v Kardašově Řečici, okr. Jindřichův Hradec, v Hradecké ul. čp. 375, v rodinném domku poškozené, kde byla přechodně ubytována, fyzicky tuto napadla poté, kdy ji jmenovaná přistihla při prohlédávání jejího domu v úmyslu najít a odcizit peníze, a to tím způsobem, že ji svázala na ruku a nohou, pomocí pásky ji škrtila a nutila ji k vydání peněz, následně poškozenou 2x udeřila dřevěným válečkem do temenní části hlavy, čímž jí způsobila tržně zhmožděnou ránu v krajině temenní, látkovými pásky jí přivázala ruce k opěrkám křesla, do úst jí upevnila látkový roubík a opětovným škracením látkovými pásky na krku jí způsobila povrchové oděrky krku, a když jí poškozená odmítla vydat peníze, z kuchyně domu vzala nůž o délce čepele 21 cm, kterým poškozenou nejméně 4x bodla do oblasti hrudníku a způsobila jí tak bodná poranění levé plíce a srdce s vykrvácením do dutiny hrudní, což vedlo k bezprostřední smrti poškozené, následně z domu odcizila finanční částku nejméně 20.000,-- Kč, dům opustila, uzamkla a klíče zahodila, a uvedeného jednání se dopustila přesto, že se před tím dopustila jednání popsaného v bodě 3 - 4 výroku tohoto rozsudku,

IX. obžalovaný dne 3.2.2003 okolo 13.00 hod. v obci Hrádek - Horka nad Sázavou, okr. Kutná Hora, po vzájemné dohodě v úmyslu získat peníze, společně s obžalovanou u domu čp. 9 poškozeného, předstírali nevolnost obžalované, a když jí chtěl poškozený poskytnout pomoc, obžalovaný ho ohrožoval kuchyňským nožem, zatlačil ho do jeho domu, kde ho povalili společně na gauč, poté prohlédali dům a odcizili zde mobilní telefon Siemens N 35 s nabíječkou, 5 ks čokolád a 3 ks balíčků kávy, vše v hodnotě nejméně 3.300,-- Kč, následně pak

poškozeného uzamkli ve sklepě jeho domu, dům opustili a klíče od něj zahodili.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. prosince 2008, č. j. 7 T 12/2008-614, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 26. února 2009, sp. zn. 8 To 22/2009, byl obžalovaný uznán vinným skutkem: *poté, co v přesně nezjištěné době okolo 23,00 hod dne 28.3.2008 v obci Starý Bydžov čp. 1, okres Hradec Králové, přeskřípal vodiče na přední straně budovy, ve které byla umístěna úřadovna České pošty s.p., za použití násilí, rozlomením cylindrické vložky FAB u zámku předních stupních dveří vnikl do budovy, kde po násilném překonání mřížce u dveří do poštovního úřadu a vlastních dveří, kdy u mřížce přeskřípl očko petlice pomocí donesených pákových kleští, a po vypáčení dveří, se dostal do prostor užívaných Českou poštou, zde na několika místech přerušil kleštěmi vodiče elektroinstalace, a po vypáčení dalších dveří se opět za použití násilí, přeskřípnutí očka petlice u mřížce zajišťující prostor s trezorem, se pokusil pomocí donesené a jím připravené výbušniny otevřít trezor, a získat tak finanční prostředky ve výši 112.927,- Kč a ceniny, jakož i další věci v hodnotě cca 30.000,- Kč, nacházející se v trezoru, což se mu nepodařilo, z kanceláře vedoucí úřadovny odcizil finanční hotovost ve výši 750,- Kč uloženou v plastové krabičce a to ke škodě poškozené, přičemž byl dne 29.3.2008 okolo 01,15 hod. byl vyrušen hlídkou Policie České republiky — OO Nový Bydžov, a poté, co se na místo dostavila přivolaná hlídka Police České republiky — OO PČR Chlumeck nad Cidlinou, v úmyslu zabránit svému zadržení a v úmyslu usmrtit dvakrát vystřelil ze samonabíjecí pistole zn. ČZ, vzor 52, ráže 7,65x25 Tokarev, výrobního čísla V 17842 na službu konajícího policistu pprap. služebně zařazeného na OO PČR Chlumeck nad Cidlinou, oblečeného do služebního stejnokroje, přičemž k zásahu tohoto policisty nedošlo, přičemž neměl obžalovaný oprávnění k držení střelné zbraně, a následně byl na místě jednání zadržen zásahovou jednotkou PČR SVČK Hradec Králové, a výše uvedeným jednáním způsobil škodu poškozením zařízení pobočky České pošty s.p., region Východní Čechy, Na Hrádku 105, Pardubice, ve výši 28.820,- Kč, obci Starý Bydžov škodu ve výši 3.197,- Kč, společnosti Telefónica 02 CZECH REPUBLIC, a.s., Za Brumlovkou 266/2, Praha 4, ve výši 2.389,- Kč, a tohoto jednání se obžalovaný dopustil, ač již byl rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 14.7.1993 sp.zn. 1 T 1/1992 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 20.4.1994 sp. zn. 6 To 58/1993 uznán vinným mimo jiné trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. e), f) tr. zákona, jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1, 2 tr. zákona, za což mu byl*

uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání 23 roků nepodmíněně se zařazením do věznice se zvýšenou ostrahou, když z výkonu tohoto trestu byl usnesením Okresního soudu Plzeň — město ze dne 3.10.2007 sp. zn. 3 Pp 138/2007 dle § 61 odst.1 písm.a) tr.z. podmíněně propuštěn za současného stanovení zkušební doby v trvání 7 let a uložení dohledu a povinnosti podrobit se resocializačnímu programu, což podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. února 2009, č. j. 7 T 14/2008-831, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. *dne 4.5.2008 v době kolem 15.00 hod. v Havlíčkově Brodě v parku Budoucnost úmyslně navázal slovní kontakt s nezletilým poškozeným, který si hrál na dětském hřišti a u rybníka, přičemž dle jeho fyzického zjevu a provozované hry v parku si obžalovaný byl vědom, že se jedná o osobu mladšího školního věku s nedostatečnou rozumovou vyspělostí, poté obžalovaný jmenovaného v úmyslu přimět ho k jinému obdobnému pohlavnímu styku a dosáhnout svého sexuálního uspokojení jej pod záminkou, že mu ukáže a pustí počítačové hry odvedl do domu čp. 136 v ulici Na Valech, jehož vstupní dveře uzamkl, v pokoji, který měl pronajatý následně nezletilému poškozenému umožnil hrát si na počítači, přitom jej začal hladit a svlékat, poškozený vzhledem ke svému nízkému věku nevěděl, co po něm obžalovaný chce, což mu obžalovaný vysvětlil tím, že „budou dělat to, co dospělí“ a sliboval mu počítač, pokud se mu podvolí, poté nahého poškozeného položil na záda a třel mu pohlavní úd, přičemž u obžalovaného došlo k erekci, dále poškozeného otočil na břicho, zavedl mu nejprve prst do konečníku a posléze svým ztopořeným údem vnikl do konečníku poškozeného a vykonal na něm anální styk, přičemž své jednání vůči poškozenému částečně natáčel a fotil fotoaparátem, který držel v jedné ruce, poškozený se v důsledku nízké fyzické a duševní vyspělosti jednání obžalovaného zcela podřídil, nicméně křikem, pláčem a odstrkováním obžalovaného rukama, které mu obžalovaný částečně držel, dával najevo, že jej pohlavní styky bolí, a takto si obžalovaný počínal přesto, že bezpečně věděl, že poškozený je osobou mladší 15 let,*

II. *dne 4.5.2008 v době kolem 16.00 až 17.30 hodin v Havlíčkově Brodě po sexuálním zneužití nezletilého poškozeného, kterého si pro jeho nízký věk vybral ke svému sexuálnímu uspokojení a věděl, že je osobou mladší 15 let, z obavy z prozrazení svého jednání se rozhodl poškozeného usmrtit, poškozenému v pronajatém pokoji v domě čp. 136 v ulici Na Valech, kde*

došlo k pohlavním stykům, sdělil, že jej odvede domů, avšak v úmyslu jej zabít jej odvedl za město do blízkého lesíka na levé straně železniční tratě Havlíčkův Brod - Světlá nad Sázavou u kilometrovníku 226,7 v katastru obce Horní Papšíkov jihozápadně asi 2 km od Havlíčkova Brodu; kde při chůzi levou rukou zezadu nečekaně uchopil poškozeného kolem krku tzv. do kravaty, poškozeného nadzvedl, aby se nedotýkal nohama země a rdousil jej tlakem ohnutého předloktí na přední a boční krční partie tak dlouho, dokud poškozený jevil známky života, poškozený zpočátku kopal nohama a snažil se obžalovaného zachytit rukama, avšak v důsledku tlaku na velké krční cévy a krční nervovou pleteň došlo u poškozeného k rychlému nástupu bezvědomí a následné reflektorické smrti či smrti na podkladě porušení přítoku okysličené krve do mozku, poté se obžalovaný přesvědčil, že poškozený nežije a jeho tělo zakryl větvemi a z místa činu uprchl, resp. okamžitě opustil Havlíčkův Brod.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. února 2008, č. j. 9 T 13/2007-2085, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 11. července 2008, sp. zn. 8 To 52/2008, byl obžalovaný uznán vinným skutkem skládajícím se z dílčích útoků: jako pracovník nemocnice v Havlíčkově Brodu při výkonu povolání zdravotní sestry v době služby na oddělení anesteziologie a resuscitace ve snaze dosáhnout vlastního vzrušení a intenzivního prožitku ze vzniklé riskantní situace a následné aktivity jak své, tak ostatního personálu nemocnice, aplikoval opakovaně pacientům po lékařském výkonu ve stavu bezmocnosti do centrální žíly lék Heparin v množství minimálně 5 ml v každé dávce, přesto, že znal jeho účinky a byl srozuměn a tím, že s ohledem na zdravotní stav pacientů může způsobit jejich smrt, a to v následujících případech

I. *v přesně nezjištěné době během denní služby dne 12.5.2006 a během nočních služeb ve dnech 24.5.2006 - 25.5.2006 a 5.6.2006 — 6.6.2006 poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobily vykrvácení poškozeného či jinou komplikaci vedoucí k jeho smrti,*

II. *v přesněji nezjištěných dobách během noční služby dne 8.6.2006 — 9.6.2006 a během denní služby dne 10.6.2006 poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozeného dne 11.6.2006,*

III. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 13.6.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobil vykrvácení poškozeného či jinou komplikaci vedoucí k jeho smrti

IV. v přesněji nezjištěné době, během noční služby ze dne 15.6.2006 na 16.6.2006 poškozené, čímž způsobil u poškozené závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozené dne 18.6.2006,

V. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 21.6.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozeného dne 22.6.2006,

VI. v přesněji nezjištěných dobách během nočních služeb ve dnech 24.6.2006 — 25.6.2006 a 1.7.2006 — 2.7.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve, krvácení a narušení normálních koagulačních procesů, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozeného dne 14.8.2006,

VII. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 30.6.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobil vykrvácení poškozeného či jinou komplikaci vedoucí k jeho smrti,

VIII. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 9.7.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozeného ještě dne 9.7.2006,

IX. v přesněji nezjištěné době během noční služby ze dne 25.7.2006 na den 26.7.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobil vykrvácení poškozeného či jinou komplikaci vedoucí k jeho smrti,

X. v přesněji nezjištěné době během noční služby ze dne 31.7.2006 na den 1.8.2006, poškozené, čímž způsobil u poškozené závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobil vykrvácení poškozené či jinou komplikaci vedoucí k její smrti,

XI. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 11.8.2006, poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí

včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobily vykrácení poškozeného či jinou komplikaci vedoucí k jeho smrti,

XII. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 21.8.2006 poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozeného dne 23.8.2006,

XIII. v přesněji nezjištěné době během noční služby ze dne 23.8.2006 na 24.8.2006, poškozené, čímž způsobil u poškozené závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které přes veškerou poskytnutou lékařskou pomoc vedly ke smrti poškozené ještě dne 25.8.2006,

XIV. v přesněji nezjištěných dobách během noční služby ze dne 26.8.2006 do 27.8.2006, a během denních služeb ve dnech 28.8.2006 a 3.9.2006 poškozené, čímž způsobil u poškozené závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné lékařské pomoci způsobily vykrvácení poškozené či jinou komplikaci vedoucí k její smrti, poškozená bez zjištěné příčinné souvislosti s jednáním obžalovaného zemřela dne 4.9.2006,

XV. v přesněji nezjištěné době během denní služby dne 28.8.2006 poškozené 1936, čímž způsobil u poškozené závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobily vykrvácení poškozené či jinou komplikaci vedoucí k její smrti,

XVI. v přesněji nezjištěných dobách během nočních služeb z 22.9.2006 do 23.9.2006 a z 24.9.2006 do 25.9.2006 poškozenému, čímž způsobil u poškozeného závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné kvalifikované lékařské pomoci způsobily vykrvácení poškozeného či jinou komplikaci vedoucí k jeho smrti,

XVII. v přesněji nezjištěné době během noční služby z 24.9.2006 do 25.9.2006, čímž mohl způsobit u poškozené závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, které by bez poskytnutí včasné lékařské pomoci způsobily vykrvácení poškozené či jinou komplikaci vedoucí k její smrti, poškozená bez zjištěné příčinné souvislosti s jednáním obžalovaného zemřela v nočních hodinách dne 24.9.2006.

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 30. června 1995, sp. zn. 1 T 10/91, ve spojení s usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. října 1995, sp. zn. 8 To 123/95, byli obžalovaní uznáni vinnými skutky:

I. obžalovaní J.K. a M. K. společně dne 2. 5. 1990 kolem 01.00 hod. po předchozí

domluvě o tom, že při fingoané kontrole zbraní vydávajíc se za příslušníky policie získají od strážného závodu Stavební stroje Nýřany, okres Plzeň - sever, jeho služební pistoli, dostavili se na vrátnici uvedeného závodu, kde na strážném vylákali služební pistoli zn. ČZ, vz. 27, ráže 7,65 mm, výr. č. 623235, v době, kdy měl pistoli v ruce obžalovaný J.K., chtěl ji strážný vrátit, když poznal, že nejde o policisty, pozvedl proti obžalovanému J.K. hůl a ten na něho z bezprostřední blízkosti vystřelil tak, že zasáhl pravou polovinu jeho čela, což mělo za následek průstřel hlavy, který vedl ke smrti poškozeného a obžalovaný pak s odcizenou pistolí a sedmi náboji z místa utekli,

II. téhož dne kolem 02.00 hod. krátce po zastřelení poškozeného obž. J.K. a po získání zbraně vzali v Plzni do auta Tatra 613, SPZ PMK 45-44, které řídil obžalovaný J.K., stopařky, obžalovaný J.K. pojal úmysl obě poškozené usmrtit a obžalovaný M.K. o tomto záměru věděl, obžalovaný J. K. pak obě postupně svázal provazem a odjeli s nimi směrem na Křivoklát, obžalovaný M.K. jim během cesty přidržoval hlavy dole, aby nebyly vidět, obžalovaný J. K. po zastavení za obcí Líšná, okres Rokycany, nejprve odvedl do lesního porostu poškozenou a zde ji nožem zasadil tři bodné rány do krku a dvaatřicet bodných ran do zadní plochy trupu, z nichž pět proniklo do dutiny hrudní, a tím ji usmrtil, obžalovaný M.K. mezitím hlídal ve vozidle druhou poškozenou, kterou po návratu obžalovaného J.K. oba společně odvedli do lesa asi 6 metrů od místa, kde ležela poškozená, a zde ji dvěma noži způsobili hlubokou řeznou ránu vlevo na krku, nejméně dvě bodné rány na pravé boční ploše krku a dvacetpět bodných ran na zadní ploše trupu, z nichž devět proniklo do dutiny hrudní a břišní, a tím ji usmrtili,

III. dne 3. 5. 1990 kolem 01.00 hod. po předchozí domluvě usmrtit taxikáře, a zmocnit se jeho tržby, vylákali poškozeného do ulice Trojdílná v Praze 5, kam je odvezl se svým autem Škola 120 L, SPZ ACL 89-03, zde ho na předem smluvené znamení obžalovaný J.K. ve vozidle z bezprostřední blízkosti střelil pistolí získanou trestnou činností pod bodem 1. výroku o vině zezadu do hlavy, čímž došlo k pohmoždění a částečnému rozmoždění a otoku mozku, poté poškozeného vytáhli z vozidla a odcizili mu osobní doklady, náramkové hodinky zn. Orient, 2 peněženky, 20 východoněmeckých marek, 2000,- dinárů a 1000,- Kčs na hotovosti a pánskou náprsní tašku, vše v celkové hodnotě 1820,30 Kčs, když poškozený krátce nato uvedenému zranění podlehl,

IV. dne 3. 5. 1990 kolem 03.00 hod na parkovišti u kiosku " Tři sudy " v katastru obce Kařez, okr. Rokycany, po předchozí domluvě se záměrem usmrtit a zmocnit se peněz a věcí

vydávajíc se za policisty obžalovaný M. K. nejprve donutil anglického státního příslušníka, pod pohrůžkou použití pistole k vydání částky 109,- US dolarů a poté na poškozeného pistolí získanou trestným činem pod bodem 1. výroku o vině v kamionu zn. IVECO, SPZ ZH-582973, MPZ-CH, vystřelil z bezprostřední blízkosti, a to proti jeho hlavě, čímž mu způsobil průstřel obličeje a krku se zlomením pravé lícni kosti, poraněním boční stěny pravé horní čelisti, s postižením měkkých tkání a nervových pletení vpravo na krku a pravé boční plochy prvního krčního obratle, když v důsledku okolností nezávislých na vůli obžalovaných ke smrti poškozeného- ho nedošlo, a poté ke škodě poškozeného z kabiny kamionu odcizili věci v celkové hodnotě 11.398,30 Kčs.

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 14. srpna 1996, sp. zn. 2 T 27/95, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. *dne 19.12.1994 kolem 04.45 hod. ve vrátnici Pozemních staveb v Sokolově v úmyslu získat střelbyschopnou zbraň pro další plánovanou trestnou činnost, se zmocnil pistole vzor ČZ 70, ráže 7,65 mm, výrobní číslo 285055, která je majetkem Pozemních staveb Sokolov, poté z pistole opakovaně vystřelil na vrátného, způsobil mu tak průstřel lebky, pohmoždění mozku, puklinu klenby lební, poranění třetího a čtvrtého krčního obratle a zlomeniny nosních kůstek, přičemž pohmoždění mozku se zakrvácením mozkových komor vedlo bezprostředně ke smrti poškozeného, poté obžalovaný s odcizenou pistolí včetně nábojů v hodnotě 2.678,- Kč z místa činu odešel a uvedenou pistolí přechovával ve svém bytě do 26.2.1995, kdy byl zadržen, aniž by k držení střelné zbraně měl příslušné oprávnění,*

II. *dne 11.1.1995 v době mezi 8. 30 hod. až 9.00 hod v Chodově, okr. Sokolov, v bytě manželů v Rooseveltově ulici t36 po předchozím rozhodnutí v úmyslu vyhnout se zaplacení dluhu ve výši. nejméně 28.000,- Kč usmrcením věřitelů, usmrtil výstřelem z pistole získané trestnou činností uvedenou pod bodem I. výroku tohoto rozsudku poškozeného; po výstřelu zjistil, že se v bytě nachází nezletilá dcera poškozeného, v úmyslu zabránit svému prozrazení ji usmrtil obdobným způsobem, stejně jako krátce poté její matku, která se v té době vrátila do svého bydliště; bezprostřední příčinou smrti všech poškozených byl průstřel mozku s takovým poškozením mozkové tkáně, že smrt všech nastala prakticky okamžitě; poškozená matka byla přitom v 10. unárním měsíci těhotenství a při pitvě bylo zjištěno, že plod ženského pohlaví nevykazoval sebemenší známky vrozených vad a byl na hranici donošenosti, v důsledku smrti matky odumřel rychle pro nedostatek kyslíku.*

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 18. října 2001, č. j. 2 T 7/2001-401, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 19. prosince 2001, č. j. 8 To 147/2001-435, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. dne 24.5.2000 kolem 23.30 hod., v obci Sedlec, okr. Plzeň - jih, v ložnici domu č.p. 119 po předchozí slovní rozepři fyzicky napadl, v úmyslu ji usmrtit, svoji matku, a to tak, že když ležela na posteli, rdousil ji rukama a škrtil ručníkem a tímto jednáním jí způsobil smrt, když bezprostřední příčinou smrti bylo udušení při kombinaci škrcení a rdoušení, a to přesto, že byl kromě jiného pro trestný čin vraždy podle § 219 odst.1 tr.zák. tehdy účinného odsouzen rozsudkem Městského soudu v Praze č.j. 1 T 19/86 - 699 ze dne 15.9.1986, který nabyl právní moci dne 13.11.1986, k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti roků, který vykonal dne 30.12.1998,

II. dne 24.5.2000, poté, co v úmyslu usmrtit svoji matku, ji rdousil rukama a škrtil ručníkem v době, kdy ležela na posteli a kdy upadla v důsledku tohoto jednání do bezvědomí, na ní vykonal pohlavní styk, k němuž došlo ještě v době, kdy žila, a to přesto, že byl kromě jiného pro trestný čin vraždy podle § 219 odst.1 tr.zák., tehdy účinného, odsouzen rozsudkem Městského soudu v Praze č.j. 1 T 19/86 - 699 ze dne 15.9.1986, který nabyl právní moci dne 13.11.1986, k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti roků, který vykonal dne 30.12.1998.

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 23. června 1998, sp. zn. 4 T 25/95, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 1999, č. j. 11 To 79/98-7734, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. dne 30.5.1993, kolem 20.15 hodin v Plzni, na silnici vedoucí do Českého údolí, cca 15 metrů od křižovatky Klatovské třídy se silnicí do Českého údolí, za použití dvou samonabíjecích pistolí ráže 7.65 mm, zastřelil řidiče osobního automobilu, tov. zn. MAZDA 323 F, Š.J., když na něho vypálil nejméně pět střel, z nichž tři zasáhly jeho hlavu a způsobil smrt, jejíž bezprostřední příčinou bylo střelné poranění mozku; ve stejné době a na stejném místě, stejným způsobem, s obdobným záměrem usmrtit vypálil obžalovaný nejméně čtyři střely na spolujezdce poškozeného J.P, kterému způsobil nástřel stěny břišní v oblasti podbřišku vlevo, nástřel hřbetu levého předloktí, zástřel břicha se vstřelem na levé boční ploše trupu zhruba ve výši 7. žebra se střelným kanálem pronikajícím do dutiny břišní mírně

shora dolů, prakticky kolmo k podélné ose těla s průstřelem levého jaterního laloku, žaludku a zástřelem pravého jaterního laloku a zástřel hlavy se vstřelem ve vlasaté části čelní krajiny vpravo, přičemž střelný kanál pronikal oběma čelními laloky mozku do levé očníce, kde způsobil těžké zranění levé oční koule, zmíněné střelné poranění hlavy vedlo k těžkému pohmoždění mozku, což bylo bezprostřední příčinou smrti J.P. dne 1.6.1993 v 17.00 hodin; dále v úmyslu usmrtit dalšího spolujezdce V.P., na tohoto obžalovaný vypálil nejméně čtyři střely, které zasáhly pravé předloktí a pravé stehno, levou hýždi a záda v oblasti druhého krčního obratle, přičemž otvor vstřelu byl nad hřebenem pravé lopatky a střelný kanál procházel svalstvem do oblasti šíje, střely nezasáhly žádné životně důležité orgány, avšak v případě, že projektil v případě zástřelu do lopatkové krajiny a šíje by vnikl z oblasti druhého krčního obratle do míšního kanálu a zde poranil míchu, mělo by to za následek prakticky okamžitou smrt poškozeného V.P.; tohoto jednání se obžalovaný dopustil za úplatu nejméně 100.000,- Kč, vyplacenou mu obžalovaným V. prostřednictvím obžalovaného H. s tím, aby poškozeného V. zbavil vyděračů, při páchání tohoto jednání byl obžalovaný zároveň veden i snahou vyjít vstříc obžalovanému H. a imponovat jako zkušený profesionál,

II. od přesně nezjištěného dne měsíce srpna 1993 do 8.2.1994, kdy byl zadržen, v Praze a na dalších místech používal jako pravé doklady, a to občanský průkaz ČSSR č. vystavený na jméno L.V, bytem Úvaly, cestovní pas ČSSR vystavený na totéž jméno, řidičský průkaz ČR vystavený na jméno shora uvedeného držitele, v nichž ve všech byla vyměněna původní fotografie a nahrazena jeho vlastní fotografií,

III. jako odsouzený rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 20.9.1991, sp.zn. 5 T 16/91, k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 11 roků, poté, co bylo ředitelem Věznice v Příbrami rozhodnuto o přerušení výkonu trestu tohoto odnětí svobody na dobu od 08.00 hodin dne 21.1.1993 do 20.00 hodin dne 23.1.1993, se již do výkonu trestu odnětí svobody nevrátil a zdržoval se v Praze a na dalších místech v České republice až do svého zatčení dne 8.2.1994,

IV. dne 23.7.1994 v 08.45 hodin při provádění vycházek obviněných ve vazební Věznici České Budějovice vyhnul krycí stropní pletivo vycházkového dvorce, poté vylezl na střechu věznice a po hromosvodu slezl do prostoru Vojenských staveb a odtud se pokusil o útěk směrem k zimnímu stadiónu v Českých Budějovicích, kde byl v prostoru přilehlého parkoviště zadržen hlídkou Policie ČR a Vězeňské služby ČR,

V. v přesně nezjištěné době od 23.1.1993 do 8.2.1994 si bez řádného povolení opatřil a v

bytě v Praze 10, Hostinské ulici Č. 516 a v bytě v Praze 9, Ctěnické ulici č. 696/15, přechovával střelby schopné zbraně, a to pistoli zn. SMITH & VESSON model 439, výrobní číslo, ráže 9 mm se zásobníkem a 9 ks nábojů, samopal zn. STAIER MANNLICHER TMP 9x19, výrobní číslo, ráže 9 mm se čtyřmi kusy prázdných zásobníků, pistoli zn. FROMER, ráže 7,65 mm, výrobní číslo s tlumičem, prázdný zásobník, pistoli FN model 1906, ráže 6,35 mm Browning, výrobní číslo, samopal vzor 58 V, ráže 7,62 mm s ramenní opěrkou a dvěma zásobníky svázanými náplastí s 58 ks nábojů, výrobní číslo V, samopal značky 'UZI se sklopnou ramenní opěrkou, ráže 9 mm, výrobní číslo, pistoli zn. FN model 1935, ráže 9 mm, výrobní číslo s jedním zásobníkem, pistoli zn. ČZ model 38, ráže 9 mm se dvěma zásobníky, brokovnici zn. MAVERICK, ráže 12 mm se čtyřmi kusy nábojů, výrobní číslo, pistoli zn. WALTHER model P-38, ráže 9 mm, výrobní číslo 396 H se zásobníkem bez nábojů, pistoli zn. RECK, ráže 8 mm K se zásobníkem a třemi kusy nábojů s chemickou dráždivou látkou typu CS, pistoli zn. ČZ model 75, ráže 9 mm Luger, výrobní číslo se dvěma zásobníky, pistoli zn. ČZ model 83, ráže 7,65 mm, výrobní číslo a velké množství střeliva, a to nejméně 55 ks nábojů ráže 6,35 mm, 367 ks nábojů ráže 7,65 mm, 1.100 ks nábojů ráže 22, 1.052 nábojů ráže 9 mm různých typů, 5.421 ks nábojů ráže 7,62 mm do SA 58 V, 794 ks brokových nábojů různých typů.

Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 26. listopadu 1999, sp. zn. 33 T 8/99, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 2. února 2000, sp. zn. 8 To 143/99, byl obžalovaný uznán vinným skutkem: dne 24.3.1999 v době mezi 10.00-11.00 hodin v Rokycanech, ve sklepě domu čp. 450/II v Soukenické ulici, v úmyslu usmrtit, brutálním způsobem napadl poškozenou, útočil proti ní opakovanými údery do obličeje rukou sevřenou v pěst, šlapáním obutou nohou do oblasti tváře, stlačením hrudníku silou větší intenzity, kopáním do oblasti břicha silou velké intenzity, tlučením hlavou poškozené do pevné tvrdé podložky, rdoušením, zavedením pevného předmětu tyčkového charakteru do konečníku a pochvy, poškozené způsobil rozsáhlé krevní podlitiny na obličeji a krku, především vlevo, oděrky v obličeji, tržně zhmožděné rány v oblasti levého oka, rozsáhlé tržně zhmožděné rány na vnitřní straně rtů vlevo, drobné oděrky při hraně dolní čelisti vpravo, krevní výrony na přední ploše hrudníku, drobné krevní výrony na levém prsu, krevní výrony ve stěně břišní a v stydké krajině, krevní výrony na pravém lokti, krevní výron a oděrek na zádech, drobné oděrky na kolenou, kapsovitý krevní výron v měkkých pokrývkách lebních v pravé spánkové,

čelní a temenní krajině, otok a drobné ložiskové pohmoždění mozku, nevelké zakrvácení mezi mozkové obaly do mozkových komor, rozsáhlé krevní výrony v podkoží a řídkém pojivě krku, zlomení obou velkých rohů jazylky, zlomení chrupavky štítné, prudkou plicní rozedmu až vmezeřeného typu, tečkovité krevní výronky pod poplicnicí, zlomení hrudní kosti, sériovou zlomeninu žeber vpravo místy s protržením nástěnné pohrudnice, prokrvácení závěsu tenkého střeva a roztržení vchodu poševního a hráze, krevní výron ve stěně pochvy, trhliny s krevními podlitinami ve sliznici konečníku, poškozené tak způsobil silná bolestivá poranění, jejichž následkem byla smrt poškozené, bezprostřední příčinou smrti poškozené pak bylo udušení ze rdoušení, přičemž rozsudkem Okresního soudu v Teplicích ze dne 25.5.1983 sp. zn. 5 T 81/83, který nabyl právní moci dne 31.5.1983, byl odsouzen mimo jiné pro trestný čin loupeže podle § 234 odst.1 tr. zák. a pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst.1 k § 241 odst.1 tr. zák. k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř roků, který vykonal, rozsudkem Okresního soudu v Rokycanech sp. zn. 1 T 4/91 ze dne 4.5.1993 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni sp. zn. 3 To 438/93 ze dne 14.11.1994, byl odsouzen mimo jiné pro pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst.1 k § 241 odst.1 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti let, který vykonal dne 29.7.1997.

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. února 1996, č.j. 1 T 54/94-596, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 25. dubna 1996, sp. zn. 9 To 19/96, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. dne 30. 9. 1993 zhruba v době od 8.00 - 10.00 hodin se záměrem odcizit tam peníze nebo jiné vhodné věci, vnikl oknem do přízemního bytu rodinného domku v Litvínově III., Lidická ulice číslo 81, okres Most, a to přes odpor uživatele bytu invalidního důchodce, který se mu v tom snažil rukama bránit a vystrkoval ho z okna, a zde v ložnici ve snaze přimět ho k prozrazení úkrytu peněz fyzicky napadl a způsobit mu údery kuchyňským nožem, popřípadě jiným nezjištěným předmětem trzně zhmžděné ranky a škrábance a zhmždění kůže a podkoží ve rtu, na hlavě, v krajině levé temenní až v pravé temenně čelní i jinde na hlavě a v obličejí, na levém stehně, na hřbetní straně levé ruky i jinde po těle, a dále jej kuchyňským nožem délky čepele 11,9 cm bodl do horní části břicha vlevo vedle střední čáry a způsobil mu bodnou ránu pronikající celou šíří břišní stěny do dutiny břišní a dále směrem k páteři s pronikajícím poraněním levého laloku jater, tečným poškozením stěny žaludku a poraněním slinivky břišní, přičemž poškozený 1.10. 1993 ve 03.45 hodin do ošetření v nemocnici zemřel v

důsledku srdečního selhání vyvolaného vedle nepodstatných vlivů přirozených chorobných změn uvedeným bodným zraněním zmíněných orgánů, včetně jím vynuceného operativního zákroku,

II. po tomto usmrcení poškozeného pak zřejmě večer kolem 22.00 hodin přesně nezjištěný den od 10.1. - 15. 1. 1994 v domě čp. 2029 v Čapkově ulici v Litvínově, okres Most, v úmyslu získat peníze, případně jiné vhodné věci, zazvonil u bytu poškozeného, a když mu tento otevřel, s použitím násilí překonal odpor poškozeného snažícího se zabránit mu ve vstupu do bytu, vnikl do bytu, kde poškozeného fyzicky napadl, a to za použití v bytě nalezeného sekáčku na maso o rozměrech ostří 22 x 7,5 cm o váze 530 g, kterým poškozeného opakovaně udeřil a způsobil mu tak, zejména 9 ran sečné povahy, probíhajících v předozadním směru na pravé straně obličeje a v přední části pravé boční strany hlavy, z nichž 5 pronikalo do kostí obličeje i lební klenby a 2 způsobiley v hloubce roztržení tvrdé mozkové pleny a došlo i k úrazovému zhmoždění mozku v rozsahu pravého čelně-spánkového laloku, dále 4 další sečné rány poškozující i kost na pravém koleně a bérce, na levém bérce a na pravém zápěstí a další drobná poranění charakteru povrchních ranek a prokrvácení podkoží s oděrkami, přičemž bezprostředně poté poškozený v důsledku zhmoždění mozku zemřel, a těchto činů se dopustil přesto, že byl již odsouzen rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Plzni z 10. 1. 1970 sp. zn. 4T 51/70 mimo jiné za trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na tři a půl roku, který vykonal 24.5. 1973, rozsudkem Okresního soudu v Mostě z 26. 2. 1974 sp. zn. 2T 682/73 za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák. a pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání šesti roků, který vykonal 29. 10. 1979 a rozsudkem Okresního soudu v Mostě z 5. 12. 1985 sp. zn. 3T 421/85 za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák., jehož se dopustil jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 písm. a) tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 9 roků, který po jeho zmírnění amnestií vykonal dne 29. 5. 1993.

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. června 2000, č. j. 2 T 47/2000-540, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 15. listopadu 2000, sp. zn. 8 To 156/2000, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. dne 4.10.1999 ve večerních hodinách v Děčíně I., ul. Řetězová čp. 247/1, v suterénu čínské restaurace Chang-Cheng napadl v přípravně kuchyně poškozeného sedícího za stolem zezadu domácí sekerkou o hmotnosti 1.049 g tak, že mu způsobil sečnou ránu na temeni hlavy,

na pravé straně krku a u pravé lopatky, přitom, když poškozený vstával od stolu, mu dalšími útoky sekerkou způsobil poranění levé horní končetiny, hrudníku a břicha a po jeho pádu na podlahu mu způsobil další sečné rány na čele a obličeji a přivodil mu tak smrt v důsledku krvácivého šoku, na konci chodby u výtahu a v prostoru dveří vedoucích do přípravné kuchyně napadl stejnou domácí sekerkou poškozenou tak, že jí způsobil 16 sečných poranění, zejména hlavy a přivodil jí tak smrt způsobenou úrazovým šokem, bezvládné tělo poškozené odtáhl do přípravné kuchyně, uprostřed chodby v suterénu vedoucím do přípravné kuchyně napadl stejnou sekerkou poškozenou tak, že jí způsobil 14 sečných poranění hlavy a přivodil jí tak smrt v důsledku otoku mozku,

II. dne 4.10.1999 ve večerních hodinách po spáchání skutku popsaného bodě I výroku rozsudku vnikl za pomoci nalezených klíčů do pokoje poškozeného v objektu čínské restaurace Chang-Cheng v Děčíně I., ul. Řetězová čp. 247/1 a odcizil zde mobilní telefon Siemens SL 10D, mobilní telefon Nokia 3110, pánské náramkové hodinky Casio, vše v hodnotě 17.959,50,- Kč,

III. dne 4.10.1999 ve večerních hodinách po spáchání skutků popsaných ve výroku rozsudku pod bodem I, II zanechal v čínské restauraci Chang-Cheng v Děčíně I., ul. Řetězová 247/1 v přípravně jídel za barem v kočárku nezletilého, syna usmrcené, objekt restaurace uzamkl a opustil, přestože věděl, že se dítěti nedostane žádné péče, včetně jídla a nápojů, neboť v tomto objektu žádná další osoba nebydlela, čímž nezletilého vystavil mučivým útrapám způsobeným dehydratací organismu spojenou se ztrátou 24% tělesné hmotnosti, těžkým poškozením kůže na genitálu a hýždích ze vstřebaných mikroorganismů z vlastních výkalů, přičemž poškozený byl ve stavu srdečního a ledvinového selhávání převezen do Nemocnice v Děčíně dne 9.10.1999 v 21.43 hodin a hospitalizován do 26.10.1999.

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6. listopadu 2001, č. j. 3 T 37/2001-702, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 14. května 2002, sp. zn. 7 To 38/2002, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. dne 20. 9. 2000 kolem 19.45 hodin na chodníku v ulici Karla Čapka, poblíž křižovatky s ulicí Baarovou v Teplicích, zezadu fyzicky napadl, jednou rukou ji rdousil tak, že jí krk sevřel do tzv. kravaty, druhou rukou jí zakrýval ústa a nos a v úmyslu ji usmrtit jí tímto způsobem zbavil možnosti dýchání až do bezvědomí, přičemž smrt poškozené nenastala jen proto, že obžalovaný zaslechl přicházet náhodné chodce, což jej přimělo napadenou pustit a z místa

činu utéci, tohoto činu se dopustil přesto, že za podobné jednání spáchané dne 29. 9. 1988 kvalifikované jako pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., byl odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 2. 1992 č. j. 1 T 26/90 — 674 ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 1992 sp. zn. 4 To 32/92 k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti let, který z převážné části vykonal,

II. dne 11. 10. 2000 v odpoledních hodinách v přesně nezjištěné době od 14.30 do 15.15 hodin v bytě v sedmém poschodí panelového domu čp. 1548 v Uncínské ulici v Teplicích zezadu poškozenou, ohbím paže jí sevřel krk do tzv. kravaty a popsáním způsobem ji rdousil tak dlouho, dokud jí nepřivodil smrt, poté ji natáhl na hlavu dva polyetylenové sáčky, které na krku upevnil utaženým škrtidlem zhotoveným z koaxiálního kabelu, přičemž tohoto činu se dopustil přesto, že za podobné jednání spáchané dne 29. 9. 1988, které bylo posouzeno jako pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., byl odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 2. 1992 č. j. 1 T 26/90 — 674 ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 1992 sp. zn. 4 To 32/92 k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti roků, který z převážné části vykonal,

III. jako pacient psychiatrické léčebny v Horních Beřkovicích, okr. Litoměřice, kterému bylo nařízeno ochranné léčení psychiatrické a sexuologické ve formě ústavní rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1.2.1992 č.j. 1T 26/90-674 ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.7.1992 S. zn. 4 To 32/92, režim tohoto léčení porušoval zejména tím, že se do léčebny nevrátil z propustky udělené mu k návštěvě rodiny na dny 15.- 17.9.2000 a byl dodán zpět až dne 24.9.2000 po jeho zadržení Policií ČR v Teplicích, dne 6.10.2000 v odpoledních hodinách ovšem z léčebny opět uprchl a pobýval mimo ní, zejména v Teplicích a Roudnici nad Labem, okr. Litoměřice, až do svého zadržení Policie ČR dne 15.10.2000 v souvislosti se spáchání výše uvedené trestné činnosti.

Rozsudkem Krajského soudu v Praze 1. července 2004, sp. zn. 2T 11/2004, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 23. listopadu 2004, sp. zn. 7 To 127/2004, ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. února 2006, sp. zn. 11 Tdo 624/2005, byl obžalovaný uznán vinným skutkem: v obci Cerhenice, ul. Na Kopě č. 322, okr. Kolín, v přesněji nezjištěné době v noci z 10. října na 11. října 2003, v úmyslu usmrtit poškozenou, a zmocnit se peněz a cenných věcí z jejího majetku, vnikl násilím do domu jmenované, nezjištěným způsobem ji usmrtil a z jejího majetku na místě odcizil dámské

hodinky s řetízkem v hodnotě 200,- Kč, dámský prsten v hodnotě 1 200,- Kč, dva řetížky v hodnotě 1 400,- Kč a finanční hotovost ve výši nejméně 3 000,- Kč, a tohoto trestného činu se dopustil přesto, že byl rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 14.9. 1988, sp. zn. 1T 127/88, ve spojení s unesením Krajského soudu v Praze ze dne 23. 11. 1988, sp. zn. 8To 545/88, mimo jiné odsouzen pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání sedmi roků, z jehož výkonu byl podmíněně propuštěn usnesením Okresního soudu v Jičíně ze dne 18. 9. 1990, sp. zn. Pp 816/90, na zkušební dobu v trvání tří roků a poté byl odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 21. 10. 1993, sp. zn. 4T 50/93, pro pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, 219 odst. 1, 2 písm. f) tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 12 let, z jehož výkonu byl podmíněně propuštěn usnesením Okresního soudu v Jablonci nad Nisou, sp. zn. Pp 53/2003, ze dne 6. 5. 2003.

Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 12. dubna 2006, č. j. 6 T 14/2006-606, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 27. června 2006, sp. zn. 7 To 67/2006, ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. února 2007, sp. zn. 3 Tdo 1320/2006, byl obžalovaný uznán vinným skutky:

I. dne 13. října 2005 v době od 12.00 do 13.00 hodin v lesním porostu zv. „Jedlová“ v katastru obce Nedvědice, okr. Brno — venkov, v úmyslu usmrtit nejméně šestkrát vystřelil ze své legálně držené pistole zn. Glock model 34, ráže 9 mm Luger, výr. č., na poškozeného, kterého zasáhl třemi střelami do hlavy a hrudníku, přičemž poškozený v důsledku průstřelu hlavy a dvou průstřelů hrudníku s poraněním mozku, hrudní aorty, srdce a levé plic na místě zemřel, a poškozenou, kterou zasáhl třemi střelami do hlavy, hrudníku a pravé paže, přičemž poškozená v důsledku zhmoždění mozku a poranění srdce, plic a hrudní srdečnice na místě zemřela,

II. dne 16. října 2005 v době od 18.00 do 19.30 hodin v lesním porostu v katastru obce Malíkovice, okr. Kladno, v úmyslu usmrtit vystřelil šestkrát ze své legálně držené pistole zn. Glock model 34, ráže 9 mm Luger, výr. č. na poškozeného, kterému způsobil dva průstřely hlavy, dva průstřely hrudníku a dva průstřely levé paže, přičemž poškozený v důsledku mnohočetných zlomenin klenby a spodiny lební se zakrvácením mozkových komor a střelného poranění hrudníku na místě zemřel.

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 9. září 2004, sp. zn. 49 T 7/2004, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. 8 To 159/2004, ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. července 2005, sp. zn. 5 Tdo 855/2005, byla obžalovaná uznána vinnou skutky:

I. v přesně nezjištěné době, nejpozději do 16.00 hod. dne 31.5.2003 v Praze 1, Na Poříčí 1757/41, v bytě poškozeného odcizila olejomalby „Před bouří“, neznámého autora v hodnotě 12.000,- Kč, „Výhled z lesa do krajiny“ neznámého autora v hodnotě 3.000,- Kč a „Zátiší s ovocem“ signované Františkem Zavázalem v hodnotě 10.000,- Kč,

II. v době po 16,00 hod. dne 31.5.2003 do 2.6.2003 v Praze 1, Na Poříčí 1757/41 v bytě téhož poškozeného, zasadila tomuto poškozenému nezjištěným nástrojem, pravděpodobně sekáčkem velkou silou nejprve zezadu a následně ležícímu nejméně šest úderů do čela, týlní krajiny, temene hlavy a ruky, čímž mu způsobila zlomeninu spodiny a klenby lebni s následným otokem mozku, když poškozený tímto zraněním podlehl, přičemž tohoto jednání se dopustila, aby mohla z bytu odnést videorekordér JVC HR — J 458EE v hodnotě 3.250,- Kč, vrtačku Black- Decker 02 v hodnotě 3.500,- Kč, pilu Black — Decker 01 v hodnotě 3.750,- Kč, hoblík Black-Decker 03 v hodnotě 4.250,- Kč, hoblík Top Draft TEH 600 v hodnotě 1.450,- Kč, nabíječku baterií Watson HZ 9375 v hodnotě 800,- Kč, přestože byla rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. května 1983 sp.zn. 1T 15/82, ve znění rozsudku Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. září 1983 sp.zn. 8 To 30/83 odsouzena m.j. za trestný čin vraždy podle § 219 trestního zákona a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 16.9.1996 sp.zn. 45 T 9/95, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 12. prosince 1996 sp.zn. 2 To 70/96 potrestána za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 trestního zákona trestem odnětí svobody v trvání deseti let, z jehož výkonu byla podmíněně propuštěna dne 19.9.2001

III. dne 9.8.2003 v ranních hodinách v Praze 10, Průběžná 296/13 v bytě č. 6 zaútočila na poškozeného, nezjištěným hroznatým nástrojem, přičemž mu zasazovala rány velkou silou do hrudníku a zad, čímž mu způsobila 31 bodných ran vpředu na trupu, 1 bodnou ránu v levém podpaží, 5 bodných ran na zádech, 1 bodnořeznou ránu zad s poraněním pravé srdeční komory a tamponádou srdce, pravé plíce a jater, v důsledku čehož poškozený zemřel, aby mohla z bytu odnést 6 000 Kč v hotovosti, videorekordér Philips VR 171 v hodnotě 2 000,- Kč, 13 amatérských nahrávek filmu na videokazetách v hodnotě 650,- Kč, fotoaparát Olympus v hodnotě 2 100,- Kč a osobní doklady poškozeného, přestože byla rozsudkem Krajského soudu

v *Ústí nad Labem* ze dne 31. května 1983 sp.zn. 1T 15/82, ve znění rozsudku Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. září 1983 sp.zn. 8 To 30/83 odsouzena mj. za trestný čin vraždy podle § 219 trestního zákona a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 16.9.1996 sp.zn. 45 T 9/95, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 12. prosince 1996 sp.zn. 2 To 70/96 potrestána za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 trestního zákona trestem odnětí svobody v trvání deseti let, z jehož výkonu byla podmíněně propuštěna dne 19.9.2001

IV. nejméně ve dnech 31.5. do 3.6.2003 a 9.8.2003 pobývala v Praze, ač jí byl rozsudkem MS v Praze sp.zn. 45T 9/95 mj. uložen i trest zákazu pobytu na území hl.m.Prahy v trvání 5 let, který počal běžet dnem 19.9.2001.

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 27. června 2002, č. j. 49 T 11/2002, byl obžalovaný uznán vinný skutkem: dne 31.8.2001 kolem 14.00 hodin v Praze 6 - Suchdole, Stržná 57/292, v prodejně se smíšeným zbožím, v úmyslu usmrtit poškozenou, ji po předchozí slovní rozepři fyzicky napadl kuchyňským nožem s černou rukojetí s délkou čepele cca 200 mm a způsobil jí řezné rány pod pravým okem, na kořeni nosu, na bradě, na levé tváři, na vnitřní straně levého předloktí, mezi čtvrtým a pátým prstem pravé ruky pronikající záprstoprstovým kloubem pátého prstu, bodnořeznou ránu na pravém boku ve střední pažní čáře pod dolním okrajem žeber pronikající do dutiny břišní s poraněním jater a dvanácterníku, přičemž smrt poškozené nastala v přímé souvislosti se shora uvedenými poraněními dne 23.11.2001, přičemž bezprostřední příčinou smrti poškozené byla difúzní alveolární pneumopathie plic s nasedající bronchopneumonií; smrti poškozené nebylo možno zabránit ani přes poskytnutou včasnou vysoce specializovanou léčebnou péči, a byl již za takový čin odsouzen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19.1.1988, sp.zn. 1 T 14/87.

Zvlášť zavrženíhodná pohnutka

Rozsudek krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka Tábor ze dne 7.4.2005, č. j. 9 T 2/2005-647: Vyjádření k motivaci obžalovaného vylučuje, že by jeho chování bylo podmiňováno nějakými problémy v oblasti sexuality, jak možně naznačeno obhajobou. Lze připustit, že mohlo být ale podmiňováno situačně v souvislosti s tím, že se rozešel se svou přítelkyní, ač na ní byl do určité míry závislý, vůči otci pak i tím, že ten udržoval jakýsi milenecký vztah k ženě, která k této záležitosti byla vyslechnuta. O to víc je však zarážející, že nakonec střelbou zasáhl i svou matku, o které se vždy zmiňoval velmi přívětivě. Podle

přesvědčení soudu, v rozhodné době jednal v přímém úmyslu, své rodiče a bratra chtěl usmrtil. Vyplývá to hlavně z náhlého, pro oběti nečekaného agresivního projevu, když prakticky z blízké vzdálenosti hlavně revolveru od hlavy postižených, u matky střelou do týlu, tři své nejbližší usmrtil. K takovému projevu se fakticky v jednání před soudem postavil naprosto nesebekriticky, neodpovědně. Věděl, jaký následek vyvolá a způsobí, jednal tedy cíleně. Popsaný motiv byl jednoznačný, i když nevyplýval z konkrétní situace, ale podmíněně dřívějšími rozpory a nevraživostmi. Vůči bratrovi projevil nenávist zřetelně. Proto soud obhajobu obžalovaného zhodnotil jako odpornou až zrůdnou. Prakticky odpovídající tomu, co o něm bylo řečeno, že využívá kvalitní intelekt k sebeprospěchu, a to i za využití lži a přizpůsobování si okolí formou manipulace. Soud nevyloučil, že obžalovaný podpůrně jednal i se zjištěným cílem, jestliže se před činem zmocnil větší části peněžních prostředků a učinil tak i po činu, když odcizil peníze z vlastnictví rodičů.

Rozsudek KS Hradec Králové ze dne 26. dubna 2004, č. j. 4 T 2/2004-3042: *Hlavním motivem konání obžalovaných byla ve všech případech zjištěná a za tím účelem neváhali způsobit jakýkoliv následek včetně neodčinitelného následku, t. j. usmrcení starých osob pro faktický pakatel zisku, kterým nakonec oni poměřovali cenu lidského života. V očích obžalovaných tato cena života druhého měla velmi nízkou úroveň, resp. zřejmě v jejich očích žádnou cenu život druhého neměl a tak se také k poškozeným chovali.*

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. února 2008, č. j. 9 T 13/2007-2085 (v daném případě se jedná o citace závěrů znaleckého posudku z oboru psychologie, neboť soud při ukládání trestu tuto podmínku neposuzoval): *Podle znalce se u obžalovaného projevil syndrom vyhoření a když obžalovaný zjistil, že při podání heparinu dochází k akci, která jej vzrušuje a zároveň nedochází k trestu, tak v tomto jednání pokračoval. V případě, že by bylo možné, aby jeho jednání bylo odhaleno a ihned by následoval trest, tak by velmi pravděpodobně nedošlo k tomu, že by své jednání stupňoval a pokračoval v něm. Spouštěcím mechanismem celého jednání nebyl moment, kdy sdělil rodičům svoji sexuální orientaci. Obžalovaný měl poměrně dobrou kontrolu ovládat své jednání, rozhodně se nejednalo o nutkavé jednání a počítal s tím, že se na jeho jednání nemůže přijít. Znalec potvrdil, že obžalovaný měl touhu ovládat jiné lidi a vzrušovala ho představa moci nad ostatními a přitom byl schopen tuto touhu vůči okolí potlačit tak, aby to nebylo poznatelné pro lidi okolo. Je to*

poměrně častý jev, takže osoba pak bývá okolím vnímána jako spolupracující, klidný člověk, která ale může využívat své moci tam, kde pro to vznikne prostor, což bylo i v tomto případě. Obžalovaný blokoval informace, které by mohly vypovídat v jeho neprospěch proto, aby si neublížil.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 13. června 1995, sp. zn. 1 T 10/91: *U žádného činu nebylo zjištěno, že by ho některý z obžalovaných spáchal pod vlivem patologického afektu. Motivem činu pod bodem 1 byl plán ozbrojit se pro potřebu další trestné činnosti. Původní plán zmocnit se zbraně nevyšel, a proto obž. J.K. situaci řešil výstřelem na poškozeného. Bezprostředním motivem činu proto byla potřeba vyřešit situaci, když se původní plán zhatil. Z hlediska motivace je nejsložitější posoudit skutek pod bodem 2. (poškozené stopařky). Jedná se o brutální násilný čin spáchaný na dvou ženách, s nimiž se obžalovaný náhodně setkali. Motivem u obž. J.K. bylo nepřátelské, agresivní zaměření vůči ženám, v úvahu je nutné vzít i snahu předvést vlastní brutalitu a dominanci. Jako další motivační faktor mohla působit snaha odstranit svědky trestné činnosti. U obž. J.K. podle přesvědčení soudu šlo o kombinaci všech zmíněných faktorů. Obž. M.K. není přes agresivní rysy primárně agresivně nebo nepřátelsky naladěn vůči ženám. Jeho osobnost je však v souladu se spáchaným činem, je disponován jednat v souladu s "kriminální solidaritou" velmi agresivně tam, kde by samostatně tak se vši pravděpodobností nejednal. Není však na místě závěr, že by mohl být k trestné činnosti donucen hrozbou nebo nátlakem a v každém případě mohl od spolupráce s obž. J.K. ustoupit. Motivem činu byla u obž. M.K. kriminální solidarita psychopaticky strukturované osobnosti. Motiv činu pod body 3. a 4. výroku o vině byl nepochybně loupežný.*

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 18.10.2001, č. j. 2 T 7/2001-401 (odůvodnění naplnění této podmínky se prolíná s odůvodněním podmínky, že není naděje, že by bylo pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 15 až do 25 let – znění uvedeno dále)

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6.11.2001, č. j. 3 T 37/2001-702: *Obžalovaný si v obou případech trestných činů vraždy vybral za předmět útoku bezbrannou ženu, kterou vždy zákeřně zezadu přepadl, kdy jednou rukou ženu uchopil do tzv. kravaty pod*

krkem a druhou rukou jí dusil, využívaje přitom své značné fyzické převahy s vědomím, že napadená oběť nemá sebemenší možnost obrany. K oběma násilným činům vůči ženám poškozeného vedla jeho sexuální sadistická deviace, které si byl vědom, kdy tato je v příkrém rozporu s morálkou občanské společnosti a svědčí o morální bezcitnosti, zvrhlosti, bezohledném sobectví, o pohrdavém postoji obžalovaného k základním lidským hodnotám a zejména k lidskému životu. Zmíněné skutečnosti svědčí o zvlášť zavrženíhodné pohnutce, která obžalovaného vedla ke spáchání trestných činů popsanych pod body 1) a 2) výrokové části rozsudku.

Zvlášť těžký a těžko napravitelný následek

Následek předvídaný konkrétním ustanovením zvláštní části trestního zákona je obligatorním znakem skutkové podstaty každého trestného činu. Proto za zvlášť těžký a těžko napravitelný následek se považuje jen takový následek, který je těžší ve srovnání s tímto.

U trestného činu vraždy je smrt člověka pojmovým znakem tohoto trestného činu, a proto tento následek sám o sobě nemůže být považován za zvlášť těžký a těžko napravitelný ve smyslu návěty § 29 tr. zák.. Uvedený zákonný předpoklad je splněn tehdy, jestliže následek v konkrétním případě podstatně převyšuje intenzitu, než v jaké je u trestného činu vraždy obvykle přítomen.³⁷

Účinná ochrana společnosti

V této podmínce se odráží generální prevence uloženého trestu.

Uložení toho trestu bude namístě, kdy jiné prostředky, a zejména i nejcitelnější jiné tresty nebudou s to účinně ochránit společnost před nejnebezpečnější kriminalitou, která velmi negativním a často nenahraditelným způsobem poškozuje základní společenské hodnoty.³⁸

Poslední podmínka, tedy že **není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 15 až do 25 let** je vyjádřením podpůrnosti a výjimečnosti uložení tohoto časově neomezeného a pro část odsouzených i trestu beznadějného. Narozdíl od podmínky účinné ochrany společnosti je promítnutím individuálně preventivního působení

³⁷ Rt 41/1976

³⁸ Šámal, Púry, Rizman. Trestní zákon. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 260.

uloženého trestu. Absence možnosti nápravy trestem časově omezeným musí důsledně vycházet ze zhodnocení veškerých okolností spáchaného trestného činu, osobnosti pachatele a samozřejmě prognózy vývoje jeho chování, psychologické profilace i postoje k jím spáchanému trestnému činu.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že podstata zmíněné podmínky spočívá v tom, že není naděje na nápravu pachatele, nikoli však, že pachatele nelze napravit. Je totiž rozdíl mezi tím, zda určitá okolnost nastane a tím, že je možno na základě určitých okolností jen očekávat (mít naději), že takováto skutečnost nastane.³⁹

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. února 2008, č. j. 9 T 13/2007-2085: *Ohledně resocializace obžalovaného znalec potvrdil, že obžalovaný má malou schopnost cítit vlastní vinu, resocializace je možná v podmínkách, které jasně vymezují možnost jeho chování, pak by tyto podmínky určitě dodržel (např. výkon trestu). Jakmile by vznikly podmínky, které tyto jasné hranice nemají, tak by mohlo dojít k tomu, že nebude brát ohled na vyžadované společenské hodnoty (riziko jeho pobytu na svobodě). Podle znalce obžalovaný nedozrál k tomu, aby prožíval plnohodnotně to, co prožívá většina ostatních lidí a proto prožíval vnitřní prázdnotu. I změna chování u obžalovaného v průběhu hlavního líčení, kdy z počátku byl obžalovaný celý roztřesený a po několika dnech jednání již v klidu komunikoval, občas se usmíval, svědčí pro to, že obžalovaný není duševně nemocný. Podle znalce je revizní, případně ústavní posudek naprosto zbytečný, neboť nemůže změnit jejich závěry, které společně s druhou znalkyní učinili. Podle znalce je obžalovaný jakýmsi pasivním agresorem, čili škodičem, tzn., že tam, kde má prostor, tak ho využije a tam, kde ho nemá, tak ho nepoužije. Rozhodně se u obžalovaného nevyskytla mnohočetná porucha osobnosti, tou obžalovaný netrpí.*

Rozsudek Krajského soudu Plzeň ze dne 14. srpna 1996, sp. zn. 27/95: *Pro závěr soudu je rozhodující, zda k převýchově může dojít ve výkonu trestu odnětí svobody do dvaceti pěti let, či zda není naděje na resocializaci v tomto časovém úseku. Znalci poukazují na to, že vždy tam, kdy se obžalovaný dostal do konfliktu se společností, jsou stále stejné prvky. To platí nejen ve vztahu k projednávané trestné činnosti, ale i k jeho dřívějšímu působení u SNB v sedmdesátých letech. Hnacím motivem páchaní trestné činnosti obžalovaného je snaha žít nad*

³⁹ Rt 2/1968.

úroveň, když obžalovaný žil nad své poměry a dostal se do situace, kdy „vyrážel klín klínem“. V tom se projevovaly jeho hysterické rysy. Že takové situace vyústily ve spáchání trestné činnosti, souvisí s nepříznivou kombinací schizoidních a hysterických rysů v osobnosti obžalovaného, když schizoidní rysy se projeví v tom, že si chladně vykalkuloval, co je pro něho výhodnější a situaci řešil chladným asociálním způsobem. Na základě těchto psychopatických dispozic může být obžalovaný nebezpečný i v pozdním věku tím, že bude mít nutkání postupovat obdobným způsobem, byť mu bude už chybět energie k realizaci tohoto nutkání. Jeho možnost převýchovy je natolik ztížena, že až do vysokého věku okolo 80 let, pokud nedojde k výrazným involučním až senilním změnám, nelze očekávat nějakou výraznou změnu struktury osobnosti. Přitom s přibývajícím se věkem se nebude měnit osobnost obžalovaného jako taková, ale bude se pouze snižovat jeho puzení k aktivitě. Problematičnost své resocializace obžalovaný podle znalců dokumentuje i svým postojem k projednávané trestné činnosti, když nepříznivé projevy v jeho chování se projevují od mládí a v současné době neprojevuje žádnou lítost a jeho postoj je hodnocen jako ryze egocentrický. Právě tento postoj příliš nadějí na resocializaci neskýtá. Nebezpečnost obžalovaného bude klesat až kolem osmdesátého roku jeho věku. Přitom v současné době je obžalovanému čtyřicet čtyři let, proto nelze očekávat dosažení jeho převýchovy ve výkonu mírnější formy výjimečného trestu odnětí svobody.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 18.10.2001, č. j. 2 T 7/2001-401: *Prognóza resocializace u obžalovaného je méně příznivá, tzn. podstatně snižená, vzhledem k tomu, že byl již v minulosti soudně projednáván a trestán, získal korektivní zkušenosti a přesto se opět dopustil protispolečenského jednání. Jeho pobyt na svobodě je z psychiatrického hlediska nebezpečný a proto znalci navrhli ochranné psychiatrické léčení se sexuologickým zaměřením ústavní formou. Obžalovaný je heterosexuálně zaměřen, jeho sexuální aktivita jeví sadistickou komponentu. Jeho příbuzenský poměr k oběti (matka) posiloval jeho ovládací schopnost k trestnému činu vraždy přes jeho anetické rysy osobnosti. Jeho projev tempore criminis byl sexuálně deviantním a to v rámci sexuální deviace se sadistickou komponentou. Obžalovaný vzhledem ke své struktuře osobnosti hůře ovládá svoji sexuální deviaci. I přes přítomnost této pohlavní úchytky je obžalovaný schopen normálního heterosexuálního pohlavního života, aniž by se tato úchytky projevila. Příčinou jeho jednání mohl být samozřejmě prostý afekt, který vyústil v jakýsi vztek, ale při tom by člověk nevraždil a neznásilnil. Jeho resocializace je*

podstatně snížena, možnost jeho resocializace neposuzovali pouze v souvislosti s tímto trestným činem, ale komplexně, neboť obžalovaný se dopustil i řady jiných trestných činů a osoby s těmito zkušenostmi jsou hůře resocializovatelné. K vymizení sexuálního pudu u muže dochází ve věku 75 - 80 let, lze konstatovat, že s postupujícím věkem by i u obžalovaného docházelo ke snížení naléhavosti pohlavní úchylky, i kdyby se neléčila. Jako nejpravděpodobnější motiv trestné činnosti se jeví motiv způsobený pohlavní úchylkou, nelze však vyloučit ani zůstání ani agresivitu. Pokud jde o spouštěcí mechanismus jeho jednání, pak došlo k situaci, kdy matka obžalovanému vynadala, on ji začal škrtit, pohlavně se vzrušil a došlo k jejímu znásilnění. Příčinou útoku obžalovaného však nemusela být zmíněná pohlavní úchylka, ale vzrušilo jej škrcení a vyprovokovalo k následnému jednání. Jeho sexuální napětí zvyšovalo i reakce poškozené, například chrčení, k tomu se mohl přidat i pohled na obnaženou matku. Obžalovaný nerespektuje etiku ani zákon, má nízký práh vzniku fyzicky útočného jednání, je amorální, neodkladně uspokojuje své vitální a primitivně pudové potřeby, jeví se celkově společensky na život mezi vězením nepřizpůsobivý. Byl psychicky způsobilý chápat průběh spáchané trestné činnosti, následnost a souvislost dílčích událostí, pokud je k tomu motivován, je také schopen v přiměřeném rozsahu a ve shodě s realitou tyto události reprodukovat. Pohnutky obžalovaného k trestné činnosti vyvěraly z jeho osobnostní struktury, z těch rysů a sklonů, které byly popsány výše, spouštěcím mechanismem agrese posuzovaného a následného asociálního jednání se staly matčiny slovní výčitky a její údajná žádost, aby opustil její domácnost. Protireakcí byl jeho vztek s homocidálním jednáním a dalšími aktivitami dokládajícími jeho nesocializovanost, charakteropatičnost, bezohlednost, nefunkčnost svědomí, absenci jakýchkoliv brzdících mechanismů citového nebo morálního rázu. Vysvětlení, že šperky vzal, aby je nezískala jeho polorodá sestra, se jeví spíše být dodatečnou, racionalizující argumentací než faktickým důvodem. Znalec uvedl, že s přihlédnutím k mnohočetné specifické poruše osobnosti smíšeného typu je v případě obžalovaného resocializace vyloučena, jeho anamnéza jasně dokládá, že ani dlouhodobá převýchova ve vězeňských zařízeních neměla prakticky žádného pozitivního účinku na skladbu jeho osobnosti a nevedla k osvojení sociálně adaptivních forem jednání a chování. Psychologii není znám prostředek, jež by u podobně strukturovaných osobností mohl ještě vést k nápravě stavu. Zjištěná osobností porucha není ovlivnitelná dostupnými zdravotnickými prostředky ani psychoterapeutickými metodami. Není naděje na změnu na zvrát ve vývoji. U obžalovaného je agresivita patrně silnějším motivem než sexualita. Vyazuje heterosexuální

orientaci a pohlavní styk s osobou podstatně starší, eventuálně soulož incestního rázu, případně s osobou před tím brachiálně napadenou, je spíše výrazem jeho nezdrženlivosti, impulsivní pudovosti a amorálnosti, než projevem trvalejší deviace. Patické rysy osobnosti obžalovaného se prohlubují s jeho věkem a u něho není šance, že by došlo ke změnám jeho osobnosti. Se stářím se osobnostní rysy člověka zvyrazňují a u osobnosti, která je paticky strukturovaná, se zvyrazňují chorobné rysy a sklony. Nelze vyloučit, že obžalovaný by byl schopen v budoucnu stejnou trestnou činnost zopakovat. Neodstraší jej žádná sankce od toho, aby v budoucnu své jednání nezopakoval. S vysokou pravděpodobností je možné říci, že obžalovaný není schopen žít na svobodě, aniž by neopakoval trestnou činnost a nelze vyloučit i trestnou činnost stejného charakteru. Výkon trestu odnětí svobody bude v případě obžalovaného plnit jen úlohu ochrany společnosti, nebude plnit výchovný účel.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 26.11.1999, sp. zn. 3 T 8/99: *Ve 43 letech věku obžalovaného lze již těžko očekávat zásadní změny rysů jeho osobnosti. Podle nich sociálně psychiatrické studie obvykle hovoří o 35 roku věku, kdy může dojít ještě na základě životních zkušeností ke změně rysů osobnosti, ale v pozdějším věku se nic takového většinou již nestává. Připustili, že je možné, že nástupem stáří dojde ke změně razance intenzity projevů jeho osobnosti, ale to podstatné, totiž přehlížení práv ostatních lidí na úkor vlastních potřeb, zůstane jako zásadní rys osobnosti. Z hlediska gerontologického pak určili dobu stáří na 65 let. Možnost resocializace označují znalci za blíže k bodu jejího vyloučení. Rovněž znalec z oboru psychologie se vyjadřoval k možnostem resocialice obžalovaného. I on je stanovil jako malé s tím, že nelze očekávat pozitivní výsledek, označil riziko pobytu obžalovaného na svobodě jako značné. Porucha osobnosti u obžalovaného je trvalá. Osobnost člověka je podle něj v určitém věku již vytvořena a těžko změnitelná, poruchu osobnosti nelze léčit. Pokud jde o vliv věku na razanci projevů, tak se znalec vyjádřil tak, že nejde o změnu osobnosti, ale spíše o otázku fyzickou. S přibývajícím věkem se totiž ztrácejí schopnosti výrazně se agresivně projevat.*

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6.11.2001, č. j. 3 T 37/2001-702: *Obžalovaný se během předchozího dlouholetého trestu plně adaptoval na podmínky života ve věznicích, po podmíněném propuštění v březnu 2000 však nebyl schopen podržet se jakýmkoliv dalším pravidlům, ať v rámci výkonu léčby, či společenským pravidlům při životě*

mezi ostatními členy společnosti. Krátce po podmíněném propuštění z výkonu trestu, t.j. ve lhůtě podmíněného propuštění, se obžalovaný během krátké doby dopouští tří úmyslných trestných činů, které na sebe navzájem navazují, neboť spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí obžalovanému umožnilo nepodrobovat se ochranné léčbě, pohybovat se na svobodě a dopustit se dvou společensky nejzávažnějších trestných činů vraždy, v důsledku kterých došlo ke vzniku nejzávažnějšího a neodstranitelného následku - zmaření mladého lidského života. Pobyt obžalovaného na svobodě se jeví habituálně nebezpečný a bez účinné ochranné léčby nelze očekávat jeho úspěšnou resocializaci. Ochranné léčení psychiatrické, sexuologické i léčení antitoxikomanické by mělo předcházet propuštění obžalovaného z výkonu trestu. Z běžné psychiatrické léčebny obžalovaný, jemuž dosud chybí jasný náhled na nezbytnost takové terapie, může opět uniknout, a proto by bylo vhodnější jeho umístění do detenčního ústavu, bude-li tento zřízen. Zjištěná sexuální deviace činí obžalovaného společensky nebezpečným jedincem, a proto jsou nutná lékařská opatření směřující k jeho léčbě. Obžalovaný je k této léčbě zcela nekritický a staví se k ní negativisticky, což vyplývá z charakteru jeho osobnosti. Souběh negativních faktorů - výrazně narušená osobnost obžalovaného a zjištěná sexuální deviace - pak v souhrnu způsobují, že možnosti resocializace obžalovaného jsou nereálné.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27.6.2002, sp. zn. 49 T 11/2002: *Z hlediska psychologického pak jsou pak možnosti resocializace téměř nulové. Nelze u obžalovaného v budoucnu vyloučit recidivu podobného jednání. Jedná se o recidivistu, který strávil mnoho let ve výkonu trestu a byl již jednou odsouzen pro trestný čin vraždy. Také disharmonická osobnost obžalovaného je spolu s jeho tendencí pít nadměrně alkoholické nápoje, jsou velmi nepříznivými faktory možností resocializace a činí možnou recidivu analogického jednání i v budoucnosti. Obžalovaný neprožívá vinu a svého činu nelituje. Obžalovaný je z psychiatrického hlediska pro společnost nebezpečný, léčba však není indikována, protože obžalovaný nemá žádný zájem, přičemž podle znalce s ohledem na osobnostní kvality obžalovaného je uložení ochranného léčení přímo kontraindikováno.*

Z výše citované judikatury je zřejmé, že soudy zabývající se ukládáním výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí posuzují víceméně pouze jeden z možných trestných činů, za které je možno tento trest uložit, a to trestný čin vraždy dle ustanovení § 219 odst. 2 tr. zák.

Neboť všem odsouzeným, vykonávajícím trest odnětí svobody na doživotí byl tento trest uložen pro spáchání jednoho či několika trestných činů vraždy, v převážné většině zde existoval souběh s dalšími trestnými činy.

Částečný přehled právní kvalifikace trestné činnosti při uložení doživotního trestu odnětí svobody v ČR⁴⁰

1	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), f) - § 41 odst. 1; tr. zák.
2	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b), d) tr. zák.
3	2x § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), f); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), f);; § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f); § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), f); 7x § 238, odst. 1, odst. 2 tr. zák.
4	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. f); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), c), d), f); § 185 odst. 1 tr. zák.
5	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. f) - § 41 odst. 1; § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f) - § 41 odst. 1; 2x § 238 odst. 1, odst. 2 tr. zák.
6	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), f); § 247 odst. 1, písm. b), d); § 238 odst. 1, odst. 2; § 235 odst. 1 tr. zák.
7	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b), f); § 80 odst. 3 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f); § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f) tr. zák.
8	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b) - § 80 odst. 3; § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f); § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f); § 185 odst. 1 tr. zák.
9	§ 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c) - § 41 odst. 1; § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c); § 171 odst. 1, písm. d) tr. zák.
10	§ 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. f); § 176 odst. 1; § 185 odst. 2, písm. a), b); § 171/ odst. 2, písm. b); § 171 odst. 1, písm. e) tr. zák.

⁴⁰ Částečně byla právní kvalifikace poskytnuta Ministerstvem spravedlnosti ČR, částečně údaje získány z rozsudků krajských soudů, kterým byl uložen trest odnětí svobody na doživotí (22).

11	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. c); § 247 odst. 1, písm. a), e) tr. zák..
12	2x § 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), h); § 7 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), h) tr. zák.
13	§ 219, odst. 1, odst. 2, písm., b) tr. zák.
14	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b); § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), e); § 247 odst. 1, písm. b), odst. 2 tr. zák.
15	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. c); § 247 odst.1, písm. a), e); § 241 odst. 1 - § 41 odst. 1 tr. zák.
16	§ 219, odst. 1, odst. 2, písm., c) tr. zák.
17	4x § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), h); § 7 odst. 1. - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h); § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b), c), h) ; § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b); § 234 odst. 1, odst. 2, písm. b); § 234 odst. 1; 6x § 238 odst. 1, odst. 3; 2x § 238 odst. 1, odst. 2 tr. zák.; § 8 odst. 1 - § 257 odst. 1, odst. 2, písm. c) tr. zák.
18	3x § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), c), h); § 7 odst. 1. - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h); § 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b), c); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), h); § 234 odst. 1, odst. 2, písm. b); § 10 písm. c) - § 234 odst. 1; 4x § 238 odst. 1, odst. 3; § 238 odst. 1, odst. 2 tr. zák.
19	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), b) - § 41 odst. 1 tr. zák.
20	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h) - § 41 odst. 1; § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h) - § 41 odst. 1; § 247 odst. 1, písm. a), odst. 2; § 171 odst. 1, písm. a) tr. zák.
21	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), h); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), e), h); 29 x § 234 odst. 1; 2x § 234 odst. 1, odst. 2, písm. b); § 234 odst. 1, odst. 3; 32x § 238 odst. 1; 3x § 238 odst. 1, odst. 2; 2x § 247 odst. 1, písm. a), b), § 247 odst. 1, písm. b) tr. zák.
22	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. h); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h) tr. zák.
23	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), h); § 185 odst.1 tr. zák.
24	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. a); § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c) tr. zák.

25	§ 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. a), h) tr. zák.
26	§ 8 odst. 1 - § 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), f) - § 41 odst. 1; § 8 odst. 1 - § 247 odst. 1, písm. b), odst. 2; § 257 odst. 1; § 185 odst. 1 tr. zák.
27	§ 219 odst. 1, odst. 2, písm. c), h); § 241 odst. 1, odst. 3 tr. zák.

Jen na závěr uvádím, že uložení trestu odnětí svobody na doživotí představuje samostatný důvod pro podání dovolání (§ 265b odst 2 tr. řádu) zcela nezávislý na obligatorních důvodech dovolání - vadách rozhodnutí tak, jak jsou uvedeny v §265b odst. 1 tr. řádu.

§ 3 Závěrem

Nový trestní zákoník zák. č 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, účinný ode 1. ledna 2010 předpokládá změnu koncepce výjimečného trestu, kterým by měl být, vedle trestu odnětí svobody na doživotí, trest odnětí svobody v délce trvání od 20 do 30 let (obecná hranice maximální výměry trestu by měla být 20 let).

§ 54

Výjimečný trest

(1) Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí. Výjimečný trest může být uložen jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje.

(2) Trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let může soud uložit pouze tehdy, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena.

(3) Trest odnětí svobody na doživotí může soud uložit pouze pachateli, který spáchal zvlášť závažný zločin vraždy podle § 140 odst. 3, nebo který při spáchání zvlášť závažného zločinu

obecného ohrožení podle § 272 odst. 3, vlastizrady (§ 309), teroristického útoku podle § 311 odst. 3, teroru (§ 312), genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje podle § 411 odst. 3, válečné krutosti podle § 412 odst. 3, perzekuce obyvatelstva podle § 413 odst. 3 nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 odst. 3 zavinil úmyslně smrt jiného člověka, a to za podmínek, že

a) takový zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku a

b) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let.

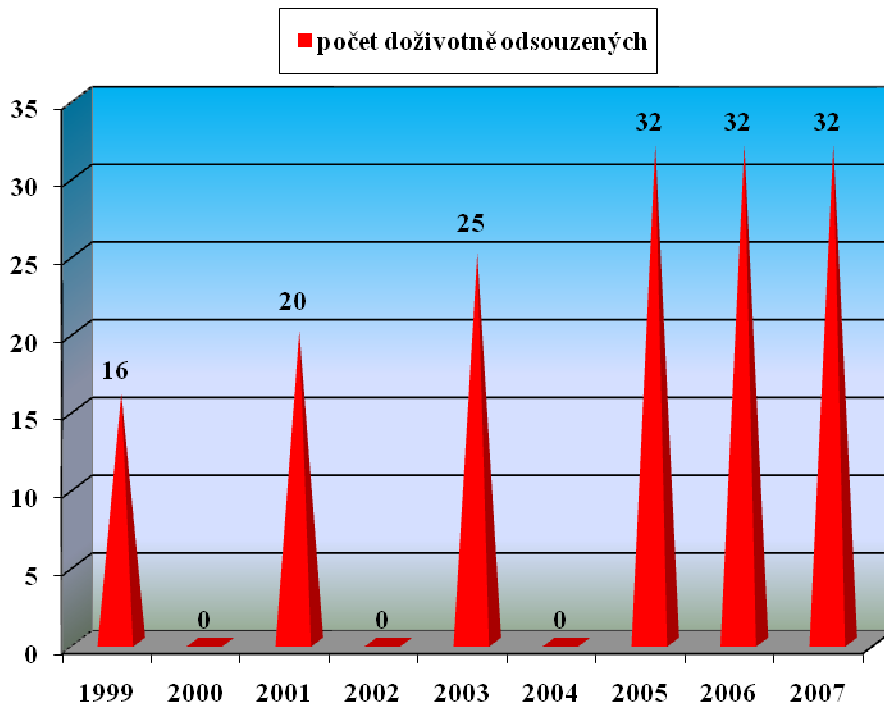
(4) Uloží-li soud trest odnětí svobody na doživotí, může zároveň rozhodnout, že doba výkonu trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává.

Ve znění návrhu trestního zákoníku k 30. 11. 2005 byl jedním z taxativně vyjmenovaných trestných činů, za které lze uložit trest odnětí svobody na doživotí i trestný čin apartheidu a diskriminace skupiny lidí podle § 376 odst. 2, přípravy útočné války dle § 375, za který lze v současném znění při naplnění znaků základní skutkové podstaty uložit trest odnětí svobody na 5 až 12 let, při kvalifikované skutkové podstatě pak 10 až 15 let nebo trest výjimečný-vzhledem k dikci § 54 odst. 3 a contrario trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let.

Nový trestní zákoník opouští materiální pojetí trestného činu, tedy již nedefinuje trestný čin jako čin pro společnost nebezpečný, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně (§ 1 odst. 1 stávajícího tr. zák.), ale jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (§ 13 odst. 1 nového trestního zákoníku) a přejímá tak formální pojetí trestného činu. Z trestního zákona tak byl odstraněn požadavek potřebné míry nebezpečnosti činu pro společnost – tento byl do jisté míry „nahrazen“ korektivem společenské škodlivosti (§ 12 odst. 2 - Trestní odpovědnost pachatele

a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu), který se promítl i do podmínek pro ukládání trestu odnětí svobody na doživotí).

Počet doživotně odsouzených vězňů v letech 1999-2007⁴¹

⁴¹ V oficiálních ročních zprávách Rady Evropy SPACE 1999 – 2007 údaje za roky 2000, 2002, 2004 nebyly zveřejněny.

Kapitola IV.

Právní úprava výkonu doživotního trestu odnětí svobody de lege lata

§ 1 Pozitivně právní základy výkonu trestu odnětí svobody na doživotí

Výchozí vnitrostátní pravidla zakotvující režim trestu odnětí svobody jsou stanovena v primárních pilířích pozitivní trestněprávní úpravy českého právního systému-tedy v trestním zákoně a trestním řádu. Od 1. 1. 2004 k těmto řadíme i nový zákon o soudnictví ve věcech mládeže (218/2003 Sb.), který však z hlediska problematiky trestu odnětí svobody na doživotí není relevantní.

Materiální podmínky týkající se uložení a výkonu trestu odnětí svobody nalezneme v hlavě čtvrté, oddílu třetím tr. zák., formální směrnice pak v hlavě 21., oddílu druhém tr. ř. (§ 320 a následující).

Vzhledem ke zvláštnímu charakteru tohoto hmotněprávního institutu, a zejména pro jeho imanentní povahu a účel, zakotvují podrobnější, detailnější úpravu podmínek, za kterých k realizaci této sankce dochází, další právní předpisy, ze kterých lze minimálně jmenovat:

- 169/1999 Sb. - zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších novel (359/1999 Sb., 3/2002 Sb., 320/2002 Sb., 218/2003 Sb., 52/2004 Sb., 109/2006 Sb. a 267/2006 Sb. -tato poslední novela nabyla účinnosti dne 1. 1. 2008),
- 345/1999 Sb. - vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody - tento sekundární právní akt upřesňuje a konkretizuje samotný chod a realizaci výkonu trestu odnětí svobody,
- dle ustanovení § 14 ZVTOS stanoví ředitel každé věznice se souhlasem Generálního ředitelství vězeňské služby vnitřní řád věznice.

Dalšími předpisy, které se výkonu trestu odnětí svobody nějakým způsobem dotýkají, jsou např.:

- 555/1992 Sb. - zákon o Vězeňské službě a justiční strážní
- 283/1993 Sb. - zákon o státním zastupitelství, který v § 9 odst. 3 zakládá pravomoc státního zástupce dozorovat dodržování právních předpisů při výkonu trestu odnětí

svobody. Tato je blíže vymezena interními předpisy nejvyššího státního zástupce. Jedná se o:

- 5/2008 - pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně o podrobnostech dozoru státních zástupců nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. O této pravomoci podrobněji níže.

Vzhledem k ustanovení čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., který zakládá přednostní závaznost mezinárodních smluv ratifikovaných Parlamentem České republiky před vnitrostátními právními předpisy a prohlašuje je součástí právního řádu, mají na našem území markantní vliv i dokumenty přijaté státy a mezinárodními organizacemi jako předpisy mezinárodního práva veřejného. Jsou jimi v první řadě lidskoprávní smlouvy OSN- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech**, uzavřený roku 1966, Českou republikou ratifikovaný roku 1977, publikovaný jako zák. č. 120/1976 Sb. a **Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod** uzavřena pod doménou Rady Evropy roku 1950, ratifikována 1992, publikována jako zák. č. 209/1992 Sb.

Proto také musí být zacházení s osobami ve výkonu trestu v plném rozsahu přizpůsobeno principům a požadavkům uznávaným světovým společenstvím tak, jak jsou vyjádřeny v základních konvencích a dokumentech OSN o lidských právech a v příslušných právně nezávazných rezolucích o prevenci kriminality a zacházení s pachateli - Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni, Evropská vězeňská pravidla, 8. kongres OSN k prevenci kriminality a zacházení s pachateli konaný roku 1990.

Evropská vězeňská pravidla byla přijata v rámci Rady Evropy Výborem ministrů roku 1973 - stanovují standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni. Stěžejními postuláty stanovícími principiální východiska celkové úpravy jsou základní principy obsažené v části I. tohoto dokumentu. Jsou jimi jmenovitě:

- Odnětí svobody se má provádět za takových materiálních a mravních podmínek, které zabezpečují respekt k důstojnosti člověka a jsou v souladu s těmito pravidly.
- Pravidla se aplikují nestranně. Nelze diskriminovat na základě rasy, barvy, pohlaví, jazyka, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo jiného

postavení. Je třeba respektovat náboženské vyznání a mravní nařízení skupiny, ke které vězeň náleží.

- Účelem jednání s osobami ve vazbě je zachování jejich zdraví a sebeúcty, a pokud to doba výkonu trestu dovolí, rozvíjet jejich osobní pocit odpovědnosti a podporovat ty postoje a dovednosti, které jim pomohou k návratu do společnosti s co největší nadějí vést po propuštění soběstačný život poslušný zákonům.
- Trestní ústavy a služby se budou pravidelně kontrolovat kvalifikovanými a zkušenými inspektory jmenovanými příslušným úřadem. Jejich úkolem je zejména to, aby sledovali, zda a jak dalece jsou tyto ústavy vedeny dle platných zákonů a předpisů, cílů vězeňských služeb a požadavků těchto pravidel.
- Se zvláštním ohledem na zákonnost výkonu vazebních opatření se ochrana osobních práv vězňů zabezpečí prostřednictvím kontroly provádění v souladu s vnitrostátními předpisy soudním nebo jiným řádně ustanoveným úřadem, oprávněným navštěvovat vězně, aniž by spadal pod vězeňskou správu.
- Tato pravidla budou lehce přístupná personálu v národních jazycích. Vězňům budou také přístupná ve stejných jazycích, a pokud to bude rozumné a proveditelné, i v jiných jazycích.⁴²

Domnívám se, že po přijetí nového zákona o výkonu trestu odnětí svobody r. 1999, na něj navazujících prováděcích předpisů, postupných novelizacích i přijetí materiálně souvisejících zákonů, např. zákona o probační a mediační službě, vnitrostátní legislativa zásadně dostala závazkům pramenícím z příslušnosti k evropské integraci v oblasti lidských práv.

§ 2 Místo výkonu trestu odnětí svobody na doživotí

Dle ustanovení § 39a odst. 1 tr. zák. (dle zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, § 56 odst. 1) a § 5 odst. 1 ZVTOS se trest odnětí svobody vykonává ve věznicích. Platný právní

⁴² Doporučení Výboru ministrů členským státům o evropských vězeňských pravidlech, znění z r. 1987.

řád (§ 39a odst. 1 tr. zák., § 8 odst. 1 ZVTOS) rozlišuje 4 základní typy věznic podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti (jedná se o tzv. **vnější diferenciaci**). Rozlišujeme věznice:

- a) s dohledem,
- b) s dozorem,
- c) s ostrahou a
- d) se zvýšenou ostrahou,

přičemž o zařazení odsouzeného do toho kterého typu rozhoduje v odsuzujícím rozsudku věcně a místně příslušný soud samostatným výrokem, který přímo a logicky navazuje na výrok o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody⁴³.

Vedle těchto fundamentálních typů věznic se zřizují speciální věznice pro mladistvé odsouzené (§ 8 odst. 2 ZVTOS).

Trestní zákon ve svém § 39 odst. 3 in fine zavazuje soud k tomu, aby při ukládání výjimečného trestu obligatorně zařadil pachatele do věznice se zvýšenou ostrahou, další umístění odsouzených do jednotlivých věznic v souladu s rozhodnutím soudu o zařazení do určitého typu věznice provádí generální ředitelství Vězeňské služby ve spolupráci s ředitelem věznice, ve které odsouzený nastoupil k výkonu trestu (§ 9 odst. 3 ZVTOS).

Během výkonu trestu však může dojít ke změně typu věznice, ve které byl, až dosud trest odnětí svobody vykonáván-podle výše nastíněné hierarchie může dojít ke změně o jeden stupeň, tedy doživotně odsouzený může být na základě rozhodnutí soudu přeřazen z věznice se zvýšenou ostrahou do věznice s ostrahou. O změně způsobu výkonu trestu odnětí svobody rozhoduje po obligatorním výsledku odsouzeného⁴⁴ ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce, ředitele věznice či na žádost odsouzeného nebo i bez takového podnětu okresní soud, v jehož obvodu se trestný čin vykonává (§ 324 odst. 1 tr. ř.)⁴⁵. Vzhledem k výjimečnosti doživotního trestu může k tomuto dojít až po uplynutí alespoň 10 let strávených ve věznici s nejpřísnějším způsobem vnějšího střežení (§ 39b odst. 1, odst. 4 tr. zák.). Návrh na přeřazení může podat odsouzený či ředitel věznice (§ 10, § 11 ZVTOS).

⁴³ Podle nové právní úpravy zůstaly zachovány všechny 4 typy věznic - § 56 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb.

⁴⁴ § 324 odst. 2 tr. ř.

⁴⁵ S přihlédnutím ke skutečnosti, že pro výkon trestu odnětí svobody na doživotí v České republice jsou příslušné pouze čtyři věznice, pro případné rozhodování o změně způsobu výkonu trestu odnětí svobody jsou příslušné soudy: Okresní soud v Jičíně (věznice Valdice), Okresní soud v Šumperku (věznice Mírov), Okresní soud v Opavě (věznice Opava) a Okresní soud v Karvině (nově bylo zřízeno oddělení v karvinské věznici pro výkon doživotního trestu).

V současné době se na území české republiky nachází 34 věznic, přičemž výkon doživotního trestu je možno vykonávat zásadně **ve 4** z těchto⁴⁶. Jsou jimi jmenovitě:

Mírov

Historie věznice sahá až do poloviny 12. století, kdy byl na strmém vrcholu poblíž Mohelnice vybudován opevněný hrad Mírov, jenž se stal součástí obranné soustavy chránící majetek olomouckého biskupa. Od konce 14. století sloužil jako spolehlivé vězení pro provinivší se biskupské služebníky.

Současná mírovská věznice je profilována pro muže jako věznice se zvýšenou ostrahou. Existují zde i oddělení s ostrahou, oddělení pro výkon doživotních trestů a oddělení specializované pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování.

Ubytovací kapacita je 320 míst. Vězni jsou ubytováni na společných celách s průměrným obsazením 5, 92 lůžka, největší cela má 18 lůžek. Celkem 14 cel je určeno pro 2 vězně, jednolůžkové cely nejsou k dispozici.⁴⁷ Počet doživotně odsouzených k dnešnímu dni činí 12.⁴⁸

Valdice

Počátky věznice zaznamenány v 17. století, neboť se nachází v objektu dřívějšího kartuziánského kláštera, který založil roku 1627 Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna.

V roce 1856 bylo rozhodnuto, že z bývalé kartuzie bude zřízena centrální věznice, ta nejtěžší pro tresty od 10 let do doživotí. Po úpravách sem byla převezena část vězňů z trestnice Špilberk u Brna. Od té doby mají Kartouzy Valdické zcela jiný účel, než k jakému byly zřízeny. Tradice výkonu nejtěžších trestů zůstala zachována, staly se jednou z 2 československých věznic pro výkon doživotního trestu.

⁴⁶ Tyto věznice jsou profilovány jako „jediné“ pro výkon trestu odnětí svobody na doživotí při obligatorním zařazení osoby odsouzené k doživotnímu trestu odnětí svobody do typu věznice vnější diferenciaci „se zvýšenou ostrahou“ (§ 39a odst. 2 písm. d) tr. zák.) co do stavu v době nástupu. Jelikož však v průběhu výkonu trestu může dojít k přeřazení odsouzeného do mírnějšího typu (vnější diferenciaci) věznice, nejsou věznice shora uvedené jedinými, kde dochází k výkonu doživotního trestu. V roce 2006 k tomuto došlo u jednoho z doživotně odsouzených, který byl přeřazen do věznice s ostrahou – v současné době se tento nachází v oddělení se zesíleným stavebně – technickým zařízením ve věznici Rýnovice. Informace získaná z www.vscr.cz.

⁴⁷ www.vscr.cz

⁴⁸ Informace poskytnutá tiskovým mluvčím mírovské věznice Robertem Steskou.

Od roku 1948 do roku 1990 byli do Valdic zařazováni převážně odsouzení k dlouhodobým trestům. V tomto období zaznamenala věznice absolutně nejvyšší počet vězňů - toto o něco málo přesahovalo 2700 vězňů. Po sametové revoluci v roce 1989, následné amnestii a po novele tr. zák. v roce 1990 klesl počet vězňů přibližně na 500.⁴⁹ Původní koncepce nepočítaly s tím, že by zde došlo také k umístění doživotních vězňů, jelikož pro tyto účely byla vybrána věznice na Mírově. V roce 2001 však musela být uvedená koncepce pod vlivem objektivních událostí pozměněna a počet věznic disponujících odděleními pro doživotní vězně se rozšířil. Do Věznice Valdice byli první doživotně odsouzení muži přemístěni ještě v roce 2001. Zpočátku vykonávali svůj trest v rámci specializovaného oddělení na ubytovně zvýšené ostrahy. V průběhu měsíce ledna roku 2002 byli pak umístěni do nově zrekonstruované samostatné ubytovny. Budova ubytovny architektonicky odpovídá klasickým představám o věznicích zpočátku minulého století. V souvislosti se změnou Zákona o výkonu trestu odnětí ze dne 1.7.2004 byl tento objekt vyčleněn ze specializovaného oddělení a dostal statut samostatného oddělení, které je v rámci věznice označeno jako oddělení E.

Dnes za jejími zdmi vykonává svůj doživotní trest 16 odsouzených.⁵⁰

Věznice je profilována pro muže jako věznice se zvýšenou ostrahou. Ubytovací kapacita činí 1128 míst. Vězni jsou ubytováni na společných celách zpravidla po 6. Největší má kapacitu 10 lůžek. Z hlediska výkonu doživotního trestu je valdická věznice jedinou, která má též 22 jednolůžkových cel.

K trestu odnětí svobody na doživotí byly dosud odsouzeny tři ženy, z nichž jedna v květnu 2008 zemřela, zbylé dvě vykonávají svůj trest ve **věznici opavské**. Jeden vězeň byl z Valdické věznice přeřazen do nově zřízeného oddělení pro výkon doživotního trestu do **karvinské věznice**.

⁴⁹ www.vscr.cz

⁵⁰ Informace poskytnutá tiskovým mluvčím valdické věznice Bc. Josefem Witschelem.

§ 3 Vlastní výkon trestu odnětí svobody na doživotí

§ 3. 1. Nařízení výkonu trestu odnětí svobody na doživotí

Základem samotného nástupu výkonu trestu odnětí svobody je písemné nařízení tohoto výkonu vyhotovené soudem rozhodnuvším věc v prvním stupni (§ 315 odst. 3 tr. ř.), které je zasíláno příslušné věznici, jakmile se rozhodnutí ukládajivší nepodmíněný trest odnětí svobody (vzhledem k nemožnosti uložit nepodmíněný trest odnětí svobody trestním příkazem se jedná pouze o odsuzující rozsudek), stane pravomocným⁵¹. V závislosti na daném případě mohou nastat následující možné situace⁵²:

- Odsouzený se v okamžiku nařízení výkonu trestu odnětí svobody na základě usnesení dle § 68 odst. 3 tr. ř. nachází ve výkonu vazby pro soud ukládající nepodmíněný trest odnětí svobody. V tomto případě je věznice, ve které odsouzený vykonává vazbu, žádána o propuštění z vazby za současného převedení do výkonu trestu odnětí svobody dnem následujícím po datu vyhotovení písemného nařízení výkonu trestu odnětí svobody. Pokud se řízení nachází v této chvíli již před soudem druhého stupně v rámci podaného odvolání, které je soudem nadřízeným zamítnuto, zpravidla písemné vyhotovení nařízení výkonu trestu odnětí svobody vyhotovuje příslušný odvolací soud.
- Odsouzený se v okamžiku nařízení výkonu trestu odnětí svobody nachází ve výkonu trestu odnětí svobody pro soud, v jehož věci byl výrok o trestu (nebo o vině a trestu) zrušen uložením souhrnného trestu dle § 35 odst. 2 tr. zák. (§ 43 odst. 2 zák. č. 40/2009 Sb.) či uložením společného trestu dle § 37a tr. zák. (§ 45 zák. č. 40/2009 Sb.). V této situaci je věznice, v níž se odsouzený nachází, žádána o převedení do výkonu souhrnného, potažmo společného trestu též dnem následujícím po datu vyhotovení písemného nařízení výkonu trestu odnětí svobody.

⁵¹ Viz příloha č. 2 této práce.

⁵² Jen pro úplnost dodávám, že může též nastat neobvyklá a v praxi ne tak častá situace (v případě skutku, za nějž je možno uložit trest odnětí svobody na doživotí nepřipadá v úvahu), kdy je po provedeném zkráceném přípravném řízení (§ 179a a n. tr. ř.) spolu s návrhem na potrestání předán i zadržený podezřelý soudu ke zjednodušenému řízení před soudem (§ 314a a n. tr. ř.). Pokud je v takovémto případě uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a státní zástupce se po vyhlášení odsuzujícího rozsudku vzdá práva odvolání a stejně tak učiní i zadržený obviněný za sebe i osoby oprávněné (§ 247 odst. 2 tr. ř.), lze přikročit k okamžitému písemnému vyhotovení nařízení výkonu trestu odnětí svobody, které je spolu s potřebnými dokumenty neprodleně předáno orgánům Policie ČR, které odsouzeného dodají z budovy soudu přímo do příslušné věznice k výkonu trestu odnětí svobody.

- Odsouzený se v okamžiku nařízení výkonu trestu odnětí svobody nachází ve výkonu trestu odnětí svobody ve zcela jiné trestní věci jiného soudu. Po zjištění předpokládaného výkonu stávajícího trestu odnětí svobody (popř. i více po sobě následujících trestů odnětí svobody) je příslušná věznice žádána o zajištění nástupu výkonu trestu po vykonání trestu předchozího, popř. trestů předchozích s přesným stanovením dne nástupu.
- Odsouzený se v okamžiku nařízení výkonu trestu odnětí svobody nachází ve výkonu vazby ve zcela jiné trestní věci jiného státního zastupitelství či jiného soudu. Pokud je trestní stíhání ve věci, ve které byl vzat odsouzený do vazby ve stádiu řízení přípravného, je orgánem příslušným rozhodnout o propuštění z výkonu vazby za současného převedení do výkonu trestu odnětí svobody státního zastupitelství, ve fázi řízení před soudem pak soud. (Výrok usnesení však neobsahuje sousloví „za současného převedení do výkonu trestu odnětí svobody“. Toto je uvedeno v odůvodnění usnesení o propuštění z vazby.) Počátek výkonu trestu je pak datován přesným okamžikem propuštění z výkonu vazby sděleného příslušnou věznicí.
- Odsouzený se v okamžiku nařízení výkonu trestu odnětí svobody nenachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Tato situace je z pohledu praxe nejproblematičtější. Soud vyzývá odsouzeného (na adrese faktického pobytu) k nástupu trestu odnětí svobody do příslušné věznice ve stanovené lhůtě. Příslušnost věznice se však řídí podle místa trvalého pobytu. Lhůta k nástupu je závislá na rozhodnutí soudu - může se u jednotlivých soudů různit a pohybovat od výzvy k okamžitému nástupu po výzvu k nástupu do stanoveného počtu dnů - jedná se o fakultativní pravomoc soudu poskytnout odsouzenému k nástupu do výkonu trestu odnětí svobody přiměřenou lhůtu k obstarání vlastních záležitostí. Tato dílem zákonná dílem soudcovská lhůta je limitována dobou jednoho kalendářního měsíce od právní moci odsuzujícího rozsudku. Při nedodržení této lhůty ze strany odsouzeného, zašle soud příkaz k dodání do výkonu trestu okresnímu policejnímu ředitelství v obvodu soudu, ve kterém má odsouzený trvalý pobyt.⁵³ Není-li známo místo pobytu odsouzeného, použije se na příkaz k jeho dodání do výkonu trestu přiměřeně institutu příkazu k zatčení zakotveného v § 69 odst. 3 tr. ř., ze kterého vyplývá povinnost orgánů policie ČR

⁵³ § 37 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb. o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

vypátrat pobyt odsouzeného⁵⁴. Stejně tak je možno v případě, pokud je pobyt odsouzeného znám podle ustanovení § 83c odst. 2 tr. ř. vstoupit do obydlí, jiných prostor nebo na pozemek, zdržuje-li se tam osoba, která má výkon trestu odnětí svobody nastoupit. V příkazu k dodání do výkonu trestu je stanovena soudem neprodlená informační povinnost policejního orgánu o dodání odsouzeného do výkonu trestu, popř. o okolnostech bránících tomuto dodání (zejména nezadržení odsouzeného a následné vyhlášení pátrání).⁵⁵ Soud však v pravidelných intervalech neustále sleduje a zjišťuje, zda odsouzený výkon trestu odnětí svobody dobrovolně nenastoupil či nebyl do výkonu trestu odnětí svobody dodán orgány Policie ČR. Tato informace je dostupná pro oprávněné a k tomu určené pracovníky soudu po zadání v měsíčních intervalech se měnícího hesla u registru Centrální evidence vězňů. Pokud soud zjistí, že odsouzený výkon trestu odnětí svobody nezačal vykonávat a příslušný policejní orgán nepodává žádné informace, urguje realizaci příkazu k dodání do výkonu trestu odnětí svobody. K těmto opakovaným urgencím může docházet i po dobu několika let od právní moci odsuzujícího rozsudku. Pokud policejní orgán učiní zjištění, že se odsouzený nenachází na území České republiky, soud může po splnění zákonných podmínek vydat Evropský zatýkací rozkaz (§ 403 a n. tr. ř.)⁵⁶, či mezinárodní zatýkací rozkaz (§ 384 a n. tr. ř.)⁵⁷.

Novela trestního zákona č. 283/2004 Sb. účinná od 1. 7. 2004 vnesla dosud neznámé novum do rozsahu práv (spíše však „možností“) poškozeného a svědka (podle mého názoru se jedná o „svědka“ v materiálním smyslu slova-t. j. i osoby, které jsou známy okolnosti důležité pro trestní řízení týkající se spáchaného skutku, pachatele či okolnosti jiným způsobem důležité pro postup podle trestního řádu, která však nebyla dosud jako svědek formálně předvolána), podle kterého v současné době pokud orgán činný v trestním řízení shledá, že těmto osobám hrozí nebezpečí spojené s pobytem odsouzeného na svobodě poučí tyto o jejich možnosti požadovat informace ohledně propuštění (samozřejmě i podmíněném propuštění) z výkonu trestu odnětí svobody nebo o uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody.⁵⁸ Pokud poškozený či svědek využije této své možnosti podáním žádosti u soudu,

⁵⁴ Viz příloha č. 3 této práce.

⁵⁵ § 321 tr. ř.

⁵⁶ Viz příloha č. 5 a 6 této práce.

⁵⁷ Viz příloha č. 4 této práce

⁵⁸ § 44a tr. ř. byl vložený novelou č. 283/2004, která nabyla účinnosti dne 1. července 2004.

zašle předseda senátu společně s nařízením výkonu trestu příslušné věznicí informace o poškozených (novelizovaný § 321 odst. 5 tr. ř. zcela nelogicky nezmiňuje již totožnou „možnost“ svědka požadovat inkriminované informace), které je třeba o propuštění, popř. uprchnutí odsouzeného vyrozumět. V případě, že tato žádost byla podána až v době, kdy odsouzený již výkon trestu odnětí svobody nastoupil, zašle soud příslušné věznicí požadované informace dodatečně. Poškozený (domnívám se, že i svědek) mají být informováni o propuštění či uprchnutí bezodkladně, nejpozději den následující po propuštění či útěku odsouzeného.⁵⁹

Bezodkladný nástup výkonu trestu odnětí svobody po nabytí právní moci rozhodnutí je modifikován nejen možností poskytnutí výše zmíněné lhůty pro obstarání záležitostí, ale i povinnosti soudu odložit okamžik nástupu výkonu trestu na potřebnou dobu na základě žádosti odsouzeného v případě, že z lékařské zprávy o hospitalizaci odsouzeného na lůžkovém zdravotnickém zařízení nebo pokud z jiných skutečností vyplývá, že by výkon trestu ohrozil život či zdraví odsouzeného-má-li soud za to, že zdravotní důvody uvedené odsouzeným v žádosti o odložení okamžiku nástupu do výkonu trestu nejsou zřejmě dány (stejně se postupuje i v případech, kdy zdravotní důvody jsou sice do určité míry dány, avšak nenabývají takové závažnosti, aby odůvodnily odložení výkonu trestu), vyzve odsouzeného k předložení zprávy o zdravotním stavu příslušné věznicí-předloženo musí být nejpozději při nástupu výkonu trestu. Pokud je věznicí zjištěna zdravotní nezpůsobilost znemožňující podrobení se výkonu trestu, navrhne v závislosti na charakteru a povaze zdravotního stavu příslušnému soudu nařízení odkladu či přerušení výkonu trestu odnětí svobody.⁶⁰ Povinnost prokázat své tvrzení je v plném rozsahu v dispozici odsouzeného. Obligatorně se výkon trestu odnětí svobody odnětí svobody odkládá u ženy (odsouzené) těhotné a u matky novorozeného dítěte-v obou případech na dobu do stáří jednoho roku dítěte (§ 322 odst. 3 tr. ř.). V případě úmrtí dítěte při porodu by se zřejmě postupovalo analogicky jako v případě zdravotních důvodů uvedených výše. Otázkou zůstává, do jaké doby by musela nastoupit žena výkon uloženého trestu odnětí svobody v případě úmrtí dítěte před dosažením 1. roku života - zřejmě by přicházelo v úvahu odvolání povoleného odkladu výkonu trestu analogicky dle ustanovení § 323 odst. 3 tr. ř..

⁵⁹ § 321 odst. 5 tr. ř..

⁶⁰ § 322 tr. ř.

§ 3. 2. Přijímání a umístování odsouzených po nástupu do příslušné věznice

Odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody jsou (jak již bylo výše řečeno) obligatorně zařazováni do věznice nejpřísnějšího typu vnější diferenciace, tedy do věznice se zvýšenou ostrahou (§ 39a odst. 3 in fine tr. zák.). Místně příslušnou věznicí specifikuje předseda senátu ve výzvě k nástupu výkonu trestu-ve výjimečných případech z důležitých důvodů (např. kapacitní nedostatečnost) může odsouzeného přijmout i jiná věznice. Další lokaci odsouzených do jednotlivých věznic v souladu s rozhodnutím soudu provádí generální ředitelství Vězeňské služby České republiky v úzké spolupráci s ředitelem příslušné věznice.⁶¹

Populace odsouzených, samozřejmě i doživotně odsouzených je z kriminologických, penologických a psychologických hledisek velice heterogenní. Jedinečné, stejnorodé zacházení by zcela jistě nesplnilo svůj účel, který důsledně sleduje snahu o co nejmarkantnější omezení důsledků desocializace a prisonizace tak, aby byly v co největší míře minimalizovány zcela nežádoucí projevy chování (např. silná agresivita, apatie, nekázeň) a aby pokud možno zůstala v přijatelné míře zachována adekvátní tělesná a duševní kondice umožňující bezproblémový kontakt se zaměstnanci Vězeňské služby i případnými návštěvami. Rozdílné poruchy vyžadují rozdílné zacházení. Z tohoto důvodu je zapotřebí vytvořit řadu programů zacházení (viz níže), které by přispěly k dosažení účelu trestu. Proto se v každé věznicí v nezbytném rozsahu uplatňuje tzv. **vnitřní diferenciace** podle stupně narušení odsouzených. Cílem zacházení je maximální eliminace důsledků vyplývajících z dlouhodobého věznění, které představuje téměř důslednou sociální izolaci, která s sebou v určitých případech může nést absolutní ztrátu osobní odpovědnosti, krizi identity, popř. celkovou závislost na trestní instituci jako takové.

Nyní budu ve své práci čerpat z Vnitřního řádu věznice Valdice vydaného ředitelem věznice JUDr. Karlem Kocourkem a z příslušných příloh k tomuto Vnitřnímu řádu, které detailněji upravují danou problematiku a z osobního tří denního pobytu v této věznicí.

Doživotní vězni jsou ubytováni v samostatném podlaží, které má ubytovací kapacitu 22 míst. K dispozici mají dvě kulturní místnosti a koupelnu. Vstup personálu na ubytovnu se řídí zvláštními předpisy. Vstupy dalších osob podléhají přímému schválení ředitele věznice. Zásady pohybu osob v rámci ubytovny jsou upraveny zvláštním Metodickým listem ředitele

⁶¹ § 9 zák. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody.

odboru výkonu vazby a trestu, který zároveň upravuje technické a zabezpečovací prostředky k vnitřní bezpečnosti. Způsob zajišťování zákonných práv odsouzených je rozpracován ve Vnitřním řádu věznice⁶².

Oddělení věznice se zvýšenou ostrahou se vnitřně diferencuje do 4 skupin, které jsou koncipovány takovým způsobem, aby v průběhu výkonu trestu odnětí svobody měl odsouzený možnost (na základě úspěšného výkonu trestu a plnění programu zacházení-viz níže) být zařazen, popř. přeřazen do odlišné skupiny vnitřní diferenciaci, ve které je v rámci pozitivní právní úpravy poskytován větší souhrn oprávnění a výhod. Prvé tři skupiny jsou umístěny na ubytovnách „A“, „B“, a „C“, čtvrtá se nachází na ubytovně „E“. Vnitřní rozdělení se realizuje mimo jiné též v závislosti na ubytovací kapacitě věznice a jejích jednotlivých odděleních. Oddělení přímo určené pro výkon trestu odnětí svobody na doživotí je svým provedením a uzpůsobením oddělením se zesíleným stavebně technickým zabezpečením.

Odsouzení nastupující výkon trestu odnětí svobody na doživotí jsou umístováni přímo na ubytovnu „E“, tedy do 4. skupiny bez jakéhokoli hodnocení, které se týká pouze vězňů odsouzených k trestu kratšího trvání.⁶³ První „etapa“ výkonu trestu je pobyt na **příjmové cele nástupního oddělení**. Zde je vězeň izolovaně od ostatních spoluvězňů podroben preventivní lékařské prohlídce a navazujícím diagnostickým a laboratorním vyšetřením k zjištění zdravotního stavu a tělesné a duševní kondice. Během lokace na příjmové cele nástupního oddělení věznice probíhá zpracování získaných poznatků k tomu určenými odbornými zaměstnanci věznice vyúsťující v sestavení komplexní zprávy o odsouzeném. Komplexní zpráva také obsahuje doporučení na vytvoření individuálního programu zacházení toho kterého vězně. Pro volbu konkrétního programu zacházení a tomu odpovídající zařazení do skupiny vnitřní diferenciaci, je určující psychologická diagnostika a profilace odsouzeného. V této fázi je též vězeň seznámen s obsahem právních předpisů, kterými jsou zákon o výkonu trestu odnětí svobody, řád výkonu trestu odnětí svobody a vnitřní řád věznice, proškolen z bezpečnosti zdraví při práci a důkladně informován o prostředí a prostorách, ve kterých bude trest vykonávat.

⁶²Pro každou věznici stanoví její ředitel se souhlasem generálního ředitelství Vězeňské služby vnitřní řád věznice, kterým se stanoví denní rozvrh chodu věznice, činnost odsouzených a jejich podíl na řešení otázek souvisejících se životem ve věznici.

⁶³ Věznice Valdice slouží podle současné koncepce i jako nástupní oddělení pro všechny doživotně odsouzené.

V období, kdy je vězeň zařazen do nástupního oddělení (u doživotně odsouzených se jedná o ubytovnu „E“ nikoli „C“ jako pro ostatní), je rovněž povinen uvést jména a příjmení osob, které hodlá případně zvát na návštěvy společně s udáním příbuzenského poměru.

Pro odsouzené k doživotnímu trestu se vnitřní diferenciaci ještě dále rozčleňuje do tří prostupných skupin („skupina vnitřní diferenciaci, dále jen „SVD“). První a druhá skupina se nachází ve věznici Mírov, druhá a třetí skupina ve věznici Valdice. Před zařazením do jednotlivých SVD se důsledně vychází z komplexní zprávy o odsouzeném, na níž se (jak již bylo výše řečeno) podílí psycholog, speciální psycholog, sociální pracovník, vychovatel a lékař. V průběhu výkonu trestu je možnost přeradit vězně ze stávající skupiny jak do skupiny s přísnějším režimem, tak do mírnějšího režimu zacházení.

§ 3. 2. 1. Přerazování vězňů

Osobnost odsouzeného se v průběhu výkonu trestu odnětí svobody vlivem rozmanitých faktorů zákonitě mění, ať již ve smyslu negativním či kýženém pozitivním. Proto je více než žádoucí na tuto metamorfózu odpovídajícím způsobem co do naplnění individuální dimenze účelu trestu adekvátně reagovat. V závislosti na chování odsouzeného může na základě návrhu oprávněné osoby dojít k jeho přerazení v jednotlivých vzájemně prostupných skupinách SVD. Návrh na přerazení může podat vychovatel písemnou formou s řádným odůvodněním založeného na vyhodnocení programu zacházení a po objektivním zhodnocení projevů chování a jednání odsouzeného. Tento návrh prvotně projednává odborná komise příslušného oddělení a bezpečnostní komise - po projednání jimi je návrh předložen řediteli věznice k rozhodnutí. S rozhodnutím ředitele je vychovatelem odsouzený seznámen za současného sdělení důvodu učiněného opatření. Zároveň je o tomto učiněném záznam do osobní karty odsouzeného a jsou zajištěny příslušné kroky související s případnou změnou.

1. Přerazování odsouzených do výhodnější skupiny vnitřní diferenciaci, resp. zařazování odsouzených z nástupního oddělení do jednotlivých skupin vnitřní diferenciaci

a) Do první PSVD jsou zařazováni odsouzení, kteří **převážně aktivně plní** program zacházení i své další povinnosti a chovají se **v souladu** s vnitřním řádem po uplynutí pěti hodnotících období ve 2. PSVD,

b) Do druhé PSVD se zařazují odsouzení s **nevyjasněným a kolísavým postojem a přístupem** programu zacházení a svým povinnostem po uplynutí čtyřech hodnotících období ve 3. PSVD,

c) Do třetí dostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení, kteří **převážně program zacházení neplní nebo jej odmítají**, neplní své povinnosti, chovají se a jednají v **rozporu** s vnitřním řádem,

Návrh na přeřazení do jiné PSVD podává vychovatel písemnou formou s řádným odůvodněním. Návrh projednaný odbornou komisí se předkládá k rozhodnutí řediteli věznice.

U odsouzených, kteří odmítnou program zacházení anebo ti, kteří jej neplní vlastním zaviněním zpravidla po 2 po sobě jdoucí vyhodnocovací období, se jejich přeřazení přehodnotí.

Může nastat výjimečná situace, kdy vězeň z jakéhokoli důvodu odmítne přeřazení do „výhodnější“ skupiny. V takovém případě se ve stávající skupině ponechá s tím, že svoje rozhodnutí stvrdí podpisem v osobní kartě. Zároveň podepíše souhlas s podřízením se přísnějšímu režimu v této dosavadní skupině a souhlas s tím, že k dalšímu přeřazení v jeho prospěch může dojít až po uplynutí zpravidla čtyřech po sobě hodnotících období, po která setrvá v této skupině. **Vyhodnocovací období** představuje 6 měsíců, po jejichž uplynutí vychovatel pravidelně vyhodnotí u každého odsouzeného plnění individuálního programu zacházení a kritéria stanovená pro příslušnou skupinu.

Kriteria pro zařazování (přeřazování) odsouzených do jednotlivých SVD⁶⁴

<u>1. SVD</u>	<u>2. SVD</u>	<u>3. SVD</u>
	a) Formální přístup k plnění programu zacházení a dodržování stanovených povinností. b) Drobné přestupky proti Vnitřnímu řádu.	a) Spáchání úmyslného trestného činu násilného charakteru ve věznici. b) Opakovaně nebo hrubým způsobem ohrozil nebo ohrožuje zaměstnance Vězeňské služby, nebo jiné osoby. c) Opakovaně se přivedl do stavu intoxikace zneužitím omamné,

⁶⁴ Součástí přílohy Vnitřního řádu věznice Valdice.

	psychotropní látky, opakovaně požil alkohol.
	d) Neplní nebo odmítá plnit, případně pasivně plní program zacházení.
	e) Chování odsouzeného nelze zvládnout standardními prostředky zacházení.
Až 2 kázeňské tresty (s výjimkou samovazby) za jedno hodnotící období.	Opakované kázeňské tresty. Nepracující z vlastní viny.*

**V souladu s délkou pobytu v dané skupině předvede příslušný vychovatel jedenkrát za 3 měsíce každého odsouzeného na jednání zařazovací komise, která posoudí reálné možnosti jeho pracovního zařazení. Odsouzený, který si svým vzorným chováním a soustavnými projevy zájmu o práci vytvořil předpoklady pro vyřazení z této kategorie, i když mu pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí práce dosud nebyla nabídnuta, se zařazuje do kategorie „nezaměstnaný“.*

2. Přeřazování odsouzených do přísnější skupiny vnitřní diferenciac

Jak již bylo zmíněno, odsouzený může být přeřazen nejen do výhodnější skupiny, ale též do skupiny s přísnějším režimem-t. j. z 1. SVD do 2. SVD, z 2. SVD do 3. SVD. Existuje i možnost přeřadit odsouzeného do vzdálenější přísnější skupiny-t. j. z 1. SVD do 3. SVD a to podle intenzity přestupku či nebezpečnosti jeho chování. Přeřazování se provádí v nejkratším možném termínu, pokud to situace dovolí ihned. Odsouzený, který byl v důsledku kázeňského potrestání přeřazen do skupiny s větším omezením, se pobyt v této skupině stanoví zpravidla na 3 po sobě jdoucí hodnotící období (hodnotící období viz výše). Totožná doba je stanovena i pro pobyt ve skupinách, přes něž se odsouzený opět „propracovává“ do původního postavení. S hodnocením musí být odsouzený vychovatelem vždy prokazatelně seznámen. V závislosti na vývoji osobnosti odsouzeného se individuální program zacházení aktualizuje.

- a) z první do druhé SVD při uložení kázeňského trestu a dále odsouzení, kteří nevyhovují kritériím pro přeřazení do první SVD,

- b) z první do třetí SVD při uložení kázeňského trestu umístění do celodenního uzavřeného oddělení nebo samovazby anebo při důvodném podezření ze spáchání trestného činu,
- c) z druhé do třetí SVD, kteří po uplynutí zpravidla jednoho hodnotícího období neplní program zacházení nebo jej odmítají, soustavně neplní své základní povinnosti, chovají se a jednají v rozporu se ZVTOS, ŘVTOS a VŘV nebo byli za závažný přestupek kázeňsky trestáni celodenním umístěním do uzavřeného oddělení nebo umístěním samovazby, dále odsouzení, kterým byl stanoven minimální program zacházení.

Z předchozího pojednání vyplývá, že přeřazení do výhodnější skupiny, tedy do skupiny s mírnějším režimem zacházení, nedochází díky pouhému plynutí času (zmíněných 10 a 5 lety strávených v přísnější skupině), ale též přizpůsobením se odsouzeného, jeho nezávadovým chováním, bezkonfliktním zvládnutím situací, kterým je v každodenním vězeňském životě vystaven a na neposledním místě plněním programu zacházení. Proto je nezbytná i určitá míra motivace odsouzených k dodržování požadovaného chování. Touto „tažnou silou“ je již zmíněná rozdílnost výhod jednotlivých skupin.

Motivační činitele skupin vnitřní diference

Obsah	I. SVD	II. SVD	III. SVD
Vycházky ¹⁾	dle rozpisu až 8 ods.,prodloužení až o 2 hodiny	dle rozpisu až 5 ods.,prodloužení až o 1 hodinu	dle rozpisu až 3 ods.
Sledování TV ¹⁾	dle rozpisu až 10 hodin denně, individuální požadavky	dle rozpisu až 8 hodin denně, individuální požadavky	dle rozpisu až 6 hodin denně
Pohybové aktivity ¹⁾	dle rozpisu spec. pedagoga, až 7 hod./týdně.	dle rozpisu spec. pedagoga, až 5 hod./týdně.	dle rozpisu spec. pedagoga, až 3 hod./týdně.
Zájmová činnost ¹⁾	dle plánu spec.pedagoga, až 6 odsouzených, až 5 hod./denně	dle plánu spec.pedagoga, až 4 odsouzení, až 3 hod./denně	dle plánu spec.pedagoga, až 2 odsouzení, až 2 hod./denně
Výzdoba cel ²⁾	2ks obrázku, vázička s květinou, ubrus, další individuální doplňky	1ks obrázku, ubrus, další individuální doplňky	1ks obrázku

Jednorázový nákup	ve výši 800,-Kč	ve výši 600,-Kč	ve výši 400,-Kč
Využívání PC a PlayStation ³⁾	využívání dalších aplikací a herní konzole PlayStation – až 4 hod. týdně	kurz práce na PC pro pokročilé a herní konzole PlayStation až – 2 hod. týdně	základní kurz práce na PC
Zaměstnávání	upřednostňuje se	upřednostňuje se	
Návrh ŘV na přeřazení do věznice typu s ostrahou	uplatňuje se	neuplatňuje se	neuplatňuje se

Poznámka:

- 1) Rozpisy zpracovává speciální pedagog
- 2) O vhodnosti, velikostech a umístění výzdoby na cele rozhodne speciální pedagog
- 3) Doporučení odborných zaměstnanců podmínkou

§ 3. 2. 2. Program zacházení

Jedná se o individuálně specifikovaný soubor aktivit každého vězně, kterými se během průběhu výkonu trestu zabývá. Slouží také jako podklad pro realizování vnitřní diferenciaci věznice. Vstup odsouzených do těchto programů by měl být, s výjimkou programu pracovního, dobrovolným počinem. Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Alternativy programů jsou voleny tak, aby ve svém důsledku byly rovnocenné, jejich kombinací je umožněno sestavit programy v potřebné míře individualizované. Ze strany odsouzených se jedná vždy o volitelnou záležitost dle jejich specifických potřeb, věku, délky trestu, zájmů, intenzity sociálních kontaktů a individuálních vlastností osobnosti. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.

Základem je tzv. **minimální program zacházení**

- a) Je-li odsouzený zařazen do zaměstnání odpovídajícího jeho zdravotnímu stavu, je **povinen** do pracovního procesu nastoupit. Vykazuje dobrou pracovní morálku: pravidelně plní výkonové normy, dodržuje a využívá pracovní dobu, šetří materiál a energii.
- b) Odsouzený pracuje pro věznicí: zapojuje se do úklidových prací, vykonává výpomocné práce pro kuchyň, popř. provádí další práce nutné pro chod věznice, a to bez nároku na finanční ohodnocení. Přednostně se využívají odsouzení nezařazení do pravidelného zaměstnání. Tyto aktivity musí korespondovat zdravotnímu stavu odsouzeného.

Minimální program zacházení je zpravidla uplatňován u odsouzených, kteří jsou zařazeni ve 3. skupině vnitřní diference. Skládá se z aktivit pedagogicky a organizačně řízených pracovníky vězeňské služby:

- a) pracovní činnost (pro věznicí)
v rozsahu 5 hodin týdně
- b) sebeobslužná činnost (teorie a praxe praní, žehlení, údržby oděvů, údržby domácností, vaření, domácího hospodaření, úklidu apod.)
v rozsahu 5 hodin týdně
- c) kurs základních sociálních dovedností
v rozsahu 4 hodin týdně
- d) kurs občanské výchovy, právního minima, základů zdravotní hygieny
v rozsahu 4 hodin týdně
- e) tělovýchovná aktivita dle věku a zdravotního stavu
v rozsahu 2 hodin týdně

Tento standardní minimální program zacházení, zaručující řízené působení na odsouzeného v rozsahu 20 hodin týdně, se ve věznicích, kde jsou vytvořeny podmínky pro

odborný specializovaný přístup k těmto odsouzeným a normová ubytovací kapacita je využita na 100 a méně procent realizuje v plném hodinovém rozsahu. Ve věznicích, kde nejsou vytvořeny podmínky pro odborný specializovaný přístup, se realizuje v rozsahu 15 hodin týdně, přičemž hodinový rozsah jednotlivých aktivit (viz shora) se řídí možnostmi věznice. Při překročení normové ubytovací kapacity věznice o každých 10% lze rozsah hodinové dotace minimálního programu zacházení snížit, nejvýše však též o 10%.

Programy zacházení se snaží svou náplní, charakterem a individuálností zacílit na edukaci, možnosti využití volného času a potřebného udržení sociálního zázemí. Způsoby realizace programu zacházení jsou kromě speciálních výchovných aktivit např. procvičování ovládání vlastních nežádoucích agresivních projevů, možnost využívat služeb knihovny, pohybové aktivity, začlenění odsouzených do pracovní činnosti dle možností věznice, možnost získávání informací z médií včetně potřebného zapojení odborníků z řad zaměstnanců věznice.

Cílem programu zacházení je eliminace důsledků vyplývajících z dlouhodobého věznění – sociální izolace, která s sebou nese ztrátu osobní odpovědnosti, krizi identity, popř. vzrůstající závislost na trestní instituci.

Věznice Valdice nabízí odsouzeným tyto aktivity programu zacházení:

Pracovní aktivity

Zaměstnávání - odsouzení jsou ve věznici zařazováni do práce s přihlédnutím k jejich vzdělání a získané praxi v daném oboru, zdravotnímu stavu, výši jejich pohledávek a délce trestu. Vzhledem k nedostatku pracovních příležitostí se dále přihlíží k osobnosti odsouzeného, k jeho skutečnému zájmu a ochotě pracovat a přizpůsobit se konkrétním podmínkám pracovního zařazení a k plnění povinností odsouzeného v dosavadním průběhu výkonu trestu odnětí svobody, popřípadě k dalším specifickým podmínkám daných pracovišť.

Pracovní zařazení ve věznici je možno rozdělit na základní oblasti:

- a) pracoviště vnitřních režijních provozů věznice,
- b) pracoviště na základě smlouvy u jiných subjektů uvnitř věznice.

Úklidová a brigádnická činnost - práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice

- a) běžné denní úklidy v objektech a venkovních prostorech věznice,
- b) brigádnická činnost v rámci organizovaných úprav ve věznici.

Pracovní terapie - (nejedná se o pracovní zařazení ve smyslu odst. 1 zaměstnávání)

Vzdělávací aktivity

Zájem odsouzených o vzdělávání je možno realizovat zejména samostatným studiem nebo účastí ve vzdělávacích kroužcích nebo kurzech. Jejich aktuální nabídka se zpracovává dle materiálních, prostorových a jiných podmínek věznice. Jedná se např. o tyto aktivity:

- a) kurz základů obsluhy PC,
- b) kurz výuky českého jazyka pro cizince,
- c) kroužek výuky anglického jazyka,
- d) kroužek výuky německého jazyka,
- e) kroužek výuky španělského jazyka,
- f) geografický kroužek,
- g) biblický kurz,
- h) vzdělávací program Školského vzdělávacího střediska.

Speciálně výchovné aktivity

Speciálně výchovnými aktivitami jsou individuální a skupinové činnosti s odsouzenými, které jsou vedeny zpravidla odbornými zaměstnanci oddělení výkonu trestu. Jedná se např.:

- a) návštěva protidrogové poradny ve věznici,
- b) program pro nezaměstnané,
- c) sociálně právní poradenství,
- d) pedagogické poradenství,
- e) hudebně relaxační kroužek,

- f) psychologické poradenství,
- g) kurz společenského a právního minima,
- h) všeobecně vzdělávací kurz,
- i) pracovní terapie,
- j) realitní terapie,
- k) duchovenská a pastorační činnost dle vyznání,
- l) zásady společenského chování,
- m) individuální poradenství ke krizovým a zátěžovým situacím,
- n) arteterapie.

Zájmové aktivity

Zájmové aktivity jsou realizovány dle aktuálních možností a nabídky jednotlivých ubytoven. Tyto aktivity jsou vedeny vychovateli a odbornými pracovníky OVT. Jedná se o:

- výtvarný kroužek	- kroužek stolní kopané
- akvaristický kroužek	- zahradnický kroužek
- šachový kroužek	- kroužek líného tenisu
- modelářský kroužek	- kroužek volejbalu
- stolního tenisu	- teorie motorismu
- kroužek nohejbalu	- hudební kroužek
- řezbářský kroužek	- kroužek stolního tenisu
- kroužek posilování	- kroužek kondičního cvičení
- společenské hry	- kroužek malé kopané
- kroužek šipek	- chovatelský kroužek
- křížovkářský kroužek	- hudebně poslechový kroužek
- filmový klub	- poslechový kroužek pro cizince

Oblast utváření vnějších vztahů

Aktivitami v oblasti utváření pozitivních vnějších vztahů se rozumí ty aktivity, které v kladném směru přispívají k soběstačnému životu odsouzeného po jeho propuštění z výkonu trestu.

V průběhu výkonu trestu a zejména v době před propuštěním z VT se odsouzený aktivně připravuje na samostatný život po ukončení výkonu trestu. V tomto směru je odsouzenému nápomocen zejména příslušný sociální pracovník.

Mezi základní prvky těchto aktivit patří zejména :

- a) udržování a posilování pozitivních vazeb se svými blízkými (příbuznými),
- b) uspořádání a vyřizování sociálních podmínek života po propuštění,
- c) vyřizování základních dokladů, nezbytných pro další jednání na úradech práce,
- d) navazování kontaktů s charitativními organizacemi a dalšími subjekty, které mohou zprostředkovat pomoc nebo samy zajistit vhodné podmínky v prvních fázích života odsouzených po jejich propuštění z výkonu trestu.

Sportovní aktivity jsou zajišťovány ve čtyřech místnostech v suterénu budovy a venkovních sportovištích.

Speciální výchovné aktivity realizované v rámci programů zacházení probíhají zejména formou individuální pohovorů, popř. formou řízené diskuse v malých skupinách. Tématické zaměření se soustřeďuje na specifické problémy účastníků, na konfrontaci předchozích a současných problémů a jejich zvládnutí. Poznatky získané při těchto formách aktivit dále umožňují získávat hlubší vhled do zažitých vzorců chování doživotních vězňů.

Co se týče oblasti utváření vnějších vztahů, u doživotních vězňů je tato omezena vzhledem k nejasnosti ohledně jejich propuštění z výkonu trestu především udržování a posilování pozitivních vazeb se svými blízkými. Výjimečně však je možné, aby i tyto osoby absolvovaly i ostatní aktivity související s případným propuštěním (viz níže při pojednání o výstupním oddělení).

§ 3. 3. Práva a povinnosti odsouzených

Esenciální součástí každého právního vztahu jsou vzájemná práva a povinnosti jeho jednotlivých stran. Námi sledovaný vztah je jakousi „nucenou veřejnoprávní smlouvou“, kde

na straně jedné stojí osoba, jež byla za své, s pravidly uznávanými touto společností nekompatibilní, chování postižena sankcí nejpřísnější-na opačném pólu vystupuje stát, v našem případě reprezentovaný státním orgánem, kterým je příslušná věznice.

Nacházíme se v právu veřejném, kde postavení stran není rovnocenné co do rozsahu povinností. Tyto na straně osoby odsouzené mnohonásobně převažují nad povinnostmi státu.

Každý občan je ve svém životě „svazován“ povinnostmi „diktovanými“ právním řádem, kterým by se dobrovolně ne vždy podřídil. Za zdmi věznic však k těmto základním přistupují nové, pro nezasvěcené nepochopitelné, velice často až absurdní (např. povinnost odsouzeného být vždy řádně upraven-u košile, blůzy může mít rozepnutý první knoflík u krku).

Po dobu výkonu trestu odnětí svobody jsou suspendována některá základní práva a svobody garantované státem obsažená v úst. zák. č. 2/1993 Sb. - Listině základních práv a svobod. Jedná se o ta práva, u nichž by přípuštění neomezeného uplatňování bylo v příkrém rozporu se smyslem institutu uvěznění a znemožnilo by uspokojivé dosažení jeho účelu. Z práv I., II. a III. kategorie-tedy práv občanských, politických a hospodářských jsou to zejména právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, svoboda pohybu a pobytu, právo na svobodnou volbu povolání, právo sdružovací a shromažďovací... etc.

Základní výčet práv a povinností obsahuje ZVTOS v § 18 an. a § 15 an. vyhlášky č. 345/1999 Sb. Následně pak Vnitřní řád věznice specifikuje požadované chování (samozřejmě i oprávnění) do nejmenších podrobností.

Osobám doživotně odsouzeným je věnováno v ZVTOS zvláštní ustanovení § 71 (modifikovaného zmíněnou novelou č. 52/2004 Sb.). Práva těchto osob jsou oproti právům ostatních odsouzených do určité míry „okleštěna“.

Realizace práv doživotně odsouzených

1. Stravování

Kvalita stravování představuje pro vězně jeden z nejdůležitějších aspektů života ve věznici. Strava se připravuje ve vězeňské kuchyni, odsouzení se stravují na celách. Každý má k dispozici plastovou nebo nerezovou jídelní soupravu, která se skládá z polévkové misky, talíře, kompotové misky, (které se po konzumaci stravy odebírají, hrnku, prkénka, kuchyňského nože, tácku a jídelního příboru. Odsouzenému vykonávajícímu kázeňský trest se

strava podává v třídlílném jídelním nádobí. Potraviny z balíčků a nákupů se před vydáním zbavují skleněných nebo kovových obalů.

Odsouzeným je v souladu s časovým rozvrhem dne vydávána strava do stanoveného jídelního nádobí podle platné stravní normy v rámci stanoveného peněžního limitu na osobu a den. Jídelníček je k nahlédnutí v prostoru určeném ke stravování.

Připomínky k množství a kvalitě stravy mohou odsouzení uplatňovat u zaměstnanců kuchyně nebo prostřednictvím dozorce bezprostředně při převzetí stravy. Další podněty a připomínky ke stravování mohou odsouzení podávat písemně prostřednictvím příslušného vychovatele, na jednání stravovací komise nebo při setkáních zástupců odsouzených s funkcionáři věznice.

Podle § 16 odst. 2 ŘVTOS navíc platí, že odsouzenému, který vzhledem ke svému založení nebo přesvědčení nechce akceptovat běžné stravovací zvyklosti, se umožní pořizovat na vlastní náklady doplňkovou stravu, umožňují-li to podmínky ve věznici.

2. Vystrojování

Převzetí poskytnutého oděvu a výstrojních součástí se eviduje. V případě jejich ztráty nebo poškození je odsouzeným chybějící oděv nebo součástka opětovně vydána nebo vyměněna a předepsána k úhradě. Odsouzení nosí výstrojní oděv a součástky podle pokynů občanských zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky (dále jen „zaměstnanec věznice“) a řádně se o ně starají. Jakákoliv úprava výstrojního oděvu a součástky je nepřípustná s výjimkou provádění drobných oprav (např. přišíití knoflíku).

Odsouzeným zařazeným do práce poskytuje věznice nebo zaměstnavatelský subjekt pracovní oděv popř. obuv podle druhu a rozsahu vykonávané práce. V případě vyřazení z pracoviště odsouzení pracovní oděv nebo obuv ihned vracejí. Pracovní oděv mohou odsouzení používat také při pracovní terapii, pracích k zajištění každodenního provozu věznice nebo při odchodu na pracoviště a zpět, pokud není stanoveno jinak.

Vlastní (sportovní) oděv a obuv v povoleném množství odsouzení nosí pouze při sportovní činnosti nebo sportovní zájmové aktivitě programu zacházení, pokud není zaměstnancem věznice povoleno jinak. Nošení jakékoliv kombinace vězeňského a vlastního (sportovního) oděvu a obuvi je zakázáno.

Ošetřující lékař může ze zdravotních důvodů povolit na nezbytně nutnou dobu úlevu od nošení výstrojního oděvu a součástí. K tomuto účelu jsou vydávána ošetřujícím lékařem

zvláštní povolení o trvalé úlevě, kterými se odsouzení prokazují. Po uplynutí vyznačené doby je povolení neplatné. Povolení o trvalé úlevě vydané v jiné věznici zůstává v platnosti, pokud není aktualizováno.

Povolený vlastní sportovní oděv a spodní prádlo si mohou odsouzení prát a sušit na vlastní náklady podle potřeby v prostorech k tomu určených.

Provádění jakékoliv výměny, směny, prodeje, koupě, darování a půjčování vězeňského materiálu, jakož i osobních nebo jiných věcí, není bez souhlasu pověřeného zaměstnance věznice povoleno.

Úlevy od ústrojové kázně může ve výjimečných případech povolit ředitel věznice na základě doporučení lékaře nebo podle svého uvážení při mimořádných klimatických podmínkách (např. při venkovních teplotách nad 25 °C).

Výměna vězeňského oděvu a výměna výstrojního ložního prádla se provádí v termínech a místech uvedených v časovém rozvrhu dne.

Výměna vlastního oděvu, prádla nebo obuvi se uskutečňuje zasíláním poštou nebo při návštěvách na základě předchozího povolení. V případě, že odsouzení žádají o odeslání balíčku s vlastním oděvem, prádlem nebo obuví, je balíček za dohledu zaměstnance věznice zabalen a odeslán na náklady odsouzených. V případě výměny při návštěvě zpracují odsouzení předem seznam věcí, které budou po předchozí kontrole v den návštěvy předány.

3. Ubytování

Odsouzení jsou ubytováni v jednotlivých odděleních. Oddělením se zpravidla rozumí uzavřená část chodby s ložnicemi nebo celami, kulturní nebo společenskou místností a hygienickým zařízením, prostory pro realizaci aktivit programu zacházení popř. dalšími vyčleněnými prostory. O ubytování odsouzených do jednotlivých ložnic a cel rozhoduje pověřený zaměstnanec věznice. Lůžka mohou být v ložnicích nebo celách umístěna nad sebou jako dvoupatrová. Odsouzení jsou ubytováni zpravidla po jednom. Ložnice se v závislosti na počtu ubytovaných vybavuje s přihlédnutím k prostorovým možnostem stoly, židlemi, věšáky, botníky popř. jiným vhodným ukotveným nábytkem. Každé obsazené lůžko a skříňka je označena jmenovkou s uvedením jména, příjmení a identifikačního kódu.⁶⁵ V době od budíčku do večerky mají odsouzení ustlaná lůžka podle stanoveného vzoru. Odsouzeným je povoleno ležet na ustlaném lůžku pouze v době osobního volna vymezeném v časovém

⁶⁵ Vzor označení skříňky a vzor ustlané postele je přílohou této práce

rozvrhu dne. Mimo tuto dobu mohou odsouzení ležet na lůžku pouze na základě písemného povolení ošetřujícího lékaře nebo povolení pověřeného zaměstnance věznice.

Zámek k uzamčení poskytnuté skříňky si mohou odsouzení zakoupit ve vězeňské prodejně nebo jej mohou přijmout v balíčku nebo při návštěvě. Na vyzvání zaměstnance věznice odsouzení skříňku odemknou a umožní její prohlídku. V případě odmítnutí může být požadované otevření skříňky provedeno zaměstnancem věznice bez náhrady poškozeného zámku.

Odsouzení si mohou ponechat povolené věci osobní potřeby v takovém množství, které lze uložit do poskytnuté skříňky. O další úpravě ubytovacích prostor a prostor pro zacházení rozhoduje pověřený zaměstnanec.

Ve všech odděleních jsou zřízeny kulturní nebo společenské místnosti, které jsou vybaveny přiměřeným počtem stolů a židlí event. vyzdobeny.

Po vyhlášení večerky odsouzení dodržují noční klid; poslech vlastních radiopřijímačů a další povolené elektroniky omezují tak, aby nebyli rušeni ostatní odsouzení.

Při vstupu zaměstnance věznice do ložnice nebo cely přítomní odsouzení v době od budíčku do večerky povstanou, nebrání-li tomu jejich zdravotní stav.

Cely jsou uzamykány trvale.

Odsouzení nenavazují nedovolené kontakty s osobami uvnitř nebo mimo věznici např. křikem, předáváním nebo vyhazováním věcí.

Odsouzení neprovádí jakékoliv úpravy zařízení využívaných prostor bez souhlasu pověřeného zaměstnance.

4. Vycházky

Vycházky jsou koncipovány jako dobrovolné. Provádějí se zpravidla po celách na k tomu určených vycházkových dvorech, odděleně od ostatních skupin vnitřní diference. Odsouzení absolvují vycházky v předepsaném ustrojení-teplákové soupravě, sportovní obuvi, dle klimatických podmínek doplněném vězeňskými oděvními součástkami. Probíhají za permanentního přímého dozoru příslušníka vězeňské služby, poutání odsouzených je posuzováno individuálně. Vycházky se sportovním zaměřením se uskutečňují dle plánu pedagoga. Odsouzení mohou u sebe mít kuřácké potřeby, nápoj, knihu, noviny nebo časopis.

5. Hygiena

Na celách jsou vytvořeny podmínky k dodržování osobní hygieny tak, aby bylo zajištěno denní umývání, pravidelné holení a vykonávání běžných hygienických úkonů. Koupání, za které se ve výkonu trestu považuje sprchování teplou vodou, je zajišťováno nejméně 2krát týdně, což je obzvlášť znepokojivé u odsouzených žen, které jistě musí mít vyšší nároky na hygienu. V odůvodněných případech lze povolit koupání častěji.

Koupání nebo řádné umytí se odsouzeným zabezpečí i po sportovní nebo pracovní aktivitě. Pracujícím odsouzeným může být s přihlédnutím k druhu vykonávané práce umožněno častější koupání.

Odsouzení jsou ve věznicích podle potřeby bezplatně stříháni vězeňským holičem v době uvedené v časovém rozvrhu dne. Vlasy a vousy udržují odsouzení čisté a upravené v souladu s hygienickými a bezpečnostními předpisy. Vzhled odsouzených po ostříhání musí odpovídat snímku na průkazu totožnosti odsouzených, toto se týká i úpravy vousů. Odsouzení mohou změnit vzhled např. nechat si narůst vousy nebo je oholit po povolení změny pověřeným zaměstnancem věznice.

Skříňku a lůžko udržují odsouzení v náležitě čisté při dodržování základních hygienických pravidel. Klepání dek se provádí v době stanovené v časovém rozvrhu dne 1x za měsíc, klepání matrací se provádí minimálně 2x ročně, pokud není provedeno jejich čištění častěji. Běžné čisticí a desinfekční prostředky se vydávají k udržování čistoty a pořádku v oddělení.

6. Návštěvy

Udržení pozitivních sociálních vazeb, kontakt s rodinou a blízkými osobami je velice důležitým faktorem. Důvěra a podpora rodiny jsou v těžké životní situaci nedocenitelným elementem.

Odsouzení mají právo přijímat návštěvy blízkých osob. Osoby blízké jsou osoby, jejichž vymezení a důsledky s tím spojené upravuje občanský zákoník - tj. potomek (syn, vnuk, pravnuk) nebo předek (otec, děd, praděd), sourozenci, bez ohledu na to, zda mají společné oba rodiče a manžel po dobu trvání manželství; vztahy založené osvojením jsou postaveny na roveň příbuzenským vztahům; jiné osoby v poměru rodinném (teta, strýc, neteř, synovec, bratranec, sestřenice) nebo obdobném (druh, družka, osoby sešvagrené, vztah jednoho manžela k příbuzným druhého manžela, atd.), se pokládají za osoby sobě navzájem

blízké, neboť mezi těmito osobami existují tak intenzivní vztahy, že by újmu, která utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

Osobou jinou než blízkou se rozumí každá osoba, kterou nelze zahrnout mezi příbuzné v řadě přímé nebo pobočné ani mezi osoby, které jsou navzájem v poměru rodinném nebo obdobném.

Odsouzeným jsou umožňovány návštěvy jiných než blízkých osob za důvodného předpokladu jejich sociální vazby. Za přijatelné ověření existující sociální vazby lze považovat dlouhodobý písemný nebo telefonický styk, zaslání balíčku s potravinami a věcmi osobní potřeby či předchozí umožnění návštěvy.

Před návštěvou se odsouzený převleče do nově vydaných výstrojních součástí, po návštěvě se převleče zpět do původních.

Odsouzení se mohou přivítat a rozloučit s návštěvou běžným společenským způsobem, což je podání ruky apod. U osob blízkých lze povolit i jiný kontakt (obejmutí, polibek).

Pověřený zaměstnanec věznice může povolit kontakt odsouzených s nezletilým dítětem během návštěvy (pochování, apod.). V případě, že vznikne důvodné podezření, že je dítě využíváno jako prostředek k pronášení nepovolených věcí, pověřený zaměstnanec věznice kontakt přeruší.

Přijetí i odmítnutí návštěvy odsouzenými anebo osobou, které byla návštěva povolena se zaznamenává do evidenční karty návštěv odsouzeného.

Termíny veškerých návštěv stanoví ředitel věznice, bližší časové určení plánované návštěvy na konkrétní den stanoví zpravidla příslušný vychovatel. Vyšší počet osob, které mohou odsouzené navštívit, je uveden v ustanovení o vnitřní diferenciaci vnitřního řádu.

V písemné žádosti o návštěvu uvedou odsouzení datum plánované návštěvy, jména, příjmení a adresy osob, včetně nezletilých dětí. Žádost spolu s korespondencí nebo nadepsanou obálkou předají odsouzení v dostatečném předstihu zpravidla vychovateli. V individuálních případech může být odsouzeným z výchovných nebo závažných důvodů, s přihlédnutím ke kapacitním možnostem návštěvní místnosti, povolen jiný termín konání návštěvy.

Osoby uvedené na povolení k návštěvě, které se dostavily do věznice (dále jen „návštěvníci“), jsou povinni se podrobit příslušným opatřením při vstupu do věznice. Nepovolené věci odevzdají po dobu návštěvy do úschovy věznice. Návštěvníci v podnapilém

stavu nebo pod vlivem návykových látek nebudou do věznice vpuštěni. V průběhu návštěv jsou návštěvníci povinni uposlechnout a řídit se pokyny a nařízeními zaměstnanců věznice, vydanými v souvislosti s probíhajícími návštěvami.

K návštěvě bez přímého kontaktu za dělicí přepážkou dochází v individuálních případech, zejména pokud v době uskutečnění návštěvy odsouzený vykonává kázeňský trest záležející v celodenním umístění v uzavřeném oddělení až na dobu 20 dnů či v umístění do samovazby až na 20 dnů⁶⁶; v den konání návštěvy projevují známky zneužití omamných a psychotropních látek; před realizací návštěvy prezentují chování, jímž očividně porušují zásady slušného jednání a chování; jsou vedeni v tzv. „indexu útekářů“. Dále je možno k tomuto opatření přistoupit v případě písemné žádosti předložené řediteli věznice např. orgány činnými v trestním řízení či na žádost samotné návštěvy. Osobám, kterým byl povolen ředitelem věznice vstup do areálu za účelem vykonání návštěvy, lze povolit, aby při návštěvě předaly odsouzenému věci ocenitelné penězi zakoupené v prodejně věznice, a to na základě povolení ředitele věznice nebo jím pověřeného zaměstnance. O toto povolení musí být návštěvníky též písemně požádáno.

Návštěvy obhájců a advokátů se konají ve zvláštní místnosti, zpravidla přes dělicí přepážku s možností zrakové kontroly zaměstnance. Dělicí přepážka však nesmí omezovat vedení běžné komunikace, nebo případné prostudování trestních spisů.

7. Duchovní a sociální služby

Existují dva typy těchto služeb:

- a) poskytované a realizované zaměstnanci věznice-probíhají v místnostech k tomu určených formou pohovorů nebo pastoračních návštěv odděleně od ostatních skupin vnitřní diferenciaci,

⁶⁶ Rozdíl mezi samovazbou a uzavřeným oddělením spočívá v míře omezení práv poskytovaných odsouzenému. Na rozdíl od samovazby, se do uzavřeného oddělení neumísťuje odsouzený zpravidla sám-k tomuto dochází pouze v případě, jsou-li pro to vážné důvody bezpečnostní nebo nejsou-li ve výkonu tohoto kázeňského trestu současně alespoň dva odsouzení (kapacitní důvody), zatímco v případě kázeňského trestu samovazby se obligatorně umísťuje vždy pouze jeden odsouzený (§ 64 in fine a § 65 řádu výkonu trestu). Dle mého názoru účelu kázeňského trestu založeného na pouhé izolaci od ostatních odsouzených na cele nemůže být dosaženo ve věznicích, kde již jsou cely koncipovány jako samostatné. Markantněji se však individuálně preventivní aspekty potrestání projevují v tom směru, že umístěním na uzavřené oddělení není odsouzený omezen co do aktivit spojených s plněním určených úkolů programu zacházení. Umožňuje se mu též účast na vzdělávacích a speciálních výchovných aktivitách vyplývajících z jeho programu zacházení. Odsouzený postižený kázeňským trestem samovazby tyto možnosti nemá. Shodně je v obou případech poskytováno právo vycházek, a to v časovém rozmezí jedné hodiny denně.

- b) poskytované a realizované pověřenými osobami-probíhají pouze individuální formou v návštěvních místnostech přes dělicí přepážku s možností zrakové, popř. sluchové kontroly.

Účast církví a náboženských společností je ve věznici realizována v souladu s právními předpisy a Dohodou o duchovní službě.

Duchovní službu ve věznici koordinuje kaplan vězeňské služby, případně jiný ředitelem věznice k tomu pověřený zaměstnanec věznice.

Tyto služby mohou probíhat pouze na základě individuálního posouzení rizik a potřeb v místnostech k tomu určených.

8. Nákup potravin a věcí osobní potřeby

Odsouzení mohou provádět nákup zpravidla dvakrát týdně v době stanovené časovým rozvrhem dne. Výše finanční částky, za kterou mohou odsouzení nákup provést, je stanovena pravidly vnitřní diference ve věznici.

Nákup je realizován zpravidla za dohledu pověřeného zaměstnance věznice.

Minimální sortiment zboží zajišťovaného vězeňskou prodejnou je stanoven ředitelem věznice.⁶⁷

⁶⁷ Potraviny, pochutiny, nápoje:

- pečivo (např. chléb, rohlíky, závin, bábovka, vánočka),
- trvanlivé pečivo (např. slané tyčinky, piškoty, oplatky),
- cukrovinky (např. řezy, žvýkačky, čokolády, bonbóny, balené zmrzlinářské výrobky),
- trvanlivé salámy a uzeniny, pomazánky, paštiky a konzervy (např. kompoty),
- pochutiny (např. hořčice, kečup, sůl, koření, cukr, nízkokalorické sladidlo, med),
- ovesné vločky, těstoviny, rýže,
- mléčné výrobky (např. mléko, jogurt, sýry, máslo, kondenzované mléko),
- instantní potraviny (např. polévky, mléko, smetana, kakao, nápoje, kávovinové směsi),
- nápoje (např. balená voda, sirup, džus, nektar, limonády),
- čaj (např. ovocný, bylinný, černý, porcovaný, sypaný, instantní)
- káva (např. rozpustná, mletá),
- vitamíny (např. B-komplex, Celaskon, šumivé vitamíny),
- sezónní zelenina a ovoce (např. rajčata, papriky, okurky, ředkvičky, kedlubny, mrkev, jablka, pomeranče, citróny, banány, hroznové víno).

Drogistické a průmyslové zboží:

- toaletní potřeby (např. hřeben, kartáček na zuby, zubní pasta, mýdlo, šampon, kondicionér, prostředky na holení, prostředky k ošetření pleti po holení, pleťové krémy a mléka, opalovací a ochranné krémy, ete a pouzdro na mýdlo, pouzdro na kartáček na zuby, zrcátko, prací prostředky),
- hygienické potřeby (např. toaletní papír, ubrousky, kapesníky, hygienické vložky, hygienické tampóny, vata, prezervativy),
- tabákové výrobky a kuřácké potřeby (např. cigarety, tabák, doutníky, cigaretové dutinky, cigaretové papírky, pomůcky k balení cigaret, tabatěrka, zápalky, zapalovače, kamínky do zapalovače),

9. Zdravotní péče

Ordinační hodiny praktického lékaře pro odsouzené, dobu a způsob výdeje léků jsou stanoveny v časovém rozvrhu dne. K lékaři se odsouzení hlásí v pracovních dnech formou zápisu do stanovené knihy, která je k dispozici v každém oddělení, popř. formou osobního nahlášení pověřenému zaměstnanci věznice.

Pracující odsouzení a odsouzení zařazení do některého z programů zacházení navštěvují ordinaci lékaře zpravidla mimo svou pracovní dobu a realizaci programů zacházení. Výjimka platí pro akutní a bolestivé případy, včetně objednané návštěvy u odborného lékaře.

V době, kdy ve věznici není přítomen lékař, se odsouzení v akutních případech nahlásí k ošetření u přítomného zaměstnance věznice.

Odsouzení užívají pouze léky předepsané lékařem a ve stanoveném množství, není jim dovoleno opatřovat sobě nebo jinému jakékoliv léky, které nebyly lékařem předepsány. Léky a vitamínové preparáty nebo podpůrné látky obsažené v zásilce se odsouzeným nevydají.

10. Korespondence

Obsah korespondence mohou bez souhlasu odsouzených zkontrolovat ředitelem věznice pověřený zaměstnanci věznice. Před otevřením korespondence může být bez souhlasu odsouzených prováděna její kontrola s využitím rentgenu a prostředků služební kynologie.

O zadržení korespondence a jejím postoupení dle § 17 odst. 2 ZVTOS (pokud obsah korespondence zakládá podezření, že je připravován nebo páchán trestný čin, Vězeňská služba korespondenci zadrží a předá ji orgánu činnému v trestním řízení) se odsouzení

-
- prostředky k vedení korespondence a telefonování (např. dopisní papír, obálky, pohlednice, poštovní známky, telefonní karty, sešity a poznámkové bloky, pryž, ořezávatko, psací potřeby včetně pastelek, fixů),
 - jídelní potřeby (např. polévková lžice, čajová lžička, příbor, hrnek),
 - spodní prádlo (např. ponožky, slipy, trenýrky, kalhotky, podprsenky, punčochové kalhoty),
 - společenské hry, tiskoviny (např. noviny, časopisy).

Na základě předchozí objednávky je možno zakoupit i další zboží, které se od výše uvedené nabídky zásadním způsobem neodchyluje (např. další ovoce nebo zeleninu, květiny, bonboniéry, různá dárková balení potravin, cukrovinek, kosmetiky nebo hraček, jazykové učebnice nebo CD nosiče, malířské potřeby).

Na základě předchozího povolení je možno zakoupit spotřební elektroniku včetně náhradních zdrojů.

vyrozumí a nezávadné důležité osobní zprávy se jim sdělí.

Nepovolený obsah korespondence se odsouzeným nepředá a odešle se zpět odesílateli na náklady odsouzených nebo ji lze uložit do úschovy. Nemají-li odsouzení dostatek finančních prostředků k odeslání, bude vynaložená částka vedena jako pohledávka věznice. V případě, že korespondence bude obsahovat nepovolené věci zcela nepatrné hodnoty, lze ji s prokazatelným souhlasem odsouzených za jejich přítomnosti zničit.

Zasílání peněz formou korespondence není povoleno. Je-li odsouzeným přesto do věznice zaslána finanční hotovost v korespondenci, tato se odsouzeným nevydává. O této skutečnosti jsou odsouzení informováni a finanční hotovost je předána k zaúčtování. Pokud o to odsouzení požádají, může být zadržovaná finanční hotovost na jejich náklady zaslána zpět odesílateli.

V případě, že korespondence obsahuje věci, které odsouzení mohou mít u sebe a odsouzení v rozhodném období nevyčerпали možnost přijetí balíčku v souladu s § 24 ZVTOS, mohou jim být tyto věci s jejich souhlasem předány a zaevidovány jako nárokový balíček ve smyslu § 24 ZVTOS.

Odesílání a přijímání korespondence se provádí zásadně prostřednictvím příslušného vychovatele nebo pověřeného zaměstnance věznice. Odesílání a přijímání korespondence nebo zpráv a sdělení jinou cestou nebo jiným způsobem není povoleno.

Označené uzamykatelné schránky vybírají vychovatelé popř. pověřeni zaměstnanci věznice. Jsou-li odsouzení přemístěni do jiné věznice, korespondence se za nimi do této věznice neprodleně dosílá. Pokud však byli odsouzení přemístěni dočasně a je předpoklad, že se do jednoho týdne vrátí, korespondence se ponechá v úschově u pověřeného zaměstnance a odsouzeným se tato předá po jejich návratu.

U odesílané doporučené korespondence se na přední stranu obálky do levého horního rohu uvádí adresa odesílatele, jméno a příjmení odsouzených s adresou věznice. Bez tohoto údaje nebude korespondence jako doporučená poštou přijata. S touto korespondencí odsouzení předkládají řádně vyplněný podací lístek. Podací lístek je odsouzeným vrácen následující pracovní den po jeho potvrzení na poštovním úřadu.

U odesílané úřední korespondence jsou odsouzení povinni ve vlastním zájmu, na zadní stranu obálky uvádět čitelně (hůlkovým písmem) své jméno a příjmení z důvodu možného vrácení při nepřevzetí poštovním úřadem či adresátem.

Odesílaná úřední korespondence je na zadní straně obálky označována příslušným vychovatelem popř. pověřeným zaměstnancem a datumovkou s vyznačeným dnem převzetí korespondence od odsouzených, který je rozhodný zejména pro účely podávání opravných prostředků ve smyslu právních předpisů.

11. Užívání telefonu

K realizaci telefonních hovorů odsouzených je určen telefonní automat na telefonní karty vybavený digitálním záznamovým zařízením. Na telefonních automatech jsou provedena bezpečnostní opatření k zamezení všech příchozích hovorů, volání na tzv. zelené linky a použití předplacených karet a odesílání SMS zpráv.

K telefonnímu hovoru z věznice jsou využívány telefonní karty. V případě povoleného hovoru umožní vychovatel popř. pověřený zaměstnanec věznice odsouzeným zakoupení telefonní karty ve vězeňské prodejně, přijetí v balíčku nebo při návštěvě.

Telefonní hovor lze realizovat zásadně v pracovní době pověřeného zaměstnance, který může být hovoru přítomen.

Jako závažný důvod k povolení použití telefonu podle § 18 odst. 2 ZVTOS se považuje žádost odsouzeného o telefonní kontakt se svým advokátem, který byl odsouzeným prokazatelným způsobem zmocněn za účelem poskytnutí právní služby podle příslušných právních předpisů, aniž by bylo proti odsouzenému vedeno další trestní stíhání.

Použití telefonu odsouzeného ke kontaktu se svým advokátem se dále povolí v případě, kdy je odsouzený stíhán jako obviněný pro další trestnou činnost, přičemž nejsou dány vazební důvody podle ustanovení § 67 trestního řádu a odsouzeným zmocněný advokát je v této trestní věci zároveň i jeho obhájcem. Dále v případě, kdy u odsouzeného budou uplatňována omezení podle § 27 odst. 4 ZVTOS, zejména pak vazební důvody podle ustanovení § 67 písm. a) nebo c) trestního řádu a odsouzený požádá o telefonní kontakt se svým advokátem, který je v této trestní věci odsouzeným zmocněn nebo ustanoven jako obhájce.

U odsouzených, u nichž byla přijata omezení podle § 27 odst. 4 ZVTOS, vyplývající zejména z ustanovení § 67 písm. b) trestního řádu, se použití telefonu ke kontaktu s advokátem, který je v trestní věci zastupuje jako obhájce, povolí pouze za předpokladu schválení této žádosti příslušným orgánem činným v trestním řízení.

O povolení k použití telefonu odsouzenými ke kontaktu s obhájcem nebo advokátem podle předchozích ustanovení rozhodne na základě žádosti odsouzených ředitel věznice po předchozím prověření všech rozhodných skutečností. Postup stanovený v § 25 ŘVTOS není tímto ustanovením dotčen.

12. Uspokojování kulturních potřeb

Sledování televizních pořadů popř. centrálního videa se umožňuje odsouzeným v době jejich osobního volna podle časového rozvrhu dne s omezením stanoveným pro jednotlivé oddíly nebo oddělení podle jejich typu a v souladu s pravidly vnitřní diferenciací. Výběr dokumentů a filmů stanovuje pověřený zaměstnanec věznice.

Odsouzení se mohou podílet na vydávání vězeňského časopisu, příspěvky mohou předávat pověřenému zaměstnanci věznice, který zabezpečuje obsahovou a technickou stránku. Obsah jednotlivého vydání časopisu schvaluje ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec věznice.

13. Přijetí balíčku

Balíčkem se rozumí zásilka s potravinami a věcmi osobní potřeby.

Právo na přijetí balíčku vzniká odsouzeným počátkem nástupu výkonu trestu do věznice nebo převedením z výkonu vazby.

Za balíček se považuje též písemné sdělení do hmotnosti 2 kg, pokud jsou k němu přiloženy potraviny nebo věci osobní potřeby.

Balíčky s potravinami a věcmi osobní potřeby jsou do věznice zasílány zpravidla poštou, na základě vystaveného „Potvrzení o právu na přijetí balíčku“, jehož převzetí odsouzení podepisují.

Balíčky obsahující oděv a prádlo, věci k realizaci programu zacházení musí být předem povoleny se stanovením rozsahu a druhu zasílaných věcí.

Balíček se z pošty nepřevezme v případě, že odsouzení byli propuštěni, vyhoštěni, vydáni nebo předáni do ciziny a nebo zemřeli, u balíčku zaslání z ciziny pokud nesplňuje příslušné celní předpisy, odsouzení nesplní požadavky celního úřadu při celním řízení, nezaplatí clo vyměřené celním úřadem, odmítnou doplatit částku vyměřenou poštovním

úřadem za doručení nebo nemají příslušnou finanční částku na zaplacení, balíček je poškozený nebo je zřejmé, že během přepravy došlo k úbytku na váze a odsouzení nesouhlasí s jeho převzetím.

Jsou-li odsouzení umístěni ve zdravotnickém zařízení, rozhodne o vydání či vrácení balíčku nebo jeho části pověřený zaměstnanec věznice na základě pokynů ošetřujícího lékaře. Odsouzeným, kteří vykonávají kázeňský trest umístění do samovazby nebo celodenní umístění do uzavřeného oddělení, se balíček vydá po skončení tohoto kázeňského trestu. Odsouzeným přemístěným na dobu přechodnou do jiné věznice, se balíček vydá zpravidla po jejich návratu.

Balíčky s potravinami a věcmi osobní potřeby se povolují do hmotnosti 5 kg a mohou obsahovat potraviny nepodléhající rychlé zkáze, zakoupené v obchodní síti, které není nutno tepelně upravovat, z masných výrobků pouze trvanlivé salámy, tabákové výrobky, dopisní papíry, obálky, základní psací potřeby s výjimkou lihových, poštovní známky, spodní prádlo, povolené hygienické potřeby, elektrický holící strojek, náramkové nebo kapesní hodinky. V případě zaslání povoleného balíčku ze zahraničí, podléhá obsah balíčku celní kontrole.

Účelem kontroly je zamezit pronikání věcí nebezpečných, nepovolených nebo těch, které jsou v rozporu s účelem výkonu trestu odnětí svobody. Balíček je rozbalován zásadně za přítomnosti odsouzených a za přítomnosti zpravidla vychovatele v místnosti pro tyto účely určené a vybavené. Před kontrolou a vydáním balíčku je ověřena totožnost odsouzených.

V případě, že balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby přesahuje povolenou hmotnost, předají se odsouzeným věci pouze do hmotnosti 5 kg. Nepředaná část balíčku se vrátí na náklady odsouzených odesílateli jako nová zásilka nebo se vrátí při návštěvě. Nemají-li odsouzení dostatek finančních prostředků k úhradě nákladů na vrácení balíčku nebo nepředaných věcí, bude vynaložená částka vedena jako pohledávka věznice vůči odsouzeným.

V případě, že balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby obsahuje nepovolené věci, které odsouzení nemohou mít u sebe, odsouzení je ihned odešlou zpět odesílateli na své náklady. Pokud odsouzení nesouhlasí s odesláním věcí zpět odesílateli, protože nemají finanční prostředky a jedná se o potraviny podléhající rychlé zkáze nebo věci zcela nepatrné hodnoty, mohou být zničeny. Jestliže se jedná o věci, které zničit nelze, jsou tyto neprodleně odeslány zpět odesílateli, přičemž vynaložená částka bude vedena jako pohledávka věznice vůči odsouzeným nebo se jim věci uloží do úschovy s tím, že jim budou vydány až při propuštění.

V případě, že balíček obsahuje věci, které odsouzení mohou mít u sebe, na které však nebylo vystaveno povolení, odsouzení je odešlou zpět odesílateli na své náklady, pokud k jejich předání nedojde při návštěvě. Pokud odsouzení nesouhlasí s odesláním a chtějí si zaslané věci ponechat a nemají vyčerpán limit přijatých balíčků, lze s jejich souhlasem zásilku zaevidovat jako balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby. Pokud odsouzení nesouhlasí s odesláním věcí zpět odesílateli, protože nemají finanční prostředky a mají již vyčerpán limit přijatých balíčků, úhrada za odeslání se vede jako pohledávka věznice vůči odsouzeným.

14. Příjem peněz a nakládání s nimi

Ve věznici je zaveden bezhotovostní styk, kterým se provádějí veškeré platby odsouzených. Držení finanční hotovosti není odsouzeným ve věznici povoleno a může být posuzováno jako závažné porušení ZVTOS a vnitřního řádu.

Peníze odsouzených vede věznice na oddělených účtech rezervovaných peněz, exekuce, účtu peněz v úschově, cestovního, kapesního a úložného.

Peníze lze odsouzeným zaslat do věznice běžně používaným způsobem poštovní poukázkou s uvedením adresy věznice, jména, příjmení a data narození odsouzených. Peníze je možné přijmout rovněž bankovním převodem, kdy číslo účtu a variabilní symbol sdělí pracovníce oddělení ekonomického odsouzeným nebo odesílateli peněz. Pokud nesouhlasí s jejich přijetím, jsou peníze vráceny zpět na adresu odesílatele; pokud však vyjádří prokazatelný souhlas s jejich přijetím, peníze se rozdělí z jedné poloviny na rezervované peníze, z druhé poloviny na peníze v úschově.

Na základě písemné žádosti bude odsouzeným poskytnuta informace o aktuálním stavu na jejich účtech.

Odsouzený má možnost, v případě, že jeho zákonná práva nejsou dodržována, poskytována podat stížnost proti těmto zásahům. Stížnost může odsouzený adresovat státním orgánům nebo i mezinárodním orgánům a organizacím jakými jsou např. Komise pro lidská práva v Ženevě, Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, Amnesty International v Londýně.

Dále podle vnitřního řádu věznice dbají odsouzení na dodržování práv ostatních osob ve výkonu trestu a v případě, že se dozvědí o jejich porušování (násilí, ponižování lidské

důstojnosti, urážky, výhrůžky), neprodleně o tom informují pracovníka Vězeňské služby nebo přímo ředitele věznice.

Časový rozvrh dne

Činnost	Pracovní dny	So,Ne,svátek
Budíček	6.00	6.30
Osobní hygiena,úklid cel	6.00 – 6.25	6.30 – 6.55
Ranní prověrka početního stavu ¹⁾	6.30	7.00
Snídaně	6.35	7.05
Kontrola cel,předkládání požadavků,korespondence	7.00 – 7.45	
Dobrovolné vycházky	7.45 – 12.00	7.30 – 12.00
Aktivity programu zacházení ²⁾	8.00 – 11.30	9.00 – 11.30
Oběd	12.00	12.00
Výdej korespondence	12.30 – 13.00	
Dobrovolné vycházky ³⁾	13.00 – 15.00	13.00 – 14.00
Aktivity programu zacházení ²⁾	13.00 – 15.00	
Osobní volno	15.00 – 17.00	14.00 – 17.00
Večeře	17.00	17.00
Večerní prověrka početního stavu ¹⁾	18.20	18.20
Osobní volno	19.30 – 21.30	19.30 – 21.30
Osobní hygiena	21.30	21.30
Večerka	22.00	22.00
Noční klid	22.00 – 06.00	22.00 – 06.00

Poznámka:

- ¹⁾ Sčítací prověrky probíhají na celách, odsouzený je upraven dle vnitřního řádu.
- ²⁾ Aktivity programu zacházení probíhají dle plánu pedagoga.
- ³⁾ Čas a stanovený prostor dle rozpisu vycházek.

Časový rozvrh uspokojování nezbytných potřeb⁶⁸

Ordinace – akutní –	Po,St,Čt,Pá	8.30 – 10.00	
– řádná –	Út	7.30 – 11.00	
Výdej léků (zdr.sestra):	Po - Ne	7,30 a 18,30	7,30 a 18,30
Koupání –	Út,Pá	Průběžně	
Výměna součástek:			
– ručníky,utěrky –	Po	13.00 – 15.00	
– ložní prádlo,pyžama,tepláky – 1x 14 dnů	Út	13.00 – 16.00	
– vězeňské osobní prádlo –	Čt	13.00 – 15.00	

⁶⁸ Příloha Vnitřního řádu valdické věznice.

– vězeňského oděvu, obuvi –		dle potřeby	
Desinfekce cel – 1x14 dnů –	Út	7.45	
Klepání dek – 1x14 dnů –	Út	13.00 – 16.00	
Nákupy – zpravidla 2x týdně –		12.30 – 14.00	
Stříhání – 1x týdně –	Pá	8.00 – 12.00	

Většina doživotně odsouzených se na stávající podmínky ve vězení poměrně dobře adaptovala a dodržují bez větších problémů stanovený vnitřní řád. Určitá forma nesouhlasu odsouzených se váže spíše k technickým podmínkám zacházení s nimi např. rozsah poutání, bezkontaktní návštěvy, prosvěcování cel v noční době, zvětšení variability a rozsahu možností sportovního vyžití či odstranění rušivého působení detenční skupiny nepřizpůsobivých jedinců z oddělení zvýšené ostrahy.

§ 3. 4. Zaměstnávání odsouzených

Zaměstnanost, resp. nezaměstnanost je jedním z hlavních ekonomických problémů naší soudobé společnosti jako takové-nutně se musí proto nějakým způsobem promítnout do zařazování odsouzených do pracovního procesu. Práce u narušených jedinců představuje možnost uchování si, popř. vytvoření určité hierarchie sociálních hodnot.

Pokud je odsouzený zařazen k určité práci, podléhá pracovní povinnosti⁶⁹-zařazení musí být plně adekvátní k zdravotnímu stavu i tělesným a duševním schopnostem odsouzeného. Odmítnutí výkonu takové práce je závažným porušením povinnosti s možností uložit za toto kázeňský trest (o kázeňském trestání viz níže).

Pracovní podmínky se řídí zák. č. 262/2006 Sb. - zákoník práce ve znění pozdějších novel.

Odměňování se řídí nařízením vlády č. 414/2000 Sb. o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání do výkonu trestu.

Plátcem pracovní odměny odsouzených je vždy věznice. Ta část odsouzených, kteří pracují pro cizí podnikatelské subjekty, rovněž obdrží pracovní odměnu prostřednictvím věznice. Postup je takový, že jednotlivé firmy jsou povinny do určité doby, zpravidla do pátého dne následujícího měsíce, předložit věznici evidenci odpracovaných dnů, hodin a

⁶⁹ § 28 odst. 1 zák. o výkonu trestu odnětí svobody.

pracovních odměn, které jsou následně těmto firmám fakturovány včetně finanční příirážky k těmto odměnám, která činí nejméně 35 % z celkového objemu hrubých odměn.

Odsouzení jsou zaměstnáváni u cizích podnikatelských subjektů na základě „Smlouvy o zařazení odsouzených do práce“, tak jak ukládá zákon č. 169/1999 Sb. Zájmem každé věznice je zaměstnat co nejvíce odsouzených. Proto je tvrdost podmínek pro poskytnutí pracovních sil snižována na minimum. Věznice sice dle smlouvy požaduje tzv. **režijní příirážku** k pracovním odměnám odsouzených, ale její výše závisí více méně na ochotě firmy. Většina firem platí pouze 35 %, což je ve skutečnosti nemocenské a sociální pojištění a celá tato částka se odvádí příslušným institucím. Pokud je režijní příirážka vyšší než 35 %, je tato částka evidována na zvláštním účtu a na konci roku se stává příjmem státního rozpočtu.

V roce 2005 bylo ve Věznici Valdice zaměstnáno 58 % doživotně odsouzených, tj. 14 osob bylo pracovním zařazeno-jednalo se o lepení obálek nebo šití. Bez pracovního zařazení bylo 10 vězňů, z toho dva jsou plně nebo částečně invalidní, dva pracovat odmítali a pro zbylé práce nebyla.⁷⁰ Vzhledem k bezpečnostním opatřením odsouzení pracovali v místnostech k tomu určených v suterénu ubytovny, popř. na celách odděleně od ostatních diferenciačních skupin. Ve valdické věznici⁷¹ pracovní aktivity v rámci placeného zaměstnávání odsouzených probíhají u kategorie doživotních vězňů tak, že odsouzení pracují na oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, kde jsou pro pracovní činnost upraveny 4 cely (pro 8 odsouzených) v suterénu této ubytovny, zde vykonávají jednoduchou práci (např. již shora uvedené lepení papírových obálek). Pracovali 5 hodin denně, jelikož další čas mají vyhrazen na vycházky a zájmové aktivity. V současné době nepracuje nikdo, jelikož firma nemá odbyť.

§ 3. 5. Kázeňské trestání a kázeňské odměny

Jak již bylo řečeno v partii o právech a povinnostech odsouzených, vězeň je povinen respektovat limity chování stanovené ZVTOS, ŘVTOS a Vnitřním řádem věznice charakteristické pro subkulturní život za zdmi věznice. Stanovené povinnosti vytyčující žádoucí chování bez exaktního vymezení důsledku jejich nedodržení, popř. porušení by se zcela jistě minulo účelu. Norma bez sankce by byla imperfektní, tím pádem samozřejmě i absolutně nefunkční. Zákonný systém kázeňských trestů i odměn by měl proto na jedné straně motivovat k chování v souladu s právem, na straně druhé nekompatibilní chování

⁷⁰ Karabec Zdeněk a spol.: Dlouhodobé tresty odnětí svobody, IKSP, Praha 2004, str. 105.

⁷¹ Informace poskytnutá tiskovým mluvčím valdické věznice Josefem Witschelem.

odpovídajícím způsobem postihovat. Zvolený, resp. uložený trest či odměna (§ 45 a § 46 ZVTOS) je odvislý od závažnosti, popř. žádoucnosti chování odsouzeného. Výčet těchto je taxativní, což je důsledkem promítnutí zásady nulla poena sine lege.

Tresty-důtka, snížení kapesného, zákaz přijetí balíčku, pokuta, propadnutí věci, umístění do uzavřeného oddělení s výjimkou doby stanovené k plnění úkolů v rámci programu zacházení, celodenní umístění do uzavřeného oddělení, umístění do samovazby, odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny (§ 46 ZVTOS).

Odměny-pochvala, mimořádné zvýšení doby trvání návštěv, povolení jednorázového nákupu odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět, zvýšení kapesného, věcná nebo peněžitá odměna, rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity (§ 45 ZVTOS)⁷².

Subjekty oprávněnými k provedení kázeňského řízení jsou vychovatel, speciální pedagog, vedoucí oddělení a ředitel věznice.

Vychovatel má právo udělovat tyto odměny a ukládat tresty:

- a) pochvalu,
- b) mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin,
- c) povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět,
- d) zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu na dobu jednoho měsíce,
- e) rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu 1 měsíce.

I. důtku,

II. snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu jednoho kalendářního měsíce,

III. propadnutí věci,

⁷² Do zákonného výčtu odměn náleží též povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení a přerušování výkonu trestu, což se však s ohledem na dikci ustanovení § 71 odst. 3 ZVTOS nevztahuje na doživotně odsouzené.

IV. umístění do uzavřeného oddělení až na 7 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení,

V. odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.

Speciální pedagog má právo udělovat a ukládat vedle odměn a trestů, které může udělit a uložit vychovatel, tyto odměny a tresty:

a) zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu na dobu dvou měsíců,

b) věcnou nebo peněžitou odměnu až do výše 300,- Kč.

I. snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu dvou kalendářních měsíců,

II. zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce,

III. pokutu až do výše 300,- Kč,

IV. umístění do uzavřeného oddělení až na 14 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení,

V. celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 7 dnů,

VI. odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.

Vedoucí oddělení výkonu trestu má právo udělovat odměny udělované vychovatelem a speciálním pedagogem, přičemž kapesné může zvýšit nejvýše o jednu třetinu na dobu tří kalendářních měsíců a věcnou nebo peněžitou odměnu může udělit až do výše 600,- Kč.

Z trestů pak může uložit:

I. snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu tří kalendářních měsíců,

II. pokutu až do výše 600,- Kč,

III. umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení,

IV. celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů,

V. umístění do samovazby až na 7 dnů,

VI. odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.

Ředitel věznice má právo udělovat odměny a ukládat tresty podle v plném rozsahu.

Má-li zaměstnanec za to, že by odsouzeným měla být udělena vyšší odměna či uložen vyšší trest, než jakou má právo udělit či uložit, postoupí věc tomu zaměstnanci, který je oprávněn takovou odměnu udělit či takový trest uložit.

Odsouzený má možnost, proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu podat stížnost. O stížnosti jsou oprávněni rozhodovat: speciální pedagog, uložil-li kázeňský trest vychovatel, vedoucí oddělení, uložil-li kázeňský trest speciální pedagog, ředitel věznice, uložil-li kázeňský trest vedoucí oddělení, generální ředitel Vězeňské služby, uložil-li kázeňský trest ředitel věznice.

Zákon nedává však odsouzenému možnost podat stížnost proti rozhodnutí o udělení kázeňské odměny, jakkoli to zní absurdně, tato situace by mohla nastat v situaci předpokládané v § 54 odst. 1 ZVTOS, kdy by odsouzený namísto zahlázení kázeňského trestu mohl požadovat udělení kázeňské odměny, pro niž by byly v daném případě splněny presumované podmínky.

Zásadní problém však nastává v okamžiku, kdy odsouzený k trestu odnětí svobody na doživotí svým jednáním naplní skutkovou podstatu trestného činu, za který připadá v úvahu uložit trest odnětí svobody. Jedná se např. o trestné činy proti životu a zdraví, které může odsouzený spáchat jak v areálu věznice ne spoluvězních či vězeňském personálu, tak v případě útěku mimo zdi věznice. Takové pochybení nelze projednat v řízení kázeňském a v řízení před soudem uložený trest ztrácí na významu, neboť uložit další trest pozbývá vzhledem k trestu doživotnímu smyslu. Nabízí se zde úvaha o beztrestnosti odsouzeného. Určitým řešením by bylo v případě spáchání uložit vyloučení možnosti podmíněného propuštění po uplynutí 20 let, k čemuž však neexistuje zákonná opora. Navíc se domnívám, že spáchání trestného činu v době výkonu trestu by do určité míry mělo vylučovat podmíněné propuštění s ohledem na nesplnění jedné ze zákonných podmínek pro aplikaci tohoto institutu, tedy že pachatel prokázal polepšení.

§ 3.6. Propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí

Jakkoli se může zdát propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí nemyslitelným či nereálným, jeho možnost dle současné úpravy existuje. Nejedná se však o propuštění jako takové, kdy by byla vykonána celá soudem uložená výměra trestu jako tomu

je u trestů časově omezených, ale o propuštění podmíněné. Osoby, u kterých má k propuštění dojít, podléhají ve výkonu trestu odlišnému, „volnějším“ režimu tak, aby byly co nejvíce připraveny na život za zdmi věznice, který absolvují na tzv. **výstupním oddělení**. V případě doživotního vězně k umístění na výstupní oddělení dochází okamžikem podání žádosti o podmíněné propuštění.

Výstupní oddělení jsou zřízena pro odsouzené, kteří se v rámci důležité fáze před očekávaným skončením výkonu trestu nebo trestního opatření potřebují intenzivněji připravovat na život na svobodě. Jeho účelem je pomáhat odsouzeným při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života po propuštění a minimalizovat možná rizika opětovného páchání trestné činnosti.

Výstupním oddělením se rozumí zpravidla samostatné oddělení v rámci věznice, kde jsou ložnice nebo cely. Tato oddělení jsou zřízena ve všech typech věznic a podle možností v oddělenější části objektu věznice. Ve věznicích s dohledem a ve zvláštních odděleních pro výkonu trestu ve vazebních věznicích může být jako výstupní oddělení využívaná vyčleněná cela.

Prostředí oddělení je přizpůsobeno obvyklému běžnému internátnímu ubytování. Součástí je kulturní místnost, kuchyňka, prostor pro odpovídající kulturní stolování a zpravidla kuřárna. Prostory pro praní, žehlení a sušení osobního prádla a pro zájmovou činnost mohou být výjimečně společné i pro ostatní odsouzené a jejich využívání řešeno časovým rozvrhem dne. Vybavení zejména prostředky a přístroji pro úklid, přípravu stravy, praní a žehlení osobního prádla odpovídá každodenní míře sebeobslužných činností. Oddělení je podle možností dále vybaveno vhodnou literaturou k vzdělávací a zájmové činnosti.

V oddělení může být zřízena funkce koordinátora; do této funkce jsou odbornou komisí navrhováni odsouzení, kteří se podle pokynů zaměstnance věznice podílejí zejména na organizační činnosti oddělení. Vykonávaná činnost je odsouzeným zahrnuta do programu zacházení a je ve stanovených termínech vyhodnocována.

O umístění odsouzených rozhoduje ředitel věznice na návrh odborné komise. Odsouzení jsou s rozhodnutím seznámeni, přičemž svým souhlasem vyjadřují vůli řádného plnění programu zacházení v oddělení. Umístění do oddělení není důvodem k vyřazení odsouzených z práce.

Pokud podmínky a nabídka aktivit zejména ve zvláštních odděleních pro výkonu trestu ve vazebních věznicích nejsou pro zajištění přípravy na propuštění dostatečné, jsou odsouzení

po jejich předchozím souhlasu přemístění do nejbližší věznice stejného typu s výstupním oddělením.

O eventuálním vyřazení odsouzeného rozhoduje ředitel věznice na návrh odborné komise. Důvodem k vyřazení může být:

- a) zvláště závažné úmyslné porušení ZVTOS, ŘVTOS nebo vnitřního řádu, týkající se zejména pobytu v oddělení,
- b) odmítání účasti v povinných aktivitách programu zacházení nebo jeho celkové neplnění za nejméně jedno vyhodnocovací období,
- c) vlastní řádně odůvodněná žádost odsouzeného,
- d) pominutí důvodů, pro které byl odsouzený do oddělení umístěn (např. nebylo realizováno podmíněného propuštění, přeřazení do jiného typu věznice, pravomocné uložení dalšího trestu odnětí svobody).

V případě vyřazení jsou odsouzení zařazeni do SVD v závislosti na důvodech vyřazení podle doporučení odborné komise a schválení ředitelem věznice.

Při realizaci jednotlivých aktivit se používají metody a formy skupinového působení i individuální přípravy. Tyto metody a formy zacházení volí příslušní zaměstnanci tak, aby povzbuzovaly motivaci odsouzených, vyžadovaly jejich aktivitu, vedly je k samostatnému rozhodování, zdůrazňovaly princip zodpovědnosti a přijetí důsledků za svoje jednání.

Odsouzeným se stanoví, které aktivity v rámci aktualizovaného programu zacházení jsou pro ně povinné, přičemž základem jsou sebeobslužné činnosti, sociální poradenství a psychosociální poradenství zaměřené na zvládnutí úskalí přechodu na svobodu.

V zájmu udržení a pěstování pozitivních rodinných vazeb se podle celkových možností odsouzených a věznice realizují návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly. Všichni odsouzení umístění do oddělení se mohou účastnit hromadných kulturních a sportovních akcí pořádaných ve věznici.

§ 4 Dozor státního zástupce

Výkon trestu odnětí svobody odnětí svobody je natolik závažný zásah do osobní svobody jedince, že nemožnost kontroly by sváděla ke zneužívání pravomocí osob vězeňského personálu.

Příslušný státní zástupce dle pokynů obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 5/2008 dbá zvláště na to, aby ve výkonu trestu nikdo nebyl držen nezákonně, zaměřuje se na to, zda jsou dodržovány předpisy platné pro výkon trestu odnětí svobody a zda Vězeňská služba České republiky ve věznici splnila příkazy, které státní zástupce dříve vydal, a zda nedochází opakovaně k protiprávnímu jednání nebo opomenutí téhož druhu. Je však explicitně stanoveno, že předmětem dozoru není vhodnost nebo účelnost postupu-toto ustanovení je však aplikovatelné pouze v situaci, kdy samotný postup jako takový je v souladu s právními předpisy.

Státní zástupce vykonává dozor z úřední povinnosti. Metodami výkonu dozoru jsou:

- kontrola dodržování právních předpisů,
- šetření prováděné na základě podnětu k výkonu dozoru,
- šetření prováděné na základě jiného poznatku (např. vlastní aktivita, hromadné informační prostředky... etc.

Kapitola V.

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

§ 1 Úvodem

Z pojetí trestu jako účelové sankce (§ 23 tr. zák.)⁷³ vyplývá, že bylo-li dosud vykonanou částí trestu již dosaženo účelu trestem sledovaného, je další výkon trestu odnětí svobody nepotřebný a také neodůvodněný. I když soud při ukládání trestu přihlíží k možnostem nápravy pachatele (§ 31 odst. 1 tr. zák.)⁷⁴, nelze vždy přesně předvídat, jak se u jednotlivých pachatelů projeví jeho výchovný účinek. Z chování odsouzeného a z jeho postoje k plnění občanských povinností v době výkonu trestu může být tak patrné takové polepšení, že dalšího výkonu trestu není třeba a že může být propuštěn na svobodu.⁷⁵

Institut podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je do jisté míry institutem kontroverzním. Má své zastánce i své odpůrce, kteří na straně jedné v rámci individuální dimenze účelu trestu jsou ochotni tolerovat situaci, kdy člověk odsouzený k trestu odnětí svobody má být propuštěn z věznice do běžného života a dána mu tak „další šance“, skupina odpůrců oproti tomu není schopna přistoupit na fakt, že pachatel, jemuž byl uložen výjimečný trest odnětí svobody na doživotí, by byl vůbec propuštěn na svobody a tímto aktem mu bylo umožněno opakovat trestnou činnost.⁷⁶

Avšak v určitých případech může nastat situace, kdy ve výkonu trestu dochází k určitému zlomu v myšlení pachatele, kdy stát vlivem svých specialistů, duchovních i dalších vlivů způsobí, že si pachatel uvědomí svoji vinu. Zde je třeba velice vysoce odborně a odpovědně posoudit, kdy trest odnětí svobody už ztrácí své opodstatnění a zároveň, kdy začíná škodit.⁷⁷ Samotné uvědomění si viny však k podmíněnému propuštění samozřejmě nepostačuje (viz níže). Předčasné propuštění z výkonu trestu pod podmínkou, že odsouzený povede po určitou, státem reprezentovaným nezávislým a nestranným soudem, stanovenou

⁷³ Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zbránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit i na ostatní členy společnosti.

⁷⁴ Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlídně soud k stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost (§ 3 odst. 4 tr. zák.), k možnosti nápravy a poměrům pachatele.

⁷⁵ R 44/1960

⁷⁶ Určitou naději na propuštění zakotvuje též čl. 62 a 63 ústavního z. č. 1/1993 Sb., tedy práva presidenta republiky udělit milost (individuální akt) či udělit amnestii (hromadný akt). Procesní ustanovení viz § 366 až § 370 tr. ř..

⁷⁷ Rozhovor s Bohuslavem Baudyšem, ředitelem věznice Rýnovice, www.vscr.cz.

dobu (tzv. doba zkušební) takový život, aby nezpříčinil opětovné rozhodnutí o výkonu zbytku trestu, však není jakousi „zásluhou“ za bezproblémové nekonfliktní chování během dosavadního výkonu trestu odnětí svobody, nýbrž mělo by být důsledně podloženo psychickým vývojem odsouzeného, změnou jeho dosavadních postojů k respektování základních lidských práv a svobod ostatních členů společnosti a uvědomění si vlastní hierarchie hodnot. Ono nezávadové chování po dobu strávenou ve výkonu trestu je pouze jednou z hodnocených okolností zohledňovaných při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, nemělo by však být jediným a rozhodujícím, neboť takovéto jednání osoby odsouzené může být ryze účelové právě s ohledem na existenci institutu podmíněného propuštění. Očekávání, že pachatel po podmíněném propuštění povede řádný život, musí být důvodné a založené na všestranném zhodnocení pachatelovy osobnosti, dosavadního působení výkonu trestu, možnosti jeho nápravy a osobních poměrů, v nichž se po propuštění ocitne, přičemž ze zřetele nelze ztrácet účel trestu a možnosti dalšího vlivu pohružky výkonem zbytku trestu po stanovenou zkušební dobu.⁷⁸

§ 2 Podmínky aplikace institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí

Hmotněprávní oporu zakotvuje trestní zákon ve svém § 62 odst. 2, ve spojení s § 61 odst. 1, § 63 odst. 1, § 64 odst. 3, 4, 5 a dále při podmíněném propuštění s dohledem §§ 26a, 26b. Ustanovení zakládající pravomoc sledovat a kontrolovat chování odsouzeného v průběhu zkušební doby při paroli obsahuje zák. č. 257/2000 Sb. ve znění pozdějších novel- o probační a mediační službě.⁷⁹ Stejně jako pro rozhodnutí o změně způsobu výkonu trestu odnětí svobody i pro rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je věcně a místně příslušný soud, v jehož obvodu je výkon trestu odnětí svobody odnětí svobody vykonáván-tedy okresní soud místně příslušný podle sídla věznice.⁸⁰

Osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí může být podmíněně propuštěna až po **nejméně 20 letech** výkonu tohoto trestu, jestliže odsouzený ve výkonu trestu **svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a**

⁷⁸ ÚS 51/2001

⁷⁹ § 4 odst. 2 písm. e) citovaného zákona.

⁸⁰ § 333 odst. 1 tr. ř.

- a) může se od něho očekávat, že v budoucnu povede **řádný život*** nebo
- b) soud **přijme záruku** za dovršení nápravy odsouzeného.⁸¹

Prvé dvě podmínky-tedy vykonání trestu v délce nejméně 20 let a prokázání polepšení jsou stanoveny kumulativně spolu s podmínkou třetí, přistupující-možnost očekávání řádného života alternative přijetí záruky za dovršení nápravy. Je tedy evidentní, že sama objektivní podmínka samotného uplynutí zákonem požadované doby není pro rozhodnutí o podmíněném propuštění dostačující. K tomuto musí přistoupit ještě okolnosti subjektivní povahy, a to: prokázání polepšení a z toho plynoucí pozitivní prognóza budoucího vedení života. Soud nemůže však benevolentně rozhodnout o zamítnutí žádosti či návrhu na podmíněné propuštění v případě, že se domnívá, že uplynulá doba není dostatečně dlouhá, neboť pokud ji zákonodárce při schvalování tohoto ustanovení považoval za optimálně dlouhou, je tato délka potřebná pro jakékoli rozhodnutí ve věci samé pro soud závazná a musí ji respektovat⁸². Obě hlediska, jak objektivní, tak subjektivní, musí být přítomna zároveň. Pokud neuplyne doba potřebná pro možnost podání žádosti (či návrhu) o podmíněné propuštění, kterou je soud povinen se meritorně zabývat, nelze rozhodnout v této věci kladně (ve prospěch odsouzeného), byť osoba odsouzeného splňuje legální požadavky subjektivní povahy - odsouzený projevuje polepšení a lze u něho očekávat vedení řádného života. Naopak platí totéž - samotné uplynutí doby za současného nepolepšení odsouzeného a nemožnosti očekávat vedení řádného života k rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu nepostačuje. Pro rozhodování soudu o podmíněném propuštění je velice důležité rozhodnutí Ústavního soudu ČR (ÚS 51/2001), jímž bylo výslovně řečeno, že: „Povahou věci je dáno, že splnění obou zákonných podmínek, přesněji úsudek o nich, je vždy ohrožen jistým stupněm rizika nesprávnosti, obdobně jako nelze s určitostí říci, že odpykání celého trestu přivedilo naplnění

⁸¹ Nová právní úprava, zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve svém § 88 odst. 5 nadto doplnil stávající podmínky podmíněného propuštění u osoby odsouzené k trestu odnětí svobody na doživotí o další předpoklad, a to, **že nehrozí s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena, a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvláště závažného zločinu.**

⁸² Výjimku z tohoto dosud účinného ustanovení o fixnosti doby potřebné pro možné podání žádosti, o níž by soud měl povinnost z materiálního hlediska rozhodnout, představuje úprava nová (zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), která se však nevztahuje na osoby odsouzené k doživotnímu trestu.

jeho účelu (§ 23 odst. 1 tr. zák.)⁸³; je proto povinností obecných soudů získat pro své rozhodnutí o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody dostatek skutkových podkladů, z nichž by s co nejvyšší mírou určitosti (pravděpodobnosti) bylo možno usoudit, nakolik, případně zda vůbec dosavadní výkon trestu odnětí svobody splnil u odsouzeného svůj předpokládaný účel.“

**Definováním řádného života se zabývala řada soudních rozhodnutí: Řádný život vede jen ten, kdo plní základní povinnosti občana ČR jak v soukromém životě, tak vůči společnosti (Rt 59/1973). Patří sem např. plnění povinností vůči zaměstnavateli, plnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného (Rt 56/1973), nepáchání (zejména úmyslných) trestných činů (Rt 19/1967), vztah k rodinným příslušníkům (Rt 11/1968), plnění povinnosti léčit se při nebezpečné nakažlivé chorobě (Rt 2/1962). Vedení řádného života není totožné s faktem, že občan nemá záznam v Rejstříku trestů (Rt 59/1973).⁸⁴*

Záruku za dovršení nápravy odsouzeného může nabídnout zájmové sdružení občanů⁸⁵. Nabídnutí záruky za dovršení nápravy odsouzeného nezprošťuje soud povinnosti, aby samostatně zkoumal, zda pachatel ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení.⁸⁶

Dle ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák. ve spojení s § 62 odst. 2 tr. zák. může soud odsouzeného za splnění podmínek uvedených výše podmíněně z výkonu trestu propustit. Pokud soud rozhoduje o podmíněném propuštění, stanoví zároveň **zkušební dobu** na 1 až 7 let (§ 63 odst. 1 tr. zák.), po kterou jsou sledovány určité skutečnosti v životě odsouzeného, které by mohly zapříčinit nařízení výkonu zbytku trestu. Zkušební doba začíná plynout faktickým podmíněným propuštěním.

Domnívám se, že by se za současné právní úpravy délka stanovené doby měla pohybovat při horní hranici zákonem stanoveného rozmezí, neboť vzhledem k závažnosti spáchaného skutku, potažmo i osobě pachatele, by možnost nařídit v případě nežádoucího závadového chování nezbytný výkon zbytku trestu měla být uskutečnitelná v co nejdelší

⁸³ U osob odsouzených k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí lze říci, že vykonání celého trestu by naplnilo účel trestu stanovený v § 23 odst. 1 tr. zák. co do ochrany společnosti před pachatelem trestného činu a co do zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti

⁸⁴ Novotný František, Růžička Miroslav a kol. Trestní kodexy. Praha: Eurounion, s. r. o., 2002, str. 54.

⁸⁵ Zájmovými sdruženími občanů se ve smyslu § 3 odst. 1 tr. ř. rozumí: odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely

⁸⁶ R I/1964

přípustné době. Přesto se mi jeví býti horní zákonná hranice zkušební doby u podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v případě trestu odnětí svobody na doživotí nepřiměřeně nízkou, neboť při horní hranici se v současné době stanovuje zkušební doba u takových trestných činů jako je např. loupež dle § 234 tr. zák. či znásilnění dle § 241 tr. zák., které v porovnání s úmyslným zbavením života jiného, pokud však život člověka stavíme v hierarchii lidských hodnot na místo nejvyšší, jsou typově méně nebezpečné.

§ 29 odst. 1 3. věta tr. zák. stanoví fakultativní možnost soudu rozhodnout, že se doba výkonu trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává. O obligatorní povinnosti soudu zařadit odsouzeného k doživotnímu trestu do věznice se zvýšenou ostrahou vyplývající z § 39a odst. 3 in fine tr. zák. bylo pojednáno již výše. Ve spojení s § 39b odst. 4, písm. a) tr. zák. - k přeřazení do věznice s ostrahou může dojít pouze v případě, že z výjimečného trestu bylo vykonáno alespoň 10 let. Systematickým výkladem zákona tedy docházíme k závěru, že při využití možnosti presumované § 29 odst. 1 tr. zák., může být osoba doživotně odsouzená podmíněně propuštěna až po uplynutí alespoň 30 let. V určitých případech, zejména při pokročilejším věku pachatele v okamžiku vynesení odsuzujícího rozsudku, může být tímto rozsudečným výrokem de facto vyloučeno použití tohoto institutu.

Procesněprávní úpravu týkající se tohoto institutu obsahuje tr. ř. v § 331 - § 333. Rozhodování je svěřeno, jak již bylo řečeno výše, do rukou okresního soudu, v jehož obvodu se trest odnětí svobody na doživotí vykonává (tedy okresní soud v Šumperku, Jičíně a Opavě). Návrh na podmíněné propuštění může podat státní zástupce, ředitel příslušné věznice, odsouzený, zájmové sdružení občanů navrhuje-li převzetí záruky nebo může být zahájeno i bez návrhu. Podá-li návrh osoba rozdílná od vyjmenovaných, nemůže být tímto zahájeno řízení, avšak podání může být posuzováno jako podnět k zahájení řízení z úřední povinnosti. Formou projednávání je **veřejné zasedání**, rozhoduje se formou **usnesení**. Před samotným rozhodnutím (i před rozhodnutím o výkonu zbytku trestu) obligatorně soud vyslechne odsouzeného (to neplatí pouze v případě podání návrhu ředitelem věznice, v níž se doživotní trest vykonává).⁸⁷

⁸⁷ § 331 odst. 3 tr. ř..

Rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se činí ve veřejném zasedání za stálé přítomnosti všech členů senátu a zapisovatele⁸⁸-přítomnost státního zástupce není v tomto případě vzhledem k dikci § 331 odst. 1 tr. ř. ve spojení s § 234 odst. 2 tr. ř. obligatorní. Po zahájení veřejného zasedání, učiní předseda senátu zjištění ohledně dodržení lhůt k přípravě na veřejné zasedání u přítomných stran trestního řízení a v závislosti na tomto rozhodne, zda veřejné zasedání lze konat. V kladném případě započne dokazování zásadně se sestávající z výslechu obviněného. Provedení dokazování soud vyhlásí příslušné rozhodnutí. V případě, že je rozhodnuto o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, obsahuje usnesení samostatné výroky, a to výrok o podmíněném propuštění (případně podmíněném propuštění za současného vyslovení dohledu nad odsouzeným) a výrok stanovující zkušební dobu, přičemž tyto výroky jsou napadnutelné stížností, která má v obou případech odkladný účinek. Pouze v případě, že soud rozhodl o podmíněném propuštění na základě návrhu ředitele věznice, či v případě, že se ředitel věznice připojil k návrhu podanému jinou k tomu oprávněnou osobou či k žádosti o podmíněné propuštění podané samotným odsouzeným, je stížností napadnutelný pouze výrok o stanovení délky zkušební doby podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

V řízení o podmíněném propuštění si soud vyžádá především **zprávu věznice o chování** a pracovní morálce odsouzeného v průběhu výkonu trestu a o dosaženém stupni převýchovy.⁸⁹ Tato instituce by jako jedna z nejdůležitějších svým vlivem měla s ohledem na téměř nemožnost kontaktu s okolním světem spolupůsobit při nápravě odsouzeného. Zpráva o chování odsouzeného ve výkonu trestu musí být natolik konkrétní, aby bylo možno prověřit v ní uvedené údaje a tvrzení a pak je hodnotit při rozhodování.⁹⁰ Soud tuto zprávu hodnotí jako každý jiný důkaz v intencích zásady volného hodnocení důkazů, což znamená, že z hlediska důkazní síly nemá zpráva zvláštní, vyšší důkazní sílu než důkazy jiné. Není tedy nezpochybnitelná.⁹¹ Ztotožňuji se s názorem Bohumila Baudyš, ředitele věznice Rýnovice, že rozhodování o psychičnu člověka, kterým zcela jistě psychologický profil osobnosti zaměřený na postoj k budoucímu řádnému životu je, by mělo být svěřeno do rukou specialistů k tomu povolaných (psychologů, psychiatrů a odborníků s podobným zaměřením) a ne do rukou třeba sebelepších právníků, kteří nemohou věc odborně posoudit a vycházejí

⁸⁸ § 234 odst. 1 tr. ř.

⁸⁹ Rt 50/2001.

⁹⁰ Rt 62/1965.

⁹¹ Viz příloha č. 7 této práce.

mechanicky pouze ze spisového materiálu. Např. v Anglii nebo Walesu je pravomoc rozhodovat o způsobilosti odsouzeného opětovně nabýt svobodu svěřena do rukou tzv. „parolové rady“, která se skládá z:

- osob, které vykonávají (nebo vykonávaly) vysokou soudní funkci,
- psychiatra,
- probačního úředníka,
- kriminologa.

Parolová rada vychází z informací poskytnutých věznicí, ale též probační službou, zaměřenou na přípravu vězně k propuštění a jeho zařazení do místní komunity.⁹²

Pro učinění výroku soudu, že se podmíněně propuštěný ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu osvědčil, zásadně postačuje, aby během zkušební doby, která počíná plynout okamžikem faktického propuštění odsouzeného, vedl „řádný život“⁹³.

V základní modelové situaci, kdy je odsouzený podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody (určité modifikace tohoto propuštění viz níže), je v praxi soudů v periodických, zpravidla jednoletých lhůtách sledováno ono vedení řádného života během zkušební doby, které spočívá: v nespáchání dalšího trestného činu, kde již bylo vydáno pravomocné odsuzující rozhodnutí; nespáchání jiného deliktu (např. přestupku dle zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., přestupku, jehož skutková podstata je obsažena ve zvláštním zákoně či jiného správního deliktu fyzické osoby) takové závažnosti, která by mohla zapříčinit vyslovení soudu o neosvědčení odsouzeného během zkušební doby podmíněného propuštění a dalšího postupu v tomto směru. Ke zjišťování potřebných skutečností potřebuje soud nutně součinnost orgánů veřejné správy (státní správy i samosprávy)⁹⁴, neboť případné společensky nekompatibilní chování odsouzeného během zkušební doby zjišťuje především z opisu rejstříku trestů (trestný čin spáchaný ve zkušební době) a z tzv. zpráv o pověsti, které jsou vyžadovány od obecních úřadů a příslušných oddělení Policie České republiky. Ze

⁹² Viz kapitola „Pohled do zahraničí“

⁹³ § 64 odst. 1 tr. zák.

⁹⁴ § 8 tr. ř.

zprávy vydané obecním úřadem může soud zjistit, zda proti odsouzenému bylo či je vedeno řízení o přestupku nebo jiném správním deliktu, ze zprávy oddělení Policie České republiky pak, zda není proti odsouzenému vedeno další trestní řízení, které ještě není pravomocně skončeno.

Při zjišťování těchto skutečností však nastává několik problematických situací.

Především při vyžadování zmíněných zpráv o pověsti není rozhodující trvalý (formální) pobyt odsouzeného jednoduchým způsobem zjistitelný z registru Centrální evidence obyvatel vedeného Ministerstvem vnitra, ale pobyt faktický-tj. místo, kde se odsouzený skutečně zdržuje. V případech, kdy se trvalý a faktický pobyt různí, jsou vyžadovány zprávy od obou místně příslušných orgánů. V okamžiku, kdy je rozhodnutím o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody stanovena zkušební doba při samé horní hranici zákonné výměry a ze strany soudu nedochází k tak častému „kontaktování“ odsouzeného jako tomu bylo před právní mocí odsuzujícího rozhodnutí (předvolávání k hlavnímu líčení, doručování písemností...etc.), není často zjištění faktického pobytu jednoduchou záležitostí a ne vždy se (např. pomocí využití institutu vypátrání pobytu - institut příkazu k zatčení zde není aplikovatelný, ni žádost policejnímu orgánu o vyhlášení celostátního pátrání po odsouzeném) zjistit podaří. Do jisté míry může pomoci i sdělení odsouzeného=podmíněně propouštěného při výstupu z příslušné věznice, neboť ve spise o jeho osobě vedeného věznicí je uvedena i adresa pobytu pro dobu po propuštění poskytnuta samotným odsouzeným - informace je však velice často lichá a pouze v minimu případů odsouzený uvede skutečně adresu, na které se bude fakticky zdržovat.

Dalším problémem se jeví vyžadování zpráv od oddělení Policie ČR o probíhajícím trestním stíhání dosud pravomocně neskončeným, neboť tyto zprávy se taktéž vyžadují od oddělení příslušného pouze podle místa faktického pobytu odsouzeného. Vzhledem k tomu, že příslušnost orgánů činných v trestním řízení je v prvním případě zásadně dána místem spáchání trestného činu (forum delicti commissi) a dosud není informační síť policejních řízení natolik propracovaná, může nastat situace, kdy odsouzený sice spáchal trestný čin během zkušební doby, avšak soud toto zjištění učiní z opisu rejstříku trestů odsouzeného až v okamžiku, kdy již vyslovil, že se podmíněně propuštěný osvědčil. Nejedná se o situaci totožnou té, kdy soud může rozhodnout o nařízení výkonu zbytku trestu odnětí svobody až po uplynutí jednoroční lhůty zákonem stanovené pro rozhodnutí o osvědčení či neosvědčení odsouzeného, pokud vyčkával na nabytí právní moci rozhodnutí uznávavšího odsouzeného

vinným trestným činem, jenž spáchal ve zkušební době⁹⁵, jelikož rozhodnutí o osvědčení dosud nebylo vydáno.

Nastíněná základní podoba vykonávacího řízení při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody může být v určitých směrech modifikována kvantitou okolností sledovaných pro pozdější rozhodnutí o osvědčení či neosvědčení odsouzeného během zkušební doby. Jedná se o:

- Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností směřujících k tomu, aby pachatel vedl řádný život (§ 63 odst. 3 tr. zák.)

Společně s tímto mohou být soudem uložena přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Podmíněným propuštěním se odsouzený opět dostává na svobodu, ale jeho svoboda zůstává ještě více či méně omezena.⁹⁶ Je však třeba odlišovat přiměřená omezení a přiměřené povinnosti od tzv. dohledu (viz níže), jehož účel a obsah je upraven v § 26a a § 26b tr. zák. Jde o dvě kvalitativně odlišná opatření, která nelze zaměňovat.⁹⁷

V závislosti na projednávaném skutku může soud s ohledem na povahu trestného činu, pro který byl pachatel odsouzen a s ohledem na osobu odsouzeného zvýšit nároky kladené na jeho chování po právní moci rozhodnutí o podmíněném propuštění potřebné pro případné rozhodnutí o osvědčení. Trestní zákon dává soudu určité vodítko pro povahu přiměřených povinností i omezení odkazem na demonstrativní výčet § 26 odst. 4 tr. zák.⁹⁸, explicitně však soudu umožňuje uložení povinnosti podle svých sil nahradit škodu, kterou odsouzený

⁹⁵ R 7/1987-domnívám se, že toto rozhodnutí lze analogicky užít i pro případy rozhodování o osvědčení odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, nikoli pouze na rozhodování o osvědčení ve zkušební době podmíněného odsouzení, na které se a priori vztahuje.

⁹⁶ Novotný Oto: O trestu a vězeňství. Praha: Nakladatelství ČAV, 1969, str. 204.

⁹⁷ Jelínek Jiří, Sovák Zdeněk. Trestní zákon a trestní řád-poznámkové vydání s judikaturou. Praha: Linde Praha a. s., str. 85.

⁹⁸ a) Podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,
b) podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,
c) podrobit se léčení na závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle trestního zákona,
d) podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,
e) zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,
f) zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek.

trestným činem způsobil. Přiměřená povinnost či omezení je též skutečností zaznamenávanou v Evidenci Rejstříku trestů. Soud zpravidla uloží povinnost podle svých sil nahradit způsobenou škodu v okamžiku, kdy výrok o vině odsuzujícího rozhodnutí obsahuje ve svém popisu výši způsobené škody, což nastává zpravidla při uznání vinným některým z trestných činů proti majetku dle IX. zvláštní části trestního zákona - v případě podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí přichází v úvahu souběh některého tohoto trestného činu s trestnými činy taxativně uvedenými v § 29 odst. 3, 4 tr. zák. Výrok o uložení přiměřené povinnosti či přiměřeného omezení podle § 63 odst. 3 tr. zák. tvoří samostatný výrok rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V případě uložení přiměřené povinnosti či přiměřeného omezení soud navíc během zkušební doby podmíněného propuštění sleduje (např. pravidelnými dotazy na poškozené ohledně hrazení způsobené škody či na orgány Policie České republiky ohledně dodržování jiných omezení a povinností) a posléze hodnotí (krom ostatních skutečností), i zda odsouzený tato omezení dodržuje, či zda povinnosti plní.

Po shromáždění všech potřebných důkazů k rozhodnutí o osvědčení přistoupí soud k rozhodování, zda odsouzený vedl během zkušební doby podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody řádný život. Může dojít k následujícím skutkovým okolnostem:

- Odsouzený vyhověl všem podmínkám, splnil všechny přiměřené povinnosti a dodržel všechna přiměřená omezení uložená odsuzujícím rozhodnutím, tudíž není důvod k tomu, aby se vyslovalo, že se odsouzený během zkušební doby neosvědčil. Před okamžikem, než soud rozhodne o osvědčení odsouzeného, zašle se celý spisový materiál k vyjádření příslušnému státnímu zastupitelství ohledně osvědčení odsouzeného. Stanovisko státního zastupitelství je spolu se spisovým materiálem předloženo soudci k rozhodnutí (§ 332 odst. 1 tr. ř.). Rozhodující je, zda tento postup nastane v době jednoho roku po uplynutí stanovené zkušební doby či až po tomto okamžiku. Pokud soud má dostatek času na rozhodnutí, rozhodne usnesením o osvědčení odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Pokud však není toto rozhodnutí vydáno, odsouzený se osvědčí tzv. ze zákona dle § 64 odst. 3 tr. zák. (fikce osvědčení ze zákona při nezaviněné nečinnosti soudu) i přes skutečnosti zakládající důvodnost nařízení výkonu zbytku

trestu odnětí svobody. O výjimečné možnosti rozhodnout tímto způsobem i po uplynutí jednorochní lhůty od skončení zkušební doby bylo zmíněno již výše. V obou případech je o osvědčení odsouzeného vyrozumíván Rejstřík trestů Praha.

- Odsouzený nevyhověl jakékoli sledované okolnosti, z níž se dovozuje vedení řádného života, či došlo k odvolání záruky za dovršení nápravy odsouzeného poskytnuté zájmovým sdružením. Při závadovém chování odsouzeného během zkušební doby podmíněného propuštění, popř. při odvolání záruky není nutno vyčkávat uplynutí zkušební doby stanovené v rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a o neosvědčení odsouzeného lze rozhodnout (na rozdíl od rozhodnutí o osvědčení) i během probíhající zkušební doby (§ 64 odst. 1 tr. zák.). V případě zjištění skutečnosti dostačující pro nevyslovení osvědčení odsouzeného nařídí soud (za obligatorního předvolání odsouzeného k podání výpovědi⁹⁹-výjimka se týká pouze případu, kdy žádost o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí je podána ředitelem věznice, v níž je trest odnětí svobody vykonáván, popř. kdy se ředitel této věznice k návrhu na podmíněné propuštění připojí) veřejné zasedání (§ 331 odst. 1 tr. ř.) a po zhodnocení všech dostupných shromážděných důkazů může rozhodnout o tom, že se podmíněně propuštěný z výkonu trestu odnětí svobody během zkušební doby neosvědčil a že vykoná zbytek trestu odnětí svobody. V tomto případě pak nastává situace totožná té, kdy je pravomocným odsuzujícím rozsudkem uložen trest odnětí svobody nepodmíněně (viz výše) - nařízení výkonu zbytku trestu odnětí svobody je však v kompetenci prvoinstančního soudu, jehož rozhodnutím (byť ve spojení s rozhodnutím soudu druhé instance) byl pravomocně uložen trest odnětí svobody, nikoli v kompetenci soudu, který je příslušný pro veškerá rozhodnutí týkající se samotného výkonu trestu odnětí svobody včetně podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.
- I v případě, že došlo k odvolání záruky za dovršení nápravy podmíněně propuštěného (=odsouzeného), nemusí být rozhodnutí příslušného soudu natolik radikální, aby došlo k vyhlášení výroku o tom, že zbytek trestu odnětí svobody bude vykonán. Zákon dává příslušnému soudu benevolentní možnost ponechat podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v platnosti, aniž by vyslovil vykonání zbytku trestu. Zhodnotit,

⁹⁹ § 333 odst. 2 tr. ř..

zda důvody, pro které byla odvolána záruka za dovršení nápravy podmíněně propuštěného, již dosahují té závažnosti, aby bylo vysloveno, že zbytek trestu odnětí svobody se vykoná či nikoli - tedy, že se i při odvolání poskytnuté záruky podmíněně propuštění ponechá v platnosti, je zcela odvislé od závažnosti pochybení odsouzeného a právního názoru toho kterého soudu, jenž v dané věci rozhoduje. Na rozdíl od rozhodování soudu v případech uložení trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu však nedává trestní zákon příslušnému soudu možnost rozhodnout o ponechání podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby, což by ostatně v případech rozhodování u doživotně odsouzených mělo i tak býti pojmově vyloučeno s ohledem na stanovení délky zkušební doby v maximální výměře.

Za povšimnutí zajisté stojí i fakt, že, pomocí argumentu a *contrario* logického výkladu znění zákona, není za použití doslovného výkladu zákona možné opětovně podmíněně propuštění u doživotně odsouzených, neboť dikce odst. 4 § 64 tr. zák. odkazuje pouze na případy podmíněného propuštění v případě výkonu trestu odnětí svobody při odsouzení k trestu odnětí svobody nepodmíněně u „běžných“ trestných činů či u trestných činů zvláště závažných stanovených v 1. odstavci § 62 tr. zák. V těchto případech lze opětovně požádat o podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody po vykonání poloviny zbytku trestu odnětí svobody, resp. po vykonání 2/3 zbytku trestu v případech odsouzení pro některý z trestných činů uvedených v § 62 odst. 1 tr. zák. Lze říci, že pravomocným výrokem o zamítnutí žádosti (či návrhu) o podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí jednou pro vždy „mizí“ šance na propuštění osoby odsouzené k tomuto výjimečnému trestu. Stávající právní úprava umožňuje v teoretické rovině s ohledem na nedostatek právní úpravy učinit i odlišný právní názor, že se jedná o mezeru v zákoně, kterou lze překlenout pomocí analogie ve prospěch odsouzeného s ohledem na přílišnou přísnost respektování názoru vyloučení možnosti podmíněného propuštění a dojít tak k výkladu, že i odsouzený k doživotnímu trestu může opětovně požádat o podmíněně propuštění. Situaci by pak při respektování tohoto závěru bylo hypoteticky možno řešit několika způsoby:

- pomocí argumentu *per analogiam* logického výkladu - při tomto řešení by se na případy opětovného podání žádosti (či návrhu) o podmíněně propuštění aplikovalo

analogicky ustanovení § 64 odst. 4 tr. zák., který stanovuje tuto možnost pro osoby odsouzené k časově omezeným trestům odnětí svobody. Toto ustanovení však s sebou pro daný případ nese značná úskalí s ohledem na stanovení poměrné části zbytku výkonu trestu odnětí svobody. U doživotně odsouzeného však nelze toto jednoznačně určit. Jistým řešením by bylo vycházet z průměrné délky lidského života, což však s ohledem na požadavek zásady přesnosti zákona a stanovení podmínek přímo v zákoně není akceptovatelné,

- další možnost řešení lze spatřovat v postupu, kdy by odsouzený mohl opětovně požádat o podmíněné propuštění po výkonu dalších 20 let,
- v poslední řadě lze zmínit úvahu většiny trestních advokátů: pokud trestní zákon neuvádí, po uplynutí jaké doby může doživotně odsouzený opětovně požádat o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, může tak tento požádat kdykoli po zamítavém rozhodnutí.

Nový trestní zákoník, zák. č. 40/2009 Sb., tuto problematiku již explicitně upravuje, a to ve svém § 91 odst. 4, podle jehož poslední věty opětovné podmíněné propuštění z výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí není možné, což jen podporuje závěr, že současná právní úprava v tomto ohledu ustanovení postrádala.

§ 3 Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu

V průběhu roku 1999 došlo na nevládní scéně k významnému posunu, co se týká vnímání trestně politické situace a prevence. Zástupci nestátních neziskových organizací, občanských a charitativních sdružení, kteří se před několika lety obrátili otevřeným dopisem na státní orgány s výzvou ke změně trestní politiky, se opětovně sešli, aby diskutovali o situaci v trestní politice.¹⁰⁰ Posléze došlo k uzákonění institutu podmíněného propuštění s dohledem. Vzorem byly nejen státy evropské, inspirace pramenila i z angloamerického

¹⁰⁰ Vacek Eduard. Aktivita nevládních organizací při realizaci institutu podmíněného propuštění z VTOS s dohledem. www.vscr.cz.

Common Law, kde má uplatňování dohledu při podmíněném propuštění dlouhodobější tradici.

Zakotvení parole, tedy podmíněného propuštění s dohledem, se uskutečnilo rozsáhlou novelou trestního zákona a trestního řádu zák. č. 265/2001 Sb., vložení nových ustanovení §§ 26a a 26b do tr. zák. a vytvořením odkazovací dispozice v odst. 1 § 63 tr. zák.

Z právního hlediska je možno podmíněné propuštění s dohledem popsat jako dočasné podmíněné propuštění vězně po odpykání části uloženého trestu odnětí svobody. Teprve tehdy, chová-li se podmíněně odsouzený řádně (viz výše) až do skončení stanovené doby, stává se jeho propuštění definitivním.

Možnost uplatnit institut dohledu v českém trestním právu byl rozšířen novelou tr. zák. v roce 1997. Avšak další zákonodárné práce neproběhly. Proto bez bližší, detailnější úpravy se probace (dohled) stal de facto jen prázdným legislativním pojmem. U soudů pravomoci probačního úředníka vykonávali (po získání odpovídající kvalifikace) vyšší soudní úředníci, popř. soudní tajemníci. V hierarchii státního zastupitelství tento element vůbec chyběl. Klíčový význam v této neutěšené situaci mělo vymezit uspokojivým způsobem působnost probačních úředníků, jejich práv a povinností tak, aby měli při své činnosti dostatek kompetencí k naplnění litery zákona. Tento stav přetrvával celé tři roky-až do přijetí zák. č. 257/200 Sb. **zák. o Probační a mediační službě** a o změně zák. č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 359/1999 Sb. o sociálněprávní ochraně dětí. Nový zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Vedle zmíněných aspektů, mělo zásadní význam vybudování soustavy orgánů do jisté míry nezávislých na orgánech činných v trestním řízení a stanovení vztahu k těmto orgánům. V dnešní době (po několika novelách) je probační a mediační služba postavena na územním principu, v čele stojí ředitel jmenovaný a odvolávaný ministrem spravedlnosti.

Dohledem se dle tr. zák. rozumí **pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem probační a mediační služby, spolupráce** při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a **kontrola dodržování podmínek** uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona (§ 26a). Zapojení odsouzeného do tvorby probačního programu ho má pozitivně motivovat k plnění podmínek zkušební doby a přispět k účelné individualizaci řešení jeho problémů.¹⁰¹ Bylo by zcela jistě velice žádoucí, aby probační úředník navštěvoval

¹⁰¹ Novotný František, Růžička Miroslav a kol. Trestní kodexy. Praha: Eurounion s. r. o., 2002, str. 59.

odsouzeného již během výkonu trestu před samotným aktem podmíněného propuštění, čímž by se začal postupně budovat jakýsi „vztah důvěry“, který by dle mého názoru do jisté míry zefektivnil ochotu pachatele plnit zákonné povinnosti (spolupráce s probačním úředníkem, dostavování se k probačnímu úředníkovi, informační povinnost ohledně pobytu, zaměstnání... etc.) a tím i uspokojivé dosažení účelu tohoto institutu bez nutnosti nařízení výkonu zbytku trestu.

V okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu nad odsouzeným, je neprodleně vyrozumíváno středisko probační a mediační služby (§ 330a odst. 1 tr. ř., na jehož přiměřenou aplikaci výslovně odkazuje § 331 odst. 4 tr. ř.) příslušné podle místa pobytu odsouzeného (opět se jedná o pobyt faktický, který se může s trvalým shodovat) a žádáno o zajištění výkonu dohledu nad odsouzeným. Faktický pobyt zde hraje významnou roli, jinak by provádění výkonu dohledu bylo do jisté míry ztíženo vzhledem k povinnostem kladeným na odsouzeného v rámci výkonu dohledu, ke kterým patří např. spolupracovat s probačním úředníkem způsobem stanoveným, dostavovat se k tomuto v určených lhůtách či umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí¹⁰². Probační úředník po uplynutí pravidelných časových období zasílá soudu zprávy o průběhu dohledu-tyto intervaly jsou v praxi zpravidla jednorocní, mohou však být i šestiměsíční. Při rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu za současného vyslovení dohledu nad odsouzeným může soud též uložit přiměřená omezení či přiměřené povinnosti (viz výše). Při posuzování možného osvědčení je zpráva o průběhu dohledu nad odsouzeným jedním z hodnocených důkazů.

Další problém souvisí s orientací a začleněním se podmíněně propuštěného do neproblematického „běžného života“ za zdi věznice. Plzeňský psycholog Jiří Jelen tvrdí, že recidivisté a osoby dlouhodobě uvězněné, které stráví ve vězení podstatnou část života, se po propuštění neumí přizpůsobit okolnímu světu. Vězení pro ně představuje domov. Obzvláště v případech, kdy se podmíněně propuštěný nemůže navrátit do rodinného prostředí z důvodu absolutní či relativní absence tohoto zázemí, může nastat situace, kdy spáchají závažný skutek, jen aby se vrátili tam, kde je jim paradoxně nejlépe.

Obecně lze konstatovat, že dlouhodobé uvěznění vlivem procesu prizonizace snižuje, až znemožňuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace po propuštění (např. v oblasti sociálních

¹⁰² § 26b odst. 1 tr. zák.

vztahů). Působí negativně na formování sociálně žádoucích vzorců chování, snižuje účinnost resocializačních záměrů.¹⁰³

§ 4 Závěrem

Uloženému trestu je imanentní jeho spravedlivost. Je (nebo by alespoň měl být) přímo úměrný spáchanému trestnému činu. Podle mého názoru plynutí času nemůže nikdy odčinit způsobený následek předvídaný trestním zákonem. Trest by i po všech preventivních a výchovných modifikacích měl zůstat trestem a institut podmíněného propuštění, popř. podmíněného propuštění s dohledem uplatňován jen v odůvodněných případech. Avšak je třeba odmítnout čas od času se objevující návrhy na zpřísnění trestní politiky ve smyslu vyloučení možnosti podmíněného propuštění z výkonu doživotního trestu. Takový postup je obecně považován za nehumánní a odporující základní lidské potřebě uchovat si naději na svobodu. Lze dodat, že i podle **Statutu nového Mezinárodního trestního soudu**, který má trestat ty nejzávažnější trestné činy proti lidskosti včetně genocidy, je stanovena povinnost soudu, po 25 letech výkonu trestu uloženého na doživotí, zvážit možnost propuštění (čl. 77 a 110 Římského Statutu Mezinárodního trestního soudu).¹⁰⁴

20 let z trestu odnětí svobody na doživotí u osoby, která byla jako první v české republice odsouzena k tomuto výjimečnému trestu, bylo vykonán v roce 2007. Odsouzený si žádost o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podal, avšak tato byla soudem první instance zamítnuta.¹⁰⁵

¹⁰³ Karabec Zdeněk, Blatníková Šárka. K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody. Kriminalistika 3/2004, str. 195.

¹⁰⁴ Karabec Zdeněk a spol. Dlouhodobé tresty odnětí svobody. Praha: IKSP, 2004, str. 163.

¹⁰⁵ Pro dokreslení situace považuji za vhodné citovat odůvodnění zamítavého usnesení Okresního soudu v Šumperku ze dne 4.10.2007, č.j. 1 Pp 14/2007-54, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 10.12.2007, sp.zn. 1 To 78/2007, jímž byla stížnost odsouzeného zamítnuta: „Odsouzený byl shora uvedeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20.10.1986, č.j. 4T 162/86-60, ve spojení se shora uvedeným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 11.12.1986, sp. zn. 8To 606/86, odsouzen k 3 měsícům odnětí svobody pro trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 trestního zákona a dále rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8.9.1988, č.j. 1T 6/88-1210, ve spojení se shora uvedeným usnesením Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.3.1989 sp. zn. 11To 16/89, odsouzen k trestu smrti, který mu byl uložen za pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 trestního zákona, dva trestné činy vraždy podle § 219 trestního zákona a trestný čin loupeže podle § 243 odst. 1 a odst. 3 trestního zákona. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 2.8.1990, sp. zn. 1T 6/88, ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.2.1990, sp. zn. 11To 68/90, ze dne 5.8.1990, byl odsouzenému výše uvedený trest smrti změněn na trest odnětí svobody na doživotí se zařazením do věznice se zvýšenou ostrahou. Dopisem ze dne 25.2.2006 požádal odsouzený o přeřazení do věznice s ostrahou, avšak tato žádost byla usnesením zdejšího soudu ze dne 8.6.2006, č.j. 1Nt 526/2006-11, zamítnuta. Tuto skutečnost potom v rámci následného rozhodování o návrhu na podmíněné propuštění soud nemohl bez dalšího pominout. Po výkonu 20 let z uloženého trestu si odsouzený podal přípisem ze dne 6.4.2007 prostřednictvím své právní zástupkyně žádost o podmíněné propuštění s tím, že z jeho chování a postoje k plnění povinností v době výkonu trestu odnětí svobody je patrné jeho polepšení a dalšího

trestu tak není třeba, neboť dosud odpykanou částí trestu již bylo dosaženo jeho účelu. V žádosti o podmíněně propuštění je dále uvedeno, že odsouzený je jediným člověkem v této zemi, který unikl trestu smrti. Po rozsudku, kterým mu byl trest smrti udělen, věděl, že zemře a připravoval se na smrt, přičemž po tuto dobu, která trvala mnoho měsíců, byl umístěn v cele smrti. Již tato skutečnost působila na odsouzeného velmi intenzivně a v této době také došlo ke změně jeho náhledu na sebe sama a k nalezení víry v Boha. Odsouzený má vytvořeny příznivé podmínky pro přechod do normálního života na svobodě, navíc prostředí, ve kterém by po propuštění žil a pracoval, již samo o sobě skýtá kladné působení a pozitivní prognózu jeho budoucího chování. Prokázal polepšení nejen svým chováním ve výkonu trestu odnětí svobody a postojem ke svému odsouzení, jakož i řádným plněním svých povinností, ale též tím, že úzce spolupracuje s duchovními Církve bratrské, kteří působí ve Věznici Mírov. Tito duchovní dosvědčili jeho dobré úmysly a snahu, jak dokládá jejich vyjádření na č.l. 7. Odsouzený má též zajištěné ubytování pro případ jeho propuštění na svobodu na ubytovně v Praze 9, kde má však v úmyslu bydlet jen po dobu nezbytně nutnou a po několika týdnech po propuštění by se rád přestěhoval ke svým rodičům. Jeho matka prodělala těžkou mrtvici, je částečně ochrnutá a potřebuje intenzivní péči, kterou by jí odsouzený rád poskytl. Tento příslib ubytování je doložen přípisem Úřadu městské části Praha 2, odboru humanitního ze dne 4.12.2006, č.l. 4, ve kterém je uvedeno, že v případě propuštění odsouzeného v dubnu 2007, je zajištěno jeho ubytování na ubytovně v Praze 9, Skloněná 521. Co se týče zaměstnání po případném propuštění, má o jeho služby zájem Charita Zábřeh a v poslední době mu bylo přislíbno také místo na Slovensku v Makovicích v detašovaném pracovišti Fakulty zdravotnictví a sociální práce Trnavské university, kde by jeho práce spočívala v péči o postižené děti nebo o pacienty nemocnice. V současné době pobírá odsouzený částečný invalidní důchod ve výši x Kč, což by mu umožnilo v případě jeho propuštění hradit základní životní potřeby a má také naspořenou jistou minimální částku ve výši přesahující x Kč, nezbytnou pro úhradu nákladů spojených s jeho případným propuštěním. Odsouzený ke své žádosti dále uvedl, že velice lituje svých dřívějších pohnutek a zla, které tím učinil a prosí za odpuštění a způsobenou bolest příbuzným i jejich přátelům a dále uvedl, že mu do začátku pomůže Komunita svatých Zdislavy pro léčbu narkomanů a alkoholiků, CENACOLO — Žibřidice, obč. sdružení, kde nějaký čas pobude a připraví se na život venku, což dokládá přípisem statutárního zástupce a administrátora komunity x ze dne 7.5.2007. Ze zprávy ředitele Věznice Mírov, který se k žádosti odsouzeného o podmíněně propuštění nepřipojil, soud zjistil, že odsouzený vykonal vazbu ve Vazební věznici Praha Pankrác, kde byl vícekrát řešen pořádkovým opatřením za přestupky proti stanovené kázní. Pro výkon trestu odnětí svobody byl nejprve umístěn dne 30.8.1990 do Věznice Valdice, neboť mu byl původní rozsudek trestu smrti změněn na doživotí. Do Věznice Mírov byl přemístěn dne 23.4.1991. Zde se v roce 1991 dopustil několika přestupků a také na pořádek byl zpočátku méně dbalý. Odsouzený se v rámci programu zacházení i formou samostudia nábožensky vzdělával a téměř pravidelně byly u odsouzeného realizovány pastorační návštěvy. Od 6.10.1994 pracoval na pracovišti „VT — sáčky“, kde se podílel na výrobě papírových tašek. Pracovní morálku měl dobrou, ale byl ze zdravotních důvodů dne 11.5.1995 vyřazen. Pracovně zařazen byl opět až 20.3.2003 na pracoviště „Šití“, ze kterého však byl dne 30.4.2003 z bezpečnostních důvodů vyřazen. Následně byl odsouzený dle potřeby zařazován na práce pro firmu Roltechnik Třebářov a to až do 8.12.2004, kdy bylo pracoviště zrušeno. Mistrem byl hodnocen jako dobrý pracovník. Dne 25.3.2005 byl zařazen na pracoviště zabývající se opracováváním hliníkových odlitků a dne 7.4.2005 byl přeřazen na pracoviště „Obálky“. Na obou pracovištích byl mistrem hodnocen jako dobrý a spolehlivý pracovník. Od 1.9.2005 je pro nedostatek vhodné práce a také s ohledem na jeho zdravotní klasifikaci veden jako nezaměstnaný. Po celou dobu výkonu trestu se odsouzený zapojoval do úklidových prací jak na cele tak i na chodbě, v kulturní místnosti a v posledním období také v jídelně. V průběhu trestu se účastnil duchovních akcí ve věznici a aktivně se setkával s vězeňskými kaplany a se zástupci církví. Byl také zapojen do skupinové psychoterapie, kterou ukončil v roce 1998 a o další pokračování nejevil zájem. V osobním volnu se zabýval studiem Bible a četbou knih a zapojoval se do různých zájmových aktivit pořádaných pro odsouzené na doživotí. V letech 1994 až 2002 docházelo u odsouzeného k drobným neshodám se spoluodsouzenými. Tyto neshody však nebyly takového rázu, aby byly řešeny kázeňsky. Vychovatelem byl hodnocen jako nevyzpytatelný se sklony k depresím. V dalších letech již je jeho chování bezproblémové, konfliktní situace nevyvolává ani nevyhledává, k zaměstnancům vězeňské služby je slušný, při jednání dodržuje běžné společenské zásady, se svými kmenovými vychovateli spolupracuje, v cele a ve svých věcech udržuje pořádek. Svým přístupem si dokázal zahradit předcházející kázeňské tresty a po vyhodnocení plnění programu zacházení za 1. pololetí 2006 byl přeřazen do první skupiny vnitřní diference. Ze zprávy ředitele dále vyplývá, že odsouzený koresponduje s příbuznými, především s matkou a také se snaží udržovat kontakt s různými charitativními organizacemi a městskými úřady, které by mu byly schopny pomoci v případě jeho podmíněně propuštění. Celkově byl odsouzený 10x kázeňsky odměněn a kázeňské tresty, z nichž poslední mu byl udělen 26.4.2006 má již zahlazeny. Při vyhodnocení programu zacházení za 2. pololetí 2006

bylo konstatováno, že program zacházení odsouzený aktivně plní a je nadále zařazen do první skupiny vnitřní diference. Ze znaleckého posudku vypracovaného dne 25.8.2007 znalce v oboru psychiatrie, odvětví klinická psychologie, soud zjistil, že dle znalce u odsouzeného nedošlo k zásadním změnám osobnosti od posledního znaleckého zkoumání. V chování odsouzeného lze v současnosti identifikovat prvky adaptace na dlouhodobé uvěznění, izolaci a prvky odpovídající obvyklému procesu stárnutí organismu. V otázce perspektivy života odsouzeného na svobodě v případě jeho podmíněného propuštění má znalec za vysoce pravděpodobné, že by v případě podmíněného propuštění mohlo docházet jak v prvotní fázi, tak i v dalších fázích readaptace k výskytu kolizních, maladaptivních reakcí a rizikových situací. Bezproblémovou readaptaci tak znalec pokládá za spíše teoretickou a to za předpokladu jedinečných ideálních podmínek, přičemž za ideální podmínky je z hlediska znalce nutno považovat soubor materiálních, sociálních a psychologických aspektů. V otázce resocializace odsouzeného je znalec toho názoru, že všechny obvyklé možnosti resocializačního působení byly již vyčerpány v minulosti a další výkon trestu by tedy v této otázce již neměl žádný pozitivní vliv. Znalec dále ve svém posudku uvádí, že z jeho hlediska lze mít vizi odsouzeného týkající se vlastní readaptace v charitativním zařízení za málo společensky akceptovatelné opatření, a to především z pozice omezené eliminace rizika maladaptivních reakcí, včetně kriminální recidivy. Znalec připustil, že u odsouzeného v posledních dvou, třech letech došlo k ústupu některých v minulosti až výjimečných prvků chování, poukázal však na prvek účelovosti ze strany odsouzeného, když posun z procesu postupné pasivity do polohy aktivity a „sociální živosti“ se projevuje v posledním období, kdy se blíží možnost případného podmíněného propuštění a s tím spojeného zájmu okolí o osobu odsouzeného. Obhajoba v rámci důkazního řízení navrhla soudu vyslechnout jako osobu pana XXXXXX XXXXXXXXXXXX, novináře, který odsouzeného ve věznici opakovaně navštěvoval a vedl s ním rozhovory. Soud nepovažuje tento důkaz za důležitý, zamítl jej, když má zato, že vyjádřit se k osobě odsouzeného a tohoto hodnotit, mohou toliko příslušní pracovníci vězeňské služby, kteří jsou s odsouzeným v dennodenním kontaktu a podílejí se na jeho převýchově. Stejně tak zamítl soud návrh obhajoby, aby k posouzení možnosti resocializace byl vyžádán ve smyslu § 110 odstavec 1 trestního řádu posudek ústavu, neboť s ohledem na kvalifikaci a erudici znalce z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie, pro účely tohoto řízení je znalecké zkoumání tímto znalce dostatečné. Podle § 61 odst. 1 písm. a) a § 62 odst. 2 trestního zákona může soud osobu odsouzenou k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí podmíněně propustit na svobodu až po nejméně dvaceti letech výkonu tohoto trestu, jestliže ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázala polepšení a může se od ní očekávat, že v budoucnu povede řádný život. Při podmíněném propuštění stanoví soud zkušební dobu na jeden rok až sedm let, která počíná podmíněným propuštěním odsouzeného. Soud může zároveň vyslovit nad pachatelem dohled. Odsouzený v současné době vykonává ve Věznici Mírov shora uvedený trest odnětí svobody na doživotí, přičemž již splnil podmínku vykonání nejméně 20 let uloženého trestu a lze mu v posledním roce přisvědčit snahu o zlepšení chování a řádné plnění povinností souvisejících s výkonem trestu odnětí svobody, což dokládá celkem devět kázeňských odměn, které mu byly od srpna 2006 uděleny. Soud však také shledal, že mimo těchto kázeňských odměn udělených v poslední době, byl odsouzený v průběhu výkonu trestu odnětí svobody kázeňsky odměněn toliko jednou, a to v roce 1991, což vedlo soud k názoru, že řádné chování odsouzeného v době předcházející žádosti o podmíněné propuštění je motivováno jeho snahou o kladné rozhodnutí ve věci podmíněného propuštění. Soud též přihlédl k závěrům shora uvedeného znaleckého posudku, ve kterém znalec konstatoval, že u odsouzeného nedošlo k zásadním změnám osobnosti a v otázce perspektivy jeho života v případě podmíněného propuštění má za vysoce pravděpodobné, že by mohlo docházet jak v prvotní, tak i v dalších fázích readaptace k výskytu kolizních, maladaptivních reakcí a rizikových situací. Bezproblémovou readaptaci tak znalec pokládá za spíše teoretickou, a to za předpokladu jedinečných ideálních podmínek. Možnou readaptaci v charitativním zařízení považuje znalec za málo společensky akceptovatelné opatření, především z pozice omezené eliminace rizika maladaptivních reakcí včetně kriminální recidivy. Na základě shora uvedených skutečností tak soud dospěl k závěru, že od odsouzeného nelze v současné době očekávat, že povede v budoucnu řádný život je zde důvodná obava z možného opakování trestné činnosti. Není tak splněna zákonná podmínka dle § 61 odst. 1 písm. a) trestního zákona, když navíc odsouzený nechoval se po celou dobu 20 let, jak vyžaduje zákon, řádně, a proto soud považuje žádost odsouzeného za nedůvodnou a jako takovou ji zamítl.“

Toto rozhodnutí bylo s následujícím odůvodněním potvrzeno i odvolacím soudem: „Proti tomuto usnesení podal v zákonné lhůtě odsouzený stížnost, kterou odůvodnil prostřednictvím své obhájkyňky tím, že okresní soud, pokud zamítl jeho žádost o podmíněné propuštění, rozhodl v rozporu se zákonem. Ze znaleckého posudku ani z výslechu znalce nelze uzavřít, že by další výkon trestu měl mít na něj pozitivní vliv a že by od něho nešlo očekávat, že v budoucnu povede řádný život. Závěry vyplývající ze znaleckého posudku a výslechu znalce jsou navíc nejednoznačné, pohybují se pouze v teoretické rovině. Znalecké posudky z oboru psychologie a psychiatrie lze považovat natolik za specifické, že jejich závěry se pohybují většinou v určité míře pravděpodobnosti, objektivně

nezjistitelné. Důkaz však má být podle ústavních principů odrazem skutečných událostí a situací a má garantovat, aby o jednotlivci bylo rozhodnuto pouze na podkladě objektivních a skutečnosti odpovídajících zjištění. V této souvislosti poukazuje např. na náleží Ústavního soudu ve věci sp.zn. IV. ÚS 335/2005. Ústavní soud zde zformuloval zásadu, že předpokladem náležitěho ústavně souladného hodnocení důkazů je, aby informace z hodnoceného důkazu zůstala bez jakékoliv deformace v procesu jeho hodnocení zachována a výlučně jen jako taková se promítla do vlastního vyhodnocení jako konečného úsudku soudu — viz Nález III. ÚS sp.zn. 398/97 Sb.n.v.u. sv. 11, náleží č. 64. Jsou-li možné dva či více výkladů provedených důkazů, nelze učinit zjištění, které nejvíce zatěžuje obžalovaného či odsouzeného, a to s ohledem na princip presumpce nevinny, který vyžaduje, aby to byl stát, který nese důkazní břemeno a v případě pochybností musejí být tyto vyloženy ve prospěch obviněného. Porušení zásady in dubio pro reo vede k zásahu do závěrů obecných soudů v hodnocení důkazů (viz. náleží I.ÚS sp.zn. 429/03, Šb.n.u.,sv. č. 31, náleží č. 141). Soud rozhoduje podle zásady volného hodnocení důkazů, přičemž by měl přistupovat ke každému důkazu, který byl v řízení proveden. Proto by měl z tohoto pohledu hodnotit i důkaz znaleckým posudkem, důkaz výpovědi znalce, zejména, když znalec se vyjadřoval v rovině teoretické. Pokud znalec nějakou alternativu připouští jako možnou, nelze ji chápat jako jedinou, že jiná možná není. Je proto na zvážení soudu, aby se pro nějakou alternativu rozhodl, ale musí ji řádně odůvodnit, což v dané věci se nestalo. Nesouhlasí ani s tím, že podle okresního soudu byl kromě kázeňských odměn v poslední době v průběhu výkonu trestu odměněn jen jedenkrát v roce 1991 a proto lze dovodit podle okresního soudu, že jeho řádné chování v době předcházející žádosti o podmíněné propuštění je motivováno snahou o podmíněné propuštění. V této souvislosti však je nezbytné uvést, že podmíněné propuštění je významným prostředkem jeho dovršení převýchovy a resocializace a neznamená jeho ukončení, ale jeho pokračování na svobodě. Z obsahu věci plyne, že splnění obou podmínek pro podmíněné propuštění je vždy ohroženo jistým stupněm rizika nesprávnosti. Je však povinností obecných soudů získat pro své rozhodnutí dostatek skutkových podkladů, z nichž by s co největší mírou určitostí bylo možno dovodit, na kolik, popř. zda vůbec, dosavadní výkon trestu splnil svůj účel. Podle hodnocení věznice byl vždy kladně posuzován. Pokud byl kázeňsky trestán, bylo tomu tak z počátku výkonu trestu, tedy téměř před 20 léty. K jejich zahlazení mohlo dojít až kázeňskými odměnami. Proto se po mnoho let choval tak, aby k zahlazení mohlo dojít. Další odměny nasvědčují tomu, že svým chováním a jednáním projevil zodpovědný přístup k plnění stanovených povinností. Jeho polepšení navíc nelze hodnotit podle počtu získaných odměn, ale z celkového chování. Závěr okresního soudu opírající se o výsledky znaleckého dokazování, podle kterého se odsouzený nechoval po celou dobu dvaceti let řádně, je podle obhajoby nesprávný. Z vyjádření znalce, podle kterého nelze předpokládat, že by další výkon trestu měl vliv na jeho resocializaci a že lze teoreticky, za ideálních podmínek, od něj očekávat, že v budoucnu povede řádný život, vyplývá, že podmínka dána ust. § 61 odst. 1 písm. a) tr.zák. byla splněna. Pro život na svobodě si vytvořil podmínky, ubytování, přijetí do charitativní organizace. Od počátku spolupracuje s duchovními a různými subjekty a má i rodinné zázemí. Znalec nevysvětlil, proč možnou readaptaci v charitativním zařízení považuje za málo společensky akceptovatelné opatření. Toto stanovisko znalce nemá ani oporu ve spisovém materiálu. Prodlužování výkonu trestu by u něj mohlo vést ke zhoršení podmínek, které si pro přechod do civilního života vytvořil, přičemž nelze přehlédnout jeho věk a onemocnění. Navrhoval provedení důkazu znaleckým posudkem ústavu už i s ohledem na to, že je jediným, který unikl trestu smrti, a to že pobýval v cele smrti na něj působilo mimořádně intenzivně a projevilo se to i na přerodu jeho osobnosti. Znalec se k této skutečnosti nevyjádřil. Obava okresního soudu, že u odsouzeného hrozí možné opakování trestné činnosti, nemá oporu v provedeném dokazování. Dvacet let se podrobil režimu vězeňského zařízení a řádně přitom plnil i povinnosti odsouzeného, dlouhodobě se nábožensky vzdělával, pokud byl zdravý, pracoval, pracovní morálku měl dobrou. To vše nasvědčuje tomu, že ve výkonu trestu prokázal polepšení a dává záruku, že i v budoucnu povede řádný život. Protože splnil všechny podmínky pro podmíněné propuštění, navrhuje, aby krajský soud napadené usnesení zrušil a jeho žádosti o podmíněné propuštění vyhověl. Dále poukazuje ve své stížnosti na nesprávné poučení o místu podání stížnosti. Krajský soud z podnětu podané stížnosti ve smyslu ust. § 147 odst. 1 tr.ř. přezkoumal správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení jeho vydání předcházející a po vyhodnocení věci dospěl k závěru, že stížnost není důvodná. Podle hodnocení Vězeňské služby ČR, Věznice Mírov, ze dne 26.4.2007 vazbu vykonával odsouzený ve Vazební věznici Pankrác, kde byl vícekrát řešen pro přestupky proti stanovené kázi. Pro výkon trestu odnětí svobody byl dne 30.8.1990 umístěn ve Věznici Valdice, neboť původní trest smrti mu byl změněn v trest na doživotí. Do Věznice Mírov byl přemístěn 23.4.1991. Zde byl na udržování pořádku méně dbalý. V roce 1991 se dopustil i několika přestupků. Nábožensky se vzdělával, byly u něj téměř pravidelně realizovány pastorační návštěvy. Od 6.10.1994 byl pracově zařazen a měl dobrou pracovní morálku. Dne 11.5.1995 byl ze zdravotních důvodů vyřazen. Z dalšího zaměstnání, které vykonával od 20.3.2003 do 30.4.2003 byl vyřazen z bezpečnostních důvodů. Poté byl nepravidelně zařazován na pracoviště pro odsouzené „typ doživotí“. Vyřazován byl podle množství dodávaných polotovarů. Od 8.11.2004 bylo pracoviště zrušeno. I zde byl hodnocen jako dobrý pracovník. Od 25.3.2005 byl znovu pracově zařazen a to do 1.9.2005, kdy byl ze zdravotních důvodů vyřazen a je veden jako nezaměstnaný. Je invalidním důchodcem. Po celou dobu výkonu trestu prováděl úklid cely, chodby, kulturní místnost. Byl zapojen do

skupinové psychoterapie, kterou ukončil v roce 1998. O další pokračování nejevil zájem. V roce 1994 až 2002 docházelo u něj k drobným neshodám se spoluodsouzenými, nebyly však takového charakteru, aby byly řešeny kázeňsky. Vychovatelem byl hodnocen jako nevyzpytatelný. V dalších letech se však zklidnil a chování má bezproblémové. Svým přístupem dokázal, že jeho předchozí kázeňské tresty byly zahlazeny a po vyhodnocení plnění programu zacházení za první pololetí 2006 byl přeřazen do první skupiny vnitřní diferenciaci. Do roku 2004 byl navštěvován příbuznými, zejména matkou, nyní z důvodu nemoci matky, návštěvy nežádá. První kázeňskou odměnu obdržel 8.4.1991, poté další až v roce 2006 a 2007. Celkem byl desetkrát kázeňsky odměněn, kázeňské tresty má zahlazeny, poslední dne 26.4.2006. K žádosti o podmíněné propuštění předložil odsouzený potvrzení Úřadu městské části Praha 2, humanitního odboru, ze dne 4.12.2006, podle kterého, pokud bude podmíněně propuštěn, bude ubytován na ubytovně Praha 9, Slaněna 521. Z přípisu administrátora komunity svaté paní Zdislavy pro léčbu narkomanů a alkoholiku CENACOLO- Žibřice, obč. sdružení, ze dne 7.5.2007 plyne, že odsouzený je do této komunity zván, místo pro něj je zde rezervováno. Z vyjádření šesti duchovních (bez data) plyne, že již řadu let působí ve Věznici Mírov a s mnoha odsouzenými se duchovně sblížili a ukázali jim na jiné hodnoty, na možnost změnit se obrácením se na víru. Jedním z nich je i odsouzený Duchovní dosvědčují jeho snahy a dobré úmysly. Podporují jeho žádost o podmíněném propuštění. Okresní soud dále provedl důkaz zejména spisem Městského soudu v Praze sp.zn. IT 6/88, rejstříkem trestů odsouzeného, znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie znalce kterého také v průběhu veřejného zasedání ke znaleckému posudku vyslechl. Na základě provedených důkazů žádost odsouzeného o podmíněné propuštění zamítl. Své rozhodnutí odůvodnil v podstatě tím, že odsouzený, který vykonává ve Věznici Mírov doživotní trest odnětí svobody, splnil podmínku vykonáváním nejméně 20 let uloženého trestu a lze přisvědčit, že v posledním roce projevil snahu o nápravu a řádně plní povinnosti. Od srpna 2006 byl 9krát kázeňsky odměněn. Předtím byl odměněn jedenkrát v roce 1991. Tato zjištění nasvědčují závěru, že řádné chování odsouzeného v posledním roce je motivováno snahou o kladné rozhodnutí o jeho žádosti o podmíněné propuštění. Podle znaleckého posudku, jímž okresní soud provedl důkaz, u odsouzeného nedošlo k zásadním změnám osobnosti od posledního znaleckého zkoumání a znalec shledal, že v případě podmíněného propuštění je vysoce pravděpodobné, že by mohlo docházet jak v prvotní, tak i v dalších fázích readaptace k výskytu kolizních maladaptivních i rizikových reakcí. Znalec bezproblémovou readaptaci pokládá spíše za teoretickou a to za předpokladu jedinečných ideálních podmínek. V otázce resocializace odsouzeného znalec zastává názor, že všechny obvyklé možnosti resocializačního působení byly již vyčerpány v minulosti a další výkon trestu již nemá žádný pozitivní vliv. V charakteristivním zařízení, kam má odsouzený namířeno, považuje možnou readaptaci za málo společensky akceptovatelné opatření především z pozice omezené eliminace rizika maladaptivních reakcí včetně kriminální recidivy. Znalec sice připustil, že v posledních dvou či třech letech došlo u odsouzeného k ústupu některých výjimečných prvků chování, dává to však do souvislosti s možností případného podmíněného propuštění. Okresní soud zamítl návrhy na doplnění dokazování, zejména znaleckým posudkem ústavu, protože o odborné kvalifikaci znalce přibráného v této věci pochyb nemá. Dokazování bylo dostatečné. Protože od odsouzeného nelze očekávat, že v budoucnu povede řádný život a je zde obava z možného opakování trestné činnosti, okresní soud neshledal splněnou podmínku dle § 61 odst. 1 písm. a) tr.zák., když navíc se odsouzený nechoval po celou dobu 20 let řádně. Proto žádost o podmíněné propuštění zamítl. Krajský soud shledal, že okresní soud svým zamítavým rozhodnutím nepochybil. Pro podmíněné propuštění je nezbytné, aby odsouzený prokázal chováním a plněním svých povinností polepšení a může se od něj očekávat, že v budoucnu povede řádný život. Polepšení je vývojový proces proměny osobnosti odsouzeného, které se v podstatě projevuje v jeho chování. V předmětné věci krajský soud stejně jako okresní soud, shledává, že zlepšení chování odsouzeného projevující se kázeňskými odměnami v podstatě až od roku 2006 lze přičíst snaze odsouzeného dosáhnout podmíněného propuštění. Kázeňské tresty, byť zahlazeny, kázeňská odměna v roce 1991 a poté až v roce 2006 a 2007, vnitřní proměně osobnosti odsouzeného nenasvědčují, ale jak shora uvedeno, nasvědčují spíše snaze odsouzeného dosáhnout podmíněného propuštění. V této souvislosti nelze přehlédnout obsah spisu Okresního soudu v Šumperku sp.zn. 1 Nt 526/2006 a z něj zejména usnesení Okresního soudu v Šumperku ze dne 8.6.2006 č.j. 1Nt 526/2006-10, kterým byla zamítnuta žádost odsouzeného o přeřazení do věznice s mírnějším režimem pro výkon zbytku trestu odnětí svobody na doživotí. Okresní soud žádosti nevyhověl s ohledem na uložené kázeňské tresty z roku 1991, byť mu byly v dubnu 2006 všechny zahlazeny. Podle obsahu tohoto spisu kázeňské tresty byly odsouzenému uloženy (17.9.1991) pro nevhodné chování k vychovateli (19.9.1991) za urážky příslušníka SNV, (1.10.1991) za přechovávání kvasu. K zahlazení posledního kázeňského trestu došlo 26.4.2006. Z osobní karty, kterou okresní soud v této věci provedl důkaz, dále vyplývá, že je mu vykazována pouze jedna kázeňská odměna z roku 1991 za přípravu oddělení k přijetí obviněných. Okresní soud proto shledal, že chování a vystupování odsouzeného ve výkonu trestu přeřazení do věznice s mírnějším režimem neodůvodňuje. Stížnost odsouzeného proti tomuto usnesení byla pak Krajským soudem v Ostravě, pobočka Olomouc, dne 17.8.2006 sp.zn. 55To 425/2006 podle § 148 odst. 1 písm. b) tr.ř. zamítnuta, když odsouzený se stížnosti proti usnesení okresního soudu v průběhu veřejného zasedání po poučení o opravném prostředku, vzdal. Nelze rovněž přehlédnout, že u odsouzeného v roce 1994 až 2002 podle hodnocení Věznice Mírov docházelo k drobným neshodám se

spoluodsouzenými, tyto však nebyly takového charakteru, aby byly řešeny kázeňsky. Chování odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody je nezbytné hodnotit v souvislosti s charakterovými vlastnostmi odsouzeného, s motivy a způsobem provedení trestných činů, pro které se nachází ve výkonu trestu. Jak vyplývá ze spisu Městského soudu v Praze sp.zn. 1 T 6/88 vraždy X a loupežné vraždy Y se dopustil odsouzený zvláště zavrženíhodným způsobem, neboť v obou případech oba poškozené usmrtil zvláště surovým způsobem, zákeřně, když v případě vraždy X šlo o nevidomého poškozeného, kterého ubil rukama, kladivem, skleněnými pěsticemi a nakonec bodl poškozeného šroubovákem do nadbřišku, hrudníku a pravé očníce, v případě poškozeného Y, téměř sedmdesátiletého muže, značně oslabeného silnou opilostí, tohoto ubil četnými ranami do hrudníku, krku, zátylku a hlavy přes prosby poškozeného, aby útoků zanechal. Podle původního znaleckého posudku znalců psychiatrů odsouzený netrpěl duševní chorobou, šlo však u něj o poruchu a to polymorfni psychopatii s rysy hysterickými a sociálně maladaptivními, poruchu trvalou, léčbou zásadně neovlivnitelnou. Podle těchto znalců prognóza resocializace z hlediska psychiatrického se jevila jako nejistá, spíše nepříznivá, neboť v jeho věku změna osobnostních rysů je již nepravděpodobná. Podle znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, byla osobnost odsouzeného hodnocena jako primitivní, psychopatická, anetická, agresivní s vně zaměřenou destrukcí. Tyto patologické rysy se u něj vyvíjely dlouhodobě, chybí u něj projevy citovosti, neví, co je to morálka a svědomí, v konkrétních situacích vystupuje živelně, naděje na výchovné ovlivnění je minimální, v budoucnu je nutno počítat s možností recidivy. Z psychologického hlediska je představa takové osobnosti nereálná. Protože pro odpovědné posouzení věci zda odsouzený splňuje podmínky pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odkaz na znalecké posudky vypracované a podané před dvaceti léty je nepřijatelný a nedostatečný (viz nálezy US sp.zn. III.ÚS 611/2000), a protože jak shora uvedeno, rozhodující kritéria pro podmíněné propuštění jsou zákonem dána jednak v podmínce polepšení odsouzeného, potvrzené jeho chováním a plněním uložených povinností, jednak existencí takových skutečností, z nichž by bylo možno dovodit, že odsouzený po podmíněném propuštění povede řádný život, když splnění obou zmíněných podmínek, přesněji úsudek o nich, je vždy ohrožen jistým stupněm rizika nesprávnosti, stejně jako nelze s určitostí říci, že odpykání celého trestu vedlo k naplnění jeho účelu (§ 23 odst. 1 tr.zák.), bylo nezbytné opatřit pro rozhodnutí o podmíněném propuštění dostatek podkladů, z nichž by bylo možno s co největší mírou pravděpodobnosti usoudit na kolik dosavadní výkon trestu splnil u odsouzeného svůj předpokládaný účel. Proto provedl okresní soud důkaz znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie znalce, kterého také v průběhu veřejného zasedání ke znaleckému posudku vyslechl. Z hodnocení osobnosti odsouzeného založené na znaleckém posudku znalce a jeho výslechu, dosavadního působení výkonu trestu na chování odsouzeného po dobu dvaceti let, možnosti jeho nápravy a osobních poměrů, v nichž se odsouzený v případě podmíněného propuštění ocitne, nenasvědčují, že od odsouzeného lze očekávat, že v případě podmíněného propuštění v budoucnu povede řádný život, přičemž nelze opomenout ani účel trestu, zejména jeho cíl, jímž je ochrana společnosti před pachateli trestných činů. Proto i když znalec shledal, že všechny obvyklé možnosti resocializačního působení byly již vyčerpány a další výkon trestu by v této otázce neměl již pozitivní vliv, nelze přehlédnout účel trestu, jímž je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a tím i působit výchovně na ostatní členy společnosti. Krajský soud tak nepřisvědčuje stížnosti, pokud je jí napadán znalecký posudek v této věci vyžádaný, jakož i výslech znalce k tomuto posudku. Chování odsouzeného ve výkonu trestu je nezbytné hodnotit v souvislosti s charakterovými vlastnostmi odsouzeného, s motivy a způsobem trestného činu, pro který byl odsouzen. Proto také byl proveden důkaz znaleckým posudkem znalce z oboru zdravotnictví odvětví psychologie. Krajský soud stejně jako okresní soud neshledal rozpory v písemném vyhotovení posudku a výslechu znalce k tomuto posudku. V chování odsouzeného sice došlo ke změnám, ale je to jen důsledkem přizpůsobení se karceraci a druhou okolností je skutečnost, že organismus odsouzeného stárne. K zásadním změnám u odsouzeného nedošlo. Při hodnocení otázky perspektivy odsouzeného na svobodě dospěl znalec spíše k negativnímu obrazu, neboť odsouzený si nevytvořil ani adaptační systém prostředí. Bezproblémovou readaptaci pokládá znalec za možnou v případě ideálních podmínek, materiálních, sociálních aspektů. V otázce resocializace má za to, že všechny obvyklé možnosti resocializačního působení byly vyčerpány již v minulosti. Další výkon trestu, dle závěru znalce, by neměl pozitivní vliv. Dle názoru znalce je koncept života odsouzeného v první fázi v charitativním zařízení méně společensky akceptovatelný, právě pro nízkou omezenou schopnost rizikových faktorů v tomto zařízení. Skutečnost, že odsouzený je postižen hluchotou, je třeba podle znalce chápat jako negativní aspekt v rámci readaptace. Invalidita by neměla být chápána negativně, neboť tento defekt vyvolává ztížení potíží v sociální komunikaci. Znalec je seznámen s funkcí probační a mediační služby, s charitou, nevyklučuje však ani, že by zde mohly být nové formy, které by znamenaly přístupnější návrat do společnosti. Znalec potvrdil, že v posledních letech došlo u odsouzeného k ústupu negativní prvků v jeho chování, avšak je třeba vzít v úvahu, že jde o chování v rámci zvláštního zařízení, přičemž znalec nevyklučuje, že jde o chování odsouzeného účelové, v období, kdy se blíží možnost podmíněného propuštění. Podle názoru znalce proto pozitivní změny by se stěží promítaly i v normálním prostředí a vyžadovaly by pozornost a ohledy okolí. Znalec připustil, že závěry původního znaleckého posudku bral v úvahu, ale znalecký posudek, který vypracoval, vycházel z jeho vlastních názorů a vlastního šetření. I když se neliší od původních znaleckých posudků, neznamená to, že bezvýhradně přijal dřívější závěry. Znalec nezjišťoval, nezkoumal zařízení, v nichž by mohl odsouzený žít, informován o charakteru zařízení však je. Odsouzený je schopen žít řádně, avšak v

Kapitola VI.

Výsledky provedených dotazníkových výzkumů

§ 1 Výzkum mezi vězni

Trest odnětí svobody ve své tradiční podobě je fakticky trestem odnětí svobodného pohybu a odnětí příležitostí k uspokojování řady potřeb. Izolace jedince ve specifických podmínkách prizonizace, které se výrazně odlišují od reálného života mimo věznici, je sama o sobě relativně vážnou překážkou reintegrace odsouzeného do společnosti. V penitenciární praxi by měla platit zásada, že vedlejší-negativní účinky trestu by neměly znehodnocovat a ani podstatněji snižovat účinky hlavní-pozitivní.¹⁰⁶

Snažila jsem se zopakovat a do jisté míry aktualizovat výzkum doživotně odsouzených v České republice v návaznosti na téměř identickou práci Mgr. Jany Novákové (nyní JUDr., Mgr. Jany Navrátilové, PhD.) provedenou v roce 1998. Vycházela tehdy z dotazníku vypracovaného a provedeného Klausem Laubenthalem ve věznici JVA Straubing v SRN.

Mnou provedené dotazníkové šetření proběhlo v červenci a srpnu roku 2004 ve všech 3 věznicích České republiky, kde je možno vykonávat trest odnětí svobody na doživotí (Valdice, Mírov, Opava). Z valdické věznice se výzkumu zúčastnili pouze 4 odsouzení, z mírovské věznice 5 odsouzených a z opavské ženské věznice jediná žena odsouzená k doživotnímu trestu¹⁰⁷. Všichni zúčastnění odsouzení vyplnili dotazník osobně, krom vězeňkyně z věznice opavské, která vzhledem ke svému zdravotnímu stavu diktovala odpovědi osobě z vězeňského personálu. Této účastnici výzkumu nebyly položeny otázky č. 8 a č. 17 (ot. č. 8: „Jsou spoluvězeňkyně, které počítáte mezi své přítelkyně, především doživotně odsouzené?“, ot. č. 17: „Když nyní přicházejí do výkonu trestu nové odsouzené k doživotnímu trestu, jaké rady jim dáváte?“ -viz formulář dotazníku uvedený v příloze),

ideálních podmínkách. Jestliže na základě tohoto důkazu a důkazu shora uvedených, dospěl okresní soud k závěru, že odsouzený neskýtá záruku, že v budoucnu povede řádný život, když shledal, že i chování odsouzeného za dobu výkonu dvacetiletého trestu odnětí svobody, teprve v posledních dvou až třech letech doznalo pozitivních změn, nepochybil. Krajský soud tomuto závěru přisvědčuje, když shodně s okresním soudem shledává, že od odsouzeného nelze bez důvodných pochybností očekávat, že by v případě podmíněného propuštění vedl řádný život. Protože stížnost neshledává krajský soud důvodnou, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr.ř. ji zamítá.“

¹⁰⁶ Karabec Zdeněk, Blatníková Šárka. K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody. Kriminální věda 3/2004, str. 194.

¹⁰⁷ Tehdy jediná žena odsouzená k doživotnímu trestu v roce 2008 zemřela.

neboť v červenci-srpnu roku 2004 byla jedinou ženou odsouzenou k tomuto trestu. Oproti JUDr., Mgr. Janě Navrátilové, PhD. jsem totožný výzkum neprováděla mezi dozorci.

Dotazníky byly (po zaslání tiskopisů pomocí internetové pošty tiskovým mluvčím jednotlivých věznic-Josefu Witschelovi, Robertu Steskovi a Ivanu Bodnarovi) předány odsouzeným prostřednictvím vězeňského personálu.

Tento výzkum jsem chtěla zopakovat v letech 2007 – 2008, avšak díky nesoučinnosti osob odsouzených k doživotnímu trestu jeho opakování nemohlo být provedeno.

Dotazník se skládá ze dvou částí, přičemž první se zaměřuje převážně na objektivní skutečnosti týkající se osoby odsouzeného (např. věk v okamžiku vynesení odsuzujícího rozsudku soudem poslední instance, povolání v době nástupu výkonu trestu, stav, délka již odpykaného trestu, vzdálenost bydliště od místa výkonu trestu odnětí svobody, četnost korespondence... etc.), druhá část se týká subjektivních pocitů odsouzených ohledně předeslaných problémů a způsobu vypořádání se s nimi.

Výzkumu se zúčastnilo pouze 10 (z 29) odsouzených. Uvědomuji si, že výsledky zpracované na základě zlomku vyplněných dotazníků nemohou věrně vyjádřit stávající situaci. Domnívám se však, že mohou alespoň do určité míry pomoci utvořit jakousi představu o soudobém stavu.

Věkové rozmezí účastníků v době vynesení odsuzujícího rozsudku soudem poslední instance bylo 25-69 let, v době provádění výzkumu (t. j. stav k 29. 7. 2004) 31-77 let. Níže uvedená tabulka č. 1 zaznamenává dobu strávenou ve výkonu trestu odnětí svobody na doživotí.

**Přehled dosud vykonaného trestu odnětí svobody na doživotí účastníků výzkumu
tab. č. 1.**

<u>Délka dosud vykonaného trestu</u>	<u>Počet účastníků</u>
2 roky	1
6 let	1
7 let	1

8 let	1
11 let *	2
14 let	3
17 let **	1

* Jeden z účastníků uvedl, že celková doba strávená ve výkonu trestu odnětí svobody ke dni 29. 7. 2004 činí 35 let. V době vynesení odsuzujícího rozsudku soudem poslední instance ukládajícího trest odnětí svobody na doživotí byl 44 let starý.

Účastníku výzkumu bylo v době vynesení odsuzujícího rozsudku soudem poslední instance 26 let. Za zmínku jistě stojí, že ve výroku o trestu stálo: **trest smrti, který mu byl v roce 1990 (po zrušení absolutního trestu) změněn na trest odnětí svobody na doživotí.

Ukončené vzdělání účastníků výzkumu, tab. č. 2.

<u>Dosažené vzdělání</u>	<u>Počet účastníků</u>
Neukončená základní škola	2
Ukončená základní škola	3
Střední odborné učiliště bez maturity	3
Střední odborné učiliště s maturitou	0
Střední škola	2
Vysoká škola	1

2 účastníci byli v době nástupu výkonu trestu odnětí svobody na doživotí nezaměstnaní, 3 dělníci (1 uvedl, že pracoval jako kopáč), 1 strážný psod, 1 člen zásahové jednotky, 1 v domácnosti. U 2 účastníků nebylo možné z jejich odpovědi zaměstnání určit.

Tabulka č. 3 zaznamenává stav v době nástupu výkonu trestu odnětí svobody na doživotí.

<u>Stav v době nástupu</u>	<u>Počet účastníků</u>
svobodný (á)	4
ženatý/vdaná	2
vdovec/vdova	1
rozvedený (á)	3

Ve výkonu trestu odnětí svobody na doživotí pracují pouze 3 odsouzení, zbylých 7 téměř shodně uvedlo, že by velice rádi pracovali, ale práce bohužel není (pro jednoho účastníka je absence pracovní možnosti dokonce největším problémem ve výkonu trestu odnětí svobody).

Udržování, posilování a rozvoj vztahů mimo věznici je jedna z oblastí, která podle většiny specialistů patří k nejdůležitějším faktorům, které eliminují tzv. nežádoucí účinky uvěznění. Jsou motivací pro odsouzeného, posilují jej a „pomáhají“ ve výkonu trestu odnětí svobody.¹⁰⁸ Pravidelný (i když minimální) kontakt s rodinou udržuje většina odsouzených, pouze 2 uvedli, že nevedou ani korespondenci, ani je nikdo nenavštěvuje. 5 odsouzených nikdo nenavštěvuje, což je do jisté míry zřejmě způsobeno i vzdáleností bydliště odsouzených od místa výkonu trestu odnětí svobody, která činí 100-650 km.

V druhé části dotazníku zaměřeného na subjektivní pocity z problémových situací bylo předesláno 20 problémů, kterým měli účastníci v závislosti na osobním postoji přiřadit čísla vyjadřující jednak častost výskytu, jednak způsob (obtížnost) vypořádání se, řešení problému.

Stupnice byly nastíněny následovně:

1. nikdy zřídka někdy často velmi často
 1 2 3 4 5

2. velmi lehce poměrně lehce středně poměrně těžce velmi těžce
 1 2 3 4 5

Výčet předeslaných problémů:

¹⁰⁸ Karabec Zdeněk a spol. Dlouhodobé tresty odnětí svobody. Praha: IKSP, 2004, str. 108.

1. Přeji si, aby čas ubíhal rychleji.
2. Mám strach, že zvolna umírám.
3. Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení.
4. Přeji si více soukromí.
5. Cítím, že zde promarňuji svůj život.
6. Chtěl (a) bych spáchat sebevraždu.
7. Ztrácím sebedůvěru.
8. Lituji sám (sama) sebe.
9. Chybí mi trochu luxusu.
10. Dávám si pozor, abych se ve výkonu trestu choval (a) řádně.
11. Zlobím se sám (sama) na sebe.
12. Postrádám život ve společnosti.
13. Jsem naštvaný (á) na svět.
14. Postrádám někoho.
15. Ruší mne jiný odsouzený (á) a jsem proto rozzlobený (á).
16. Bojím se, že se zblázním.
17. Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět.
18. Mám sexuální problémy.
19. Mám starosti, jak se na svobodě vypořádám s problémy.
20. Nudím se.

Sledovanými faktory byla **četnost** daného problému (tedy jak často se problém u odsouzených vyskytuje), **intenzita** problému (tedy s jakou obtížností se odsouzení s problémem vypořádávají a **závažnost** problému dána součinem hodnot vyjadřujících četnost a závažnost daného problému.

Dále byly problémy rozděleny na vnitřní problémy (interní) označené písmenem „I“ a vnější problémy (externí) označené písmenem „A“, aby bylo patrné, problémy jakého rázu se vyskytují častěji, jsou závažnější a intenzivnější.

Výsledky výzkumu byly zpracovány jednak pro všech 10 odsouzených na straně jedné, jednak pro dvě skupiny odsouzených (kritériem rozdělení zde byla délka již vykonaného trestu odnětí svobody) na straně druhé. V první skupině byli sledováni

odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody méně než 10 let (4 odsouzení), ve druhé odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody více než 10 let (6 odsouzených).

Jednotlivé hodnoty jsou výsledkem aritmetického průměru zjištěných údajů.

Tabulka č. 4: Četnost, intenzita a závažnost jednotlivých problémů pro všechny účastníky výzkumu

Problém	<u>Četnost</u>		<u>Intenzita</u>		<u>Závažnost</u>	
	<i>PH</i>	<i>M</i>	<i>PH</i>	<i>M</i>	<i>PH</i>	<i>M</i>
Přeji si, aby čas ubíhal rychleji. A	3, 12	6	2, 75	<u>5</u>	10, 00	6
Mám strach, že pozvolna umírám. I	2, 00	13	2, 83	13	5, 60	17
Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení. A	2, 57	10	2, 33	<u>3</u>	9, 16	7
Přeji si více soukromí. I	2, 50	11	2, 33	12	6, 66	14
Cítím, že zde promarňuji svůj život. A	3, 77	<u>2</u>	3, 77	<u>2</u>	16, 22	<u>3</u>
Chtěl (a) bych spáchat sebevraždu. I	2, 20	12	2, 33	12	7, 20	11
Ztrácím sebedůvěru.	2, 00	13	2, 50	9	7, 00	12

<i>I</i>						
Lituji sám (sama) sebe. <i>I</i>	2, 00	13	2, 33	12	6, 33	15
Chybí mi trochu luxusu. <i>A</i>	2, 60	9	1, 83	16	4, 83	18
Dávám si pozor, abych se ve výkonu trestu choval (a) řádně. <i>I</i>	3, 28	<u>4</u>	1, 87	15	5, 87	16
Zlobím se sám (sama) na sebe. <i>I</i>	3, 16	<u>5</u>	2, 66	7	10, 83	<u>4</u>
Postrádám život ve společnosti. <i>A</i>	3, 50	<u>3</u>	4, 16	<u>1</u>	17, 66	<u>2</u>
Jsem naštvaný (á) na svět. <i>A</i>	2, 60	9	2, 60	8	8, 20	9
Postrádám někoho. <i>A</i>	4, 33	<u>1</u>	4, 16	<u>1</u>	19, 83	<u>1</u>
Ruší mne jiný odsouzený (á) a jsem proto rozzlobený (á). <i>I</i>	2, 00	13	2, 40	11	6, 80	13
Bojím se, že se zblázním. <i>I</i>	2, 60	9	2, 80	<u>4</u>	8, 60	8
Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět.	2, 75	8	2, 71	6	10, 37	<u>5</u>

A							
Mám sexuální problémy.	2, 00	13	1, 50	17	4, 16	19	
A							
Mám starosti, jak se na svobodě vypořádám s problémy.	2, 2	12	2, 00	14	5, 60	17	
A							
Nudím se.	2, 83	7	2, 42	10	7, 71	10	
I							

PH=aritmetický průměr zjištěných hodnot.

M=pořadí daného problému.

Na prvních pěti místech při sledování **četnosti** výskytu problému je pořadí následující:

1. Postrádám někoho. (A)
2. Cítím, že zde promarňuji svůj život. (A)
3. Postrádám život ve společnosti. (A)
4. Dávám si pozor, abych se ve výkonu trestu choval řádně. (I)
5. Zlobím se sám na sebe. (I)

Na prvních pěti místech při sledování **intenzity** problému je pořadí následující:

1. Postrádám někoho+Postrádám život ve společnosti. (A)
2. Cítím, že zde promarňuji svůj život. (A)
3. Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení. (A)
4. Bojím se, že se zblázním. (I)
5. Přeji si, aby čas rychleji ubíhal. (A)

Na prvních pěti místech při sledování **závažnosti** problému je pořadí následující:

1. Postrádám někoho. (A)
2. Postrádám život ve společnosti. (A)
3. Cítím, že zde promarňuji svůj život. (A)
4. Zlobím se sám na sebe. (I)
5. Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět. (A)

Nejzávažnějším problémem je tedy podle zmíněného pořadí „Postrádám někoho“, což je bezesporu důsledkem samotného faktu, že trest odnětí svobody je příčinou sociální izolace. Velký vliv na prvenství tohoto problému má jistě i četnost styku s vnějším okolím – korespondence, návštěvy (viz výše). Dlouhodobé odnětí svobody je často jakýmsi pomalým procesem sociální deformace, jehož podstatou je absence většiny druhů sociálních interakcí.¹⁰⁹

Oproti výzkumu provedeného v roce 1998 se pořadí i zastoupení problémů liší.¹¹⁰

Následující výsledky se týkají dvou skupin, do kterých byli odsouzení rozděleni v závislosti na délku již odpykaného trestu:

skupina I – méně než 10 let ve výkonu trestu odnětí svobody na doživotí (4 odsouzení),
skupina II. více než 10 let ve výkonu trestu odnětí svobody na doživotí (6 odsouzených).

¹⁰⁹ Karabec Zdeněk a kol. Dlouhodobé tresty odnětí svobody. Praha: IKSP, 2004, str. 149-150.

¹¹⁰ Nováková Jana. Výzkum vlivu doživotního trestu na odsouzené. Trestní právo 3/1999, str. 4.

1. (A) Cítím, že zde promarňuji svůj život.
2. (A) Postrádám někoho.
3. (A) Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení.
4. (I) Přeji si více soukromí.
5. (A) Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět.

Tabulka č. 5: Četnost, intenzita a závažnost jednotlivých problémů pro skupinu I.

Problém	<u>Četnost</u>		<u>Intenzita</u>		<u>Závažnost</u>	
	<i>PH</i>	<i>M</i>	<i>PH</i>	<i>M</i>	<i>PH</i>	<i>M</i>
Přeji si, aby čas ubíhal rychleji. <i>A</i>	4,00	<u>4</u>	3,50	<u>4</u>	15,00	<u>4</u>
Mám strach, že pozvolna umírám. <i>I</i>	2,50	10	2,50	9	7,00	13
Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení. <i>A</i>	3,00	8	3,33	<u>5</u>	12,00	6
Přeji si více soukromí. <i>I</i>	3,00	8	2,66	8	8,00	12
Cítím, že zde promarňuji svůj život. <i>A</i>	4,25	<u>3</u>	4,00	<u>3</u>	17,50	<u>3</u>
Chtěl (a) bych spáchat sebevraždu. <i>I</i>	2,33	11	2,33	10	7,00	13
Ztrácím sebedůvěru. <i>I</i>	1,66	13	1,66	11	4,66	16
Lituji sám (sama) sebe. <i>I</i>	3,00	8	3,00	6	11,00	9
Chybí mi trochu luxusu. <i>A</i>	2,66	9	2,33	10	8,66	11
Dávám si pozor, abych se ve výkonu trestu choval (a)	3,75	<u>5</u>	2,33	10	6,75	14

řádne. <i>I</i>							
Zlobím se sám (sama) na sebe. <i>I</i>	4,00	<u>4</u>	2,66	8	10,33	10	
Postrádám život ve společnosti. <i>A</i>	4,75	<u>2</u>	4,50	<u>2</u>	21,50	<u>2</u>	
Jsem našťvaný (á) na svět. <i>A</i>	3,00	8	3,00	6	11,66	7	
Postrádám někoho. <i>A</i>	5,00	<u>1</u>	5,00	<u>1</u>	25,00	<u>1</u>	
Ruší mne jiný odsouzený (á) a jsem proto rozzlobený (á). <i>I</i>	2,33	11	2,33	10	7,00	13	
Bojím se, že se zblázním. <i>I</i>	3,00	8	2,66	8	8,66	11	
Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět. <i>A</i>	3,25	7	2,75	7	11,25	8	
Mám sexuální problémy. <i>A</i>	1,00	14	1,00	12	1,00	17	
Mám starosti, jak se na svobodě vypořádám s problémy. <i>A</i>	2,00	12	2,33	10	6,33	15	
Nudím se. <i>I</i>	3,50	6	2,66	8	12,50	<u>5</u>	

Tabulka č. 6: Četnost, intenzita a závažnost jednotlivých problémů pro skupinu II.

Problém	<u>Četnost</u>		<u>Intenzita</u>		<u>Závažnost</u>	
	<i>PH</i>	<i>M</i>	<i>PH</i>	<i>M</i>	<i>PH</i>	<i>M</i>
Přeji si, aby čas ubíhal rychleji. A	2, 25	8	2, 00	8	5, 00	13
Mám strach, že pozvolna umírám. I	1, 75	10	2, 00	8	4, 66	14
Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení. A	2, 25	8	2, 33	7	6, 33	10
Přeji si více soukromí. I	2, 25	8	2, 00	8	5, 33	12
Cítím, že zde promarňuji svůj život. A	3, 66	<u>1</u>	3, 60	<u>1</u>	15, 20	<u>2</u>
Chtěl (a) bych spáchat sebevraždu. I	2, 33	7	2, 50	6	7, 50	7
Ztrácím sebedůvěru. I	2, 50	6	2, 33	7	10, 00	<u>5</u>
Lituji sám (sama) sebe. I	1, 50	11	2, 00	8	3, 66	16
Chybí mi trochu luxusu. A	2, 33	7	1, 33	10	3, 33	17

Dávám si pozor, abych se ve výkonu trestu choval (a) řádně. <i>I</i>	2,75	<u>5</u>	2,00	8	5,00	13
Zlobím se sám (sama) na sebe. <i>I</i>	3,00	<u>3</u>	2,66	<u>5</u>	11,33	<u>4</u>
Postrádám život ve společnosti. <i>A</i>	3,00	<u>3</u>	3,50	<u>2</u>	5,50	<u>1</u>
Jsem našťvaný (á) na svět. <i>A</i>	2,33	7	2,00	8	6,00	11
Postrádám někoho. <i>A</i>	3,50	<u>2</u>	3,33	<u>3</u>	14,66	<u>3</u>
Ruší mne jiný odsouzený (á) a jsem proto rozzlobený (á). <i>I</i>	2,00	9	2,50	6	6,50	9
Bojím se, že se zblázním. <i>I</i>	2,33	7	3,00	<u>4</u>	9,00	6
Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět. <i>A</i>	2,80	<u>4</u>	2,50	6	10,00	<u>5</u>
Mám sexuální problémy. <i>A</i>	3,00	<u>3</u>	2,00	8	7,33	8
Mám starosti, jak se na svobodě vypořádám s problémy. <i>A</i>	2,00	9	1,50	9	4,50	8

I	Nudím se.	1, 50	11	1, 33	10	2, 33	18
----------	------------------	-------	----	-------	----	-------	----

Nyní srovnám pouze výsledky prvních pěti problémů z hlediska závažnosti u obou skupin.

Skupina I.

1. Postrádám někoho. (A)
2. Postrádám život ve společnosti. (A)
3. Cítím, že zde promarňuji svůj život. (A)
4. Přeji si, aby čas rychleji ubíhal. (A)
5. Nudím se. (I)

Skupina II.

1. Postrádám život ve společnosti. (A)
2. Cítím, že zde promarňuji svůj život. (A)
3. Postrádám někoho. (A)
4. Zlobím se sám na sebe. (I)
5. Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět. (A) + Ztrácím sebedůvěru. (I)

Problémy „Postrádám někoho“ a „Postrádám život ve společnosti“ se u obou skupin objevilo na prvních 3 místech, což je (jak již bylo uvedeno výše) odrazem sociální izolace způsobené nejen samotným uvězněním, ale též velice omezenou možností kontaktu s vnějším světem. Téměř shodně se umístil i problém „Cítím, že zde promarňuji svůj život“, čímž se potvrzuje, že časový faktor je opravdu velmi důležitým problémem ve výkonu trestu a že ani po více letech výkonu trestu si ještě odsouzení neuvědomují, že trestem je právě čas prožitý ve vězení.¹¹¹

Problém „Nudím se“ se objevil pouze u skupiny I., z čehož lze vyvodit, že po delším čase stráveném ve výkonu trestu odsouzení pozvolna „zapomínají“ na aktivity vyhledávané na svobodě a přivyknou stereotypnímu životu ve vězení.

¹¹¹ Nováková Jana: Výzkum vlivu doživotního trestu na odsouzené, Trestní právo 3/1999, str. 5.

Překvapivým se svým umístěným jeví problém „Ztrácím sebedůvěru“, který zaujímá u skupiny II. 5. místo (u skupiny I. je až na 16. místě). Z některých mně adresovaných obsáhlejších odpovědí na jednotlivé otázky dotazníku bych dovodila pravý opak.

U skupiny II. se problém „Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět“ (oproti 8. místu u skupiny I.) zařadil na taktěž 5. místo. Domnívám se, že to může nasvědčovat uvědomování si viny přicházejícího postupem času stráveného ve výkonu trestu. Naproti tomu se však jedná o jeden z mála předeslaných problémů, jejichž „vyzdvižení“ odsouzenými může být účelové. Stejně tak u problému „Zlobím se sám na sebe“, který se v hodnocení odsouzených jako celku umístil na 5. místě (viz výše).

Problematiky účelového chování se dotýká i ovlivňování chování v souvislosti s podmíněným propuštěním. Podle výsledků dotazníku své chování ovlivňují pouze 4 účastníci. Část ostatních proklamuje svou nevinu, a tudíž nevidí důvod, cit.: „Chovat se jinak než na svobodě, tedy bezkonfliktně“, popř. považují institut podmíněného propuštění za „spekulaci“.

Domnívám se však, že cílené, účelové chování jen za vidinou podmíněného propuštění, je z hlediska ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti nebezpečnými pachateli velice nežádoucí.

Udivující je, že ze 4 odsouzených, kteří ovlivňují své chování v souvislosti s možností podmíněného propuštění, by si 2 (jak v okamžiku vynesení odsuzujícího rozsudku, tak nyní) zvolili trest smrti namísto trestu odnětí svobody na doživotí.¹¹²

2/3 účastníků (6)¹¹³ uvedlo, že spoluvězni, které počítají mezi své přátele, nejsou mezi doživotně odsouzenými. Mám pocit, že se chtějí alespoň subjektivně distancovat od této zvláštní skupiny, v čemž mě usvědčuje i fakt, že většina odsouzených by chtěla odpykávat trest společně s vězni odsouzenými k trestům kratším 15 let. Jeden z dotázaných se dokonce k otázce „Co je Vaším největším problémem ve výkonu trestu?“ vyjádřil takto, cit.: „Žít mezi lidmi, kterým vůbec nerozumím (lidsky, myšlenkově) a vyrovnat se s tím, že jsem momentálně považován za jednoho z nich.“

Jádrem problému, kterému jsou nuceni čelit vězni odsouzení k trestu odnětí svobody na doživotí, je neurčitost rozsudku-zda, kdy a jak budou propuštěni. Neurčitost směru, kterým

¹¹² U několika ze zbylých odsouzených se vzhledem k nejasnosti a nesrozumitelnosti odpovědí na tuto otázku (označené všechny možnosti, filosofické úvahy o Bohu) nepodařilo učinit jakýkoli závěr.

¹¹³ V té době jediné odsouzené ženě k trestu odnětí svobody na doživotí nebyla vzhledem k neexistenci jiné doživotně odsouzené tato otázka položena

se ubírá život odsouzených na doživotí, s sebou pak nese obtíže, jako je pocit nejistoty (budoucí život odsouzených je ohrožen a pocity se velice často mění).¹¹⁴

Závěrem bych chtěla zopakovat, že zkoumaný vzorek odsouzených byl natolik malý, že výsledky nemohou být paušalizovány a vztaženy na zbylé nezúčastnivší se odsouzené.

§ 2 Výzkum mezi soudci a státními zástupci

V rámci získání co nejširších praktických poznatků ohledně ukládání dlouhodobých trestů odnětí svobody se zahrnutím otázek vztahujících se k trestu odnětí svobody na doživotí byli dotazníkovou formou osloveni i soudci tuzemských krajských soudů včetně Městského soudu v Praze, soudci soudů vrchních, státní zástupci všech krajských státních zastupitelství včetně Městského státního zastupitelství v Praze a vrchních státních zastupitelství, přičemž tohoto se zúčastnilo 18 soudců a 10 státních zástupců. Následně budou uvedeny otázky, včetně možností odpovědí s uvedením odpovědí včetně odpovědí individuálních. V závěru jsem se pokusila shrnout odpovědi na nejdiskutovanější otázky.

1. Jaký máte názor na sankční politiku v ČR v současné době - praxe při ukládání trestu se Vám jeví jako (uved'te jen jednu možnost):

a - příliš přísná

b - spíše přísná

c - vyhovující

d - spíše mírná

e – mírná

Soudci: 1 respondent zvolil odpověď b), 7 c) a 9 odpověď d).¹¹⁵

Státní zástupci: 2 respondenti zvolili odpověď c), 6 d) a 2 odpověď e).

¹¹⁴ Karabec Zdeněk, Blatníková Šárka. K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody. Kriministika 3/2004, str. 196.

¹¹⁵ Jeden z oslovených soudců odpověděl: „Sankční politika a praxe při ukládání jsou rozdílné věci. Nevím, jak odpovědět.“

2. Vyjádřete se, zda podle Vašeho názoru odpovídá skutečnosti teze o značné přísnosti trestu ukládaných našimi soudy za závažné trestné činy (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - spíše ano

c - spíše ne

d – ne

Soudci: 1 respondent zvolil odpověď a), 1 b), 6 c) a 10 odpověď d).¹¹⁶

Státní zástupci: 1 respondent zvolil odpověď a), 1 b), 1 c) a 7 odpověď d).

3. Vyjádřete se, zda podle Vašeho názoru má pravdu veřejnost, když poukazuje na ukládání příliš mírných trestu za závažné trestné činy (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - spíše ano

c - spíše ne

d – ne

Soudci: 8 respondentů zvolilo odpověď b), 5 c) a 5 odpověď d).

Státní zástupci: 3 respondenti zvolili odpověď a), 4 b), 2 c) a 1 odpověď d).

4. Jaký máte názor na četnost ukládání dlouhodobých trestů odnětí svobody z hlediska plnění cíle a účelu trestu (uved'te jen jednu možnost):

a - měly by být ukládány častěji

b - četnost jejich ukládání je vyhovující

c - měly by být ukládány méně často

Soudci: 5 respondentů zvolilo odpověď a), 12 c) a 1 odpověď c).

Státní zástupci: 9 respondentů zvolilo odpověď a) a 1 odpověď b).

¹¹⁶ Jeden z oslovených soudců odpověděl: „Nevím nic o žádné takové tezi.“

5. Co očekáváte od výkonu dlouhodobého trestu odnětí svobody (odpovědi u jednotlivých písmen vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je nejvýraznější, tj. nejpříznivější hodnocení):

a - ochranu společnosti před pachatelem trestného činu

1 2 3 4 5

b - zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti

1 2 3 4 5

c - předpoklad, že výkon trestu jej vychová k tomu, aby vedl řádný život

1 2 3 4 5

d - výkon trestu bude působit výchovně i na ostatní členy společnosti

1 2 3 4 5

Soudci:

Subotázka a)

15 respondentů zvolilo odpověď 1), 1 odpověď 2).

Subotázka b)

13 respondentů zvolilo odpověď 1), 2 odpověď 2).

Subotázka c)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 5 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 5 odpověď 5).

Subotázka d)

1 respondent zvolil odpověď 1), 3 odpověď 2), 6 odpověď 3), 4 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Státní zástupci¹¹⁷:

¹¹⁷ Jeden státní zástupce vyplnil pouze subotázku d).

Subotázka a)

8 respondentů zvolilo odpověď 1), 1 odpověď 3).

Subotázka b)

7 respondentů zvolilo odpověď 1), 1 odpověď 2) a 1 odpověď 3).

Subotázka c)

4 respondenti zvolili odpověď 3), 5 odpověď 4).

Subotázka d)

5 respondentů zvolilo odpověď 3), 4 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

6. Přispívají podle Vašeho názoru dlouhodobé tresty odnětí svobody k satisfakci oběti trestného činu (odpověď vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je nejpříznivější hodnocení):

1 2 3 4 5

Soudci¹¹⁸: *3 respondenti zvolili odpověď 1), 5 odpověď 2), 4 odpověď 3) a 1 odpověď 4).*

Státní zástupci: *3 respondenti zvolili odpověď 1), 3 odpověď 2), 2 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 1 odpověď 5).*

7. Přispívají podle Vašeho názoru dlouhodobé tresty odnětí svobody k výchově pachatele, aby vedl řádný život (odpověď vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je nejpříznivější hodnocení):

1 2 3 4 5

Soudci: *1 respondent zvolil odpověď 1), 1 odpověď 2), 2 odpověď 3), 9 odpověď 4) a 1 odpověď 5).*

Státní zástupci: *3 respondenti zvolili odpověď 3), 6 odpověď 4) a 1 odpověď 5).*

¹¹⁸ Jeden soudce neodpověděl, jeden uvedl: „Nelze zobecnit.“

8. Působí podle Vašeho názoru dlouhodobé tresty odnětí svobody výchovně i na ostatní členy společnosti (odpověď vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je nejpříznivější hodnocení):

1 2 3 4 5

***Soudci:** 2 respondenti zvolili odpověď 1), 3 odpověď 2), 5 odpověď 3), 4 odpověď 4) a 1 odpověď 5).*

***Státní zástupci:** 1 respondent zvolil odpověď 2), 6 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 2 odpověď 5).*

9. V čem podle Vašeho názoru spočívají negativa dlouhodobých trestu odnětí svobody (odpověď vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je nejpříznivější hodnocení, tj. nejmenší negativum):

a - ve vytržení odsouzeného z občanského života

1 2 3 4 5

b - v nežádoucí stigmatizaci odsouzeného

1 2 3 4 5

c - v negativním vlivu vězeňského prostředí

1 2 3 4 5

d - ve vytváření negativního postoje odsouzeného ke společnosti

1 2 3 4 5

e - v obtížném zařazení odsouzeného po výkonu trestu do společnosti

1 2 3 4 5

f - v nákladech na výkon trestu

1 2 3 4 5

g - v podílu na přeplněnosti věznic

1 2 3 4 5

h - ve ztrátě motivace odsouzeného

1 2 3 4 5

i - v jiných důvodech (jakých)

Soudci¹¹⁹:

Subotázka a)

1 respondent zvolil odpověď 1), 2 odpověď 2), 5 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 4 odpověď 5).

Subotázka b)

4 respondenti zvolili odpověď 1), 2 odpověď 3), 7 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka c)

1 respondent zvolil odpověď 1), 3 odpověď 2), 5 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 3 odpověď 5).

Subotázka d)

1 respondent zvolil odpověď 1), 5 odpověď 2), 5 odpověď 3), 4 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka e)

5 respondentů zvolilo odpověď 1), 2 odpověď 2), 6 odpověď 3) a 2 odpověď 4).

Subotázka f)

6 respondentů zvolilo odpověď 1), 2 odpověď 2), 1 odpověď 3), 4 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka g)

¹¹⁹ Jeden soudce nevyplnil subotázku a), jeden b).

4 respondenti zvolili odpověď 1), 2 odpověď 2), 4 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 4 odpověď 5).

Subotázka h)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 4 odpověď 2), 7 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka i) – jeden soudce uvedl: „Je odlišné, zda brát z pohledu pachatele či společnosti.“

Státní zástupci:

Subotázka a)

5 respondentů zvolilo odpověď 1), 1 odpověď 2), 2 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka b)

4 respondenti zvolili odpověď 1), 1 odpověď 2), 3 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka c)

7 respondentů zvolilo odpověď 3), 2 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka d)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 1 odpověď 2), 3 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka e)

2 respondenti zvolili odpověď 2), 4 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka f)

2 respondenti zvolili odpověď 2), 2 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 5 odpověď 5).

Subotázka g)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 1 odpověď 2), 2 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 3 odpověď 5).

Subotázka h)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 4 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

10. U kterých druhu trestných činů naplňují podle Vašeho názoru dlouhodobé tresty odnětí svobody účel trestu lépe než tresty méně přísné (odpověď vyznačte na stupnici 1

až 5, přičemž znak 1 je nejpříznivější, tj. nejlépe plní účel trestu a znak 5 je nejméně příznivý):

a - u trestných činů hospodářských

1 2 3 4 5

b - u trestných činů obecně nebezpečných

1 2 3 4 5

c - u trestných činů proti životu a zdraví

1 2 3 4 5

d - u trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti

1 2 3 4 5

e - u trestných činů proti majetku

1 2 3 4 5

f - u jiných trestných činů (jakých)

g - u žádného druhu trestných činů

Soudci¹²⁰:

Subotázka a)

1 respondent zvolil odpověď 1), 3 odpověď 2), 5 odpověď 3), 5 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka b)

¹²⁰ Jeden soudce nevyplnil subotázku b).

1 respondent zvolil odpověď 1), 3 odpověď 2), 5 odpověď 3) a 3 odpověď 4) .

Subotázka c)

12 respondentů zvolilo odpověď 1), 2 odpověď 3) a 2 odpověď 5) .

Subotázka d)

6 respondentů zvolilo odpověď 1), 5 odpověď 2), 3 odpověď 3) a 2 odpověď 4) .

Subotázka e)

1 respondent zvolil odpověď 1), 5 odpověď 2), 4 odpověď 3), 5 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

Státní zástupci¹²¹:

Subotázka a)

1 respondent zvolil odpověď 1), 2 odpověď 2), 3 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

Subotázka b)

1 respondent zvolil odpověď 1), 4 odpověď 2), 3 odpověď 3) a 1 odpověď 5) .

Subotázka c)

7 respondentů zvolilo odpověď 1), 1 odpověď 2) a 2 odpověď 5) .

Subotázka d)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 3 odpověď 2), 3 odpověď 3) a 2 odpověď 5) .

Subotázka e)

1 respondent zvolil odpověď 2), 5 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

11. U kterých druhů trestných činu, za něž jsou ukládány dlouhodobé tresty odnětí svobody, je podle Vašeho názoru nejefektivnější použití ustanovení § 39a odst. 3 tr.zák., tj. zařazení odsouzeného do jiného, v tomto případě mírnějšího typu věznice, než do kterého by jinak patřil (zakroužkujte 3 varianty a jejich poradí vyznačte číslicí 1 až 3 u příslušné varianty):

a - u trestných činu hospodářských

b - u trestných činů obecně nebezpečných

c - u trestných činů proti životu a zdraví

¹²¹ Jeden státní zástupce nevyplnil subotázku b).

d - u trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti

e - u trestných činů proti majetku

f - u jiných trestných činů (jakých)

g - u žádného druhu trestných činů není použití uvedeného institutu výrazně efektivnější než u ostatních druhů

Soudci:

12 respondentů uvedlo na 1. místě trestné činy hospodářské, 1 trestné činy proti majetku a 1 „jiné“, aniž by uvedl které.

8 respondentů uvedlo na 2. místě trestné činy proti majetku, 3 trestné činy obecně nebezpečné, 2 trestné činy hospodářské a 1 pod možností „jiné“ nedbalostní trestné činy

4 respondenti uvedli na 3. místě trestné činy obecně nebezpečné, 3 trestné činy proti životu a zdraví, 3 trestné činy proti majetku, 1 trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti a 1 pod možností „jiné“ nedbalostní trestné činy

Státní zástupci:

7 respondentů uvedlo na 1. místě trestné činy hospodářské, 1 trestné činy proti majetku a 2 „žádné“

4 respondenti uvedli na 2. místě trestné činy proti majetku, 2 trestné činy hospodářské, 1 trestné činy obecně nebezpečné, 1 trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti

3 respondenti uvedli na 3. místě trestné činy hospodářské, 1 trestné činy obecně nebezpečné a 1 pod možností „jiné“ nedbalostní trestné činy, 1 trestné činy hrubě narušující občanské soužití a 1 uvedl v kolonce „jiné“: „Podle pachatele.“

12. U kterých druhů trestných činů, za než jsou ukládány dlouhodobé tresty odnětí svobody, je podle Vašeho názoru nejefektivnější použití institutu podmíněného propuštění (odpověď vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je nejefektivnější a znak 5 nejméně efektivní):

a - u trestných činů hospodářských

1 2 3 4 5

b - u trestných činů obecně nebezpečných

1 2 3 4 5

c - u trestných činů proti životu a zdraví

1 2 3 4 5

d - u trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti

1 2 3 4 5

e - u trestných činů proti majetku

1 2 3 4 5

f - u jiných trestných činů (jakých)

1 2 3 4 5

g - u žádného druhu trestných činů není použití uvedeného institutu výrazně efektivnější než u ostatních druhů

Soudci¹²²:

Subotázka a)

7 respondentů zvolilo odpověď 1), 3 odpověď 2), 3 odpověď 3), 1 odpověď 4).

¹²² Jeden soudce odpověděl: "To je tak individuální, že to nelze zobecnit."

Subotázka b)

1 respondent zvolil odpověď 1), 3 odpověď 2), 8 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

Subotázka c)

1 respondent zvolil odpověď 2), 4 odpověď 3), 7 odpověď 4) a 2 odpověď 5) .

Subotázka d)

7 respondentů zvolilo odpověď 3), 6 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

Subotázka e)

1 respondent zvolil odpověď 1), 7 odpověď 2), 4 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

Subotázka f)

1 respondent zvolil tuto odpověď, neuvedl však, které trestné činy má na mysli.

Subotázka g)

Tímto způsobem odpověděl 1 respondent

*Státní zástupci*¹²³:

Subotázka a)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 4 odpověď 2), 3 odpověď 3).

Subotázka b)

2 respondenti zvolili odpověď 2), 4 odpověď 3), 3 odpověď 4).

Subotázka c)

1 respondent zvolil odpověď 3), 1 odpověď 4) a 7 odpověď 5) .

Subotázka d)

4 respondenti zvolili odpověď 3), 4 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

Subotázka e)

2 respondenti zvolili odpověď 2), 4 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 1 odpověď 5) .

13. Považujete současnou právní úpravu podmíněného propuštění, pokud jde o délku výkonu uloženého trestu, po které lze odsouzeného k dlouhodobému trestu odnětí svobody podmíněně propustit (výkon poloviny, výkon dvou třetin trestu), za vyhovující - uveďte jen jednu možnost:

¹²³ Jeden státní zástupce zvolil toliko subotázku a), aniž by určil jakékoli pořadí.

a - současná právní úprava je plně vyhovující

b - tuto délku je vhodné snížit (proč)

c - tuto délku je vhodné prodloužit (proč)

d - tuto délku není vůbec třeba v zákoně obecně stanovovat

Soudci: 15 respondentů zvolilo odpověď a), 1 odpověď d).

Státní zástupci¹²⁴: 6 respondentů zvolilo odpověď a), 2 c) a 2 odpověď d).

14. Je podle Vašeho názoru současná právní úprava výjimečného trestu (§ 29 tr. zák.) vyhovující (uved'te jen jednu možnost):

a - je plně vyhovující

b - je spíše vyhovující

c - je spíše nevyhovující (proč)

d - je nevyhovující (proč)

Soudci: 4 respondenti zvolili odpověď a), 11 odpověď b) a 1 odpověď d).

Státní zástupci¹²⁵: 3 respondenti zvolili odpověď a), 4 odpověď b), 2 odpověď c) a 1 odpověď d).

15. Ztotožňujete se s tezí, že při rozhodování o uložení výjimečného trestu mají v praxi převažující vliv znalci - psychiatři (uved'te jen jednu možnost):

a - ztotožňuji

¹²⁴ Jeden státní zástupce uvedl, že nesouhlasí s možností podmíněného propuštění v případě trestu odnětí svobody na doživotí.

¹²⁵ Jeden státní zástupce uvedl: „Je to příliš komplikované, neboť existují 3 druhy-základní trestní sazba, výjimečný trest odnětí svobody nad 15 do 25 let a trest odnětí svobody na doživotí. Ponechal bych základní sazbu, ovšem rozšířenou-např. u § 219 tr.zák. v rozmezí 10 -25 let a pak už jenom trest odnětí svobody na doživotí.“

Jiný státní zástupce uvedl, že je potřeba rozšířit a konkretizovat podmínky pro uložení.

Jiný státní zástupce uvedl, že podmínky pro uložení jsou stanoveny příliš složitě.

b - ztotožňuji, ale někdy tomu tak není

c - neztotožňuji, ale někdy tomu tak je

d – neztotožňuji

Soudci: 2 respondenti zvolili odpověď a), 6 odpověď b), 6 odpověď c) a 2 odpověď d).

Státní zástupci: 2 respondenti zvolili odpověď a), 5 odpověď b), 2 odpověď c) a 1 odpověď d).

16. Obsahují vyšetřovací spisy podle Vašeho názoru obvykle dostatek podkladu, aby při úvaze o trestu soud mohl řádně hodnotit možnost nápravy pachatele (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - většinou ano

c - většinou ne

d – ne

Soudci: 4 respondenti zvolili odpověď a), 10 odpověď b), 4 odpověď c).

Státní zástupci: 2 respondenti zvolili odpověď a), 8 odpověď b).

17. Obsahují vyšetřovací spisy podle Vašeho názoru obvykle dostatek podkladu, aby při úvaze o trestu mohl soud řádně hodnotit osobní poměry pachatele (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - většinou ano

c - většinou ne

d – ne

Soudci: 4 respondenti zvolili odpověď a), 8 odpověď b), 6 odpověď c).

Státní zástupci: 1 respondent zvolil odpověď a), 9 odpověď b).

18. Z kterých podkladů obsažených ve vyšetřovacím spise při úvaze o návrhu na uložení dlouhodobého trestu odnětí svobody nejčastěji vycházíte (odpověď vyznačte na stupnici 1 až 5, přičemž znak 1 je podklad nejvýznamnější a znak 5 nejméně významný):

a - trestní rejstřík

1 2 3 4 5

b - pracovní (sociální) charakteristika

1 2 3 4 5

c - charakteristika bydliště

1 2 3 4 5

d - znalecký posudek k osobnosti pachatele (psychiatrický, sexuologický aj.)

1 2 3 4 5

e - jiný lékařský posudek či lékařská zpráva o zdravotním stavu pachatele

1 2 3 4 5

f - zpráva probačního pracovníka

1 2 3 4 5

g - jiné (jaké)

Soudci¹²⁶:

Subotázka a)

10 respondentů zvolilo odpověď 1), 6 odpověď 2), 1 odpověď 3).

Subotázka b)

1 respondent zvolil odpověď 1), 5 odpověď 2), 7 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka c)

3 respondenti zvolili odpověď 2), 7 odpověď 3), 5 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka d)

10 respondentů zvolilo odpověď 1), 6 odpověď 2) a 2 odpověď 3).

Subotázka e)

3 respondenti zvolili odpověď 2), 6 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

Subotázka f)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 4 odpověď 2), 6 odpověď 3), 1 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka g)

Tímto způsobem neodpověděl žádný respondent

Státní zástupci¹²⁷:

Subotázka a)

6 respondentů zvolilo odpověď 1), 2 odpověď 2), 1 odpověď 3).

Subotázka b)

2 respondenti zvolili odpověď 2), 2 odpověď 3), 3 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka c)

2 respondenti zvolili odpověď 2), 3 odpověď 3), 4 odpověď 4).

Subotázka d)

5 respondentů zvolilo odpověď 1), 2 odpověď 2) a 1 odpověď 3).

Subotázka e)

2 respondenti zvolili odpověď 1), 1 odpověď 2), 5 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

Subotázka f)

1 respondent zvolili odpověď 2), 5 odpověď 3), 2 odpověď 4) a 1 odpověď 5).

¹²⁶ Tři soudci vyplnili jen subotázky a) – d), jeden vyplnil jen d).

¹²⁷ Jeden státní zástupce nevyplnil subotázku b), jeden vyplnil toliko subotázku a) bez uvedení intenzity.

Subotázka g)

1 respondent uvedl: „V případě odsouzení v minulosti je vycházeno i z obsahu přiložených trestních spisů (podobný způsob spáchání trestné činnosti, opakovaná násilná trestná činnost...atd.), tudíž nestačí samotný strohý opis rejstříku trestů, ten je pouze vodítkem.“

1 respondent uvedl: „Z důkazů, které dokládají typovou závažnost, tedy celkového hodnocení skutku – způsob, pohnutka, postoj pachatele.“

1 respondent uvedl: „Charakter a rozsah spáchané trestné činnosti.“

19. Jaká bývá kvalita výše uvedených podkladu pro hodnocení možnosti nápravy a osobních poměrů pachatele (uved'te jen jednu možnost):

a - ve většině případů jsou velmi kvalitní

b - ve většině případů jsou kvalitní

c - ve většině případů jsou málo kvalitní

d - ve většině případů jsou nekvalitní

Soudci: 2 respondenti zvolili odpověď a), 12 b) a 2 odpověď c).

Státní zástupci: 2 respondenti zvolili odpověď a), 7 b) a 1 odpověď c).

20. Domníváte se, že žalobní návrhy státních zástupců u vašeho soudu ve věcech, kdy lze uložit dlouhodobý trest odnětí svobody, jsou přiměřené závažnosti trestného činu a osobnosti pachatele (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - většinou ano

c - většinou ne

Soudci: 3 respondenti zvolili odpověď a), 13 b) a 2 odpověď c).

20a. Jeví se Vám dlouhodobé tresty odnětí svobody ukládané vaším soudem přiměřené z hlediska závažnosti spáchaného trestného činu (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - většinou ano

c - většinou ne

d – ne

Státní zástupci: 1 respondent zvolil odpověď a), 9 b).

21. Které hledisko je podle Vašeho názoru pro státního zástupce u vašeho soudu v praxi při formulaci žalobního návrhu ve věcech, kdy lze uložit dlouhodobý trest odnětí svobody, zpravidla zohledněno nejvíce (uved'te jen jednu možnost):

a - stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost

b - poměry pachatele a možnost jeho nápravy

c - oba tyto faktory mají při formulaci žalobního návrhu zpravidla stejnou váhu

Soudci: 8 respondentů zvolilo odpověď a), 3 b) a 6 odpověď c).

21a. Jeví se Vám dlouhodobé tresty odnětí svobody ukládané vašim soudem přiměřené vzhledem k osobě pachatele (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - většinou ano

c - většinou ne

d – ne

Všichni respondenti z řad státních zástupců zvolilo odpověď b).

22. Souhlasíte s názorem, že trest odnětí svobody na doživotí je v podstatě odložený trest smrti (uved'te jen jednu možnost):

a - ano

b - ne, je tu možnost podmíněného propuštění

c - ne z jiných důvodů

d - jiný názor

Soudci: 14 respondentů zvolilo odpověď a), 4¹²⁸ b).

Státní zástupci: 3 respondenti zvolili odpověď a), 5 b) a 2 c).

23. V jaké kvalitě podle Vašeho názoru váš soud ve svých rozhodnutích, kterými ukládá dlouhodobý trest odnětí svobody, odůvodňuje druh a výši trestu (uved'te jen jednu možnost):

a - vždy velmi pečlivě a kvalitně

b - většinou kvalitně

c - většinou stroze a málo kvalitně

d – nekvalitně

Státní zástupci: 1 respondent zvolil odpověď a), 8 b) a 1 c).

24. Souhlasíte s možností podmíněného propuštění u trestu odnětí svobody na doživotí (můžete označit více možností):

a - ano, je to jediný motivační faktor

b - ano, současná úprava je vyhovující

c - ano, doporučoval bych diferenciaci lhůt

d - ano, ale doporučoval bych podmíněné propuštění s dohledem

e - ne, tato možnost by neměla vůbec být

f - jiný názor

Soudci:¹²⁹

6 respondentů zvolilo odpověď a), 1 b), 5 c), 10 d) a 3 e).

¹²⁸ Jeden z dotázaných odpověděl: „Jde pouze o izolaci nebezpečného jedince, aniž bylo rozhodováno ve smyslu práva společnosti zbavit jej života.“ Druhý: „Na rozdíl od trestu smrti je zde možnost nápravy v případě justičního omylu.“

¹²⁹ Jeden ze soudců uvedl: „Takový pachatel musí být schopen zařadit se do společnosti. Setkal jsem se s tím, že podmíněně propuštěný vrah opětovně vraždil.“

Státní zástupci:

2 respondenti zvolili odpověď c), 3 d) a 5 f).

25. Podáváte v posledním období odvolání do trestu a domáháte se jím uložení přísnějšího trestu, zejména uložení dlouhodobého trestu odnětí svobody (uved'te jen jednu možnost):

a - velmi často

b - často

c - málokdy

d - výjimečně

e – nikdy

Státní zástupci:

4 respondenti zvolili odpověď b), 5 c), 1 d).

26. Vyjádřete na stupnici 1 až 5 (1 nejlepší hodnocení - 5 nejhorší hodnocení) názor na možnost začlenění odsouzeného k doživotnímu trestu odnětí svobody do společnosti po podmíněném propuštění:

1 2 3 4 5

Soudci:

4 respondenti zvolili odpověď 3), 5 odpověď 4) a 7 odpověď 5).

Státní zástupci:

1 respondent zvolil odpověď 3), 6 odpověď 4) a 2 odpověď 5).

27. Vyjádřete v procentech, jakou váhu podle Vašeho názoru váš soud přikládá následujícím faktorům při úvaze o uložení dlouhodobého trestu odnětí svobody:

a - stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.....%

b - možnost nápravy pachatele a jeho poměry.....%

C e l k e m 100 %

Státní zástupci:

1 respondent uvedl poměr 40% / 60 %, 3 poměr 80 % / 20 %, 3 poměr 70 % 30 %, 2 50 % / 50 % a 1 100% / 0 %.

28. Jaké negativní účinky shledáváte nejčastěji u doživotního trestu odnětí svobody (označte poradí tří největších negativních účinků číslicemi 1. - 2. - 3.):

1. vytržení odsouzeného z pozitivních kontaktu (fungující rodinné zázemí, práce apod.)
2. kriminální infekce (negativní vliv spoluvězňů, vězeňského prostředí)
3. neadaptabilita na vnější život po případném podmíněném propuštění (způsobené např. dobou věznění)
4. "zatvrzení se" vůči všem a všemu (nevyrovnání se s trestem, "nespravedlivé" odsouzení)
5. prakticky nemožnost resocializace, přetvoření osobnosti
6. ztráta jakékoli motivace, rezignace odsouzeného
7. přeplněnost věznic (zda k ní výkon doživotního trestu významně přispívá)
8. finanční náročnost výkonu doživotního trestu pro stát
9. jiné, jaké

Soudci:

5 respondentů uvedlo na 1. místě odpověď 2, 4 odpověď 3, 4 odpověď 6, 1 odpověď 1 a 1 odpověď 9 bez bližší specifikace.

4 respondenti uvedli na 2. místě odpověď 5, 4 odpověď 3, 3 odpověď 6, 2 odpověď 1, 2 odpověď 2.

4 respondenti uvedli na 3. místě odpověď 5, 3 odpověď 7, 2 odpověď 6, 2 odpověď 3, 1 odpověď 1, 1 odpověď 2 a 2 odpověď 9 bez bližší specifikace.

Státní zástupci:

4 respondenti uvedli na 1. místě odpověď 8, 2 odpověď 2, 1 odpověď 1, 1 odpověď 4 a 1 odpověď 5.

3 respondenti uvedli na 2. místě odpověď 3, 2 odpověď 7, 1 odpověď 4, 1 odpověď 6.

3 respondenti uvedli na 3. místě odpověď 5, 2 odpověď 2, 2 odpověď 6, 1 odpověď 8.

29. Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob výkonu trestu odnětí svobody na doživotí (uved'te jen jednu možnost)

- a - přísná izolace jednotlivců ve speciálních ústavech
- b - přísná izolace jednotlivců v běžném výkonu trestu
- c - izolace skupiny odsouzených k trestu odnětí svobody na doživotí v běžném výkonu trestu
- d - částečná integrace s ostatními skupinami odsouzených
- e - úplná integrace s ostatními skupinami odsouzených
- f - jiný způsob

Soudci:

4 respondenti zvolili odpověď a), 3 b), 5 c), 2 d) a 1 f¹³⁰).

Státní zástupci:

5 respondentů zvolilo odpověď a), 1 b), 2 c), 2 d).

30. Má doživotní trest odnětí svobody pro potenciální pachatele dostatečně odstrašující účinek - prosím, naznačte důvody:

- a - ano
- b - ne
- c - jiný názor

Soudci:

3 respondenti zvolili odpověď a)¹³¹, 11 b)¹³² a 5 c¹³³).

¹³⁰ Tento respondent uvedl: „Nejsem schopen toto posoudit, hlavně by to neměl být pionýrský tábor.“

¹³¹ Jeden z dotázaných uvedl: „Může mít v případě podnikatelů, kteří trestnou činnost plánují a promyšleně se na ni připravují. U trestných činů spáchaných v afektu či v důsledku deviace nemá žádný účinek.“

Státní zástupci:

1 respondent zvolil odpověď a), 5 b)¹³⁴ a 3 c¹³⁵.

31. Na závěr této zvláštní části Vám předkládám otázku, kde by mě zajímal Váš čistě osobní názor. Beru v úvahu současný stav legislativy ČR a nepřipustnost změn vzhledem k mezinárodním závazkům ČR, přesto se ptám na Váš postoj k trestu smrti:

a - souhlasím se současnou právní úpravou (zrušení trestu smrti)

b - jsem pro možnost uložení tohoto trestu v některých, přesně vymezených případech, ale vím, že to právní úprava nedovoluje

c - jsem pro opětovné zavedení tohoto trestu i za cenu provedení zásadní změny v právní úpravě

d - jiný názor

Soudci:

8 respondentů zvolilo odpověď a), 9 b), 1 c).

Státní zástupci:

4 respondenti zvolili odpověď a), 4 b), 2 c).

¹³² Jeden respondent uvedl: „Je to stejné jako s trestem smrti. Potencionální pachatel buď počítá s tím, že nebude dopaden anebo nad dopadem sankce vůbec neuvažuje.“ Jiný uvedl: „Při páchání trestné činnosti obvykle pachatelé neváží důsledky svého jednání, převážně se jedná o násilnou trestnou činnost páchanou ve stavu rozrušení či devianty, což samo o sobě úvahy o následném možném trestu vylučuje.“ Další z těch, kteří zvolili odpověď b) uvedli: „Obdobná trestná činnost je nadále problém.“ „Při páchání trestné činnosti pachatel neuvažuje o možném trestu.“ „Pachatel nepočítá s tím, že bude dopaden a pokud přesto tak nepředpokládá uložení doživotního trestu.“

¹³³ Jeden z dotázaných uvedl: „Velmi těžké odpovědět. To je otázka pro potenciální pachatele.“

¹³⁴ Jeden respondent uvedl: „Mnohdy pachatel ví, že za trestný čin, který se chystá provést, mu hrozí uložení doživotního trestu a přesto čin provede – tudíž jakýpak odstrašující účinek???“ Jiní uvedli: „Většinou sami pro sebe odůvodňují páchání trestné činnosti.“ „Je jim všechno jedno.“ „Spoléhají, že nebudou odhaleni a odsouzeni.“

¹³⁵ U této odpovědi někteří z dotázaných uvedli: „Většina pachatelů trestné činnosti, za níž je možno podle okolností uložit doživotní trest, se dopouští pod vlivem mnoha faktorů, které většinou znemožňují odstrašující účinek (především poruchy osobnosti, deviace a poruchy z toho plynoucí). Situace je obdobná odstrašujícímu účinku trestu smrti.“ „Záleží na osobě pachatele, pro narušené jedince páchající zejména trestnou činnost násilného charakteru – nemá.“

V současné době jsou častým námětem odborných diskusí i přístupy tzv. restorativní justice, způsob mimosoudního řešení konfliktu, který se v anglosaských zemích používá vedle klasického trestání přes dvacet let. Restorativní justice = nápravná justice, dominantním faktorem zde není ani tak poškození veřejných zájmu (tj. zájmu státu), ale konflikt dvou osob, vzniklý v důsledku spáchání trestného činu. Tento přístup dává mnohem větší prostor oběti, ta se může účastnit projednávání a cílem není dosažení jen materiálního odškodnění, ale i morální a osobní satisfakce. Pachatel na druhé straně může projevit lítost, pokusit se nabídnout společnosti něco pozitivního a v neposlední řadě se zabraňuje klasické stigmatizaci a pomáhá se při vybudování nového života, což je důležité zejména v kauzách mladých delikventu.

32. Uvažovali byste o tomto naprosto odlišném způsobu řešení závažného trestného činu, za který je možno uložit dlouhodobý trest odnětí svobody (například finanční a jiná kompenzace po provedení mediace mezi pachatelem a rodinnými příslušníky oběti) - uveďte jen jednu možnost:

a - ne, vůbec nepovažuji toto řešení za uspokojivé

b - ne, toto by přicházelo podle mého názoru v úvahu pouze u méně závažných trestných činu

c - ano, uvažoval/a bych o takovém řešení v některých případech (v jakých)

d - osobně jsem se s možností takového řešení nesetkal/a, nemám informace o tomto způsobu řešení

e - jiný názor

Soudci:

1 respondent zvolil odpověď a), 14 b), 1 c).

Státní zástupci:

2 respondenti zvolili odpověď a), 5 b), 2 c), 1 d).

33. Seznámil jste se někdy osobně s podmínkami výkonu trestu odnětí svobody v některé z českých věznic:

a - ano

b - ne, ačkoliv bych měl zájem

c - ne a nemám zájem

Soudci:

14 respondentů zvolilo odpověď a), 2 b), 1 c).

Státní zástupci:

9 respondentů zvolilo odpověď a), 1 b).

Je evidentní, že většina představitelů státní moci považuje současnou sankční politiku za mírnou či spíše mírnou, projevuje se zde tendence jako u veřejnosti ke zpřísnění postihu pachatelů trestných činů tak, aby uložený trest byl adekvátní spáchanému skutku. Současně se projevuje názor, že ani zákonné trestní sazby, byť často zvýšené nad základní sazbu, nejsou odpovídající skutku.

Co se týče ukládání dlouhodobých trestů, odborná veřejnost zaujímá rozporuplný názor – státní zástupci oproti soudcům by ukládali dlouhodobé tresty častěji, což lze za jistých okolností vyložit jako projev tzv. „obžalovací úchytky“. Oproti tomu separátní názor soudců lze opět vyložit tak, že pokud by podmínky pro uložení dlouhodobých trestů nebyly zákonem stanoveny stávajícím způsobem, ale způsobem mírnějším, byly by ukládány častěji.

Stejně tak se v odpovědích představitelů z hlediska individuální a generální dimenze účelu trestu přiklání spíše k dimenzi individuální s tím, že se přiklání i k jisté satisfakci, kterou výkon trestu představuje pro oběť trestného činu. Většina respondentů však k případné nápravě pachatele během výkonu trestu odnětí svobody zaujímá skeptický názor.

Co se týče negativních vlivů výkonu trestu odnětí svobody, nelze z odpovědí dotázaných dovodit jednoznačný závěr, neboť jak mezi soudci, tak mezi státními zástupci i vzhledem k charakteru položené otázky existuje značná rozdílnost jejich odpovědí.

Dle názoru soudců je namístě ukládat dlouhodobé tresty odnětí svobody převážně za trestné činy proti životu a zdraví a trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti, státní zástupci se přiklání k jejich naprosté adekvátnosti pouze u trestných činů proti životu a zdraví. Pokud je však uložen za trestné činy hospodářské, jen u nich je odůvodněné postupovat zpřísnujícím způsobem, a to tak, že je rozhodnuto o tom, že doba strávená ve věznici se

zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění nezapočítává do potřebné doby. Maximální zákonnou délku zkušební doby obecně respondenti pokládají za dostačující.

Samotný institut podmíněného propuštění shledávají dotázaní soudci efektivní pouze u trestných činů majetkových, nejméně u trestných činů proti životu a zdraví. Státní zástupci spatřují efektivitu u trestných činů hospodářských, stejně jako soudci ji vylučují u trestných činů proti životu a zdraví. U trestu odnětí svobody na doživotí preferují tento institut pouze za současného uložení dohledu nad podmíněně propuštěným odsouzeným s tím, že jeho začlenění do společnosti shledávají skeptickým.

Obecně také existenci doživotního trestu v tuzemském trestním pořádku nepřikládají odstrašující účinek, přičemž se přiklánějí ke znovuzavedení trestu smrti.

Kapitola VII.

Pohled do zahraničí

§ 1 Úvodem

Trest odnětí svobody na doživotí nemá ve všech zemích, v jejichž právní úpravě je obsažen, pro osobu odsouzenou stejné důsledky. Různí se i podmínky, pro které ho lze uložit v závislosti na rozmanitých faktorech, jež se odvíjí např. od historických či ideologických diferencí mezi jednotlivými státy světa. Pro doložení rozdílů v nazírání na tento výjimečný trest bude následně pojednáno o jeho úpravě ve vybraných zemích. S ohledem na skutečnost, že pojednání o zahraniční úpravě je až na výjimky obsaženo pouze v originálních textech, pokusila jsem se o překlad jakéhosi „průřezu“ z informací získaných na internetových stránkách www.wikipedia.com, kde lze o jednotlivých zemích nalézt zmínky.

§ 2 Historie trestu odnětí svobody na doživotí v Anglii a USA

§ 2.1. Historie trestu odnětí svobody na doživotí v Anglii

V dávné historii, kdy trest smrti nebyl tak neobvyklý, byl trest odnětí svobody na doživotí jakýmsi „dobrodiním“ udělovaným šlechtě a aristokracii či byl užíván pro státní profity (=gain). Motivace, důvody pro uvěznění byly obvykle potrestání či donucení s alternativou trestu smrti.

Uvěznění

Nejprve se objevilo v 8. století v Anglii, kdy vznikly první věznice. Za doby Alfréda Velikého, přibližně v roce 890, se v zákoně poprvé objevilo slovo „vězení“ (carcerr). Uvěznění jako potrestání je známo již v této době, avšak tresty byly krátkodobé - obvyklá maximální výměra byla rok a den. Před tím bylo obvyklé potrestání smrtí, zmrzačením, postavením mimo zákon a především kompenzací, zadržení osoby vězně bylo velice nákladné.

Trest odnětí svobody na doživotí je v ranných dokumentech zmiňován zřídka. Jedním z mála autorů zabývajících se trestem odnětí svobody ve středověké Anglii je prof. Pugh z Cambridgské university, který o tomto napsal v roce 1968 publikaci. Uvádí v ní, že v nejstarších dokumentech se občas objevuje pasáž, kde je řečeno, že člověk, který připojil falešnou pečeť na důležité dokumenty či který takové dokumenty vlastnil, mohl být za určitých okolností uvězněn na doživotí.

Přestože Pugh tvrdí, že není žádného důkazu, že byl vykonáván trest odnětí svobody delší 3 let, únosci v roce 1285 mohli být potrestáni doživotním uvězněním, přičemž neurčitý trest (indefinite sentence) byl uzákoněn v roce 1361 pro porotce, který přijal úplatek. Neurčitý trest byl definován jako trest pro pachatele, který vyrobil šípy s neodpovídajícími hroty.

Ve většině případů tresty ukládané za podvodné jednání popsané shora byly na první pohled neurčitého trvání.

Smrt uvězněním

Přestože obvinění a zadržení byli zřídka potrestáni doživotním uvězněním, nebylo pro uvězněné neobvyklé strávit celý život ve vězení. Smrt ve vězení byla běžnou záležitostí. Vězeňské podmínky této doby představovaly hrozbu pro život i zdraví vězňů.

Jednou z nejpřísnějších forem smrti bylo „zapomnění“-umístění v malé cele hluboko v podzemí s dlouhým, úzkým průzorem. Vězni zde byli drženi do konce života - jídlo jim bylo občasné házeno.

I záznamy týkající se uvěznění v 18. století jsou nejasné. Vězení byla provozována pro zisk a dozorcí byli poplatní svému úřadu (Thomas Bambridge, dozorce Fleet Prison byl souzen pro zabití vězňů v roce 1729 - přiznal se, že nikdy nevedl žádné seznamy vězňů ani záznamy o nich).

Spousta vězňů nepřežila ani krátkodobé tresty. Vězni byli odpovědní za své stravování-za zdi Tower of London bylo spousta tavern, kde sluhové vězňů (kteří byli se svými pány uvnitř, ale mohli se pohybovat dovnitř i ven) kupovali jídlo a pití. Vězni, kteří měli domov daleko, většinou umírali hladem. V roce 1341 si Edward III. stěžoval, že věznice v Newgate je tak přeplněná vězni, že postupně umírají hlady a útlakem.

Další v dokumentech od koronerů zmiňovanou příčinou smrti je zima, která představovala zřejmé nebezpečí. Nedostatek hygieny a špatná zdravotnická péče způsobovaly časté epidemie tyfu-v roce 1419 zemřelo ve věznici Newgate 64 vězňů.

Výjimečnost dlouhodobého uvěznění

Záznamy o dlouhodobém věznění jsou ojedinělé. Karel I. z Valois - vévoda orleánský strávil v Tower of London nejdelší dobu, o které jsou záznamy - a to od roku 1415 do 1440, kdy byl vykoupen. Vévoduův trest měl však více povahu donucující než trestající - byl válečným vězněm, přičemž pro jeho propuštění byla suma 50 tisíc liber dostačující.

Vězni často našli i jiné způsoby zkrácení trestu. Velice běžným byl útěk, který byl často důsledkem ztráty vlastního rozumu způsobené špatnými tvrdými vězeňskými podmínkami.

Odvolání (zřejmě ve smyslu „zřeknutí se“) bylo možnou nápravou za ohavné (heinous) zločiny. Pachatel mohl být umístěn do svatyně v objektu kláštera (v Anglii jich bylo kolem 30), kde mohl během 40 dnů složit přísahu odvolání. Poté mohl být navždy vyhoštěn do jiné, křesťanské země. Tento institut byl zrušen v roce 1566. V roce 1597 byl parlamentem přijat první zákon uzákoňující vyhoštění. Neexistuje však jediný záznam dokladující počet vyhoštěných v tomto období. V roce 1616 James I. vyhostil do Virginie 100 lidí.

Za doby Charlese II. se počal užívat pojem transportace - následovala, když byl trest smrti prominut pod podmínkou, že odsouzený souhlasil s tím, že bude transportován za moře.

Avšak transportace - do Irska, do kolonií a posléze do Austrálie a Tasmánie, byla zřídka na doživotí. Častěji byla na omezenou dobu, a to na 7 či 14 let s potrestáním na 14 let v případě porušení trestu. Trvání bylo sporné, pokud odsouzený zemřel na cestě do kolonie. V jednom případě vězeň, který se vrátil do Británie před uplynutím trestu, byl potrestán okamžitou smrtí.

Británie ztratila kolonie pro účely transportu v roce 1776. Otřesné vězeňské podmínky v kombinaci se vzdorem a odporem australských usedlíků k tomuto znamenaly konec praktikování transportace v roce 1867.

§ 2.2. Historie trestu odnětí svobody na doživotí v USA

Vězení v USA se vrátilo k původnímu systému pensylvánskému - první shromáždění v roce 1682 uzákonilo v systému právního trestání u většiny trestných činů těžkou práci, trest smrti byl ukládán pouze za vraždu prvního stupně. Stát New York v liberalizaci následoval Pensylvánii, kdy své staré metody opustil v roce 1796. Předtím v New Amsterodamu, pokud byl ukládán trest odnětí svobody, byl buď pouze doplňkem trestu jiného či trval pouze krátkou dobu.

Vězeňský život představoval tvrdou práci. Věznice v Newgate byla prosperující průmyslovou jednotkou. To však byla zkáza pro další americké věznice-toto ve spojení s absencí profesionální kontroly zaměstnanců ve spojení s nízkými platy, nesystematickým financováním a především přeplněností věznic negativně ovlivnilo disciplínu a morálku. Podmínky směřovaly spíše k otroctví. Aby se zamezilo ztrojnásobení vězeňské populace oproti předepsané normě, byla často udělována milost, což znamenalo omezení hrozby dlouhodobými tresty.

Práce mohla být těžká, avšak tresty nebyly dlouhé. U žen dosahovaly maximálně 14 let.

Reforma

Jako reakce na špatné hygienické podmínky ve věznicích, přišla další reformní vlna v roce 1860. „Náprava“ nahradila „potrestání“ jakožto klíčové slovo amerického systému trestání. Vězni mohli být drženi ve vězení pouze, pokud věznice měla práci a pokud mohl být vězeň napraven. Koncepce podmíněného propuštění s dohledem a neurčitých trestů byla považována za výhledovou až v 70. letech 19. století. Avšak zločin nebyl vymýcen. Reformátoři čelili problémům s politickými nařízeními a podfinancováním.

Třetím objevivším se problémem byly neurčité tresty. Vězni rychle zjistili, že pokud se naučí rozbít systém, zvýší se naděje na podmíněné propuštění s dohledem. Rozbití systému nebylo složité-opakovat to, co řekli dozorcí, zajistilo vyslyšení parolovou radou, chovat se tak, jak parolová rada požadovala, zakrývat strach a nelibost z reformy-pokud toto vězni dokázali, bylo to nejjistější cestou k propuštění. Dalším problémem s neurčitými tresty bylo, že vězeňské autority se naučily vše překroutit ve svůj prospěch. Tyto autority neváhaly zamítnout žádost o propuštění, dokonce i těm, kteří na ně měli nárok, pokud to mohlo prospět jejich záměrům.

Největším problémem ztroskotání očekávání byl však samotný postoj. Navzdory entusiasmu - reformátoři podporovali neurčité tresty a vzdělávání ve věznicích spolu s pracovními možnostmi vězňů-lidé ve věznicích (zaměstnanci stejně jako vězni)-nikdy nepřestali na vězení nahlížet jako na místo msty.

V roce 1954 došlo k odsouzení vojenským soudem pro brutální vraždu osmileté dívky k trestu smrti. Po šesti letech byla věc předložena prezidentu Eisenhowerovi ke konečnému přezkumu - tento trest přeměnil v trest tvrdé práce na doživotí s výslovnou podmínkou: žádná

práva, zvýhodnění, požadavky či prospěch spočívající v podmíněném propuštění či přerušení výkonu trestu, popř. jeho prominutí. Odsouzený se v roce 1971 dovolal k Nejvyššímu soudu, aby posoudil otázku ústavnosti jeho trestu - trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění-bylo rozhodnuto o ústavnosti tohoto trestu. Navzdory nedostatečného pečlivého rozboru uložení takového trestu, byl tento případ precedentem. Po zpochybnění ústavnosti trestu smrti se možnost uložení doživotního trestu za vyloučení podmíněného propuštění dostalo do centra pozornosti jako alternativa trestu smrti.

Tento trest je ukládán za trestné činy jiné, než je vražda-přechovávání drog či v případě recidivistů. Může být uložen ve všech státech krom Aljašky a Nového Mexika.

V roce 2005 bylo v New York Times, že okolo 132.000 vězňů (každý 10.) je uvězněno na doživotí. V roce 1993 u 20% byla vyloučena možnost podmíněného propuštění-do roku 2004 toto číslo vzrostlo na 28%. Díky tomu je USA státem, kde umírá velké množství vězňů na dlouhověkost. V Luisiánském státním vězení v Alabamě např. více než 3.000 z 5.100 doživotních vězňů mají uložen trest doživotí bez možnosti podmíněného propuštění-zbytek však má uloženy tak dlouhé tresty, které nemohou být vykonány během průměrné délky lidského života. V posledních 5 letech zde zemřelo 150 vězňů.

Trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění

Takovýto trest mohl být uložen i v dřívějších dobách. Prvním případem v USA byl případ Wellse, který byl obviněn z vraždy v roce 1851 a odsouzen k trestu smrti oběšením. V den popravky mu prezident udělil podmíněně milost a změnil stávající trest v trest odnětí svobody na doživotí ve Washingtonské věznici. Wells se odvolal proti podmíněnosti milosti. Trest smrti byl potvrzen bez jakékoli diskuse o vhodnosti jiného trestu z hlediska jeho účelu.

§ 3 Jednotlivé země¹³⁶

Slovensko

S účinností od 1. ledna 2006 tvoří základ pozitivní trestněprávní úpravy ve Slovenské republice nové trestní kodexy, a to nový trestní zákon č. 300/2005 Z.z. ze dne 20. 5. 2005 a nový trestní řád č. 301/2005 Z.z. ze dne 24. 5. 2005, které zrušily a nahradily dosavadní úpravu, která byla po rozdělení republik recipována z úpravy společné – zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon a 141/1961 Sb., trestní řád. Na rozdíl od tuzemského nového trestního zákoníku zák. č. 40/2009 Sb., který s sebou taktéž přináší zpřísnění trestní politiky promítající se mimo jiné ve zvýšení obecné hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, opustil slovenský trestní zákon model dualismu výjimečného trestu stojícího mimo systém trestů. Od účinnosti nové úpravy dle § 46 TZ lze trest odnětí svobody uložit jako trest na určitou dobu, nejvíce na dvacet pět let, nebo jako trest odnětí svobody na doživotí. Podle § 47 odst. 1 TZ:

Trest odnětí svobody na doživotí může soud uložit pouze za trestný čin, za který to tento zákon ve zvláštní části dovoluje, a jen za podmínek, že

a) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti a

b) nelze předpokládat, že by pachatele bylo možné napravit trestem odnětí svobody na dobu do dvaceti pěti let.

Trest odnětí svobody na doživotí je pak možno uložit při spáchání trestných činů: úkladné vraždy podle § 144 odst. 2 a odst. 3, vraždy podle § 145 odst. 2, nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů nebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi podle § 172 odst. 4, obchodování s lidmi podle § 179 odst. 5, obchodování s dětmi podle § 181 odst. 4, zbavení osobní svobody podle § 182 odst. 4, omezení osobní svobody podle § 183 odst. 4, braní rukojmí podle § 185 odst. 4, vyděračského únosu podle § 186 odst. 4, zavlčení do ciziny podle § 187 odst. 4, loupeže podle § 188 odst. 4, vydírání podle § 189 odst. 4, hrubého nátlaku podle § 190 odst. 5 nebo § 191 odst. 4, nátlaku podle § 192 odst. 4, týrání blízké osoby a svěřené osoby podle § 208 odst. 3, únosu podle § 209 odst. 4, obecného ohrožení podle § 284 odst. 4, ohrožení bezpečnosti vzdušného dopravního prostředku a lodě

¹³⁶ Pojednání o jednotlivých zemích jsou doplněna i grafy znázorňujícími počet doživotních vězňů v jednotlivých letech 1999-2007. Zároveň je u vybraných zemí uveden graf porovnávající počet všech vězňů s počtem vězňů odsouzených na doživotí v letech 1999-2007. Tam, kde je v grafu uvedena hodnota „0“, není k dispozici potřebný údaj. Veškeré údaje byly získány z ročních trestních statistik zpracovaných Radou Evropy za roky 1999-2007 (SPACE 1999 – SPACE 2007), kdy roční údaje jsou vždy k 1. srpnu příslušného roku).

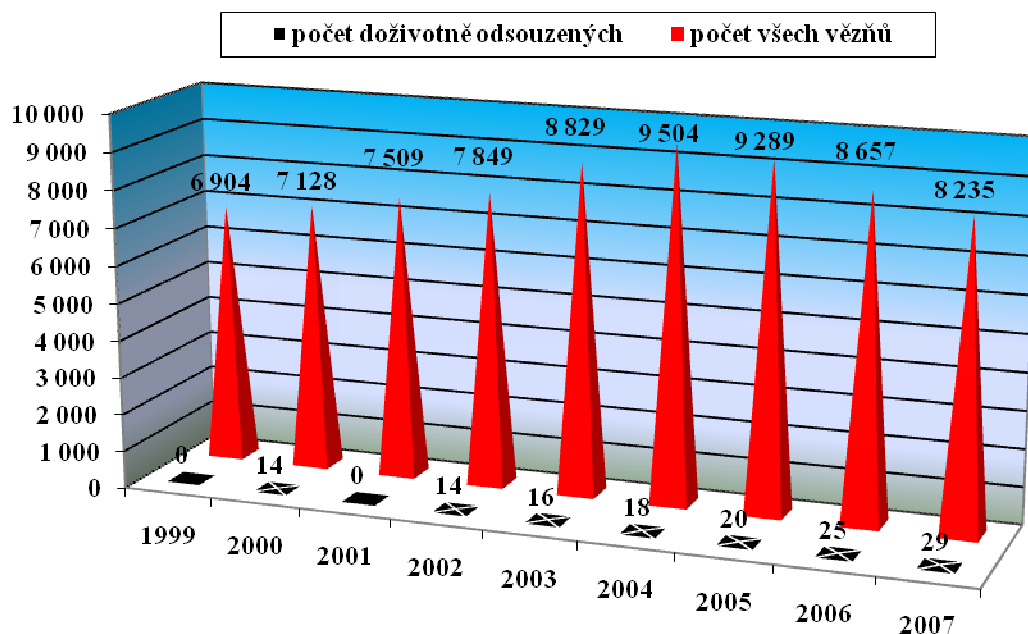
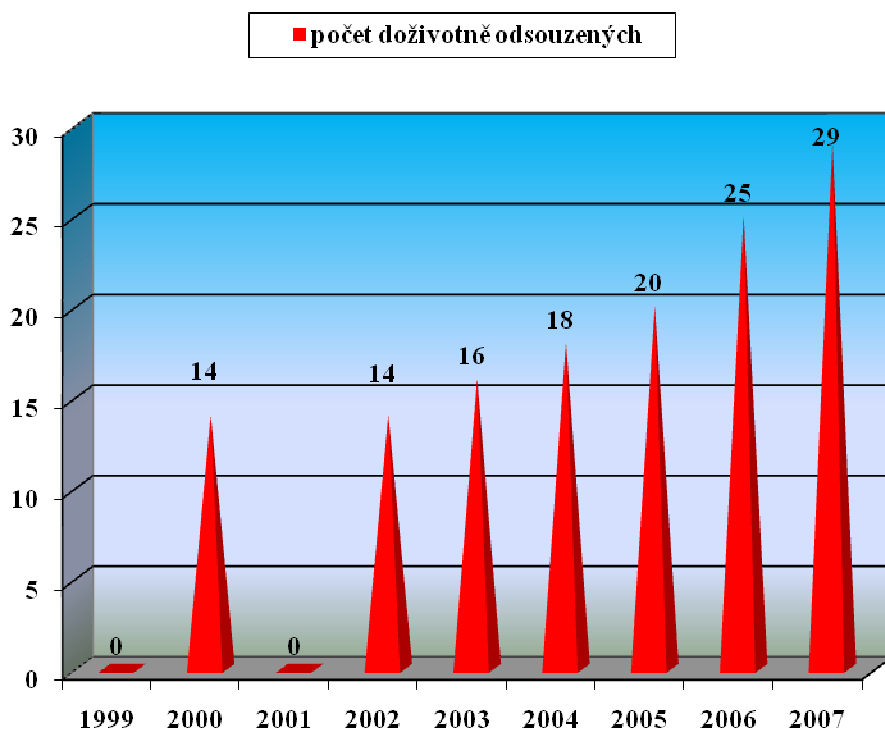
podle § 291 odst. 3, zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 293 odst. 2, nedovolené výroby a držení jaderných materiálů, radioaktivních látek a vysoce rizikových chemických látek podle § 298 odst. 4, vlastizrady podle § 311, úkladů proti Slovenské republice podle § 312 odst. 2, teroru podle § 313 nebo § 314 odst. 3, záškodnictví podle § 315 odst. 3 a odst. 4, sabotáže podle § 317 odst. 3, vyzvědačství podle § 318 odst. 4, útoku na veřejného činitele podle § 323 odst. 4, válečné zrady podle § 391, ohrožení míru podle § 417, genocidia podle § 418 odst. 2 a odst. 3, terorismu podle § 419 odst. 1 a odst. 2, nelidskosti podle § 425 odst. 1 a odst. 2, zneužívání mezinárodně uznávaných označení a státních znaků podle § 428 odst. 3, válečné krutosti podle § 431 odst. 3, persekuce obyvatelstva podle § 432 odst. 3 a válečného bezpráví podle § 433 odst. 1 a odst. 2.

Na první pohled je evidentní rozdílná úprava základních podmínek pro uložení doživotního trestu oproti tuzemské úpravě, kdy úprava slovenská nejen že vysoce rozšiřuje okruh trestných činů, za jejichž spáchání je možno tento výjimečný trest uložit, ale neváže možnost jeho uložení na omezující kvalifikační předpoklady spočívající např. ve způsobu spáchání či intenzitě následku. Podmínky pro uložení tohoto trestu spočívají toliko v možnosti, resp. apriorní nemožnosti resocializace pachatele a zdůraznění generálního aspektu účelu trestu, přičemž splnění těchto dvou podmínek je vyžadováno kumulativně. Nově pak trestní zákon zavádí obligatorní uložení trestu odnětí svobody na doživotí v rámci zavedení postupu trestní politiky „tříkrát a dost“, což odráží odst. 2 § 47 TZ:

Odsuzuje-li soud pachatele za dokonáný trestný čin úkladné vraždy podle § 144, vraždy podle § 145, ublížení na zdraví podle § 155, nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů nebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi podle § 172 odst. 2, 3 nebo 4, obchodování s lidmi podle § 179, obchodování s dětmi podle § 180 odst. 2 nebo 3 nebo podle § 181, braní rukojmí podle § 185, zavlčení do ciziny podle § 187, loupeže podle § 188, vydírání podle § 189 odst. 2, 3 nebo 4, hrubého nátlaku podle § 190 nebo § 191 odst. 2, 3 nebo 4, znásilnění podle § 199, sexuálního násilí podle § 200, pohlavního zneužívání podle § 201 odst. 2 nebo 3, týrání blízké osoby a svěřené osoby podle § 208, obecného ohrožení podle § 284, ohrožení bezpečnosti vzdušného dopravního prostředku a lodě podle § 291, zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 293, založení, zosnování a podpory zločinného spolčení podle § 296, založení,

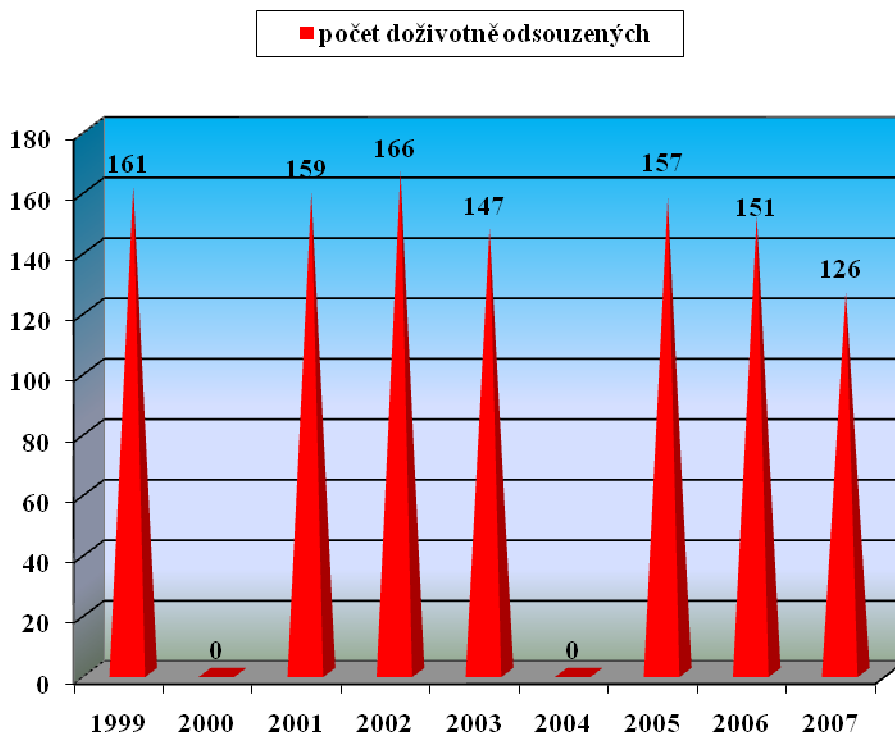
zosnování a podpory teroristické skupiny podle § 297, teroru podle § 313 nebo § 314, násilného překročení státní hranice podle § 354 odst. 2, 3 nebo 4, převaděčství podle § 355 odst. 3, 4 nebo 5, výroby dětské pornografie podle § 368, genocidia podle § 418, terorismu podle § 419 nebo nelidskosti podle § 425, který už byl za tyto trestné činy, i ve stádiu pokusu, dvakrát potrestán nepodmíněným trestem odnětí svobody, uloží mu trest odnětí svobody na doživotí, a to i bez splnění podmínek uvedených v odstavci 1.

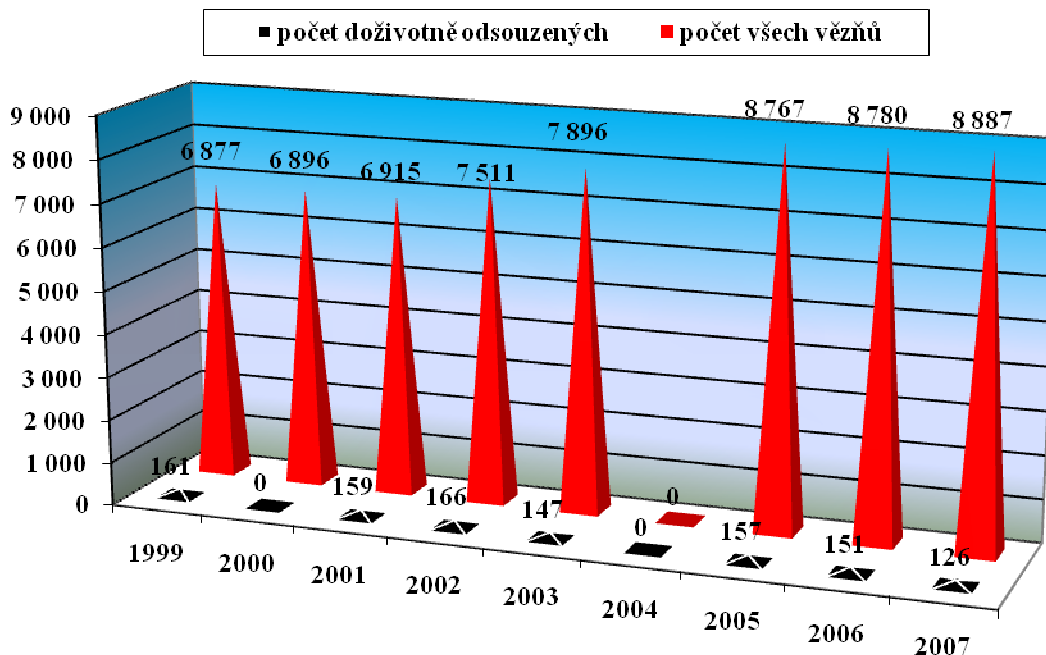
Na rozdíl od modifikované úpravy tuzemské účinné k 31. prosinci 2008, která oproti zásadě „tříkrát a dost“ s účinností od 1. září 2006 novelou trestního zákona zák.č. 320/ 2006 Sb., promítla do českého trestního práva zásadu „dvakrát a dost“, však slovenský trestní zákon dává soudu povinnost trest odnětí svobody v takovém případě uložit (srov. dikci § 29 odst. 4 tr.zák.: „může uložit“) – jisté zmírnění neodvratnosti a povinnosti uložení doživotního trestu za splnění podmínek § 47 odst. 2 TZ představuje jeho poslední věta říkající, že **soud může takovému pachateli uložit trest odnětí svobody na dvacet pět let pouze pokud jsou splněny podmínky uvedené v § 39 odst. 1 nebo 2**, ve kterém je zakotvena možnost mimořádně snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby. I přes tuto úpravu se domnívám, že slovenská trestní úprava co do podmínek možnosti uložení trestu odnětí svobody na doživotí je s ohledem na jeho výjimečnost a nezpochybnitelnou důraznost nepřiměřeně přísná, a to vzhledem k úpravě institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody - § 67 odst. 1, odst. 2 TZ totiž výslovně stanovují, že **osoba odsouzená na doživotí může být podmíněně propuštěna nejdříve po dvaceti pěti letech výkonu tohoto trestu. Osobu opětovně odsouzenou k trestu odnětí svobody na doživotí nebo osobu odsouzenou k tomuto trestu podle § 47 odst. 2 nelze podmíněně propustit**. Bez ohledu na omezení spočívající na opakované odsouzení k trestu odnětí svobody je dle mého názoru úprava, která vylučuje možnost podmíněného propuštění v rozporu se samotným účelem trestu co do jeho individuální dimenze – při ukládání trestu nelze předjímat, zda obžalovaný po výkonu určité doby neprodělá takovou míru resocializace, aby mohlo být rozhodnuto o jeho propuštění. Na okraj lze jen zmínit, že i ve Statutu Mezinárodního trestního soudu, který má trestat ty nejzávažnější trestné činy proti lidskosti včetně genocidy, je stanovena povinnost soudu, po 25 letech výkonu trestu uloženého na doživotí, zvážit možnost propuštění (čl. 77 a 110 Římského Statutu Mezinárodního trestního soudu).

Rakousko

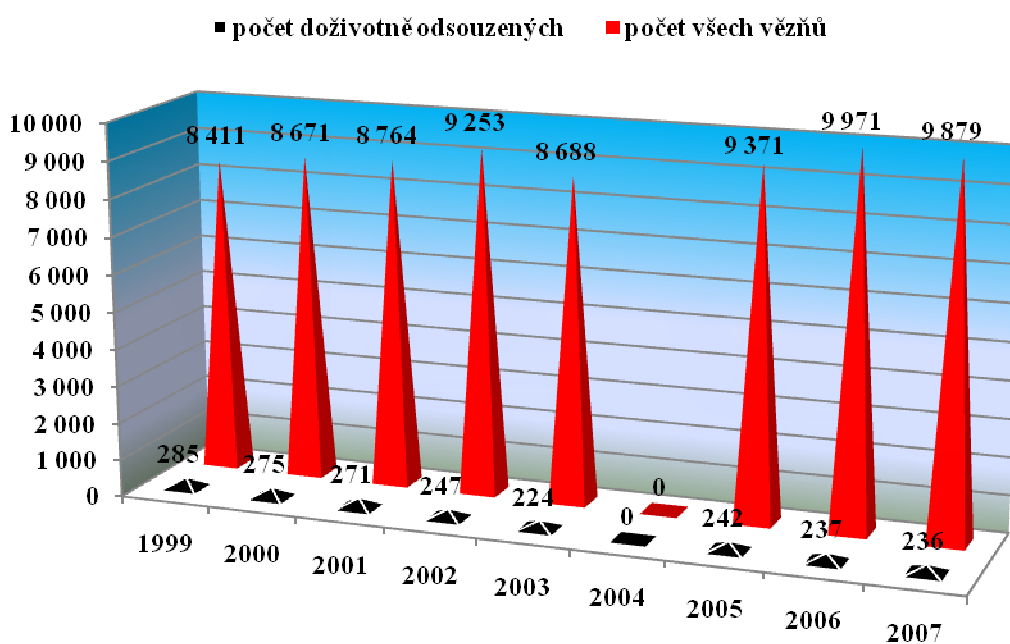
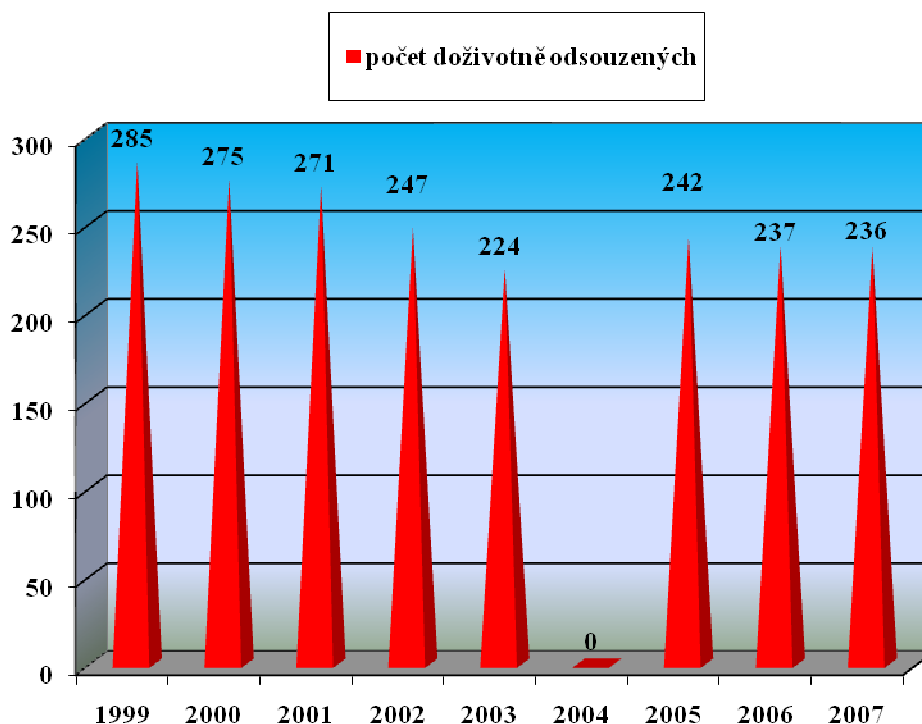
V rakouských zemích trest odnětí svobody na doživotí teoreticky (stejně jako v České republice) znamená uvěznění do konce života vězně. Po 15 letech výkonu tohoto trestu může být osoba odsouzená podmíněně propuštěna, pokud lze předpokládat, že nebude páchat další trestné činy. Toto rozhodnutí je v pravomoci trestního soudu s možností obrátit se s opravným prostředkem proti jeho rozhodnutí na soud vyšší instance. Krom toho může být odsouzenému prezidentem republiky udělena milost na základě podnětu ministra spravedlnosti. Odsouzeným, jimž bylo v době spáchání trestného činu méně než 21 let, může být uložen trest odnětí svobody v maximální výměře 20 let.

Belgie

Trest odnětí svobody na doživotí je v tomto státě totéž, co trest odnětí svobody na 30 let za předpokladu, že odsouzený splňuje podmínky pro podmíněné propuštění z výkonu trestu. V tomto okamžiku může po vykonání 1/3 trestu (po 10 letech) požádat o podmíněné propuštění. Další z podmínek, aby se vůbec stal způsobilým pro samotné rozhodování o podmíněném propuštění, je fakt, že je osobou prvotrestanou. U recidivistů může být k rozhodování o podmíněném propuštění, resp. mohou si podat o toto žádost až po vykonání 2/3 trestu (t. j. 20 let). O podmíněném propuštění rozhoduje soud, proti jehož rozhodnutí je možné podat opravný prostředek. V Belgii existuje i institut, který české trestní právo nezná. Propuštění odsouzeného může být „odloženo“, a to dokonce i v případě, že splňuje předpoklady pro podmíněné propuštění či by měl být propuštěn po vykonání celého trestu (rozuměj trestu v trvání 30 let), jestliže soud na základě podnětu vlády rozhodne o „ochranném období“, což zřejmě znamená, že vězeň bude v rámci výkonu trestu podroben odlišnému režimu.

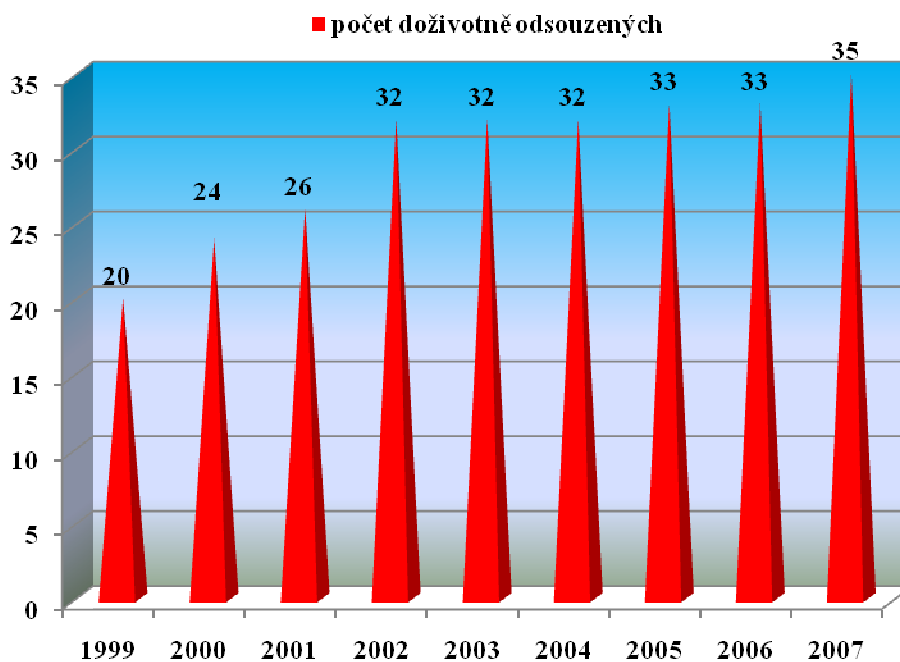

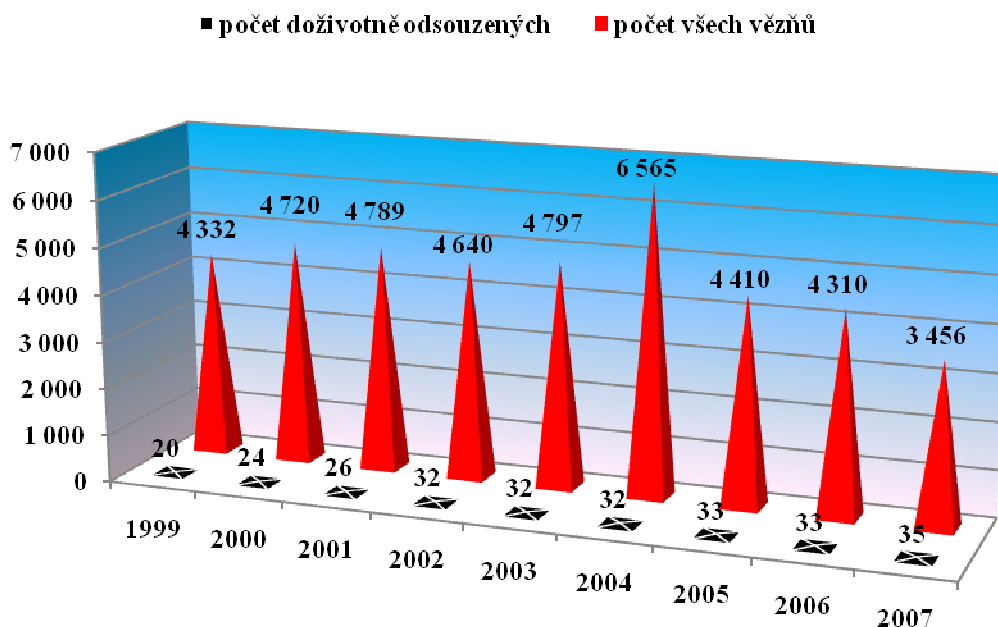
Bosna a Hercegovina

Před tím, než se tyto dva státy osamostatnily, bylo zde možno uložit trest odnětí svobody maximálně na 20 let. Po osamostatnění je zde “doživotním trestem“ rozuměn trest odnětí svobody na 40 let, avšak žádný z odsouzených nevykoná z uloženého trestu více než 10-20 let, neboť většině z nich je za dobré chování udělena milost. Tresty v nižší výměře jsou za totožné skutky ukládány osobám, jež spáchaly trestný čin ve věku nižším 18 let.

Estonsko

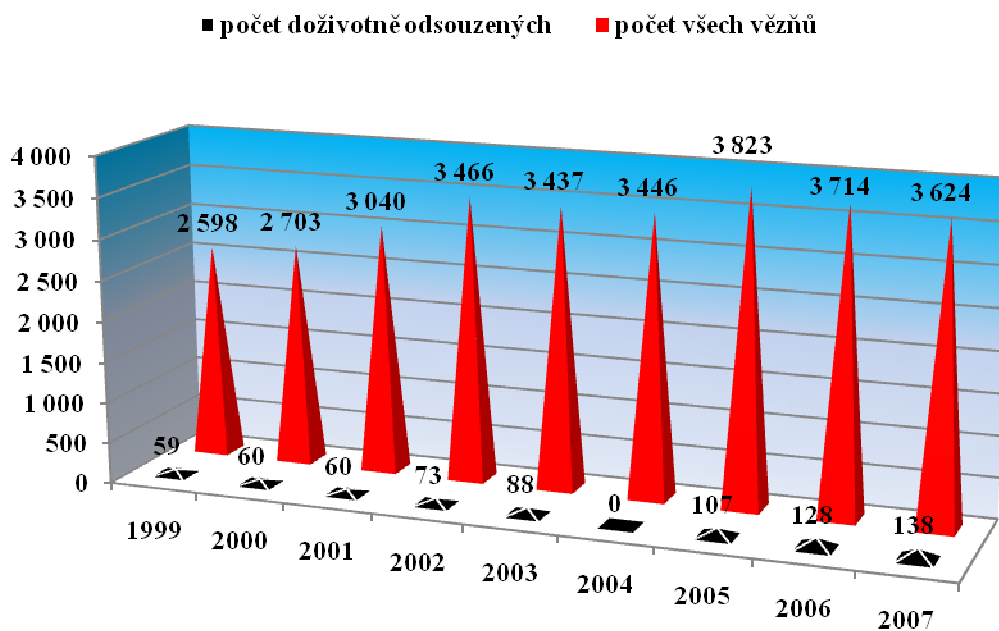
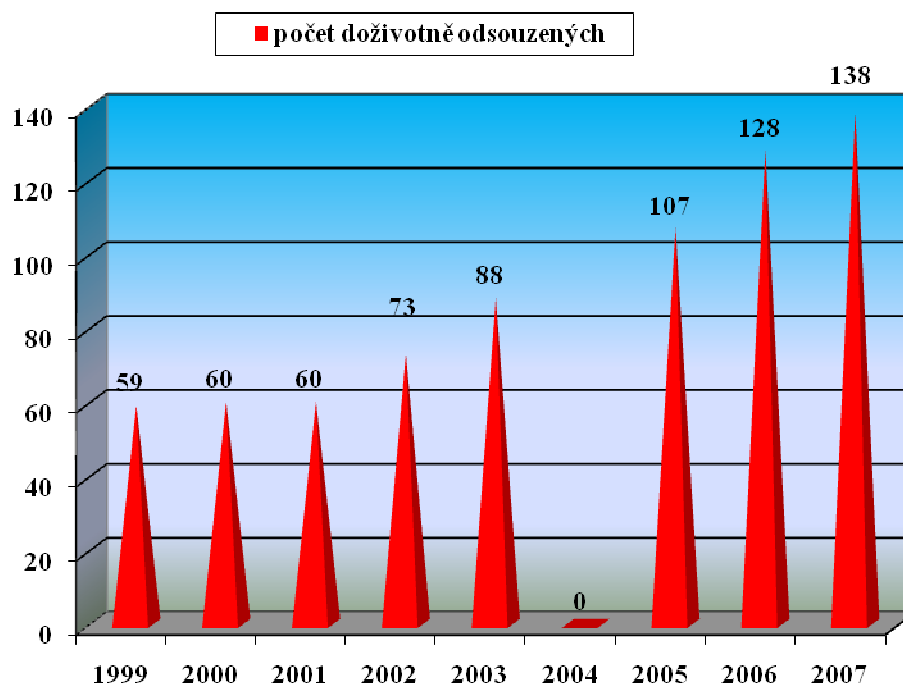
V této zemi trest odnětí svobody na doživotí skutečně v současné době znamená uvěznění až do konce biologického života jedince, neb byť je zde možnost prominutí tohoto trestu rozhodnutím presidenta republiky, popř. možnosti podmíněného propuštění, zatím se tak v žádném z případů nestalo.

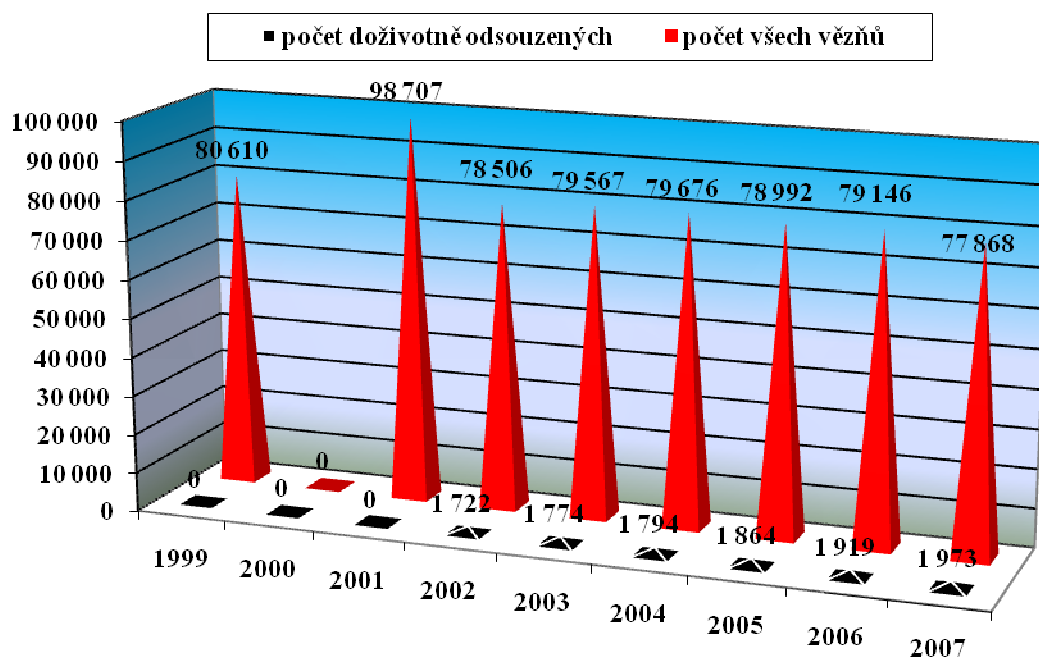
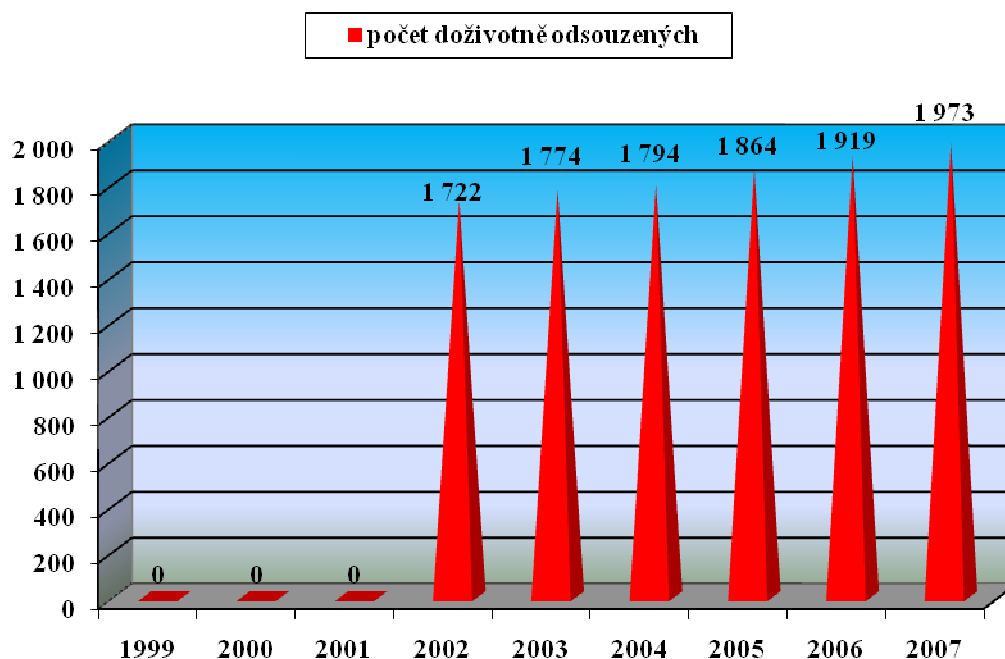
Finsko

V minulosti byl v této zemi prezident republiky jediným orgánem, který mohl rozhodnout o podmíněném propuštění osoby odsouzené k trestu odnětí svobody na doživotí. Od 1. října 2006 může o tomto rozhodovat i soud (Helsinki Court of Appeal; též Helsingin hovioikeus). Doživotní vězni mohou požádat o podmíněné propuštění po 12 letech výkonu tohoto trestu. Pokud je jejich žádost zamítnuta, mohou ji znovu podat po uplynutí dvou let od zamítavého rozhodnutí. Pokud je žádosti vyhověno, je po tři roky nad pachatelem vysloven „dohled“, než dojde k podmíněnému propuštění jako takovému-samozřejmě za předpokladu, že nespáchá další trestný čin. Osoby mladší 21 let v době spáchání trestného činu mohou být podmíněně propuštěni po uplynutí 10 let výkonu trestu. Trest odnětí svobody na doživotí nemůže být uložen osobě mladší 18 let.

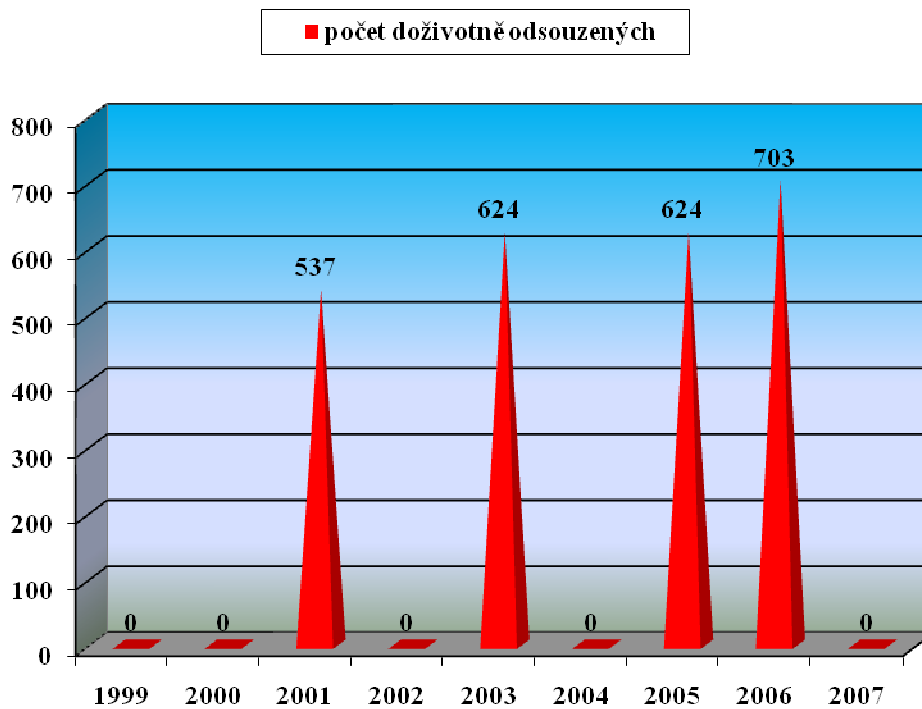
Spolková republika Německo

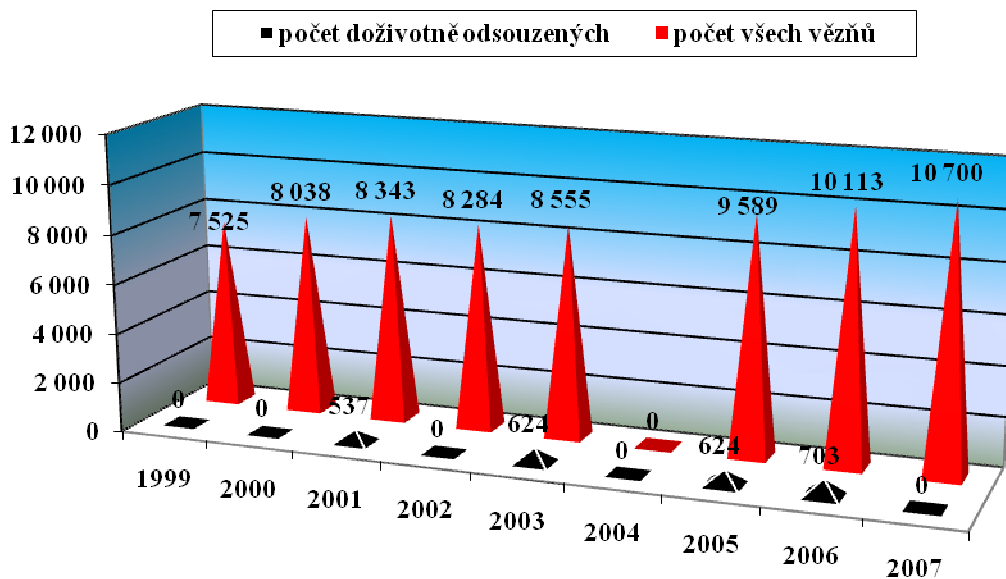
Minimální čas, který musí být vykonán z trestu odnětí svobody na doživotí (Lebenslängliche Freiheitsstrafe), než lze rozhodovat o podmíněném propuštění, je v této zemi 15 let. Průměrná doba, po kterou musí doživotní vězeň strávit ve výkonu trestu, závisí též na tom, ve kterém spolkovém státě tento trest vykonává. V konzervativnějších spolkových zemích, jako je Bavorsko či Baden-Württembersko, je obligatorní doba vykonaná z trestu odnětí svobody na doživotí výrazněji delší než v zemích severu SRN. Okolo 20% osob vykonávajících trest odnětí svobody na doživotí vykoná tento trest ve své plné výměře. Ústavní soud SRN shledal trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění nekonformním s lidskou ctí, která je nejfundamentálnějším pojmem Německé ústavy. To však neznamená, že každý odsouzený je z výkonu tohoto trestu podmíněně propuštěn, nýbrž že každý (za předpokladu, že již není více považován za nebezpečného) musí mít reálnou možnost na takovéto případné rozhodnutí. Projevy lítosti či žádosti o milost nemohou však být podmínkou pro propuštění. V případech, kdy je odsouzený shledán nebezpečným pro společnost, může výrok o trestu obsahovat i ustanovení o „preventivní detenci“ (Sicherungsverwahrung) následující po výkonu trestu, resp. podmíněném propuštění. Toto není považováno za trest, ale za ochranu společnosti. Preventivní detence je vždy po 2 letech prodlužována až do okamžiku, kdy je evidentní, že odsouzený nespáchá další trestný čin. Tento institut může v maximální délce svého trvání trvat 10 let a je k němu přistupováno jen ve výjimečných případech. Od roku 2006 je možno o preventivní detenci rozhodnout až po uložení trestu, jestliže nebezpečnost odsouzeného se projeví až během výkonu trestu. Osobám mladším 18 let (či 21 let, pokud ji nelze považovat za dospělou) nelze trest odnětí svobody na doživotí uložit-maximální trest uložitelný těmto osobám je trest odnětí svobody na 10 let.).

Řecko

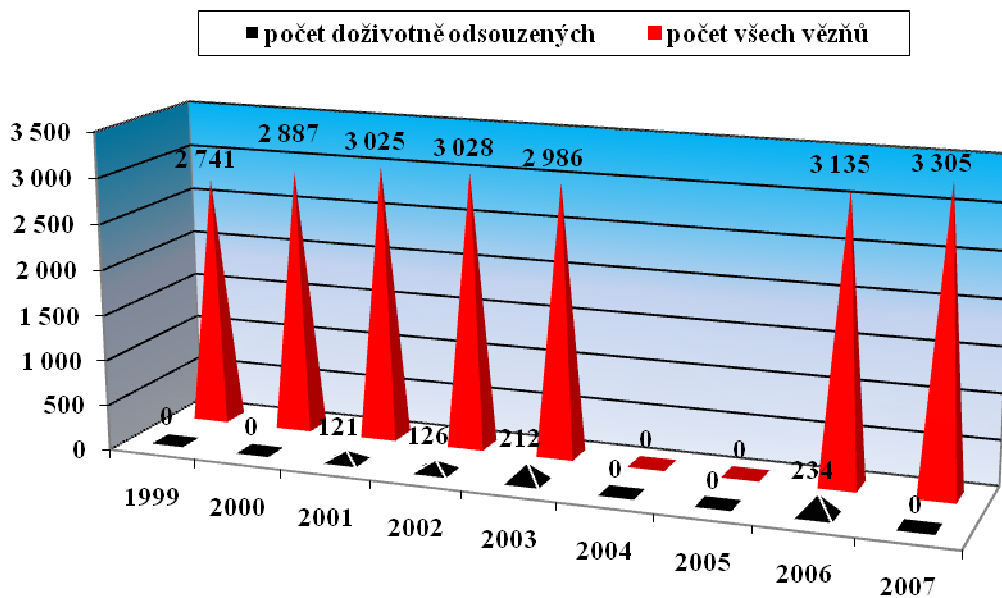
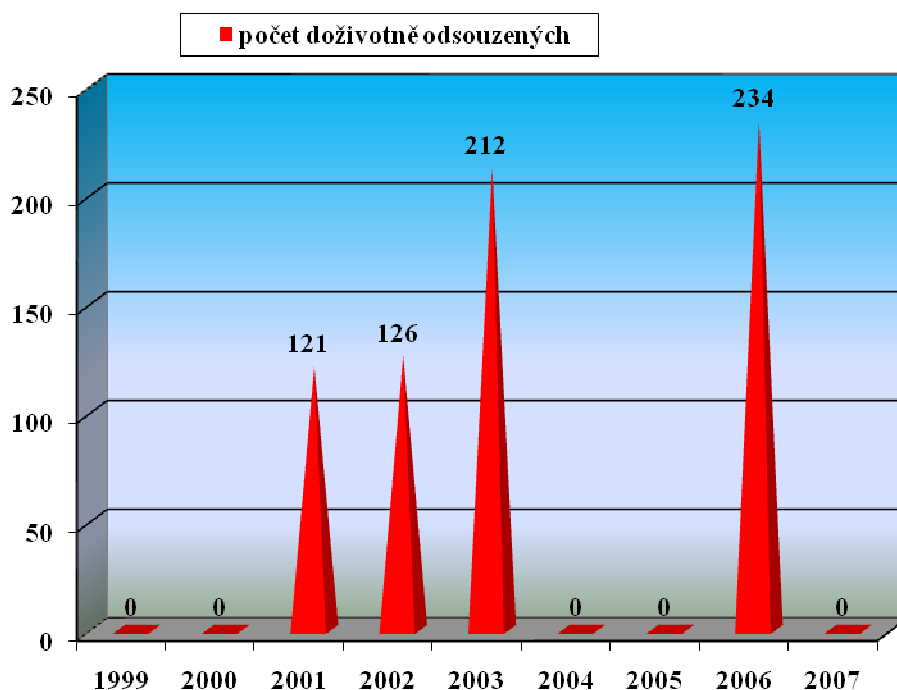
V této zemi „doživotní trest“ představuje trest odnětí svobody na 25 let, přičemž k podmíněnému propuštění může dojít po uplynutí 16 let výkonu. Pokud je vězeň odsouzen k více než jednomu doživotnímu trestu, může požádat o podmíněné propuštění po vykonání alespoň 20 let trestu. Ostatní tresty „běží“ souběžně s tím, že musí být respektována maximální výměra 25 let a o podmíněné propuštění lze požádat nejdříve po výkonu 3/5 doby celkové výměry.

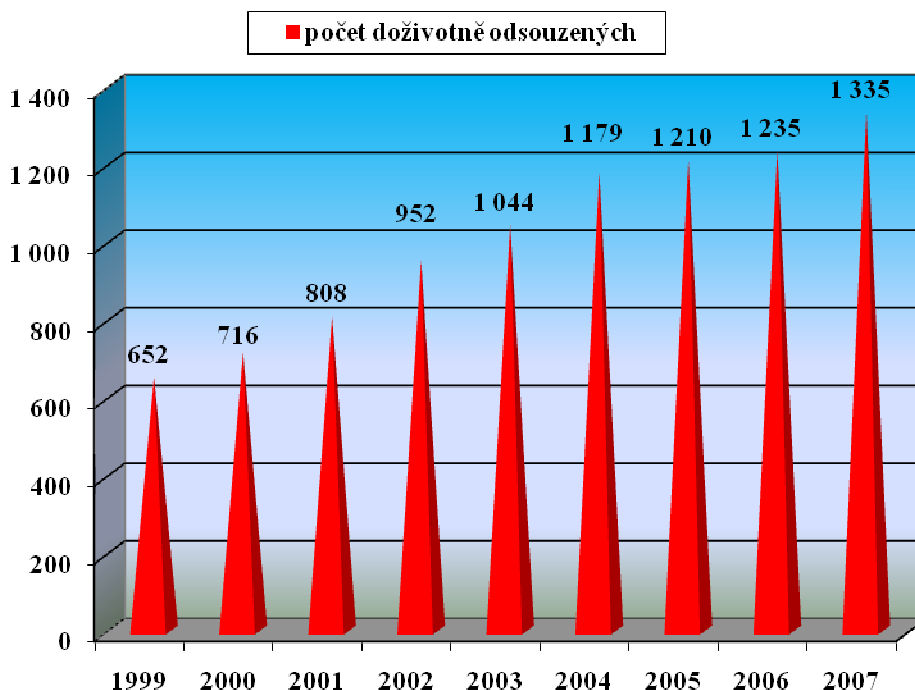
Irsko

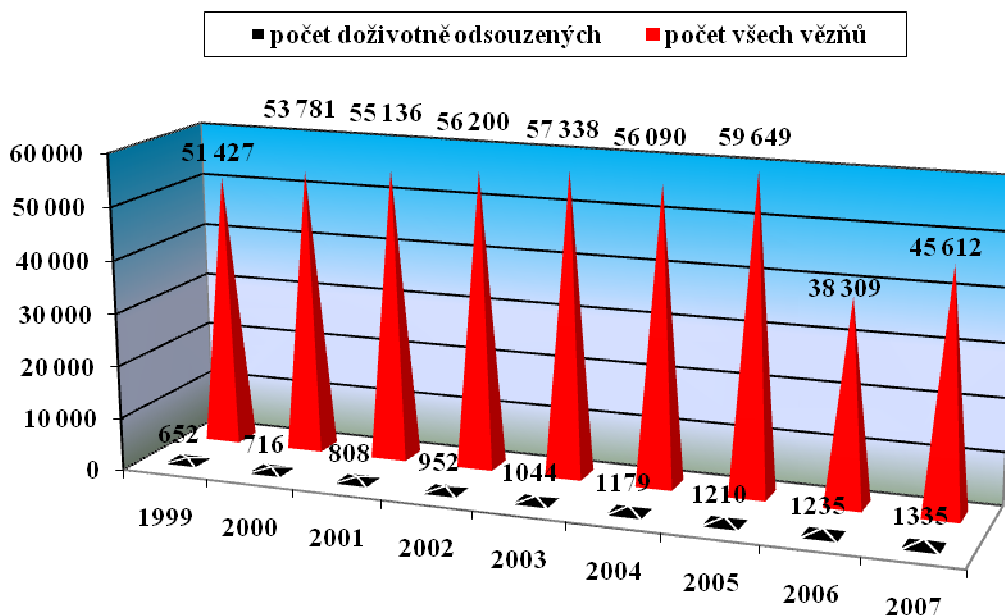
Trest odnětí svobody na doživotí v tomto ostrovním státě trvá po celý život vězně, avšak ne celý trest je vykonáván ve vězeňské cele. Dočasné či předčasné propuštění z výkonu trestu je typickým rysem irského vězeňského systému. Rozhodování o podmíněném propuštění je odvislé od doporučení ministra a rozhoduje o něm „parolová rada“ (The Parole Board of Ireland)-tato každých 7 let přezkoumává výkon trestu. Vězni vykonávající dlouhodobé tresty, včetně doživotních vězňů jsou obvykle „přezkoumáváni“ po několik let, než jsou doporučeni Radě k rozhodnutí. Konečné rozhodnutí o propuštění je však výlučnou pravomocí ministra. Délka výkonu trestu se u jednotlivých odsouzených různí-průměrně činí 12 let.

Itálie

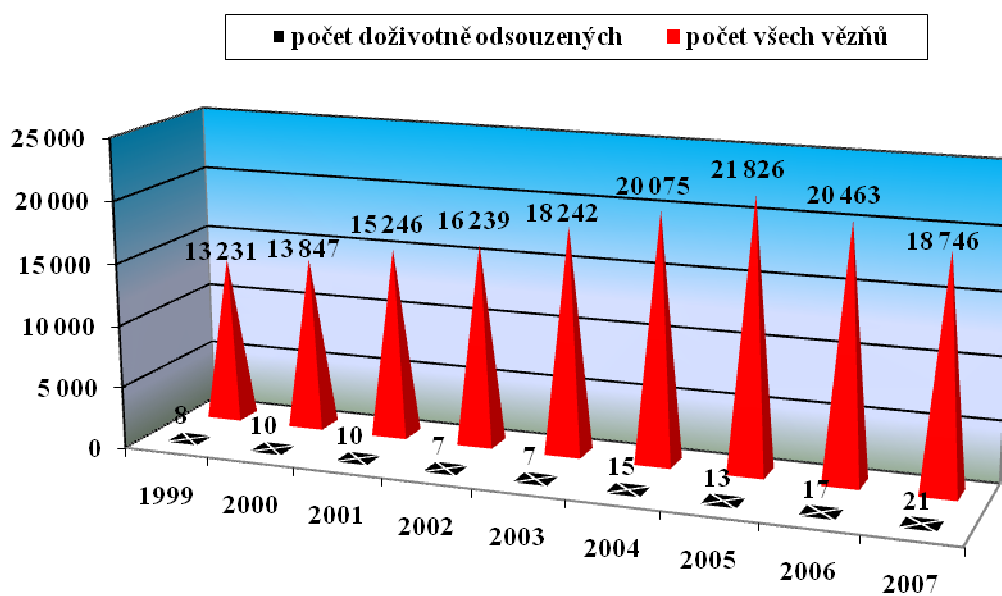
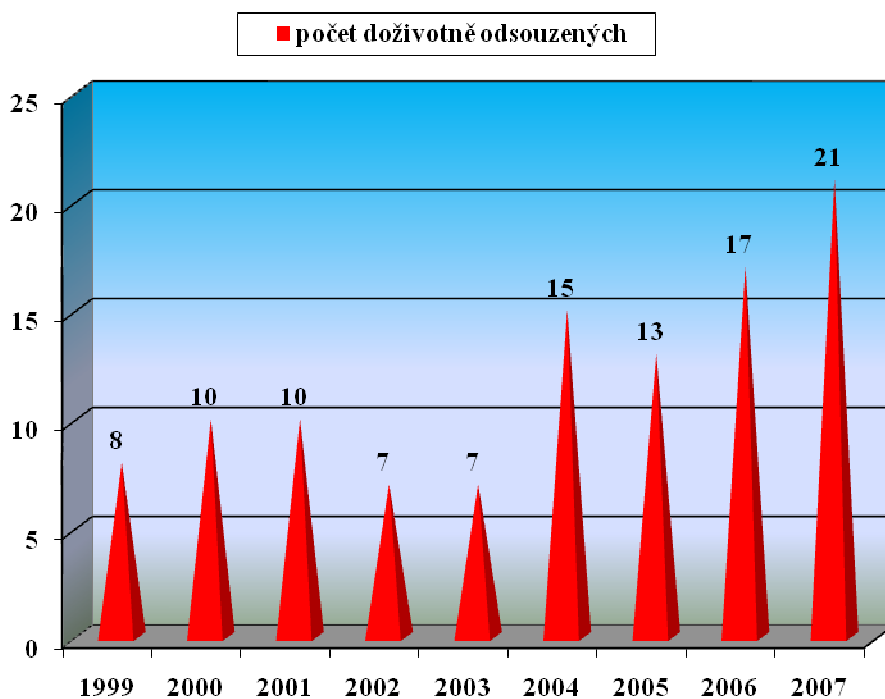
Trest odnětí svobody na doživotí (ergastolo) je zde trestem neurčitým, nedeterminovaným co se týče délky jeho samotného výkonu. Po 10 letech (po 8 letech v případech dobrého chování) může být vězni povoleno pracovat přes den mimo věznici či strávit 45 dnů v roce doma. Po 26 letech (po 21 v případech dobrého chování) může být rozhodováno o podmíněném propuštění. Povolení pracovat mimo věznici či k podmíněnému propuštění je udělováno zvláštním soudem (Tribunale di Sorveglianza). Odsouzení za účastenství s mafií či teroristy nemohou být podmíněně propuštěni. Vězni odsouzeni k více než jednomu doživotnímu trestu musí strávit část výkonu trestu (6 měsíců až 3 roky) v „samostatném vězení“ (solitary confinement-zřejmě obdoba tuzemské samovazby, která je však v naší republice kázeňským trestem). Trest odnětí svobody na doživotí nelze uložit osobě mladší 18 let (judikováno ústavním soudem Itálie v roce 1994 z důvodu jeho krutosti a mimořádnosti).

Nizozemí

Od roku 1878, po zrušení trestu smrti v tomto státě, trest odnětí svobody na doživotí zásadně znamená uvěznění až do smrti. Nizozemí je jednou z mála evropských zemí, kde obecně neexistuje možnost podmíněného propuštění po vykonání určité části trestu. Přesto může odsouzený o podmíněné propuštění požádat-o tomto je pak rozhodováno hlavou státu (Royal Decree), avšak žádosti jsou většinou neúspěšné-od 40. let došlo pouze ve 2 případech k podmíněnému propuštění, v obou ze závažných zdravotních důvodů. Od roku 1945 byl trest odnětí svobody na doživotí uložen v 91 případech s tím, že vzrůstající tendence ukládání tohoto trestu se objevuje v posledních 10 letech, kdy byl uložen v 1/3 ze všech případů.

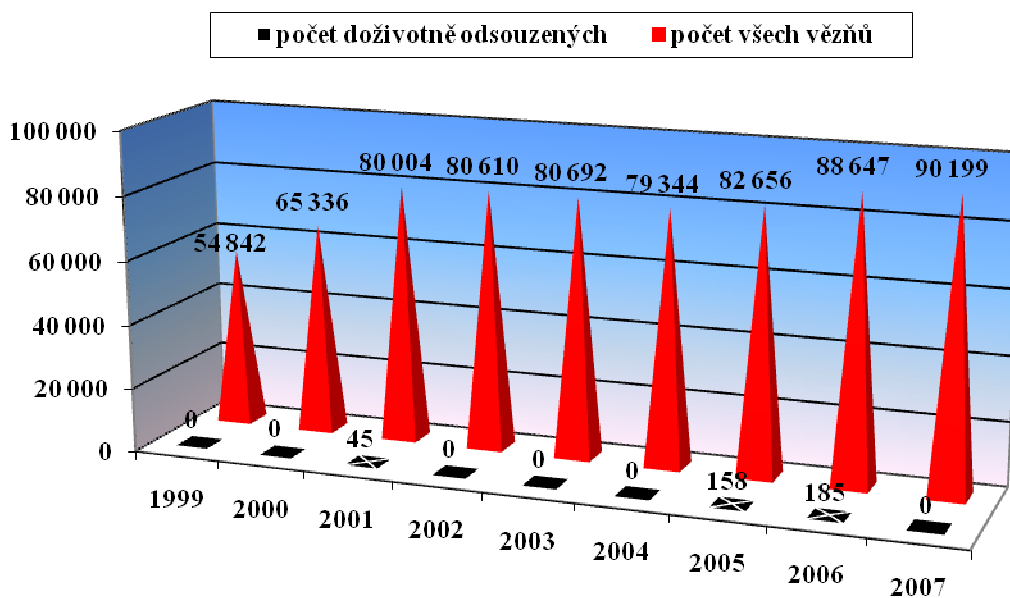
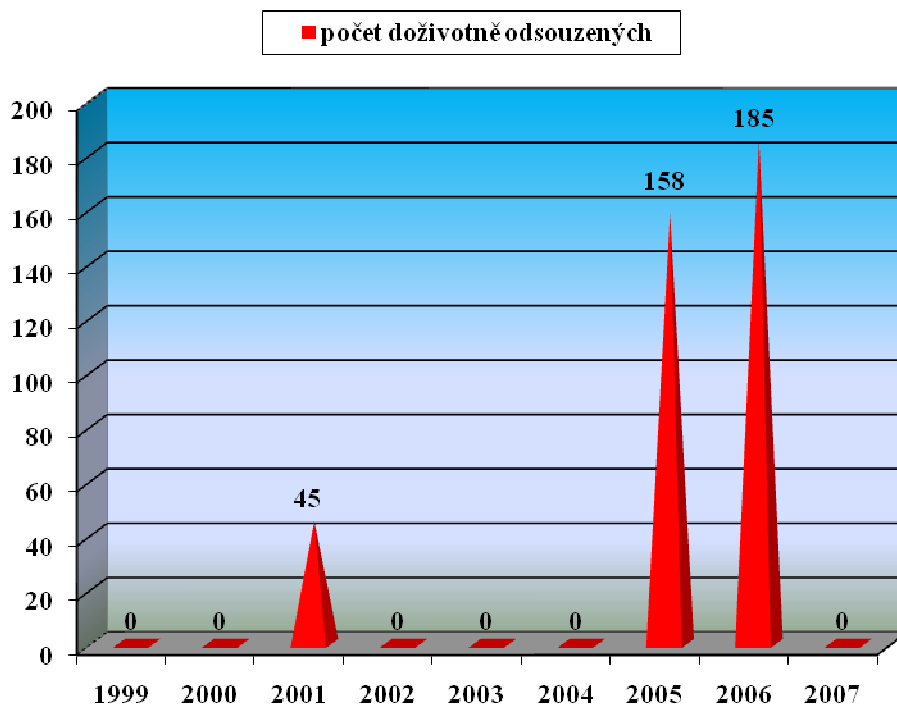

Norsko

Trest odnětí svobody má zde maximální hranici 21 let. Ve většině případů jsou z tohoto trestu vykonány 2/3, pouze v malém procentu případů dojde k výkonu nad 14 let. Odsouzení jsou obvykle dočasně po vykonání 1/3 trestu či po 7 letech propouštěni na sobotu a neděli (weekend) bez stanovení dohledu. Ve výjimečných případech může být tento trest uložen jako „containment“ (norsky forvaring; doslovný český překlad: zostření)-k tomuto dochází v situaci, kdy odsouzený nemůže být považován za bezpečné společnosti. Toto „opatření“ není považováno za trest jako takový, v ryzí podobě představuje jistou formu ochrany společnosti. Není určeno žádné minimální období, na které se ukládá a trvá, dokud není ochranný aspekt naplněn. Odsouzenému mohou být uděleny daleko větší, než odsouzeným k „obyčejnému“ trestu.

Polsko

V této zemi může dojít k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody obecně po 25 letech. Během samotného výkonu trestu však může být soudem rozhodnuto, že obecná doba potřebná k podmíněnému propuštění bude v tom kterém případě delší. Od roku 1997, kdy se trest odnětí svobody na doživotí stal součástí právního řádu, nebyla hranice pro podmíněné propuštění stanovena soudem vyšší než 40 let.

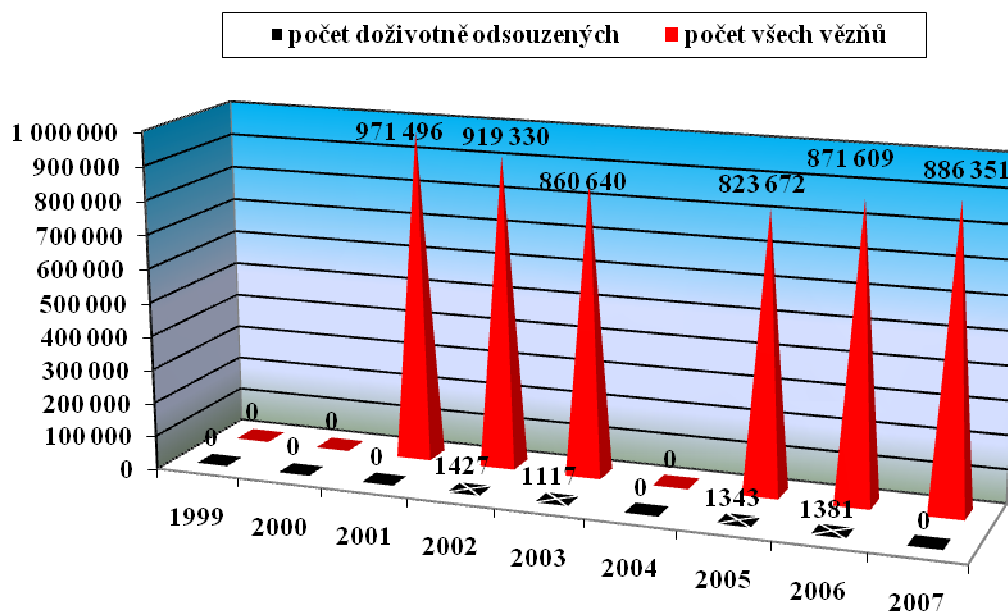
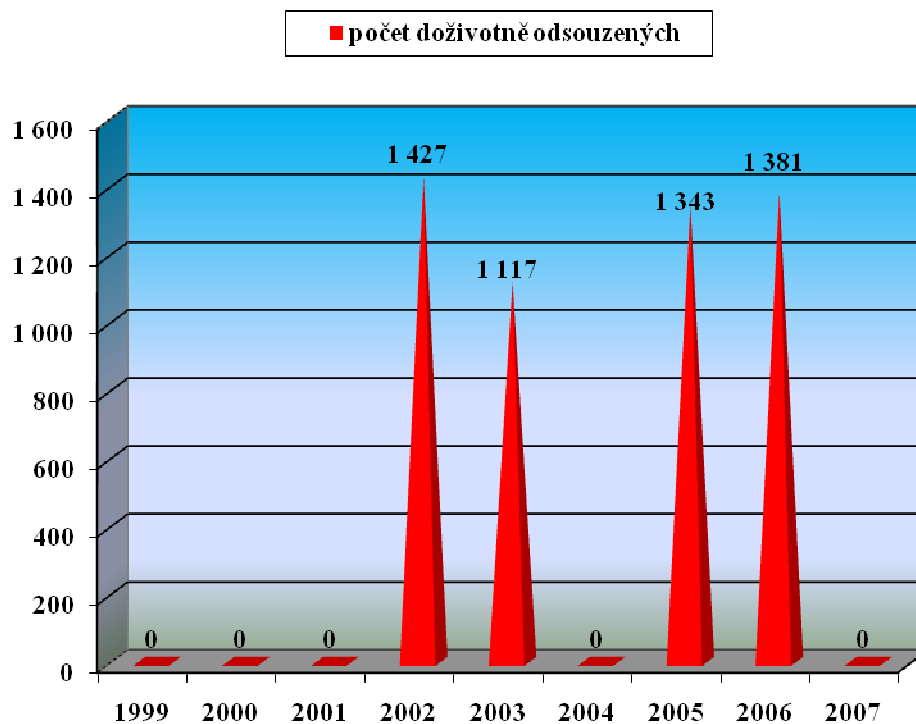
Portugalsko

Doživotní trest je limitován 25 lety, ale většina doživotně odsouzených nevykonala z trestu více než 20 let.

Rusko

Odsouzený může požádat o podmíněné propuštění po výkonu 25 let trestu, pokud v posledních 3 letech závažným způsobem neporušil vězeňské předpisy, a pokud nespáchal během výkonu trestu závažný trestný čin. Podmíněné propuštění může být doprovázeno spoustou omezení odsouzeného, jako je: zákaz změnit bydliště, zákaz navštěvovat určená místa. Pokud podmíněně propuštěný spáchá další trestný čin, může soud své rozhodnutí zvrátit (odvolat). V případě zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění, může odsouzený opětovně podat žádost po uplynutí 3 let d zamítavého rozhodnutí.

Pokud v právním řádu Ruské republiky nedojde k žádné změně, může být o první žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu rozhodováno (vzhledem k zavedení institutu trestu odnětí svobody na doživotí po zrušení trestu smrti v roce 1996) v roce 2021.

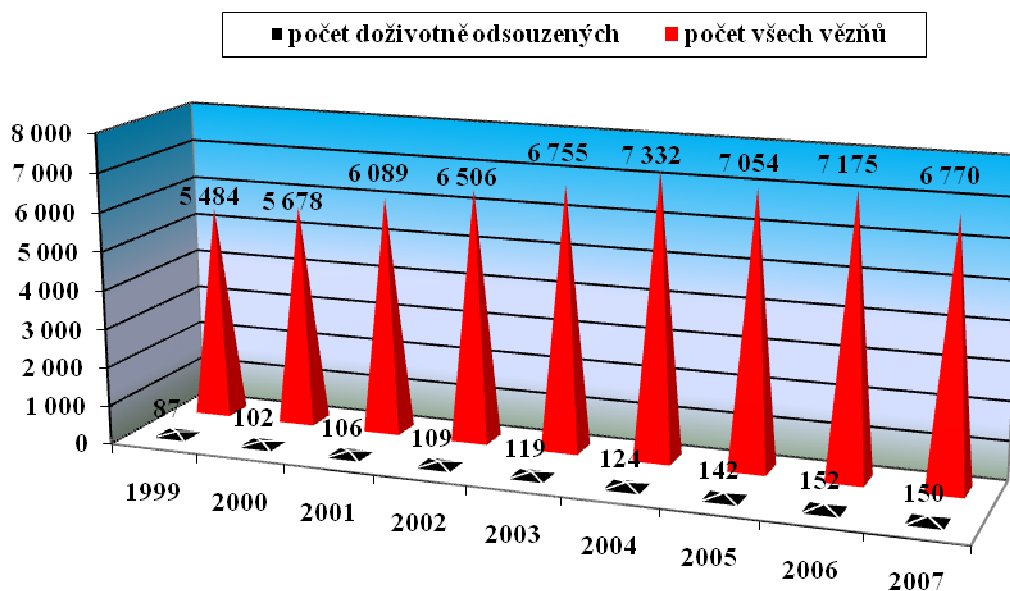
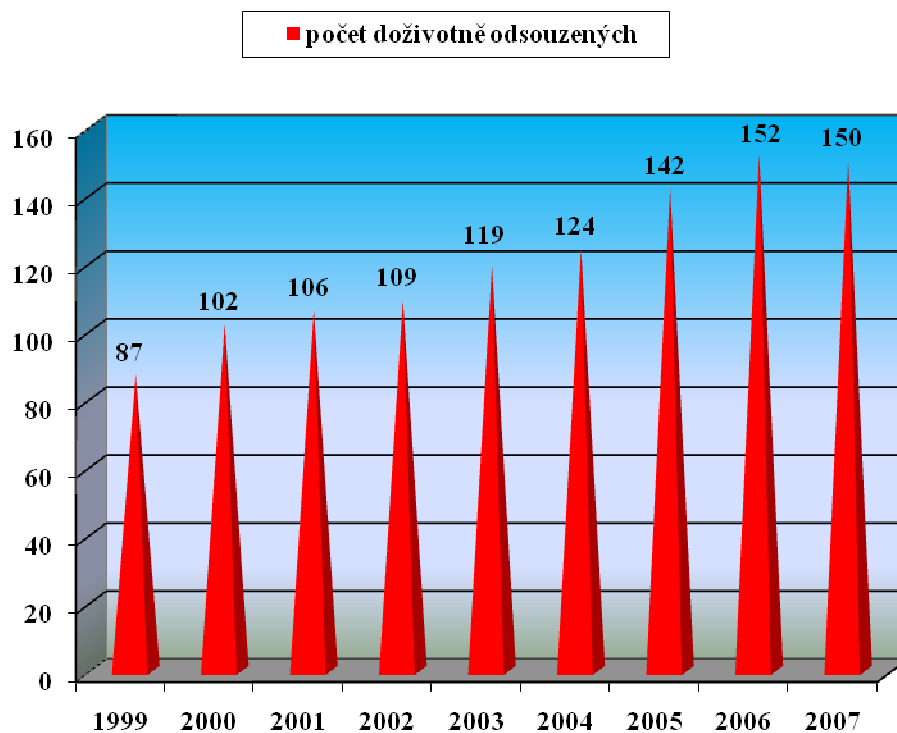
Španělsko

Maximální doba výkonu trestu odnětí svobody činí v této jihoevropské zemi 40 let. Přesto, že vězeň může být odsouzen k daleko vyššímu trestu (jako je např. 1000 let), doba výkonu za každé odsouzení je vykonávána simultánně, přičemž maximální doba strávená v těchto případech ve výkonu trestu činí obecně 30 let-tyto případy se však týkají především terorismu zahrnujících i baskický nacionalismus.

Švédsko

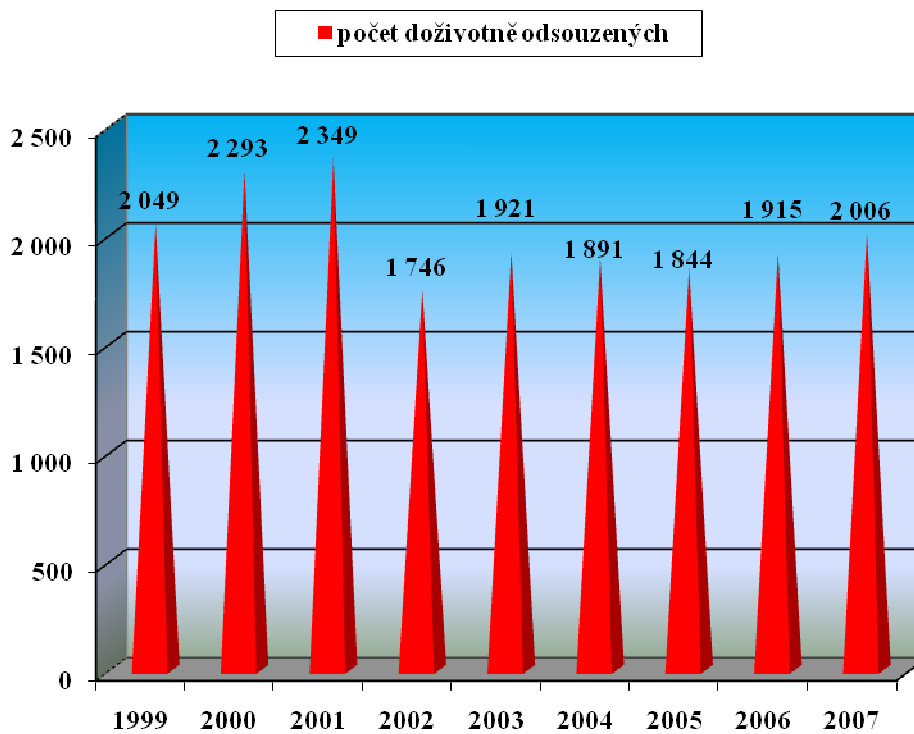
Trest odnětí svobody na doživotí je zde trestem neurčené délky doby výkonu (indeterminate). Švédské právo stanovuje, že nejpřísnější trest je „uvěznění na 10 let života“, tudíž doživotní trest prakticky nemůže být kratší než 10 let. Avšak odsouzený může požádat vládu o podmíněné propuštění (zmírnění), což v kladném případě znamená, že trest odnětí svobody se změní na časově určený (v řádech několika let), který se poté řídí běžnou úpravou týkající se podmíněného propuštění. Zmírnění může být uděleno též z humanitárních důvodů. Počet udělených milostí se od roku 1991 snížil, v posledních letech jich není více než 2 ročně. Od tohoto roku několik odsouzených vykonalo z trestu odnětí svobody na doživotí více než 15 let, ale v současné době je čas strávený ve výkonu trestu již delší-v roce 2007 činil nejméně 20-22 let. Trest odnětí svobody na doživotí nemůže být uložen za trestný čin, který byl spáchán osobou mladší 21 let.

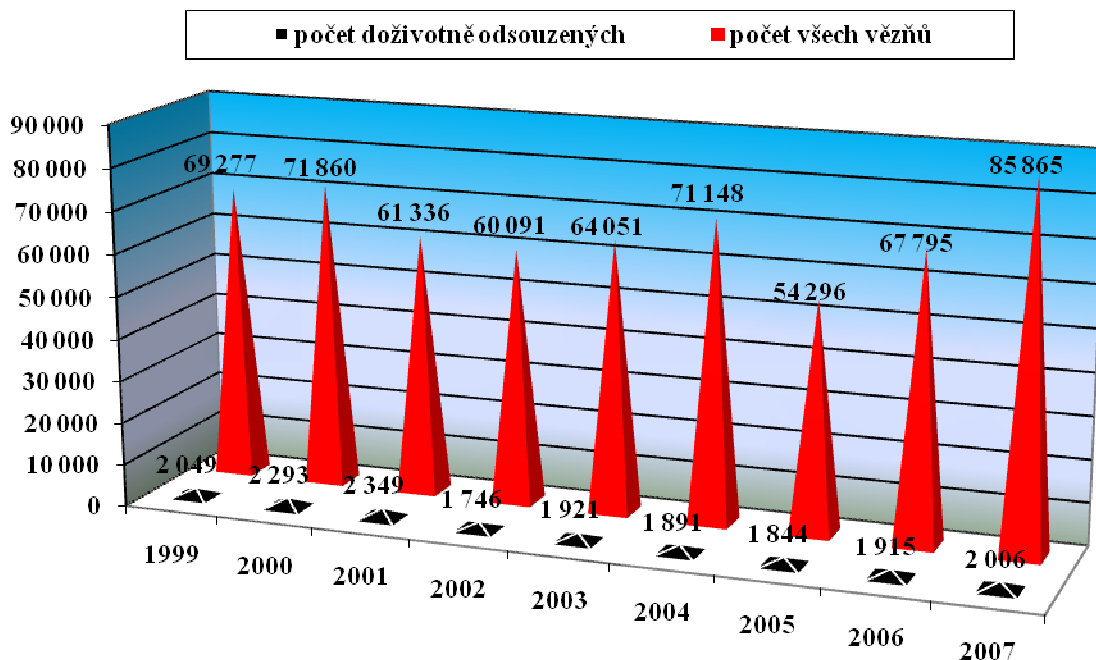
Vzrůstající kritika ze strany vězeňských orgánů, vězňů i obětí vedl k revizi dosavadní praxe a v roce 2006 byla přijata nová právní úprava, která zavedla možnost odsouzeného požádat o „určený“ (determinate) trest-o žádosti rozhoduje Örebro Lower Court. Odsouzený musí před podáním žádosti vykonat alespoň 10 let, přičemž „určený“ trest nesmí být nižší než 18 let. Při rozhodování soud posoudí závažnost trestného činu, chování vězně během výkonu trestu, veřejnou bezpečnost a možnost jeho nápravy. U vězňů, kteří jsou shledáni příliš nebezpečnými, nemůže být o určení délky trestu rozhodnuto nikdy.

Turecko

Trest odnětí svobody na doživotí je obecně koncipován s možností podmíněného propuštění, přičemž potřebný čas potřebný pro toto rozhodnutí je závislý na povaze trestného činu. U trestných činů porušujících „protiteroristické“ zákony však existuje možnost zpřísněného trestu odnětí svobody na doživotí (strict life imprisonment), což znamená vyloučení možnosti podmíněného propuštění - takoví odsouzení pak stráví ve výkonu trestu odnětí svobody celý život.

Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

Trest odnětí svobody na doživotí je v této zemi koncipován jako trest časově neurčený, což znamená, že vězeň je ve výkonu trestu do okamžiku, než se stane způsobilým pro propuštění-v případě závažných trestných činů může znamenat trest uvěznění po celý život odsouzeného.

Ve Velké Británii se rozlišuje tzv. „povinný trest odnětí svobody na doživotí“ (mandatory life), který je obligatorně ukládán v případě spáchání trestného činu vraždy a „diskreční“ (discretionary), který může být uložen v případě spáchání jiných závažných trestných činů jako je zabití, pokus vraždy, znásilnění, ozbrojené přepadení a žhářství. Skutečnost, zda je trest ukládán jako povinný či diskreční, se posléze promítá i do postupu při rozhodování o podmíněném propuštění.

U každého vězně je vypracován tzv. „plán doživotního trestu“ (life sentence plan), který obsahuje veškeré okolnosti týkající se osoby vězně vztahující se ke spáchanému činu (např. drogy, alkohol, sebekontrola, sexuální problémy) a ty, které jsou potřebné k dalšímu zacházení ve vězení. Plán zahrnuje i každoroční přezkum osobního pokroku, zprávu od

zaměstnanců věznice, shrnutí činnosti naplánované na daný rok. Tento plán je každoročně aktualizován zaměstnanci věznice, kteří stávající hodnotí - jedná se o (v naší terminologii) člena vězeňské služby, probačního úředníka, psychologa, osoby starající se o vzdělávání vězňů a (pokud je to vhodné) i duchovního a zdravotníka.

Hlavními faktory, na nichž závisí rozhodnutí o propuštění, jsou:

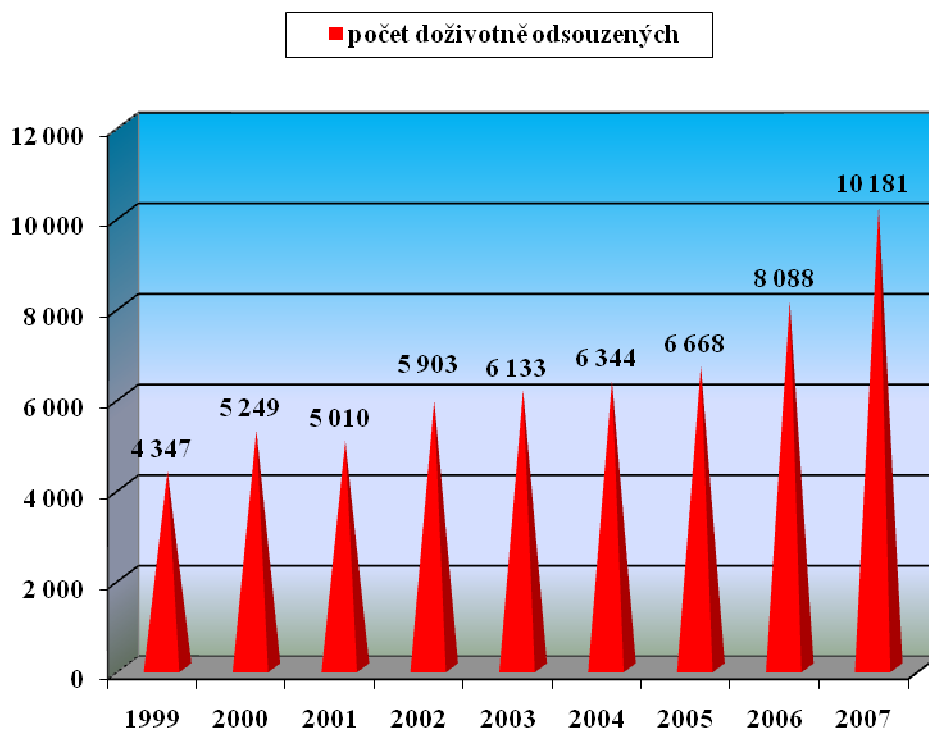
- délka výkonu trestu,
- problémy v chování během výkonu trestu,
- nebezpečnost vězně pro společnost.

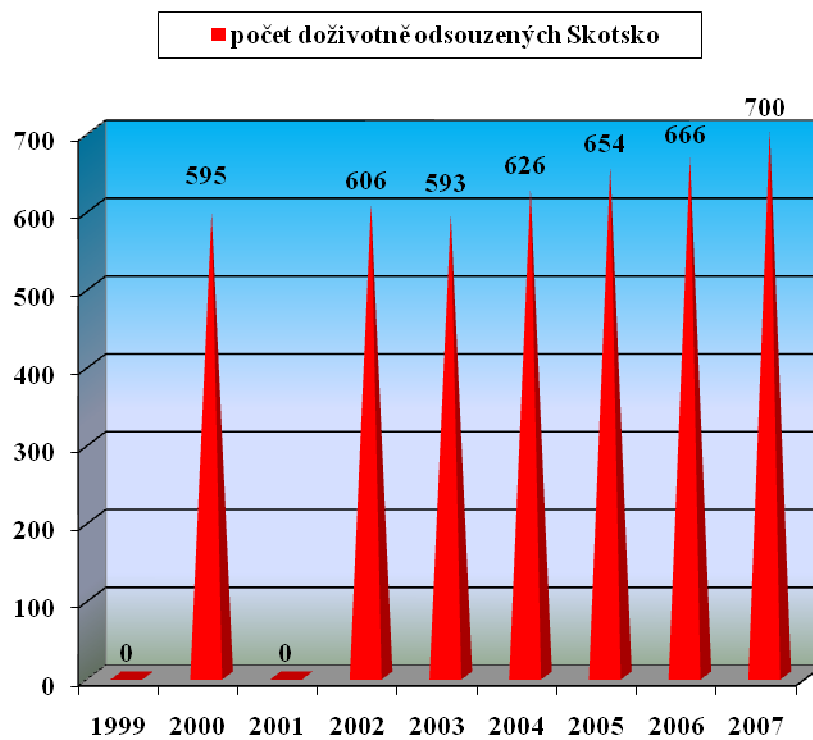
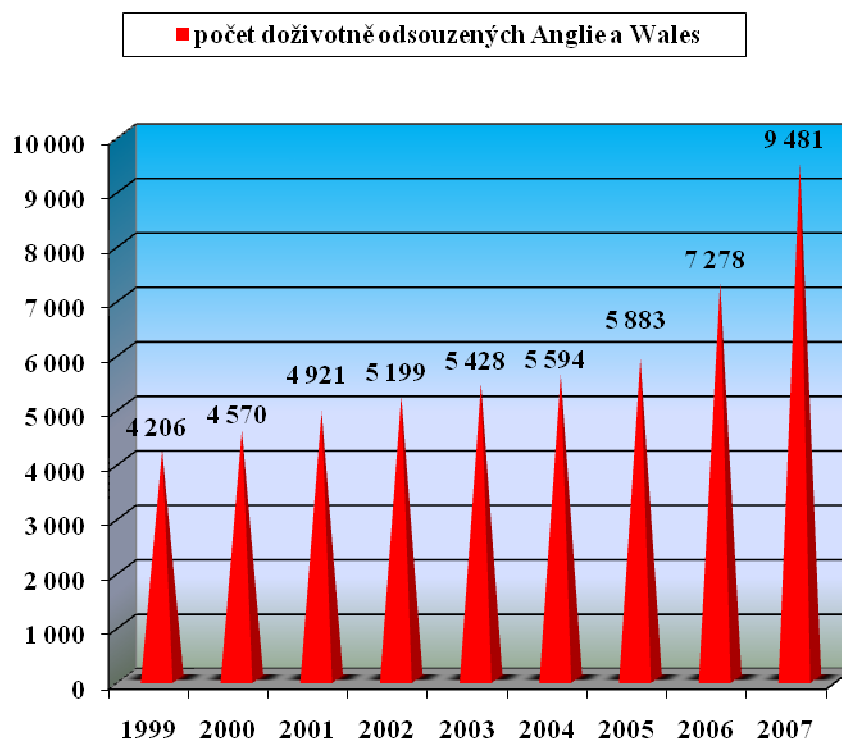
V předchozí době Home Secretary zachoval právo vězně na stanovení délky trestu pro doživotně odsouzené, avšak v roce 2002 přešla tato pravomoc na soudní orgány. Od té doby jsou soudy povinny doporučit minimální délku trestu a pouze odvolací soud (Court of Appeal) či Soudní komise Sněmovny Lordů (House of Lords Judicial Committee) může tuto prodloužit. Přestože politici již dále nemají pravomoc rozhodovat, jakou dobu z doživotního trestu stráví odsouzený ve výkonu trestu, Attorney General byla zachována možnost podat žádost odvolacímu soudu o prodloužení trestu, který se v daném případě zdá nezvykle mírný.

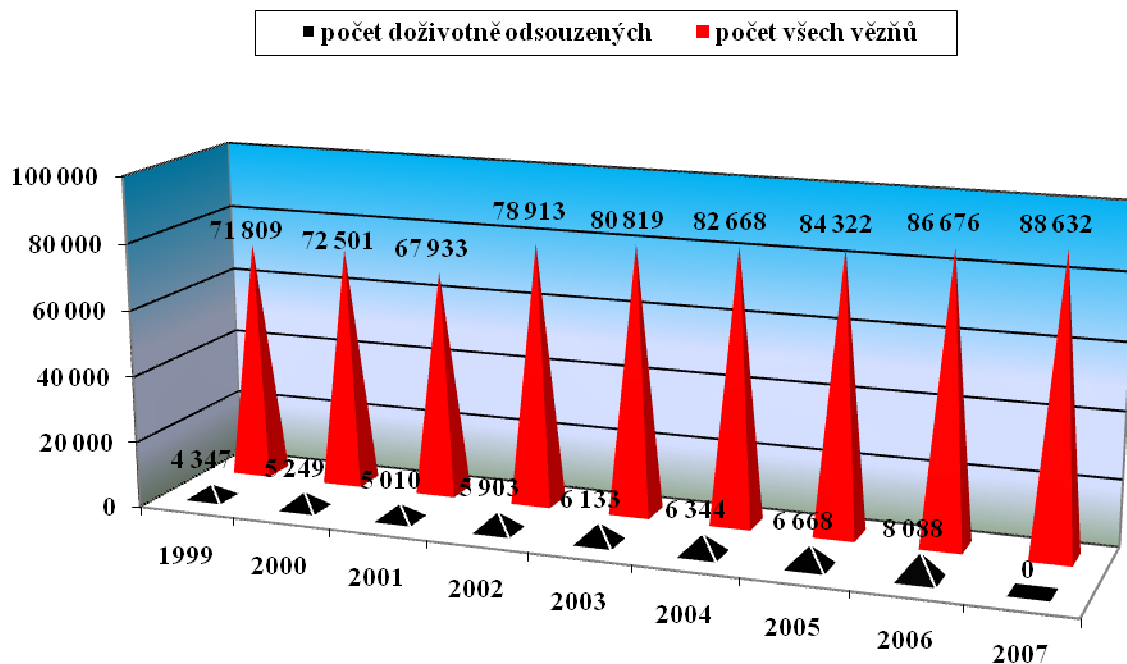
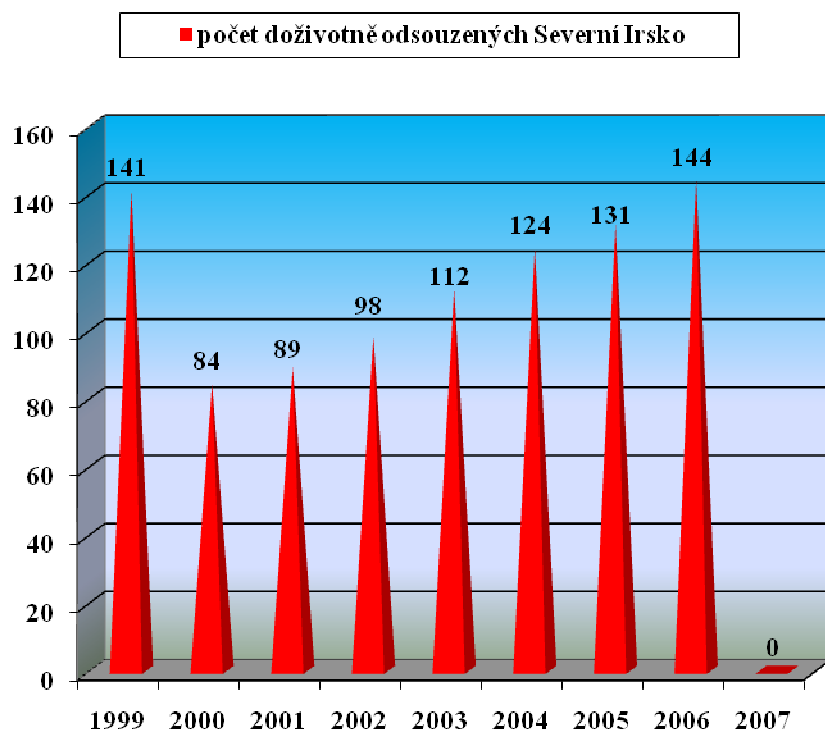
Důležitým orgánem při rozhodování o podmíněném propuštění je parolová rada, která je nezávislou institucí, která se vyjadřuje orgánu rozhodujícím o propuštění (viz níže) o splnění podmínek pro toto rozhodnutí

Trestní předpisy z roku 2003 (Criminal Justice Act of 2003) stanovily podmínky u vrahů, než se stanou způsobilými k úspěšnému podání žádosti o podmíněné propuštění. Tato úprava zdůraznila požadavek, že mnohonásobní vrazi (vraždy dvou a více lidí), kteří čin spáchali při sexuálním zneužívání, čin byl podrobně naplánován, či se jednalo o únos nebo o teroristický čin, nemohou být nikdy podmíněně propuštěni - jedná se o tzv. whole life tariff. Ostatní mnohonásobní vrazi mohou být podmíněně propuštěni po vykonání alespoň 30 let trestu. Po 30 letech mohou požádat o podmíněné propuštění též nejhorší vrazi (rozuměj vrazi jedné osoby-single murders) včetně vrahů motivovaných sexuálními či rasovými pohnutkami, vrahů používajících střelnou zbraň či vrahů příslušníků policie. Většina ostatních vrahů může být podmíněně propuštěna po 15 letech výkonu trestu. Nevyhnutelně však od zavedení této úpravy došlo v mnoha případech k odchýlení-např. soudce, který odsoudil pachatele za vraždu policisty, stanovil, že podmíněné propuštění je v jeho případě vyloučeno, přestože právní úprava stanoví, že v tomto případě může dojít k podmíněnému propuštění po 30 letech.

Naopak bylo rozhodnuto v jiném případě, kdy pachatel, který zavraždil 4 lidi, byla stanovena minimální délka trestu pro podmíněné propuštění 35 let, byť čin spadl do kategorie, kde je podmíněné propuštění vyloučeno.

Při uvádění hodnot za roky 1999 a 2001 není v počtech zahrnut údaj za Skotsko, který nebyl k dispozici.

Kanada

Trest odnětí svobody na doživotí v této zemi znamená, že odsouzený je podroben dohledu-ať již ve věznici nebo ve společnosti-po celý zbytek života. Maximálním trestem je trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění po 25 letech. Není žádná jistota, že odsouzený bude podmíněně propuštěn v případě, kdy Národní parolová rada (National Parole Board) rozhodne, že odsouzený stále představuje pro společnost nebezpečí. V minulosti existovala i tzv. „chabá šance“ (Faint-Hope Clause), která zakládá doživotně odsouzeným možnost požádat o podmíněné propuštění po 15 letech jako protiklad maximální výměře 25 let. Avšak nová vláda konzervativců v lednu 2006 tento institut prohlásila za neplatný. Nadále soudy užívají označení „nebezpečný pachatel“, u nichž je trest odnětí svobody na doživotí neurčený co do délky (indeterminate sentence): není stanovena minimální ani maximální délka výkonu tohoto trestu, avšak možnost podmíněného propuštění je přezkoumávána každých 7 let. Současné trestní právo však zabezpečuje, že jak pojem doživotní trest tak pojem nebezpečný pachatel jsou užívány velice zřídka, dokonce ani v případě závažných trestných činů. Za vraždu druhého stupně je obligatorně ukládán trest doživotního uvěznění bez možnosti podmíněného propuštění na 10-25 let; v případech vraždy prvního stupně je obligatorně ukládán trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění na 25 let.

Mexiko

Trestem odnětí svobody na doživotí se zde rozumí jakýkoli dlouhodobý a časově určený trest odnětí svobody od 20 let do maximálně 40 let. V roce 2001 Mexický ústavní soud judikoval, že trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění je trestem neústavním, protože se jedná o kruté a neobvyklé potrestání. Následně spousta amerických odsouzenců odlétala do Mexika hlavně kvůli tomu, že věděli, že tento stát je nevydá zpět do USA (ani do žádné jiné země), kde maximální uložitelný trest přesahuje ten, jenž je povoleno uložit v Mexiku. Rozdíly mezi USA a Mexikem v náhledu na doživotní trest

jsou způsobeny úrovní třenic v politické sféře po dalších rozhodnutích Mexického soudu znovuotevřajících problematiku extradice.

Spojené státy americké

Na americkém kontinentu se rozlišuje trest odnětí svobody na doživotí určený a neurčený (determinate a indeterminate life sentence).

Existuje spousta států, kde odsouzený může být z doživotního trestu propuštěn po uplynutí určité doby. Například mohou být uloženy tresty od 15 let do konce života či od 25 let do konce života (15 years to life; 25 years to life)-nazývají se neurčené tresty doživotí, zatímco trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění (life without possibility of parole) se nazývá určeným doživotním trestem. Ale i v případech, kdy je při uložení trestu vyloučena možnost podmíněného propuštění, vláda má možnost udělit milost či zmírnění nebo změnit trest na časově určený. V souladu s federální trestní úpravou však u trestných činů spáchaných po 1. prosinci 1987 může být možnost podmíněného propuštění vyloučena pro všechny trestné činy směřující proti federálnímu systému včetně trestu doživotí-tedy doživotní trest uložený federálním soudem může být modifikován pouze milostí či zmírněním prezidentem USA.

Austrálie

Historie trestu odnětí na doživotí v této zemi ukazuje, že tento trest ne vždy v důsledku vede k tomu, že doživotně odsouzený stráví zbytek života ve vězení. Malé procento doživotně odsouzených umírá ve vězení násilnou smrtí (sebevražda či vražda), stejně tak přirozenou smrtí. Skutečnost je taková, že tento trest je přeměňován či zmírňován následným „zakročením“ (intervention) výkonné moci. Obecně řečeno, rozhodnutí o propuštění je odvislé od doporučení parolové rady či jiné speciální instituce učiněné vůči ministru, poté sděleno příslušnému guvernérovi. O zmírnění trestu je oprávněn rozhodnout guvernér příslušného australského státu, popř. generální guvernér má pravomoc udělit milost (pod záštitou panovníka).

Za závažné trestné činy může být nejvyšším státním soudem (State Supreme Court) uložen trest odnětí svobody na doživotí obvykle za stanovení minimálního období, po kterém může být odsouzený podmíněně propuštěn. Úprava ukládání tohoto trestu se různí v jednotlivých státech Austrálie a jejích teritorií:

Ve Western Australia musí při uložení trestu odnětí svobody na doživotí v případě trestného činu vraždy být stanovena minimální doba, kterou musí odsouzený z uloženého trestu před možným rozhodováním o podmíněném propuštění, vykonat, v rozmezí 7 – 14 let (horní hranice nesmí přesáhnout 14 let)¹³⁷, u „promyšlené“ vraždy (wilful murder) je tato doba stanovena od 15 do 19 let¹³⁸. V případě tzv. „přísného ochranného trestu odnětí svobody na doživotí“ (strict security life imprisonment) může soud rozhodnout, že vězeň nemůže být z výkonu trestu propuštěn nikdy (v případech, že jeho uvěznění je důležité z hlediska zájmu společnosti a zabránění mu v dalším páchání trestné činnosti). Tento postup musí být odůvodněn okolnostmi spáchání trestného činu a dalšími přitěžujícími okolnostmi. Avšak v případě, že soud ukládá tento zpřísněný trest odnětí svobody na doživotí, a nejsou splněny podmínky pro vyloučení propuštění, činí doba, po kterou vězeň musí před případným propuštěním vykonávat trest, 20 -30 let.¹³⁹

V New South Wales je důsledně dostáno označení „trest odnětí svobody na doživotí“, neboť zde z tohoto trestu není možnost podmíněného propuštění.

Ve Victorii je možno uložit trest odnětí svobody na doživotí jak s možností podmíněného propuštění, tak i bez této možnosti-v současné době v této zemi vykonává trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění 9 lidí. Model propuštění po 20 letech byl také aplikován na vězně odsouzené k trestu smrti před rokem 1974 - tyto tresty byly posléze přeměněny v tresty doživotní.

V Tasmánii je stejná úprava jako ve Victorii.

Indie

V Indii trest odnětí svobody na doživotí (umar quaid) je pojímán velice široce jako trest odnětí svobody od 14 do 20 let. Avšak na základě současné úpravy založené Indickým nejvyšším soudem (Indian Supreme Court) byl v jednom případě v Západním Bengálsku

¹³⁷ Čl. 90 (1) Sentencing Act

¹³⁸ Čl. 90 (2) Sentencing Act

¹³⁹ Čl. 91 (1, 3, 4) Sentencing Act

uložen doživotní trest ve výměře 21 let - znovu tak bylo potvrzeno, že doživotní uvěznění může pro odsouzeného znamenat uvěznění po celý zbytek života, pokud však vláda nepoužije své oprávnění redukovat doživotní trest z důvodu dobrého chování.

Japonsko

Doživotní trest (muki choeki) je druhým nejpřísnějším trestem po trestu smrti. V případě trestu odnětí svobody na doživotí s možností podmíněného propuštění doživotně odsouzený musí vykonat alespoň 10 let z tohoto trestu, než může být podmíněně propuštěn. Avšak během let se čas potřebný pro rozhodnutí o podmíněném propuštění prodloužil - v roce 2005 již činil průměrně 27 let, přičemž všichni odsouzení vykonali alespoň 20 let. Dle dokumentů Centra práv vězňů v Japonsku (Center for Prisoner's rights) v roce 2000 byly ve výkonu trestu 2 osoby, které vykonávaly trest po dobu přesahující 50 let bez podmíněného propuštění. Přestože je v Japonsku trest smrti, trest odnětí svobody bývá často ukládán v nižší výměře. Dokonce i v případech znásilnění bývá ukládán podmíněně odložený trest, pokud se jedná o osobu prvotrestanou. Stejně tak u vraždy druhého stupně bývá v případech prvotrestaných pachatelů ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody ve výměře 5-7 let s možností podmíněného propuštění po 3-5 letech. Případy spáchání dalšího trestného činu u propuštěných jsou ojedinělé, neboť možnost trestu smrti je obecně považována za atribut odstrašení. Odpůrci trestu smrti zastávají jako jeho alternativu dlouhodobé tresty odnětí svobody s možností podmíněného propuštění po více než 10 letech výkonu či tzv. shushin kei = trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Většina obyvatel této země má tendenci označovat za doživotní trest pouze trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, proto spousta z nich věří, že „muki-choeki“ není ekvivalent doživotního trestu a trestní právo nepovažuje za doživotní trest to, co ostatní země. Přestože je „muki-choeki“ v Japonsku často považován za neomezený trest (indefinite sentence), má právně stejný význam jako doživotní trest.

Malajsie

V této zemi existují dva typy doživotního trestu, a to trest odnětí svobody na doživotí jako takový, a trest odnětí svobody po celý život odsouzeného. V prvním případě doživotní trest představuje trest odnětí svobody na 20 let s možností propuštění po 2/3 jeho výkonu za dobré chování. Druhý případ představuje trest odnětí svobody do smrti odsouzeného.

Nový Zéland

Na Novém Zélandu je trest odnětí svobody na doživotí obligatorně ukládán za vraždu a vlastizrada a je maximálním trestem za zabití a obchodování s drogami. Ve skutečnosti neznamená, že by odsouzený ve vězení zemřel-většina je podmíněně propuštěna. Odsouzení za vraždu nemohou být propuštěni dříve, než po vykonání 10 let trestu-odsuzující soud může stanovit delší dobu potřebnou pro propuštění. V roce 2006 nejdelší činila 33 let. Tato země zná i institut neurčeného trestu preventivní detence, který je ukládán za jiné trestné činy než je vražda, vlastizrada či zabití. Tradičně je ukládán recidivním pachatelům sexuálních trestných činů- v roce 2002 podmínky pro jeho uložení byly rozšířeny i na recidivní pachatele závažných trestných činů jiných než sexuálně motivovaných. Z tohoto trestu lze odsouzeného podmíněně propustit obecně po uplynutí 5 let-v konkrétním případě závisí na rozhodnutí soudu, zda tuto dobu s ohledem na povahu pachatele prodlouží.

Seznam literatury:

- Adamus, V.** Lze obnovit trest smrti? Právní praxe 1/1993.
- Bajcura, L.** Práva vězně. Praha: Grada, 1999.
- Bašný, A.** Trest smrti. Trestní právo 2/01.
- Blatníková, Š.** Osobnost recidivního pachatele a výkon dlouhodobého trestu. České vězeňství 1/2005.
- Dieter, Esq. R. C.** Sentencing for Life: American Embrace Alternatives to the Death Penalty. New York: Death Penalty Information Center, 1993.
- Fico, R.** Je návrat k trestu smrti možný? Justičná revue 3/1997.
- Francek, J.** Zločin a trest v českých dějinách. Praha: Rybka Publishers, 1999.
- Gendreau, P., Goggin, C., Cullen, F. T.** The Effect of Prison Sentences on Recidivism. New Brunswick and Cincinnati: Centre for Criminal Justice Studies, Department of Criminal Justice, 1999.
- Goliath, P.** Juveniles and life imprisonment. www.childrenfirst.org, 2003.
- Gray, C., Elkins, M.** Projections of Long Term Trends in the Prison Population to 2008. London: Prison Service Press Office, 2001.
- Hamerský, M.** Přijatelnost trestu smrti. Otázky a odpovědi. Názory osobností. Brno: Bachant, 2001.
- Holltam, J.** Criminal Litigation. Jordans: Hobbs the Printers Ltd, 2000.
- Usp. **Chalupný, E., Kypr, O.** O trestu smrti. Anketa. Praha: Nákladem „Sociální služby“. 1923.
- Jelínek, J., Sovák, Z.** Trestní zákon a trestní řád. Praha: C. H. Beck, 2007.
- Jeřábek, M.** Podmínky dalšího rozvoje zaměstnávání vězňů. České vězeňství 1-2/2001.
- Kalvodová, V.** Trest odnětí svobody na doživotí. Brno: Masarykova Universita, 1995.
- Karabec, Z., Blatníková, Š.** K problematice dlouhodobých trestů. Kriminalistika 3/2004.
- Karabec, Z. a spol.** Dlouhodobé tresty odnětí svobody. Praha: IKSP, 2004.
- Kohoutek, M.** Zacházení s odsouzenými k dlouhodobým a doživotním trestům. České vězeňství 2/96.
- Kratochvíl a kol.** Trestní právo hmotné. Brno: MU, 1996.
- Krutina, M.** O stavu trestní justice zejména vězeňství. České vězeňství 3/2001.

- Kučera, J.** Několik poznámek k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí a přerušení výkonu trestu odnětí svobody. *Trestní právo* 11/2007.
- Kýr, A.** Ochrana práv vězňů v Evropě i u nás. *České vězeňství* 4/1996.
- Kýr, A., Řeháček, M.** Koncepce rozvoje vězeňství v ČR - příloha Českého vězeňství 1/1998.
- Lata, J.** Účel trestu a jeho spravedlivost. *Trestní právo* 2/01, 3/01, 4/01, 5/01.
- Lidská práva vězňů v roce 1996.** *České vězeňství* 1/1997.
- Life imprisonment.** Úřad Organizace spojených národů ve Vídni. Oddělení prevence a trestní justice. Ev.č. ST/CSDHA/24. 1994. Překlad Michl, O.
- Life imprisonment.** John Howard Society of Alberta, 1998.
- Life imprisonment in Australia.** Australian Institute of Criminology. Canberra. 1989.
- Life Sentenced Prisoners „LIFERS“ 2001/2002.** Prisoner's information book. London, 2001
- Mac Millan, A. R.** English for law. London and Basingstoke: Mac Milla Published Ltd. 1995.
- Malá, D.** Vězeňství po česku. Brno: SURSUM, 2003.
- Michl, O.** Parole? Příloha časopisu *České vězeňství*, 1997.
- Monestier, M.** Historie trestu smrti. Praha: Rybka Publishers, 1998.
- Nedorost, L.** Vězeňství a správa vězeňství v ČR. Brno: Masarykova Universita, 1995.
- Netík, Netíková, Hájek.** Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997.
- Neumann, J.** K problematice výjimečného trestu. Praha: IKSP, 1992.
- Nováková, J.** Problematika trestu odnětí svobody na doživotí. *Všehrd*, 1/99, 2/99, 3/99.
- Nováková, J.** Problematika trestu odnětí svobody na doživotí. Praha: PF UK, 1998.
- Nováková, J.** Výzkum vlivu doživotního trestu na odsouzené. *Trestní právo* 3/99.
- Novotný, F., Růžička a kol.** Trestní kodexy. Praha: Eurounion s. r. o., 2002.
- Novotný, O.** O trestu a vězeňství. Praha: ČAV Academia, 1967.
- Novotný, O.** O výměře trestu. Praha: ČAV Academia, 1960.
- Novotný, O. a kol.** Trestní právo hmotné. I. část. Praha: ASPI, 2007.
- Novotný, O. a kol.** Trestní právo hmotné. II. část. Praha: ASPI, 2007.
- O československém vězeňství.** Sborník Charty 77. Praha: Orbis, 1990.
- Prasek, P.** Prevence kriminálního jednání v rámci vězeňského systému. *České vězeňství* 2/96.

Řeháček, J. Trest odnětí svobody na doživotí a možnost podmíněného propouštění odsouzených z jeho výkonu. Státní zastupitelství 9/2007.

Řeháček, J. Výkon trestu odnětí svobody na doživotí. Státní zastupitelství 10/2007.

Řehořková, J. Problematika trestu odnětí svobody na doživotí. PF UK, 2007 (rukopis)

Sekvard, O. Po letech snažení třikrát a dost? Státní zastupitelství 8/2006.

Solnař, V., Novotný, O. a kol. Československé trestní právo. Praha: Orbis, 1964.

Solnař, V. Tresty a ochranná opatření. Praha: ČAV Academia, 1979.

Song, L., Lieb, R. Recidivism: The Effect of Incarceration and Length of Time Served. Washington State Institute for Public Policy, 1993.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-1999.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2000.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2001.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2002.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2003.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2004.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2005.

SPACE I- Annual penal statistics of the Council of Europe-2006.

Staroň, M. Výnimočný trest po novele TZ účinné od 1. 9. 2003. Justičná revue 56/04.

Swiderski, G. Patnáct argumentů pro trest smrti. Překlad Milan Špinko.

www.narmyslenka.cz.

Šámal, Púry, Rizman. Trestní zákon-komentář. Praha: C. H. Beck, 2004.

Šulc, V. Trest:doživotí, sexuální vrazi. Kriminalistický sborník 2/03.

Úřad vyšetřování hl. města Prahy-Trest doživotí, www.mvcr.cz.

Usp.**Válková.** Trest smrti jako problém nejen právní, ale i filosofický a morální. Praha: Sborník Ústavu státu a práva ČSAV, 1990.

Veselý, L. X. Doživotí. Praha: NAKLADATELSTVÍ XYZ, s. r. o., 2007.

Vaníček, J. Trest smrti v pojetí československého a mezinárodního práva. Trestní právo 6/00.

Vantuch, P. K možnostem využití podmíněného propouštění z výkonu trestu odnětí svobody. Právo a zákonnost 1/91.

Vantuch, P. Doživotní trest odnětí svobody a jeho výkon. Právo a zákonnost 4/92.

Voňková, J. Základní principy vězeňství v ČR. České vězeňství 1/1999.

Zpráva veřejného ochránce práv z návštěv věznic (2006)

Příloha č. 1-Dotazník

Dotazník

1. Věk v okamžiku vynesení rozsudku odsuzujícího k doživotnímu trestu (rozsudek poslední instance) :

2. Ukončené vzdělání

- *neukončená základní škola
- *ukončená základní škola
- *střední odborné učiliště bez maturity
- *střední odborné učiliště s maturitou
- *střední škola
- *vysoká škola

3. Povolání v době nástupu do výkonu trestu:

4. Stav při nástupu do výkonu trestu

- *svobodný
- *ženatý
- *vdovec
- *rozvedený

5. Délka již odpykaného trestu:

6. Co je Vaším největším problémem ve výkonu trestu?

Jak jste jej vyřešil?

7. Když máte nějaký problém, na kterou osobu se obrátíte pro pomoc?

*spoluvězeň

*osoba z vězeňského personálu

*příbuzný nebo přítel z venku

*já sám

8. Jsou spoluvězni, které počítáte mezi své přátele, především doživotně odsouzení?

*ano

*ne

9. Domníváte se, že ti, kteří vykonávají trest odnětí svobody na doživotí, tvoří ve věznici zvláštní skupinu?

*ano

*ne

10. Myslíte si, že osoby vykonávající trest odnětí svobody na doživotí, mají zvláštní problémy, které ostatní vězni nemají?

*ano

*ne

Které problémy to jsou?

11. Chtěl byste odpykávat doživotní trest raději odděleně od ostatních odsouzených nebo s vězni odsouzenými k trestům kratším 15 let?

12. Jak je daleko Vaše bydliště od Mírova (*Valdic, Opavy*)?

13. Jak často za rok nebo za měsíc Vás navštěvuje Vaše rodina, přátelé nebo příbuzní?
(uved'te kolikrát za měsíc nebo rok)

14. Jak často za týden, za měsíc, za rok dostáváte dopisy od Vaší rodiny, přátel nebo příbuzných? (uveďte kolikrát za týden, měsíc nebo rok)

15. Jak často píšete dopisy Vy?

16. Někteří vězni vykonávající trest odnětí svobody na doživotí se domnívají, že čas ve věznici rychleji uběhne, jestliže přeruší kontakty s vnějším světem. Souhlasíte s tímto názorem?

*ano *ne

17. Když nyní přicházejí do výkonu trestu noví odsouzení k doživotnímu trestu, jaké rady jim dáváte?

18. Od kdy ve výkonu trestu pracujete? Pokud nepracujete, uveďte, kdy jste pracovat přestal nebo zda jste vůbec pracoval.

19. Pokud by existoval trest smrti a Vy byste měl možnost volit mezi trestem smrti a trestem odnětí svobody na doživotí, který byste si vybrala v okamžiku vnesení odsuzujícího rozsudku a který nyní?

<u>Nyní</u>	*trest smrti	*doživotí
<u>V okamžiku rozsudku</u>	*trest smrti	*doživotí

20. Ovlivňujete svoje chování již nyní v souvislosti s možností podmíněného propuštění?

*ano *ne

Pokud svoje jednání neovlivňujete, od kdy hodláte začít?

*1 rok před možností podmíněného propuštění

*2 roky před možností podmíněného propuštění

*5 let před možností podmíněného propuštění

*10 let před možností podmíněného propuštění

*nikdy

II. část dotazníku

Níže uvedené pocity se týkají Vás, pokud si uvědomujete, že některým z těchto problémů trpíte, uveďte prosím, vyskytuje-li se u Vás často a s jakým úspěchem se s ním vypořádáte podle následující škály:

Jak často máte tyto problémy

(1. místo)

nikdy	zřídka	někdy	často	velmi často
1	2	3	4	5

-čísla odpovídající časovým údajům přiřaďte prosím k vypočteným problémům

Jak se s těmito problémy vypořádáváte?

(2. místo)

velmi lehce	poměrně lehce	středně	poměrně těžce	velmi těžce
1	2	3	4	5

1. Přeji si, aby čas rychleji ubíhal.
2. Mám strach, že pozvolna umírám.
3. Bojím se, že zemřu, než mě propustí z vězení.
4. Přeji si více soukromí.
5. Cítím, že zde promarňuji život.
6. Chtěla bych spáchat sebevraždu.
7. Ztrácím sebedůvěru.
8. Lituji sama sebe.
9. Chybí mi trochu luxusu.
10. Dávám si pozor, abych se ve výkonu trestu chovala řádně.
11. Zlobím se sama na sebe.
12. Postrádám život ve společnosti.
13. Jsem naštvaná na svět.

14. Postrádám někoho.
15. Ruší mne jiná odsouzená a jsem proto rozzlobená.
16. Bojím se, že se zblázním.
17. Toužím, aby se uplynulý čas vrátil zpět.
18. Mám sexuální problémy.
19. Mám starosti, jak se na svobodě vypořádám s problémy.
20. Nudím se.

Příloha č. 2-Nařízení výkonu trestu odnětí svobody

Na všech podáních v této věci uveďte:

Jednací číslo:

Nařízení výkonu trestu

Jméno a nar. _____
příjmení _____

ve _____ byl (a) odsouzen (a) rozsudkem

Krajského soudu v/Městského ze 28. 12. 1999
soudu v Praze dne _____

Sp. zn. _____ ve spojení s usnesením/rozsudkem Vrchního soudu
v Praze/v Olomouci* _____

_____ ze Sp. zn. _____
dne _____

pr § tr. zák.
o § _____

k doživotí
trestu/souhrnnému
trestu/společnému
trestu odnětí
svobody na _____

se započtením
vazby/zatčení/zadržení** Od Do

se započtením
trestu/ vazby/zatčení/zadržení *** Od do
ze zrušeného výroku o trestu/o vině a trestu
rozsudku/trestního příkazu ze dne
sp. zn.

Odsouzený (á) byl (a) zvýšenou ostrahou
zařazen (a) do věznice se

-s tím, že odsouzený (á) byl (a) vyzván (a) k nástupu trestu odnětí svobody do x
dnů/ihned od doručení výzvy k nástupu trestu odnětí svobody. ****

-s tím, že odsouzený (á) bude do výkonu trestu odnětí svobody dodán (a) orgány
Policie České republiky.

-s tím, necht' je odsouzený (á) propuštěn (a) z vazby za současného převedení do
výkonu trestu odnětí svobody, pravděpodobně dne

-s tím, necht' je odsouzený (á) převeden (a) do výkonu souhrnného/společného trestu
odnětí svobody, pravděpodobně dne

-s tím, necht' je odsouzený (á) převeden (a) do výkonu trestu odnětí svobody po
vykonání trestu odnětí svobody předchozího pro , sp. zn. pravděpodobně
dne

Vyšetřování - prováděl (uvést útvar Policie ČR nebo
státní zastupitelství)

Trest propadnutí majetku nebyl uložen.

Po vykonání trestu budiž
odsouzený (á) *****

O nastoupení trestu budiž vyrozuměna okresní (obvodní) vojenská správa posledního trvalého pobytu odsouzeného (odsouzené) s uvedením délky trestu (zbytku trestu), který má být na odsouzeném (odsouzené) vykonán - současně ať jsou této správě zaslány vojenské evidenční doklady odsouzen

Nenastoupí-li odsouzený (á) trest ve stanovené lhůtě, oznamte tuto okolnost soudu, aby soud mohl vydat příkaz k dodání odsouzeného (é) do výkonu trestu odnětí svobody

Podle výpisu z rejstříku trestů odsouzený (á) trestán (a) dosud nebyl (a).

Jeho (její) předchozí tresty:

(vyplní se podle § 56 odst. 3 instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 3. prosince 2001 č. j. 505/2001 - Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy).

Zasíláme: 2x tr. ř. č. 50 – nařízení výkonu trestu odnětí svobody *****

Rozhodnutí s doložkou právní moci

Opis Rejstříku trestů

Příslušný soud

dne:

Předseda senátu

podpis

Zpráva o nastoupení trestu

Odsouzený (á)nastoupil (a) výkon trestu odnětí svobody dne..... vhodin

.....

O nastoupení trestu vyrozuměn příslušný soud

V dne

ředitel

v

Dne:

Předseda senátu

*) Nehodící škrtněte

**vyplňuje se v případě rozhodnutí druhoinstančního soudu o podaném odvolání.*

***vyplňuje se v případě, že osobní svoboda odsouzeného byla v dané věci omezena.*

****vyplňuje se v případě uložení souhrnného či společného trestu odnětí svobody.*

*****fakultativní lhůta k nástupu trestu odnětí svobody stanovena odsouzenému dle § 321 odst. 2 tr. ř. je lhůtou soudcovskou, přičemž stanovena je pouze její horní hranice, a to 1 měsíc od nabytí právní moci rozsudku ukládavšího trest odnětí svobody na doživotí.*

******v případě uložení trestu odnětí svobody na doživotí se tato kolonka nevyplňuje. V případech uložení časově určeného trestu odnětí svobody se vyplňuje údaj: propuštěn (a) na svobodu či vyhoštěn (a).*

******nařízení výkonu trestu odnětí svobody se příslušné věznici zasílá ve dvou vyhotoveních s tím, že jedno zůstává součástí osobního spisu vězně vedeného příslušnou věznici a druhé se potvrzené-viz shora-vrací s uvedením přesného data a času okamžiku nástupu trestu odnětí svobody soudu, který trest odnětí svobody odsuzujícím rozsudkem uložil. V případě, že se odsouzený(á) nachází ve výkonu trestu odnětí svobody v jiné trestní věci, sdělí věznice příslušnému soudu datum předpokládaného nástupu trestu odnětí svobody.*

Příloha č. 3-Příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody

Příslušný soud

Trestní věc
proti
pro trestné činy dle
§§

Jednací číslo:

Okresní (obvodní) ředitelství Policie České republiky

v _____

Žádám, aby _____

nar. _____

byte _____

byl (a) dodán (a) do výkonu trestu odnětí svobody do _____

v

dne

Předseda senátu

Obvodní soud pro Prahu 8

Trestní věc
proti
pro trestné činy dle
§§

Jednací číslo:

Podle § 321 odst. 3 tr. ř. nařizuji vaše dodání do výkonu trestu odnětí svobody, který vám byl uložen

soudem pod ve
č. j. spojení

s soudem pod
rozhodnutím u č. j.

v dne

Předseda senátu

Příloha č. 4-Evropský zatýkací rozkaz

EVROPSKÝ ZATÝKACÍ ROZKAZ

Tento zatýkací rozkaz byl vydán příslušným justičním orgánem. Žádám, aby níže uvedená osoba byla zatčena a předána za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody.

a)	Údaje	o totožnosti	vyžádané	osoby:
.....				
Příjmení:				
.....				
Jméno (jména):				
Případné rodné příjmení:				
Případné přezdívky:				
Pohlaví:				
Státní příslušnost:				
Datum narození:				
Místo narození:				
Adresa místa trvalého pobytu nebo známého místa pobytu:				
.....				
Jazyk nebo jazyky, kterým vyžádaná osoba rozumí (pokud jsou známy):				
.....				
Zvláštní	znamení/popis	vyžádané	osoby:	
.....				
<p>Fotografie a otisky prstů vyžádané osoby, jsou-li k dispozici a lze-li je předat, nebo kontaktní údaje osoby, která má být kontaktována za účelem získání těchto informací nebo profilu DNA (jsou-li tyto důkazy k dispozici, ale nebyly přiloženy).</p>				

b) Rozhodnutí, na němž je zatýkací rozkaz založen:

1. Zatýkací rozkaz nebo soudní rozhodnutí se stejným účinkem:
.....

Druh:

2. Vykonatelný rozsudek:

.....

Spisová značka:

c) Údaje o délce trestu:

1. Horní hranice sazby trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody, které lze uložit za trestný čin (trestné činy):
.....
.....

2. Délka uloženého trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody:
.....

Zbývající část trestu, která má být vykonána:
.....
.....
.....
.....

d) Rozhodnutí bylo vydáno v nepřítomnosti vyžádané osoby a:

– dotyčná osoba byla osobně předvolána nebo jinak vyrozuměna o dni a místu konání jednání, které vedlo k rozhodnutí vynesnému v její nepřítomnosti,

nebo

– dotyčná osoba nebyla osobně předvolána ani jinak vyrozuměna o dni a místu konání jednání, které vedlo k rozhodnutí vydanému v její nepřítomnosti, ale po předání má tyto právní záruky (tyto záruky lze poskytnout předem)

Uveďte bližší údaje o právních zárukách

.....
...
.....
.....
.....
...

e) Trestné činy:

Tento zatýkací rozkaz se vztahuje na celkový počet: trestných činů.

Popis okolností, za kterých byly trestný čin nebo trestné činy spáchány, včetně doby, místa a míry účasti vyžádané osoby na trestných činech:

.....
.....
.....
.....
.....

Povaha a právní kvalifikace trestného činu a použitelná ustanovení právních předpisů:

.....

...

.....

...

.....

...

.....

.....

.....

...

I. Pokud to přichází v úvahu, zaškrtněte jedno popřípadě více z následujících trestných jednání, za která lze ve vystavujícím členském státě uložit trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené s omezením svobody s horní hranicí sazby nejméně tří let, ve smyslu práva vystavujícího členského státu:

- účast na zločinném spolčení,
- terorismus,
- obchod s lidmi,
- pohlavní zneužívání dětí a dětská pornografie,
- nedovolený obchod s omamnými a psychotropními látkami,
- nedovolený obchod se zbraněmi, střelivem a výbušninami,
- korupce,
- podvody včetně podvodů postihujících zájmy Evropských společenství ve smyslu Úmluvy ze dne 26. července 1995 o ochraně finančních zájmů Evropských společenství,
- legalizace výnosů z trestné činnosti,
- padělání měny,
- počítačová trestná činnost,
- trestná činnost proti životnímu prostředí, včetně nedovoleného obchodu s ohroženými živočišnými a rostlinnými druhy a jejich plemeny a odrůdami,
- napomáhání při nedovoleném překročení státní hranice a při nedovoleném pobytu,

f) Ostatní okolnosti související s případem (nepovinné údaje):

(Poznámka: Tato část se může týkat poznámek o extraterritorialitě, přerušení nebo stavění promlčecí doby a jiných následcích trestného činu)

.....

...

.....

.....

g) Zatýkácký rozkaz se vztahuje i na zabavení a předání věcí, které mohou popřípadě sloužit jako důkaz:

Tento zatýkácký rozkaz se vztahuje rovněž na zabavení a předání věcí, které vyžádaná osoba získala trestným činem:

Popis věci a místo, kde se věc nachází, pokud jsou známy:

.....

.....

.....

.....

.....

h) Trestný čin nebo trestné činy, na základě kterých byl tento zatýkácký rozkaz vydán,

lze potrestat trestem odnětí svobody na doživotí nebo ochranným opatřením spojeným s omezením

svobody na doživotí,

nebo vedly k takovému trestu nebo opatření:

– právní řád vystavujícího členského státu umožňuje přezkoumat uložený trest nebo opatření na žádost nebo nejméně po 20 letech za účelem upuštění od výkonu tohoto trestu nebo opatření,

nebo

– právní řád vystavujícího členského státu umožňuje udělit milost, která může být osobě udělena na základě práva nebo praxe vystavujícího členského státu, za účelem upuštění od výkonu tohoto trestu nebo opatření.

i) Justiční orgán, který vydal zatýkací rozkaz:

Úřední název:

Jméno soudce:

Postavení (titul / služební postavení):.....

.....

Spisová značka:

.....

Adresa:

.....

Tel.: (číslo země) (národní směrové číslo) (...)

.....

Fax: (číslo země) (národní směrové číslo) (...)

.....

E-mail:

Kontaktní údaje osoby, která může učinit potřebná praktická opatření ohledně předání:

.....

Je-li za doručení a administrativní převzetí evropských zatýkacích rozkazů zodpovědný ústřední orgán:

Název ústředního orgánu:

.....

Popřípadě kontaktní osoba (titul/ služební postavení a jméno):

.....

Adresa:

.....

.....

Tel.: (číslo země) (národní směrové číslo) (...)

.....

Fax: (číslo země) (národní směrové číslo) (...)

.....

E-mail:

.....

Podpis vystavujícího justičního orgánu nebo jeho zástupce:

.....

Jméno:

.....

Postavení (titul/ služební postavení):

Datum:

.....

Úřední razítko:

Příloha č. 5-Návod k vyplnění Evropského zatýkacího rozkazu

EVROPSKÝ ZATÝKACÍ ROZKAZ

Tento zatýkací rozkaz byl vydán příslušným justičním orgánem. Žádám, aby níže uvedená osoba byla zatčena a předána za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody.

a) Údaje o totožnosti vyžádané osoby: Za dvojtečku se nic nevyplňuje, linii teček je možno vymazat

Příjmení:

Jméno (jména):

Případné rodné příjmení:

Případné přezdívky:

Pohlaví:

Státní příslušnost:

Datum narození:

Místo narození:

Adresa místa trvalého pobytu nebo známého místa pobytu:
.....

Jazyk nebo jazyky, kterým vyžádaná osoba rozumí (pokud jsou známy):

.....

Zvláštní znamení/popis vyžádané osoby:

.....

Uvést alespoň, zda k dispozici (informaci by měla podat PČR). U otisků doporučujeme, jsou-li k dispozici, nepřikládat a uvést, že na SIRENE, která je v případě potřeby zašle takovou formou, aby byly porovnatelné. V případě, že přiložena fotografie, zde na ní odkázat a popisek fotografie pak také přeložit.

Vhodné uvést alespoň základní údaje jsou-li k dispozici

..... je osoby, o důkazy

kte
k dispe

d) Rozhodnutí vynesené v nepřítomnosti

- dotyčná osoba byla osobně předvolána k rozhodnutí vynesnému v její nepřítomnosti
- nebo
- dotyčná osoba nebyla osobně předvolána ani jinakrozuměna o dni a místu konání jednání, které vedlo k rozhodnutí vydanému v její nepřítomnosti, ale

Uved'te bližší údaje o právních

.....

.....

.....

.....

zaškrtně se, bylo-li osobě doručeno předvolání k hlavnímu líčení v této věci a byly splněny podmínky pro konání hlavního líčení (veřejného zasedání o odvolání) v nepřítomnosti obžalovaného; níže uvedená druhá možnost se přeškrtně

Zaškrtně se v případě stíhání proti uprchlému. Jako záruka se uveďte citace §306a trestního řádu.

e) Trestné činy:

Tento zatýkáací rozkaz se vztahuje na celkový počet: trestných činů.

Popis okolností, za kterých byly trestný čin nebo trestné činy spáchány, včetně doby, místa a míry účasti

Účelem je identifikace skutku/ů. Uvést místo, čas spáchání, formu účasti osoby. Popsat stručně okolnosti v **jednoduchých větách** (kvůli srozumitelnosti překladu, nedoporučujeme přebírat text českých rozhodnutí). Případné bližší podrobnosti o trestnosti skutku u nevyjmenovaných trestných činů (nezaškrtnuto nic v bodu I.) uvést až v bodu II.

Uvést právní kvalifikaci (název trestného činu).
 Uvést citaci souvisejících ustanovení trestního zákona – skutková podstata, vysvětlení případných pojmů dle § 89 – např. škoda, vloupání apod.
 Uvést rovněž, že trestní stíhání/výkon trestu není promlčen, a text příslušného ustanovení trestního zákona (§ 67, § 68).

Povaha a právní kvalifikace trestného činu a použitelná ustanovení právních předpisů:

.....

.....

.....

.....

Počet skutků/útoků

Účelem je identifikace skutku/ů. Uvést místo, čas spáchání, formu účasti osoby. Popsat stručně okolnosti v jednoduchých větách (kvůli srozumitelnosti překladu, nedoporučujeme přebírat text českých rozhodnutí). Případné bližší podrobnosti o trestnosti skutku u nevyjmenovaných trestných činů (nezaškrtnuto nic v bodu I.) uvést až v bodu II.

Uvést právní kvalifikaci (název trestného činu).
 Uvést citaci souvisejících ustanovení trestního zákona – skutková podstata, vysvětlení případných pojmů dle § 89 – např. škoda, vloupání apod.
 Uvést rovněž, že trestní stíhání/výkon trestu není promlčen, a text příslušného ustanovení trestního zákona (§ 67, § 68).

Tzv. vyjmenované trestné činy (§412/2 TŘ) Příslušný druh/y trestného činu se zaškrtně, a pak se nevyplňuje bod II. (nezkoumá se oboustranná trestnost) Naopak při nezaškrtnutí je třeba podrobněji popsat skutek v bodu II., aby mohl dožádaný stát posoudit trestnost

.....
 ...

I. Pokud to přichází v úvahu, zaškrtněte jeden popřípadě více z následujících trestných jednání, za které lze ve vystavujícím členském státě uložit trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené s omezením svobody s horní hranicí sazby nejméně tří let, ve smyslu práva vystavujícího členského státu:

- účast na zločinném spolčení,
- terorismus,
- obchod s lidmi,
- pohlavní zneužívání dětí a dětská pornografie,
- nedovolený obchod s omamnými a psychotropními látkami,
- nedovolený obchod se zbraněmi, střelivem a výbušninami,
- korupce,
- podvody včetně podvodů postihujících zájmy Evropských společenství ve smyslu Úmluvy ze dne 26. července 1995 o ochraně finančních zájmů Evropských společenství,
- legalizace výnosů z trestné činnosti,
- padělání měny,
- počítačová trestná činnost,
- trestná činnost proti životnímu prostředí, včetně nedovoleného obchodu s ohroženými živočišnými a rostlinnými druhy a jejich plemeny a odrůdami,
- napomáhání při nedovoleném překročení státní hranice a při nedovoleném pobytu,
- vražda, těžká újma na zdraví,
- nedovolený obchod s lidskými orgány a tkáněmi,
- únos, omezování osobní svobody a braní rukojmí,
- rasismus a xenofobie,
- organizovaná nebo ozbrojená loupež,
- nedovolený obchod s kulturními statky, včetně starožitností a uměleckých děl,
- podvodná jednání,
- vydírání a vymáhání peněz za ochranu,
- padělání a pirátství výrobků,
- padělání veřejných listin a obchod s veřejnými listinami,
- padělání platebních prostředků,
- nedovolený obchod s hormony a jinými růstovými stimulatory,
- nedovolený obchod s jadernými nebo radioaktivními materiály,
- obchod s odcizenými vozidly,
- znásilnění,
- zhářství,
- trestné činy, jejichž stíhání a trestání je v pravomoci Mezinárodního trestního soudu,
- únos letadla nebo plavidla,

h) Trestný čin nebo trestné činy, na základě kterých byl tento zatýkáací rozkaz vydán,

lze potrestat trestem odnětí svobody na doživotí nebo ochranným opatřením spojeným s omezením svobody na doživotí,

nebo vedly k takovému trestu nebo opatření:

- právní řád vystavujícího členského státu umožňuje přezkoumat uložený trest nebo opatření na žádost nebo nejméně po 20 letech za účelem upuštění od výkonu tohoto trestu nebo opatření,

nebo

- právní řád vystavujícího členského státu umožňuje udělit milost, která může být osobě udělena na základě práva nebo praxe vystavujícího členského státu, za účelem upuštění od výkonu tohoto trestu nebo opatření.

V případě, že hrozí uložení trestu odnětí svobody na doživotí nebo byl takový trest uložen, je třeba označit příslušné odrážky. Při postupu dle §29 odst. 1 třetí věta trestního zákona nelze použít první odrážku.

i) Justiční orgán, který vydal zatýkáací rozkaz:

Úřední název: Zde uvést označení soudu, který vydal EZR

Jméno soudce:

.....

Postavení (titul / s Nejedná se zde o akademický titul (uvést v případě zájmu u jména), ale o určení funkce, např. samosoudce, předseda senátu.

.....

Spisová značka, resp. č. j. tohoto EZR ve formátu: (+420) XXX XXX XXX

.....

Adresa:

.....

Tel.: (číslo země) (národní směrové číslo) (...)

Zde uveďte NC SIRENE, která zajišťuje předání osoby do ČR, Odbor mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia ČR, **Národní centrála SIRENE**, tel. +420 974 834 210, fax +420 974 834 716 (pro potřeby překladu The Czech Police Presidium, International Police Co-operation Division, **SIRENE (Czech Republic)**)

Kontaktní údaje osoby, která může učinit potřebná praktická opatření ohledně předání.

.....

Je-li za doručení a administrativní převzetí evropských zatykácích rozkazů zodpovědný ústřední orgán:

Název ústředního orgánu: **NEVYPLŇOVAT!**
V ČR není ústřední orgán odpovědný za doručení ve smyslu čl. 7 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR. V ČR originál EZR

Popřípadě kontaktní osoba (jméno):

Adresa:

Tel.: (číslo země) (národní směřovací číslo) (.....)

Fax: (číslo země) (národní směřovací číslo) (.....)

E-mail:

Podpis vystavujícího justičního orgánu nebo jeho zástupce:

.....

Jméno: Nejedná se zde o akademický titul (uvést v případě zájmu u jména), ale o určení funkce, např. samosoudce, předseda senátu.

Postavení (titul/ služební postavení): Otisk kulatého razítka se státním znakem.

Datum:

.....

Úřední razítko

UPOZORNĚNÍ-na závěr do všech rubrik, které zůstaly nevyplněny, nyní vyplňte „neaplikuje se“

Příloha č. 6-Mezinárodní zatýkací rozkaz

Předseda senátu Krajského soudu v /Městského soudu v Praze vydává podle § 384 odst. 1 tr. ř.

Z A T Ý K A C Í R O Z K A Z

Na odsouzeného

Jméno a příjmení,

nar.....v....., státní občan, bytem

I.

Odsouzený, nar. byl rozsudkem Krajského soudu v / městského soudu v Praze ze dne, sp. zn., uznán vinným trestným činem, kterého se dopustil tím, že

Uvést doslovné znění skutkové věty obsažené ve výroku o vině pravomocného rozsudku soudu uloživšího trest odnětí svobody na doživotí

Za toto jednání byl jmenovaný tímto rozsudkem odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí se zařazením do věznice se zvýšenou ostrahou. Tento rozsudek nabyl právní moci dne

II.

Příklad odůvodnění

Odsouzený, nar., byl na základě usnesení Městského soudu v Praze ze dne.....sp. zn. stíhán jako uprchlý podle § 302 a násl. tr. ř.. Odsouzenému byl ustanoven dne obhájce, který odsouzeného zastupoval

v průběhu celého trestního řízení a i v odvolacím řízení u Vrchního soudu v Praze. Příkaz Polici ČR k dodání odsouzeného do výkonu trestu Městský soud v Praze vydal dne....., přičemž Policie ČR zdejšímu soudu sdělila, že po odsouzeném bylo dne vyhlášeno celostátní pátrání a jsou prováděna opatření k jeho zadržení. Dle sdělení Cizinecké Policie ČR z odsouzený nebyl vyhoštěn ani legálně z území ČR nevycestoval, jeho současné skutečné místo pobytu není známé. Dne bylo Policejní prezidium ČR – Útvar pátrání Městským soudem v Praze požádáno o zjištění, zda se odsouzený nezdržuje na adrese jeho trvalého pobytu, zda se nenachází ve vazbě či ve výkonu trestu ve svém domovském státě, či zda se nezdržuje ve vazbě či ve výkonu trestu či zda není žadatelem o azyl v některém z členských států Evropské unie, avšak bez pozitivní odpovědi.

III.

Předseda senátu Městského soudu v Praze vydává tento zatýkací rozkaz, neboť je zde důvodné podezření, že se odsouzený zdržuje v cizím státě, tedy za účelem vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody.

IV.

1) Ustanovení §.... zákona č. 140/1961 Sb. v platném znění, trestní zákon, zní:

Uvést doslovné znění § (§§) trestního zákona, kde je stanovena skutková podstata trestného činu, pro který byl odsouzený pravomocně uznán vinným.

2) Ustanovení § 68 zákona č. 140/1961 Sb. v platném znění, trestní zákon, zní:

§ 68

- (1) Uložený trest nelze vykonat po uplynutí promlčecí doby, jež činí**
a) dvacet let, jde-li o odsouzení k výjimečnému trestu,

b) patnáct let, jde-li o odsouzení k trestu odnětí svobody převyšujícímu deset let,

c) deset let, jde-li o odsouzení k trestu odnětí svobody nejméně na pět let,

d) pět let při odsouzení k jinému trestu.

(2) Promlčecí doba počíná právní mocí rozsudku a při podmíněném odsouzení nebo podmíněném propuštění právní mocí rozhodnutí, že se trest vykoná. Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možno trest vykonat proto, že se odsouzený zdržoval v cizině, nebo byl na něm vykonáván jiný trest odnětí svobody. Pokud jde o zákaz činnosti, peněžitý trest, trest zákazu pobytu a vyhoštění, do promlčecí doby se nezapočítává též doba, po kterou byl na odsouzeném vykonáván trest odnětí svobody.

(3) Promlčení výkonu trestu se přerušuje,

a) učinil-li soud opatření směřující k výkonu trestu, o jehož promlčení jde, nebo

b) spáchal-li odsouzený v promlčecí době trestný čin nový, na který tento zákon stanoví trest stejný nebo přísnější.

(4) Přerušením promlčení počíná nová promlčecí doba.

3) Ustanovení § 304 zákona č. 141/1961 Sb. v platném znění, o trestním řízení soudním (trestní řád), zní:

§ 304

Obviněný musí mít v řízení proti uprchlému vždy obhájce. Ten má stejná práva jako obviněný.

4) Ustanovení § 306a zákona č. 141/1961 Sb. v platném znění, o trestním řízení soudním (trestní řád), zní:

§ 306a

(1) Pominou-li důvody řízení proti uprchlému, pokračuje se v trestním řízení podle obecných ustanovení. Požaduje-li to obviněný, provedou se v řízení před soudem znovu důkazy v předchozím soudním řízení provedené, u nichž to jejich povaha připouští, nebo jejichž opakování nebrání jiná závažná skutečnost; v opačném případě se obviněnému protokoly o provedení těchto důkazů přečtou a umožní se mu, aby se k nim vyjádřil.

(2) Skončilo-li řízení proti uprchlému pravomocným odsuzujícím rozsudkem a poté pominuly důvody, pro které se řízení proti uprchlému vedlo, na návrh odsouzeného podaný do osmi dnů od doručení rozsudku soud prvního stupně takový rozsudek zruší a v rozsahu stanoveném v odstavci 1 se hlavní líčení provede znovu. O právu navrhnout zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku musí být při doručení rozsudku odsouzený poučen. Přiměřeně soud postupuje, vyžaduje-li to mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.

(3) V novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněného.

V.

Přílohou zatýkacího rozkazu je

a) opis pravomocného rozsudku Městského soudu v Praze ze dne, sp. zn.
s doložkou právní moci.

b) opis usnesení Městského soudu v Praze ze dne, sp. zn.

V Praze dne

předseda senátu

Příloha č. 7-Zpráva věznice při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

**VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ
REPUBLIKY**
V Ě Z N I C E V A L D I C E

Nám. Míru 55, 507 11 Valdice

Telefon , Telefax

Okresní soud

506 25 J I Č Í N

VÁŠ DOPIS Č.

J.

ZE DNE

NAŠE Č. J.

VYŘIZUJE

TELEFON

DATUM

Hodnocení k podmíněnému propuštění

Ods. – nar. v, st. přísl.:, dřívex soudně trestán, původním povoláním /nezískal/, naposledy trvale bytem:

Rodiče: matka-zemřela, otec – nestýkají se.

Odsouzen byl :

1/ Krajským soudem v / Městským soudem v Praze dne, sp. zn..
k trestu odnětí svobody na doživotí pro trestný čin podle §

Lhůta k PP:

Další opatření: nemá

Stav pohledávek: nemá

Jmenovaný byl dodán do výkonu trestu Policií ČR do věznice v polovině září 2005. Ještě v témž měsíci byl přemístěn k dalšímu výkonu trestu do věznice..... Chování, jednání a vystupování odsouzeného v této věznici bylo uspokojivé. V ústavních věcech udržoval pořádek, o osobní hygienu dbal. Do úklidových prací se zapojoval. Pracovně nebyl zařazen, kázeňsky trestán nebyl. Sociální kontakty udržoval s rodinou. Ještě v témže roce byl na základě řádně podané žádosti, zdůvodněné potřebou udržení sociálních vazeb, přeřazen z rozhodnutí dispečera GŘ VS ČR do věznice....., dnem

Zde nejprve absolvoval nástupní oddělení, kde se seznámil s právy a povinnostmi odsouzených zařazených do typu věznice s ostrahou. Zde bylo jeho chování na požadované úrovni. Po skončení pobytu na uvedeném oddělení jej komise zařadila počátkem prosince 2005 do skupiny vnitřní diferenciaci a mezi nezaměstnané odsouzené s umístěním na ubytovnu „E“.

Na ubytovně „E“ si jmenovaný zvolil program zacházení bohatý na zvolené aktivity, za sledované období /tří měsíců/ jej plnil. Jmenovaný projevoval zájem o pracovní zařazení, do brigád na ubytovně byl zapojen. S odbornými zaměstnanci věznice spolupracoval, zejména při řešení rodinných problémů. Zájmovým aktivitám, četbě a stolnímu tenisu, se věnoval. Sociální kontakty udržoval s manželkou. Kázeňsky trestán ani odměněn nebyl. Podmínky pro výhodnější skupinu vnitřní diferenciaci si za dobu pobytu na ubytovně „E“ nevytvořil.

Odsouzený byl na základě opakovaných žádostí o pracovní zařazení, komisí v polovině března 2006 umístěn po uvolnění pracovní příležitosti na pracovištěNa uvedeném provoze je zařazen dosud. Jmenovaný je mistry hodnocen jako dobrý pracovník, za dobu svého působení na pracovišti si však dosud nevytvořil podmínky pro udělení kázeňské odměny.

Na ubytovně „E“ byl jmenovanému program zacházení zprvu vyhodnocen kladně. Po čase se však přístup odsouzeného k plnění programu zhoršil natolik, že mu byl opakovaně vyhodnocen se závěrem: *neplní*.

Jmenovaný požádal v o aktualizaci programu v oblasti vzdělávacích aktivit. Řádně si podal přihlášku do kurzu malíř natěrač, do kterého sice v nastoupil, avšak po absolvování úvodní lekce přestal bez uvedení důvodu do kurzu docházet.

Rovněž chování a jednání odsouzeného nelze po celou dobu pobytu na ubytovně „E“ hodnotit jako bezproblémové. Jmenovaný zatím nebyl kázeňsky trestán, k jeho osobě byly však získány negativní poznatky. Jmenovaný si opakovaně nechal poslat do věznice nepovolené věci. Opakovaně byl personálem věznice upozorněn rovněž na nedostatky v oblasti udržování ústrojové kázně, naposledy v

Jmenovaný byl pokaždé řešen personálem věznice domluvami, neboť vždy sliboval, že uvedené nedostatky hned odstraní a že se již nebudou opakovat.

Odsouzený se ze zvolených aktivit v programu zacházení věnoval svědomitě pouze brigádnickým činnostem. V období od do byl celkem třikrát kázeňsky odměněn právě za aktivní přístup k výše uvedené brigádnické činnosti.

Jmenovaný udržuje v osobních věcech pořádek, na zásady hygieny dbá. Sociální vazby udržuje s manželkou a s dětmi. Ve výkonu trestu se jeví jako jedinec výrazně komunikativní, čímž se v některých případech při kontaktu s personálem věznice snaží o odpoutání pozornosti od řešení výchovných problémů.

Je zařazen ve skupině vnitřní diferenciaci, podmínky pro skupinu výhodnější splněny nemá.

Komise dospěla po celkovém zhodnocení odsouzeného k závěru, že výkon trestu odnětí svobody u jmenovaného *neplní* výchovný účel.

Po celkovém vyhodnocení chování a jednání odsouzeného během výkonu trestu se k žádosti o podmíněné propuštění ředitele věznice k žádosti odsouzeného *nepřipojuje*.

S hodnocením seznámen:

souhlasí – bez připomínek.

Hodnocení zpracoval:

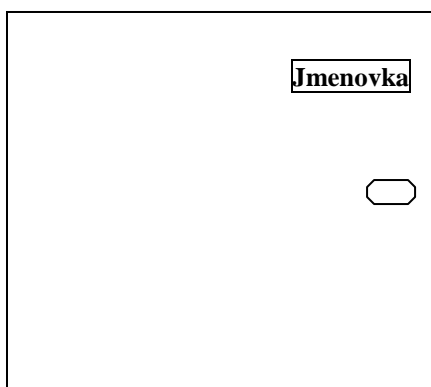
vrchní rada.....

ředitel věznice.....

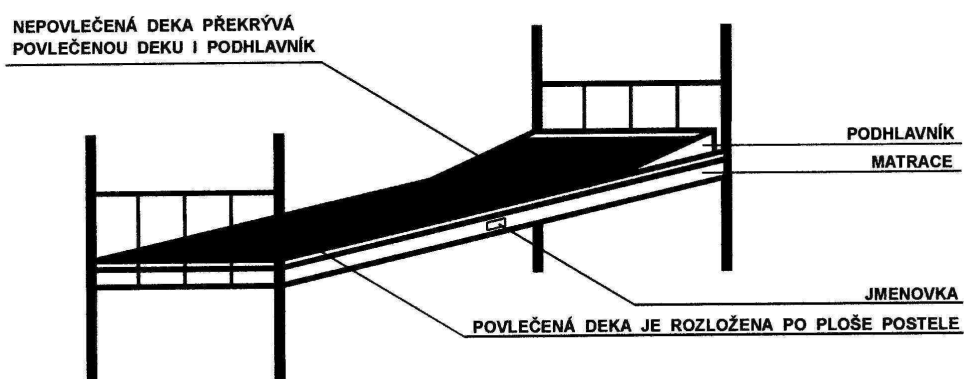
Příloha č. 8 – vzory označení skříňky a ustlané postele

VZOR OZNAČENÍ SKŘÍŇKY

Dvířka skříňky

VZOR USTLANÉ POSTELE

PŘIKRÝVKA (DEKA) PŘEKRÝVÁ LŮŽKOVINY !

Příloha č. 9 – Věznice Mírov

Příloha č. 10 – Věznice Valdice

Abstrakt

Tématem disertační práce je problematika jednoho z výjimečných trestů, a to trestu odnětí svobody na doživotí jakožto nejpřísnějšího trestu, který, po zrušení trestu smrti jako trestu absolutního, lze v současné době při prokázání viny nejzávažnějšími trestnými činy tuzemskými soudy uložit. Jedná se o stále diskutované téma, neboť tento trest je ve své nejryzejší podobě trestem definitivním.

Práce je soustředěna na trest odnětí svobody na doživotí jako celek, jednotlivé kapitoly na sebe logicky i chronologicky z pohledu časového sledu trestního řízení včetně řízení vykonávacího navazují.

První kapitola spočívá v definici trestu jako takového a jeho účelu z pohledu trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.).

Kapitola druhá se zabývá situováním trestu odnětí svobody na doživotí v systému trestů, jeho vztahem k trestu smrti, přičemž část je věnována i trestu smrti jak z pohledu tuzemského tak zahraničního včetně historie vývoje právní úpravy. Součástí je i barevná mapa světa znázorňující možnost ukládání trestu smrti v jednotlivých zemích světa.

Kapitola třetí zachycuje právní podmínky uložení tohoto trestu se soustředěním na kazuistiku dané problematiky, kdy ve spolupráci s jednotlivými věcně a místně příslušnými soudy, které trest odnětí svobody na doživotí ukládaly, bylo důsledně vycházeno z vyhlášených rozhodnutí tak, aby práce nebyla vypracována toliko na teoretickém základě, nýbrž i na základě praktickém. Při studiu zmíněných rozsudků bylo akcentováno nejen na skutkové věty jejich výrokových částí, ale i čerpáno z jejich odůvodnění obsahujících závěry znaleckých posudků z oborů psychiatrie a psychologie včetně výpovědí znalců z těchto oborů, které byly jako důkazy provedeny k osobám osob odsouzených k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí. Zmíněn je i historický vývoj právní úpravy včetně částečného přehledu právních kvalifikací jednání, kterými byli současní vězni odsouzeni k trestu odnětí svobody na doživotí uznáni vinnými.

Těžiště celé práce spočívá v kapitole o samotném výkonu trestu odnětí svobody na doživotí, kdy kapitola je koncipována od obecné roviny právních předpisů upravujících výkon tohoto trestu, přes místo výkonu trestu, který lze vykonávat pouze ve vybraných věznicích. Samostatná pasáž je věnována nařízení výkonu trestu, jednotlivým situacím, které mohou

v okamžiku nařízení výkonu trestu nastat včetně postupů soudu, který trest uložil v těchto jednotlivých situacích. Tato pasáž je doplněna přílohami, které jsou součástí práce, a to: formulářem nařízení výkonu trestu, formulářem příkazu k dodání do výkonu trestu, konceptem mezinárodního zatýkácího rozkazu s nastíněním možného odůvodnění a formulářem evropského zatýkácího rozkazu spolu s podrobným návodem na jeho správné vyplňování. Následuje pasáž o průběhu výkonu trestu po nástupu do příslušné věznice – tato část byla zpracovávána ve spolupráci s Věznicí Valdice, která je jednou z věznic příslušných pro výkon trest odnětí svobody na doživotí. V této pasáži bylo čerpáno z vnitřního řádu této věznice a z osobního krátkodobého tří denního studijního pobytu ve Valdické věznici, kde jsem měla možnost navštívit oddělení výkonu trestu odnětí svobody na doživotí včetně jeho jednotlivých prostor spolu s celami, bylo mi umožněno konzultovat problematiku s vězeňským psychologem a speciálním pedagogem a prostudovat vězeňské spisy vězňů, kteří k tomu udělili souhlas. V této části je práce věnována i problematice zařazování vězňů do skupin vnitřní diference a jejich případné přeřazování v rámci těchto skupin s uvedením motivačních faktorů pro přeřazení a jeho podmínek. Samostatně je pojednáno o programech zacházení a aktivitách, které jsou vězňům ve Valdické věznici umožňovány (pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciálně výchovné aktivity, zájmové aktivity, aktivity oblasti utváření vnějších vztahů). Samostatná část této kapitoly je věnována okruhu práv a povinností osoby odsouzené k trestu odnětí svobody na doživotí v prostorách věznice (stravování, vystrojování, ubytování, vycházky, hygiena, návštěvy, duchovní a sociální služby, nákup potravin a věcí osobní potřeby včetně uvedení dostupného sortimentu, zdravotní péče, korespondence, užívání telefonu, uspokojování kulturních potřeb, přijetí balíčku, příjem peněz a nakládání s nimi) – text je doplněn i tabulkami časového rozvrhu dne vězňů a časového rozvrhu uspokojování nezbytných potřeb. Zvláštní pozornost je věnována i zaměstnávání odsouzených a kázeňskému odměňování a trestání s uvedením osob k tomu oprávněných včetně rozsahu jejich pravomocí. Kapitola je ukončena částí věnující se propuštění z výkonu trestu a režimu, který v takovém případě v rámci výkonu trestu nastává. Úplný závěr této stěžejní kapitoly tvoří zmínka o dozoru státního zastupitelství nad výkonem trestu odnětí svobody. Kapitulu doplňují přílohy, a to vzor ustlané postele a vzor skříňky.

Samostatná navazující kapitola je pak zaměřena na institut podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody včetně podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu a detailnímu rozboru podmínek pro jejich aplikaci

spolu se soustředěním se na vykonávací řízení vedené u soudu, který o podmíněném propuštění rozhodl s vytýčením situací a problémů, které mohou v daném případě nastat. Text je pak doplněn rozhodnutím soudu první instance spolu s rozhodnutím soudu druhé instance, které v dosud jediném případě rozhodovaly o žádosti osoby odsouzené k trestu odnětí svobody na doživotí o podmíněné propuštění z výkonu tohoto trestu. Kapitulu pak v rámci příloh této práce dokresluje vzorová zpráva věznice, která slouží při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu jako listinný důkaz.

V rámci zpracování práce byly provedeny i 2 dotazníkové výzkumy – jeden mezi osobami vězňů, druhý mezi soudci krajských a vrchních soudů a státních zástupců krajských a vrchních státních zastupitelství. Mezi vězni byl dotazníkový výzkum proveden v roce 2005, v pozdější době se ho vzhledem k neochotě vězňů účastnit se ho bohužel nepodařilo zopakovat.

Poslední kapitola práce je věnována výjimečnému trestu ve vybraných zahraničních státech, a to v: Slovensko, Rakousko, Belgie, Bosna a Hercegovina, Estonsko, Finsko, Spolková republika Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rusko, Španělsko, Švédsko, Turecko, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Kanady, Mexika, Spojené státy americké, Austrálie, Indie, Japonsko, Malajsie a Nový Zéland. Ve všech případech, ve kterých byly dostupné údaje o počtech doživotních vězňů, jsou součástí práce i grafy znázorňující jednak počty vězňů odsouzených k tomuto trestu a jednak grafy porovnávající počet vězňů odsouzených k trestu odnětí svobody na doživotí a počet všech vězňů v letech 1999 – 2007.

Práce byla zpracovávána za účinnosti zák. č. 140/1961 Sb., trestního zákona, přičemž již platná právní úprava nové trestní rektifikace, zák. č. 40/2009 Sb., byla vždy adekvátně zmíněna a zpracována.

Synopsis

The theme of this dissertation work is the issue of one of the exceptional punishments, namely that of life imprisonment, which following the abolition of capital punishment as the absolute punishment can be considered at the present time to constitute the strictest punishment which national courts may impose upon the establishment of guilt for the most serious criminal offences. This represents a continuously discussed theme, since this punishment in its purest form is the definitive punishment.

The work focuses on the punishment of lifetime imprisonment as a whole, whilst the individual chapters link to one another logically and chronologically from the perspective of the time sequence of the criminal proceedings, including the executive proceedings.

The first chapter deals with a definition of punishment as such and its purpose from the perspective of criminal law (Act no. 140/1961 Coll.).

The second chapter addresses the situation of the punishment of life imprisonment within the system of punishments, its relation to the death penalty, in which part of the chapter is devoted to capital punishment from both a domestic and foreign perspective, including a history of the legal arrangement. It also includes a colour map of the world illustrating the possibility of imposing the death penalty in individual countries.

Chapter three identifies the legal conditions for imposition of this penalty, focusing on the case report of the given problem, when in co-operation with the individual materially and locally relevant courts which imposed the penalty of life imprisonment the work drew thoroughly on the decreed rulings so as not to be compiled to such an extent on a theoretical basis, but also on a practical one. In the study of the aforementioned judgements, emphasis was placed not only on the factual sentences of their verdict parts, but the study also drew on their rationales, containing the conclusions of expert opinions from the fields of psychology and psychiatry, including testimonies of experts from those fields, which were furnished as evidence with regard to persons sentenced to the exceptional punishment of life imprisonment. The historical development of the legal arrangement is also mentioned, including a partial overview of the legal qualifications of conduct by which present day prisoners sentenced to the punishment of life imprisonment were recognised to be guilty.

The central focus of the entire dissertation work resides in the chapter on the actual execution of the punishment of life imprisonment, in which the chapter is conceived from the general level of the legal prescriptions outlining the execution of this punishment, via the place of execution of the punishment, which can be applied only in selected prisons. A separate passage is devoted to the ordering of the execution of the punishment, to individual situations which may arise at the moment of ordering the execution of the punishment, including the procedures of the court which imposed the punishment in these individual situations. This passage is supplemented by appendices which form a component of the dissertation work, namely: a form for ordering the execution of the punishment, a form for ordering handing over for execution of the punishment, a concept of the international order of confinement with an outline of possible grounds and a form of the European order of confinement together with detailed instructions for correct completion of the form. There follows a passage on the course of the execution of the punishment following incarceration in the relevant prison – this part was processed in co-operation with Valdice prison, which is one of the prisons authorised for execution of the punishment of life imprisonment. This passage draws upon the internal regulations of this prison, and on personal experience gained during a three-day study sabbatical in Valdice prison, where I had the opportunity to visit the department for execution of the punishment of life imprisonment, including its individual areas together with cells, and where I was able to consult a prison psychologist and special educationalist concerning the issue, and to study the prison files of prisoners who had provided consent for this purpose. In this section the work is devoted also to the problem of classification of prisoners into groups of internal differentiation and their potential reclassification within the framework of these groups, stating motivating factors for reclassification and the conditions thereof. A separate passage deals with programmes for treatment and activities in which prisoners are enabled to participate in Valdice prison (working activities, educational activities, special instructive activities, interest activities, activities in the field of formation of external relations). A separate part of this chapter is devoted to the domain of rights and responsibilities of a person condemned to the punishment of life imprisonment within the areas of the prison (meals, dress, accommodation, outings, hygiene, visits, spiritual and social services, purchase of foodstuffs and items for personal use, including a statement of the available assortment, healthcare, correspondence, use of telephone, satisfaction of cultural requirements, receipt of packages, receipt of money and

handling thereof) – the text is also supplemented with tables detailing the time schedule of the prisoners' day and a time schedule for the satisfaction of essential requirements. Special attention is devoted also to the employment of condemned prisoners and to penitential reward and punishment, stating the persons authorised for this purpose, including the scope of their authorities. The chapter concludes with a section devoted to release from execution of the punishment and the regime which is established in such a case within the framework of execution of the punishment. The definitive conclusion of this core chapter is formed by a mention of the supervision of the state prosecution service of the execution of the punishment of imprisonment. The chapter is supplemented by appendices, namely an example of a made bed and an example of a locker.

A separate connecting chapter focuses on the institution of conditional release from the punishment of imprisonment, including conditional release from the punishment of imprisonment together with a ruling of supervision and a detailed analysis of the conditions for their application, together with a concentration on the execution proceedings conducted at the court which ruled on the conditional release, delineating situations and problems which may occur in the given case. The text is then supplemented with a ruling of the court of the first instance together with a ruling of the court of the second instance, which in the only case to date ruled upon a request of a person sentenced to the punishment of life imprisonment for conditional release from the execution of this punishment. The chapter is then illustrated further within the framework of its appendices by a sample prison report, which serves as documentary evidence upon ruling on conditional release from the execution of punishment.

Two questionnaire surveys were also conducted within the framework of processing the dissertation work – one amongst prisoners, the second amongst judges of regional and high courts and public prosecutors of regional and high state prosecution services. The questionnaire survey was conducted amongst prisoners in 2005, but unfortunately could not be repeated at a later time due to the unwillingness of prisoners to participate in the survey.

The last chapter of the dissertation work is devoted to exceptional punishment in selected foreign states, namely: Slovakia, Austria, Belgium, Bosnia and Herzegovina, Estonia, Finland, Germany, Greece, the Republic of Ireland, Italy, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Russia, Spain, Sweden, Turkey, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Canada, Mexico, the United States of America, Australia, India, Japan, Malaysia and New Zealand. In all cases where data was available about the numbers of prisoners sentenced

to life imprisonment, the work also contains graphs illustrating both the numbers of prisoners sentenced to this punishment and graphs comparing the numbers of prisoners sentenced to the punishment of life imprisonment with the number of all prisoners in the years 1999 – 2007.

The dissertation work was processed under the effectiveness of Act no. 140/1961 Coll. of the Criminal Code, in which the already valid legal arrangement of the new criminal rectification, Act no. 40/2009 Coll. was always adequately mentioned and inducted.